Jaarverslag en jaarrekening 2018

GEMEENTE Oss

Inhoudsopgave

Aanbiedingsbrief 4
Leeswijzer 6
Samenvattend financieel beeld 9
Financiën programma's in één oogopslag 17
JAARVERSLAG 18
Programma 1. Zorg en welzijn 19
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs 28
Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur 40
Programma 4. Dynamisch stadscentrum 48
Programma 5. Zuinig op ons klimaat 55
Programma 6. Vitale economie 65
Programma 7. Mobiliteit 74
Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss 79
Programma 9. Veilige omgeving 88
Programma 10. Besturen in verandering van tijden 95
Programma 11. Financieel solide 106
Paragrafen 113
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing 114
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen 127
Paragraaf financiering 132
Paragraaf verbonden partijen 136
Paragraaf grondbeleid 156
Paragraaf lokale heffingen 168
Paragraaf bedrijfsvoering 172
Paragraaf investeringsplan 174
Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte 178
JAARREKENING 182
Programmarekening op hoofdlijnen 183
Cijfers per programma 184
Incidentele baten en lasten 186
Analyse rechtmatigheid 189
Bestemming rekeningresultaat 191
Balans en toelichting 194
Balans 195
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 198
Toelichting op de balans 203
Financieel overzicht totale begroting volgens taakvelden 227
Bijlagen 231
Bijlage WNT 232
Sisa-bijlage 233
OVERIGE GEGEVENS 234
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 236
BIJLAGEN 237
Bijlage 1: Overzicht subsidies 244

Aanbiedingsbrief

Geachte leden van de gemeenteraad,

Graag bieden wij u het jaarverslag en de jaarrekening 2018 aan. Een document dat beïnvloed is door twee colleges. Kort voor de zomervakantie hebben we het coalitieakkoord *Kansen zien, kansen pakken* gepresenteerd en is het nieuwe college van start gegaan. Dat maakt dat we in dit jaarverslag terugkijken op een jaar waarin acties die gepland zijn in de vorige coalitieperiode zijn uitgevoerd, en waar de eerste accenten van het huidige college ook zichtbaar zijn.

2018 was een jaar waarin we hard hebben gewerkt om de basis op orde te hebben en om vernieuwing te realiseren. Met een organisatie die door bezuinigingen van de afgelopen jaren op plekken onvoldoende is toegerust om alle ambities waar te maken. Natuurlijk doen wij er alles aan om zowel kwantitatief als kwalitatief weer op niveau te komen. Maar dat heeft tijd nodig, bijvoorbeeld omdat het in de praktijk niet altijd lukt om vacatures direct in te vullen. Oss wil deze periode doorgroeien naar een krachtige gemeente die acteert op het niveau dat bij een 100.000+ gemeente hoort. De start daarvoor is gemaakt.

We kijken met gepaste trots terug op 2018. Op veel terreinen zijn resultaten geboekt die er mogen zijn.
In dit jaarverslag en deze jaarrekening kijken we terug over de volle breedte, zowel beleidsmatig en financieel, en graag lichten we in deze inleiding er een aantal zaken uit.

Binnen het sociaal domein staat er vier jaar na het overnemen van diverse taken van Rijk en Provincie een stevig fundament. De transformatie in het sociaal domein is echter weerbarstig, onder andere door de verschillende (landelijke) ontwikkelingen. We proberen onze inwoners te ondersteunen bij hun vragen en leggen we de regie bij henzelf. De vraag is echter groot en het is voortdurend zoeken naar de balans tussen maatwerk en efficiëntie. Ook de uitvoering van de jeugdzorg en de betaalbaarheid hiervan blijft een aandachtspunt. Het structurele financiële risico is aanzienlijk en vraagt om serieuze aandacht en waar mogelijk verandering van aanpak. Wij presenteren daar bij de programmabegroting 2020-2023 plannen voor.

We zien dat we in Oss een relatief lage bijstandsdichtheid en een grote uitstroom hebben. Aan de andere kant zien we een grote instroom van mensen in de bijstand die kwetsbaar zijn en een flinke afstand tot de arbeidsmarkt hebben. We passen hier onze werkwijzen op aan. We zien ontmoeten, sport en cultuur als belangrijk middel om onze doelen in het sociaal domein te realiseren. We zien wel dat ons huidige beleid om accommodaties kostendekkend te exploiteren wringt met deze ontwikkelingen. Hier gaan we komende jaren verder mee aan de slag.

We zien volop activiteiten en nieuwe initiatieven in het centrum. Het ontwerp van het Walkwartier is met veel waardering ontvangen en heeft enthousiasme en nieuw elan losgemaakt. Tegelijkertijd gaan ketens weg en zien we de leegstand verder toenemen. We blijven komende jaren inzetten op een dynamisch en compact stadscentrum. De Koers Stadshart Centrum is hier leidend voor.

De ambities op duurzaamheid zijn groot en hiervoor zetten we in op de energie- en grondstoffentransitie. Doordat maatregelen concreter en tastbaarder worden komt het maatschappelijk debat nu nadrukkelijk op gang. Begin 2019 hebben we na een lange periode van voorbereiding het bestemmingsplan aan uw raad gezonden om windmolens in Elzenburg De Geer mogelijk te maken.
We werken toe naar een ambitieus en tegelijkertijd realistisch programma waar we aandacht houden voor de randvoorwaarden zoals technische haalbaarheid, maatschappelijke acceptatie, financiële draagbaarheid en sociale rechtvaardigheid.

Ons bedrijfsleven heeft top gedraaid: in Oss zijn er in 2018 meer dan 1000 banen bijgekomen. Onze ondernemers ondernemen op een actieve maner en onze samenleving plukt daar mede de vruchten van. 2018 was een goed jaar voor ons grondbedrijf: er zijn veel bouwkavels uitgegeven. Wel zien we spanning op de mogelijke vestegingslocaties voor midden- en kleinbedrijf omdat er nauwelijks kleinere kavels zijn. We bekijken hoe we dit kunnen verhelpen.

Het is mooi om te constateren dat de buitenwereld ons steeds meer waardeert. In de regio vragen collega gemeenten van ons - tezamen met Den Bosch en Meierijstad - om op tal van gebieden het voortouw te nemen. Die rol wordt ons toevertrouwd. Wij zijn één van de drie gemeenten die genomineerd zijn voor de BNG erfgoedprijs. Daarnaast is de gemeente Oss in 2018 weer – en ditmaal alleen – gekozen als 'Meest Inspirerende Global Goals Gemeente'.

We hebben het jaar 2018 financieel positief afgesloten. We hielden afgerond € 6,6 miljoen over. Dit komt voor een deel omdat we geld over hebben gehouden op de taken die we uitvoeren in het kader van onze zogenoemde 'centrumregeling' voor beschermd wonen, namelijk € 2,4 miljoen. We stellen voor om dit geld te reserveren voor dit onderwerp. Daarnaast willen we het positieve saldo onder ander inzetten om projecten voort te zetten op onder andere het gebied duurzaamheid en weerbaar bestuur. Het restant van € 3,1 miljoen storten we in de algemene reserve. Deze blijft zo aan de norm voldoen.

De financiële positie van onze gemeente is goed. We zien echter wel flinke risico's, met name in de uitvoering van het sociaal domein (Jeugdzorg en WMO). We zetten ons in om deze risico's beheersbaar te houden. Hier ligt een belangrijke uitdaging richting de toekomst.
Het grondbedrijf staat er ook goed voor. De reserve van het grondbedrijf stijgt dit jaar weer flink. We denken dat dit zich ook de komende jaren voortzet. In 2019 kunnen we een deel van de reserve gebruiken om te investeren in onze ambities. Hierover heeft u bij de programmabegroting 2019-2022 al een besluit genomen.

Naar verwachting vallen er de komende jaren opnieuw forse bedragen vrij vanuit ons grondbedrijf.
Binnenkort presenteren we de kadernota 2020-2023 waarin we een doorkijk geven in de ambities voor de komende jaren. In 2018 hebben we hier in ieder geval een goede basis voor gelegd.

Tenslotte noemen wij het dramatische spoorongeval op 20 september 2018 waarbij vier kinderen om het leven kwamen en een kind en leidster zwaar gewond raakten. Heel Oss was geraakt. Wij hebben naast het diepe verdriet saamhorigheid gezien. Onze samenleving heeft op een indrukwekkende manier haar gevoel laten spreken. Ook dat is de kracht van Oss.

Burgemeester en wethouders van Oss.

De secretaris,	De burgemeester,
drs. H. Mensink	drs. W.J.L. Buijs-Glaudemans

Leeswijzer

Het jaarverslag en de jaarrekening bestaan uit diverse onderdelen. In deze leeswijzer geven we bij alle onderdelen een korte uitleg.

Aanbiedingsbrief

In de aanbiedingsbrief blikt het college van burgemeester en wethouders terug op 2018. Wat waren de belangrijkste resultaten en ontwikkelingen?

Samenvattend financieel beeld

Dit hoofdstuk is een financiële terugblik op 2018. Het is een aanvulling op de inhoudelijke terugblik in de aanbiedingsbrief. Het samenvattend financieel beeld geeft een beknopte analyse van het rekeningresultaat, de financiële positie en het grondbedrijf.

JAARVERSLAG

Financiën programma's in één oogopslag

In dit onderdeel laten we in een figuur zien hoe onze gerealiseerde uitgaven over de programma's verdeeld zijn.

Programma's

Per programma worden de volgende vragen beantwoord:

1. Wat willen we bereiken?
2. Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
3. Wat hebben we hiervoor gedaan?
4. Wat heeft het gekost?

Daarna geven we op hoofdlijnen een overzicht van de subsidies die we verstrekt hebben. Achterin de jaarrekening is een uitgebreider overzicht opgenomen. Tenslotte worden aan de hand van een figuur de financiën van het programma samengevat.

Paragrafen

De opgenomen paragrafen zijn op grond van wetgeving een verplicht onderdeel van het jaarverslag. Het gaat bij de paragrafen telkens om onderwerpen met een groot financieel belang. Door deze op een centrale plek in het jaarverslag op te nemen wordt een goede informatievoorziening over deze onderwerpen gewaarborgd en is de informatie inzichtelijk.

Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte

De gemeente voert elk jaar een groot aantal projecten uit in het kader van het Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte. Het gaat dan om werkzaamheden aan bijvoorbeeld wegen, fietspaden, riolering en openbaar groen. In de voortgangsrapportage wordt op hoofdlijnen inzicht gegeven in de stand van zaken van deze werkzaamheden.

JAARREKENING

Programmarekening op hoofdlijnen

Cijfers per programma
Dit is een cijfermatig overzicht van de baten en lasten per programma. Het gaat zowel om de begrote cijfers als om de gerealiseerde cijfers. In dit overzicht is in één oogopslag te zien waar de verschillen tussen de begroting en de werkelijkheid zitten. Een toelichting op de verschillen is bij de programma's in het jaarverslag opgenomen, bij de w-vraag 'Wat heeft het gekost?'.

Incidentele baten en lasten
In dit onderdeel is een overzicht van de incidentele baten en lasten opgenomen, zowel de begrote cijfers als de werkelijke cijfers. Incidenteel houdt in dat het gaat om baten en lasten die een tijdelijk karakter hebben. Deze zitten slechts één of enkele jaren in de begroting.
Verder wordt aandacht besteed aan de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. Dit zijn normaal gesproken incidentele lasten en baten. Hier bestaan enkele uitzonderingen op: sommige mutaties in reserves zijn structurele lasten of baten. Deze worden in een afzonderlijk overzicht weergegeven.

Analyse rechtmatigheid
In dit hoofdstuk wordt de begrotingsrechtmatigheid geanalyseerd: handelen we binnen de begroting zoals de gemeenteraad die heeft vastgesteld? Daarbij wordt niet alleen gekeken of de werkelijke lasten hoger zijn dan begroot maar ook of de lasten aan het juiste begrotingsjaar en aan het juiste programma zijn toegerekend.

Bestemming rekeningresultaat

In 2018 zijn niet alle werkzaamheden en projecten afgerond. In dit hoofdstuk wordt voorgesteld diverse budgetten die niet (volledig) besteed zijn in 2019 alsnog te besteden zodat de bijbehorende werkzaamheden en projecten in 2019 afgerond/verder uitgevoerd kunnen worden.

Balans en toelichting

Balans
De balans geeft een overzicht van de bezittingen, de schulden en de stand van het eigen vermogen op een bepaald moment, in dit geval per 1 januari 2018 en per 31 december 2018.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling geven aan op welke manier de balansposten gewaardeerd zijn en tot stand gekomen zijn.

Toelichting op de balans
In dit hoofdstuk worden alle posten in de balans nader toegelicht en onderbouwd.

Bijlage WNT

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt. De verantwoordingsgegevens zijn in deze bijlage opgenomen.

Sisa-bijlage

Sisa staat voor Single information single audit. Voor diverse specifieke uitkeringen hoeven we geen aparte verantwoording aan het Rijk of de provincie af te leggen en hoeven we geen aparte accountantscontrole uit te laten voeren. De financiële verantwoording over deze uitkeringen mogen we volgens een bepaald format in de jaarrekening opnemen. De accountant betrekt deze verantwoording bij de controle van onze jaarrekening.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Overzicht subsidies

In dit onderdeel geven we een uitgebreid overzicht van de subsidies die we verstrekken. Dit is een aanvulling op de globale overzichten in de programma's.

OVERIGE GEGEVENS

Controleverklaring

De accountant heeft onze jaarrekening gecontroleerd. In het accountantsverslag is te lezen wat het oordeel van de accountant daarover is.

Samenvattend financieel beeld

Inleiding

Voor u ligt de programmarekening 2018 van de gemeente Oss. Deze programmarekening bestaat uit het jaarverslag en de jaarrekening. Hiermee leggen wij, het college van B&W, verantwoording af over het gevoerde beleid van de gemeente in 2018.
Deze verslaglegging over de gemeentelijke prestaties en bestedingen in het jaar 2018 zijn uitwerkingen van de beleidsvoornemens uit de programmabegroting.
In de aanbiedingsbrief hiervoor is al ingegaan op het inhoudelijke verhaal. In dit hoofdstuk ligt de nadruk op bijzonderheden in financieel opzicht.

Rekeningresultaat 2018

De jaarrekening 2018 sluit met een positief saldo van **€ 6,9 miljoen**. In de volgende tabel zijn de rekeningcijfers vergeleken met de bijgestelde begroting (na verwerking van de 3O-ontwikkelingen in de financiële tussenrapportage 2018 en de programmabegroting 2019-2022).

+ is uitgaven/nadelig saldo
- is inkomsten/voordelig saldo
bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2018 na wijziging	Verschil
Lasten	294.884	301.362	-6.479
Baten	-296.895	288.656	-8.239
Saldo programma's	**-2.012**	**12.706**	**-14.718**
Stortingen reserves	19.865	18.524	1.341
Onttrekkingen reserves	-24.801	-31.113	6.312
Mutaties reserves	**-4.936**	**-12.589**	**7.653**
Jaarrekeningresultaat	**-6.948**	**117**	**-7.065**

In het hoofdstuk Bestemming rekeningresultaat wordt voorgesteld het saldo van € 6,9 miljoen als volgt in te zetten:
- Een bedrag van € 3.473.000 over te hevelen naar 2019 en te bestemmen voor de uitvoering/afronding van diverse projecten.
- Het resterende bedrag van € 3.474.556 te storten in de algemene reserve.

Het positieve saldo van de jaarrekening kent een aantal oorzaken. In de volgende tabellen zijn de belangrijkste voor- en nadelen opgenomen. Deze voor- en nadelen verklaren per saldo een bedrag van € 6,1 miljoen.

Belangrijke voordelen

- is lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	Bedrag
1. Zorg en welzijn	Overschot regionaal budget beschermd wonen	-2.400
	Lagere kosten Wmo collectieve voorzieningen	-255
	Compensatie Transformatieagenda Jeugd	-215
2. Werk, inkomen en onderwijs	Extra voordeel inkomensregelingen	-276
	Afrekening onderwijsachterstandenbeleid	-320
	Voordeel leerlingenvervoer	-112
	Lagere kosten opvang	-110
	Uitkering egalisatiereserve WSW	-718
3. Ontmoeten, sport en cultuur	Lagere energiekosten sportaccommodaties	-102
5. Zuinig op ons klimaat	Lagere kosten duurzaamheid	-144
	Voordeel wegen, straten en pleinen	-287
6. Vitale economie	Voordeel beheercomplexen	-209
	Hogere opbrengst verhuurde panden en percelen	-278
8. Aantrekkelijk wonen in Oss	Extra inkomsten leges omgevingsvergunningen	-848
	Extra inkomsten BRIKS- taken	-100
11. Financieel solide	Lagere rentekosten	-456
	Lagere algemene lasten en baten	-344
	Lagere kosten onvoorzien	-125
	Hogere algemene uitkering	-1.258
Totaal aan voordelen		**-8.554**

Belangrijke nadelen

+ is hogere uitgaven/lagere inkomsten

bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	Bedrag
1. Zorg en welzijn	Extra tekort Jeugdzorg	1.300
	Hogere kosten WMO algemeen	145
	Hogere kosten WMO dagbesteding en individuele ondersteuning	189
5. Zuinig op ons klimaat	Hogere kosten compostering en ongediertebestrijding	126
10. Besturen in verandering van tijden	Hogere personeelskosten/ overhead	364
	Hogere kosten college (div. bestuurlijke kosten)	120
11. Financieel solide	Hogere storting voorziening dubieuze debiteuren	212
Totaal aan nadelen		**2.456**

Belangrijke mutaties in reserves

Onderstaande posten zijn belangrijke afwijkingen binnen reserves. Per saldo hebben deze afwijkingen geen effect op het jaarrekeningresultaat. Wel hebben ze direct invloed op de reservepositie.

bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	Bedrag
1. Zorg en welzijn	Vertraging uitvoering Wonen met ondersteuning	-959
	Lagere onttrekking algemene reserve	959
	Vertraging Transformatieagenda jeugd	-1887
	Lagere onttrekking algemene reserve	1887
	Vertraging uitvoering Oplosagenda beschermd wonen	-228
	Lagere onttrekking reserve beschermd wonen	228
3. Ontmoeten, sport en cultuur	Uitstel bijdrage ontmoeten NOK	-300
	Lagere onttrekking reserve IVB	300
	Vertraging bijdrage aandachtsexploitaties	-55
	Lagere onttrekking reserve IVB	55
5. Zuinig op ons klimaat	Hogere kosten IUP projecten openbare ruimte	583
	Hogere onttrekking reserve IUP	-583
	Hogere kosten afvalinzameling	358
	Hogere onttrekking reserve afvalstoffenheffing	-358
	Vertraging uitvoering ecologische verbindingszone	-274
	Lagere onttrekking reserve groenfonds landelijk gebied	274
	Hogere kosten riolering	181
	Lagere storting riolering	-181
6. Vitale economie	Vertraging betaling subsidie havenontwikkeling	-3.600
	Lagere onttrekking reserve binnenhavens	3.600
7. Mobiliteit	Vertraging projecten verkeer	-360
	Lagere onttrekking reserve mobiliteit	360
8. Aantrekkelijk wonen in Oss	Lagere kosten voorbereiding Elzenburg- de Geer	-127
	Lagere onttrekking reserve windpark	127
	Beheerkosten startersleningen	62
	Onttrekking uit reserve beheerkosten startersleningen	-62
10.Besturen in tijden van verandering	Lagere kosten E- dienstverlening	-343
	Lagere onttrekking reserve E- dienstverlening	343
Totaal		**0**

Een uitgebreide toelichting op de financiële afwijkingen is in de programma's van het jaarverslag opgenomen.

Financiële positie

In deze paragraaf wordt in het kort de financiële positie van de gemeente weergegeven door te kijken naar de volgende onderdelen:
A. Weerstandsvermogen en weerstandsratio
B. Financieringspositie
C. Reservepositie

A. Weerstandsvermogen en weerstandsratio

Het weerstandsvermogen geeft de financiële gezondheid van de gemeente weer. We drukken deze uit in een ratio. De uitkomst van de ratio moet in beginsel minimaal 1 zijn.
Op hoofdlijnen is het beeld als volgt:

Omschrijving	Bedrag/ratio incidenteel	Bedrag/ratio structureel
Geïnventariseerde risico's	€ 1,7 miljoen	€ 2,8 miljoen
Weerstandscapaciteit	€ 72,5 miljoen	€ 3,7 miljoen
Weerstandsratio	42,74	1,33

De conclusie hieruit is dat de weerstandscapaciteit van voldoende omvang is om de gekwantificeerde risico's te ondervangen. We zien dat de risico's met name zijn toegenomen op het gebied van jeugdzorg, Wmo dagbesteding en begeleiding/maatwerk en volumegroei Wmo. Omdat dit structurele risico's zijn kunnen deze een flinke impact hebben op de toekomstige begroting.
Ten opzichte van de programmabegroting 2019-2022 zijn er geen risico's vervallen.

B. Financieringspositie

De financieringspositie geeft de verhouding aan tussen beschikbare financieringsbronnen op langere termijn (reserves, voorzieningen en langlopende geldleningen) ten opzichte van de investeringen in vaste activa. Hiermee geeft het dus aan op welke manier de activa gefinancierd zijn.
De financieringspositie geeft aan dat er eind 2018 een financieringsoverschot is van afgerond € 37 miljoen. Hiervan kan het volgende overzicht worden gegeven:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	1 januari 2018	31 december 2018
Reserves	116.178	115.892
Resultaat jaarrekening	4.649	6.948
Voorzieningen	37.932	39.550
Langlopende geldleningen	139.047	125.372
Subtotaal	**297.806**	**287.762**
Immateriële vaste activa	1.237	1.294
Materiële vaste activa	200.728	214.440
Financiële vaste activa	45.615	34.547
Subtotaal	**247.580**	**250.281**
Financieringsoverschot	**50.226**	**37.481**

De gemeente is in verhouding in totaal dus meer gefinancierd met langlopende middelen. Dit komt doordat we onze voorraad aan grondexploitaties (€ 43 miljoen) ook grotendeels gefinancierd hebben met langlopende middelen. We zien in 2018 wel een afname van langlopende geldleningen van circa € 14 miljoen. Voor meer informatie verwijzen we naar de toelichting op de balans.

C. Reservepositie

De reservepositie geeft het volgende beeld:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	1 januari 2018	31 december 2018
Algemene reserve	21.233	21.552
Algemene reserve grondbedrijf	9.502	11.646
Reserves ter dekking begroting	21.932	19.803
Bestemmingsreserves ter afdekking van afschrijvingslasten	21.840	23.630
Overige bestemmingsreserves	41.672	39.261
Resultaat jaarrekening	4.649	6.948
Totaal	**120.828**	**122.840**

De totale reservepositie blijft stabiel. De algemene reserve blijft op niveau. Dit komt wel door uitgestelde uitgaven. Rekening houdend met deze uitgaven komt de algemene reserve ongeveer op de norm van € 17 miljoen uit.
Opvallend is de stijging van de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (ABR) met ruim € 2 miljoen. In dit saldo is bovendien rekening gehouden met een storting in de voorziening te verwachten exploitatieverliezen voor de realisatie van het Walkwartier.
De reserves die ingezet worden ter dekking van de begroting en voor afschrijvingslasten dalen conform eerdere besluitvorming. De overige bestemmingsreserves dalen ook gekoppeld aan de bestedingen die daarvoor gepland waren. Voor meer informatie verwijzen we naar de toelichting op de balans, onderdeel reserves.

Financiële positie grondbedrijf

De paragraaf grondbeleid en het MPG bevatten de verantwoording van het grondbedrijf over het afgelopen jaar en geven inzicht in de prognose tot en met het jaar 2022.

Ontwikkeling boekwaarde

De boekwaarde van de grondexploitaties per 31 december 2018 is € 108,5 miljoen. Dit is inclusief het Osse aandeel van de boekwaarde van het intergemeentelijke project Heesch-West en inclusief beheercomplexen en immateriële vaste activa. Dit betekent ten opzichte van 2018 een toename van € 4 miljoen.

Actuele prognose

De actuele prognose uit het MPG geeft het volgende totaalbeeld:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde per 31-12-2018	Toekomstige winsten	Verlies-voorzieningen	Reserves
Herstructureringsplannen	7.953	1.286	11.141	
Woningbouwcomplexen	10.596	10.164		
Industrieterreinen	35.586	21.107		
Heesch West	20.221		13.106	2.042
Beheercomplexen	33.229			
Immateriële vaste activa	874		855	
Totaal	**108.459**	**32.557**	**25.102**	**2.042**

De verwachte winstnemingen over de jaren laten de volgende prognose zien:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Herstructureringsplannen	32	1.215	25	37	10
Woningbouwcomplexen	3.424	1.975	1.363	999	1.444
Industrieterreinen	5.995	5.611	5.243	2.743	1.956
Totaal	**9.451**	**8.800**	**6.631**	**3.779**	**3.410**

Uit deze overzichten valt op te maken dat we de komende jaren nog een toekomstige winst van circa 32,5 miljoen verwachten. Winstnemingen gaan naar de ABR (algemene bedrijfsreserve grondbedrijf). De ABR dient namelijk als weerstandsvermogen. Als het weerstandsvermogen voldoet aan de eisen van de risico-analyse dan kunnen we eventueel afromen naar de algemene dienst. Dit bekijken we elk jaar op basis van de werkelijke realisatie.

Reserves en voorzieningen grondbedrijf

De algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (ABR) is bedoeld om risico's af te dekken die zich binnen het grondbedrijf kunnen voordoen. Bij het najaarsbericht grondbedrijf 2018 is door de gemeenteraad de nieuwe methode voor risicomanagement (Monte-Carlomethode) binnen het grondbedrijf vastgesteld. Hiermee bewerkstelligen we een eenduidig risicobeleid waarbij alle risico's van de grondexploitaties worden meegenomen in plaats van verspreiding op diverse plaatsen. Hierdoor kunnen we ons beperken tot één risicoreserve.

In het volgende schema is een totaaloverzicht gegeven van de ontwikkeling van de ABR in 2018:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Bedrag
Stand per 1 januari 2018	**9.502**
- Rente	114
- (Tussentijdse) winstnemingen industrie	5.995
- (Tussentijdse) winstnemingen woningbouw	3.424
- (Tussentijdse) winstnemingen herstructurering	32
- Beëindiging reserve planologische risico's	1.127
- Verkoop beheer- en overige gronden	251
Stortingen	**10.943**
- Vorming voorziening te verwachten exploitatieverliezen	-6.745
- Gelden voor realisatie brandweerkazerne de Kolk	-443
- Gelden voor realisatie Brede school Lith	-1.190
- Vorming voorziening immateriële vaste activa	-385
- Overige	-36
Onttrekkingen	**-8.799**
Stand ABR per 31 december 2018	**11.646**

Op basis van een meerjarenprognose en de risicoanalyse is het verloop van de reserves en voorzieningen binnen het grondbedrijf als volgt:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	31 december 2018	31 december 2019	31 december 2020	31 december 2021
Algemene bedrijfsreserve	11.646	15.832	22.527	26.452
Reserve strategische aankopen	0	500	500	500
Risicoreserve Heesch West	2.042	2.042	2.042	2.042
Voorziening immateriële vaste activa	855	955	1.055	1.155
Voorziening exploitatieverliezen	11.141	12.884	12.970	10.960
Voorziening Heesch West	13.106	13.106	0	0
Totaal	**38.790**	**45.319**	**39.094**	**41.109**

De algemene bedrijfsreserve stijgt de komende jaren. De minimale omvang van deze reserve bedraagt € 6,9 miljoen in 2019 en stijgt naar circa € 10 miljoen in 2023. Het bedrag boven deze minimale ABR kunnen we afromen naar de algemene middelen. Op basis van de prognose inde programmabegroting 2019-2022 is besloten om de ABR met € 4,6 miljoen te verlagen.
In dit overzicht is rekening gehouden met het besluit van de gemeenteraad om de grondexploitatie voor het Walkwartier vast te stellen. Het verwachte verlies is opgenomen onder de post voorziening exploitatieverliezen. Hierin zitten ook verliezen gekoppeld aan andere projecten.
Voor het project Heesch-West is op basis van de regionaal vastgestelde grondexploitatie een verwacht verlies van € 13,1 miljoen afgedekt (in een voorziening). Daarnaast hebben we op basis van onze risicoanalyse een aanvullende risicoreserve van afgerond € 2 miljoen voor Heesch-West gevormd.
Voor een specificatie verwijzen we naar het MPG, de paragraaf grondbeleid en de toelichting op de balans.

Resultaatbestemming 2018

In de jaarrekening wordt voorgesteld om het positieve saldo van afgerond € 6,9 miljoen te bestemmen.
Voorgesteld wordt om voor concrete projecten een bedrag van € 3.473.000 over te hevelen naar 2019 en te bestemmen voor de uitvoering van deze projecten en afronding van diverse projecten.
Van het restant van € 3.474.566 wordt voorgesteld dit in de algemene reserve te storten. De algemene vrije reserve is bestemd voor de opvang van algemene risico's en fluctuaties in de rekeningresultaten. De norm voor de algemene reserve is 10% van de algemene uitkering. Dat komt neer op een bedrag van € 17 miljoen.
De hoogte van de algemene reserve is afgerond € 21,5 miljoen (voor bestemming rekeningresultaat). Rekening houdend met nog lopende verplichtingen van circa € 5 miljoen zorgt deze storting ervoor dat het saldo van de algemene reserve uitkomt op € 19,9 miljoen.

Accountantscontrole

De accountant heeft op grond van artikel 213 van de Gemeentewet naast een getrouwheidsonderzoek ook een rechtmatigheidsonderzoek uitgevoerd naar de baten, lasten en balansmutaties. De controleverklaring hierover is in het accountantsverslag opgenomen.

Financiën programma's in één oogopslag

In de volgende figuur laten we zien hoe onze gerealiseerde uitgaven in 2018 over de programma's verdeeld zijn (bedragen x € 1.000).

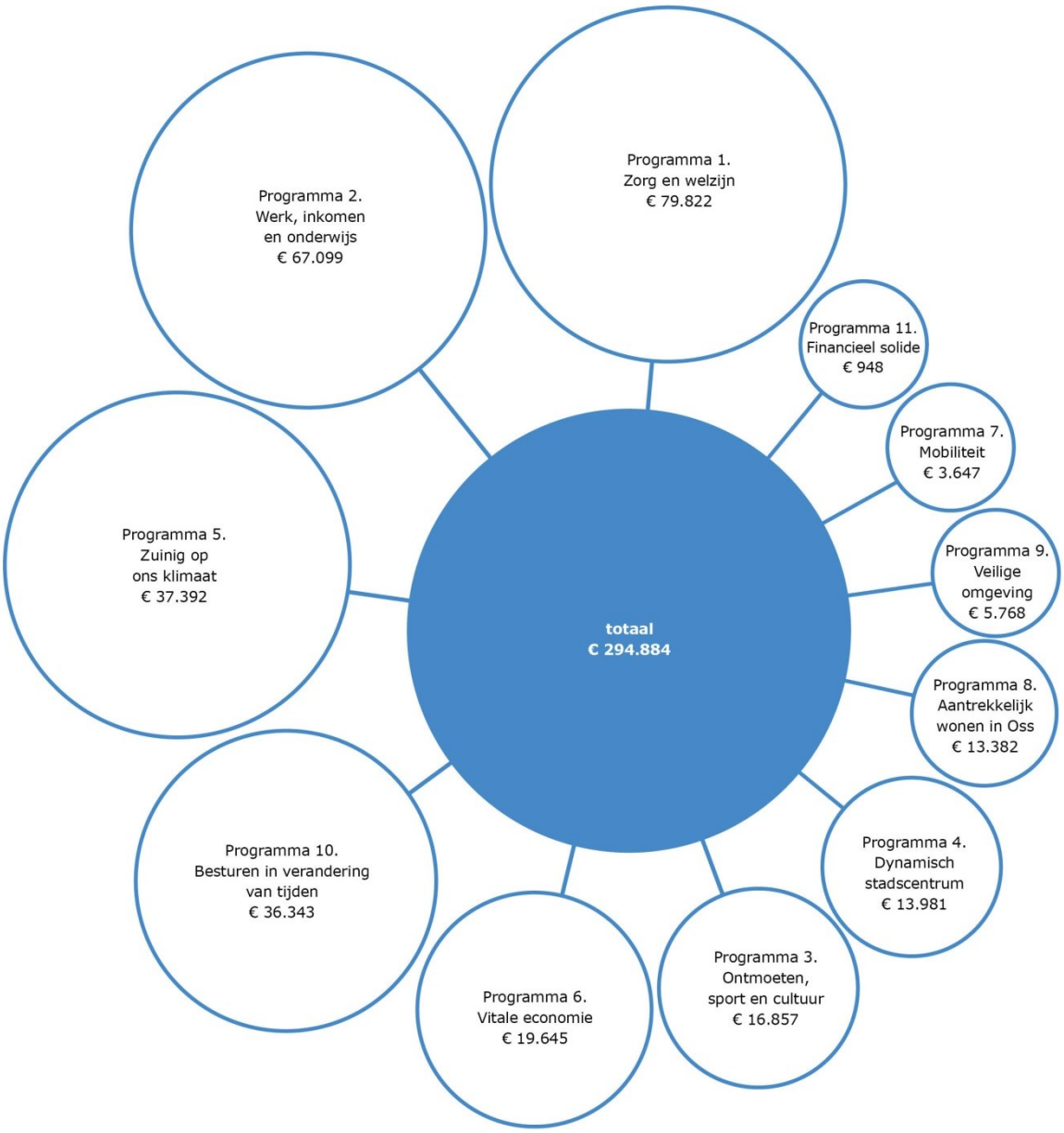

JAARVERSLAG

Programma’s

Programma 1. Zorg en welzijn

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

We willen graag dat al onze inwoners actief deelnemen aan de samenleving. Uitgangspunt is om steeds aan te sluiten bij de talenten, mogelijkheden en behoeften van inwoners. Een belangrijke voorwaarde om mee te kunnen doen aan de Osse samenleving is participatie, en vooral het hebben van werk. Daar zetten we dan ook zoveel als mogelijk op in. Aan onze inwoners vragen we om hun leven zoveel mogelijk naar eigen vermogen in de hand te nemen. Wanneer het niet vanzelf gaat, bieden we zorg en ondersteuning. Daarbij gaan we werken met de Osse Maatwerkmethode. We willen integraal kijken naar de problematiek van de inwoners, in een combinatie van zorg, schuldhulpverlening en armoede-ondersteuning bijvoorbeeld. Meer zelfregie bij de inwoner en aansluiting bij de leefwereld vraagt een andere houding en andere manier van werken van professionals. Vanuit gedeeld belang voor de inwoner werken we vanuit de disciplines zorg, werk & inkomen, schuldhulpverlening en de sociale teams samen.

De ontwikkeling van een nieuw zorg- en welzijn landschap is in volle gang. Na de decentralisaties in 2015 hebben we bij Wmo en Jeugd vooral gezorgd voor een goede overgang. De transitie is in het algemeen goed verlopen. Nu werken we volop aan de grote transformatie-opgaven, met nieuwe vormen van ondersteuning en hulp en het verbeteren van de toegang via sociale teams en basisteams jeugd en gezin. Maar, het voorkomen van problemen of voorkomen van verergering, is zeker zo belangrijk. De komende tijd willen we meer expliciete aandacht voor preventie en een breed welzijnsaanbod.

2. Programma-onderdelen

2.1 Wmo

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Mensen kunnen zichzelf redden, doen mee aan het sociale leven en hebben het gevoel dat ze erbij horen*
- *Passende (specialistische) zorg en ondersteuning voor mensen die het nodig hebben*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We bieden onze inwoners ondersteuning bij veel vragen; steeds meer leggen we de regie daarvoor bij de inwoner en zoeken we samen naar de beste maatwerk-oplossing. De vraag is groot, dat maakt dat we zoeken naar de meest efficiënte aanpak om dit allemaal te kunnen opvangen.
Ook werken we volop aan de complexe zorg: de transformatie van Beschermd Wonen, de maatschappelijke opvang, en ook zorg in verbinding met veiligheid.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- De regionale samenwerking Wmo is vanuit de centrumregeling Wmo Brabant Noordoost-oost (BNO-O) geëvalueerd. Daaruit bleek dat zorgaanbieders en gemeenten positief zijn over de samenwerking en over de wijze waarop centrumgemeente Oss haar rol vervult. Daarom is afgesproken om de regionale samenwerking Wmo BNO-O in de periode 2020-2023 voort te zetten.
- We hebben het regionale concept-beleidskader Wmo BNO-O gemaakt. Hierbij zijn zorgaanbieders, adviesraden sociaal domein (ASD) en gemeenteraden betrokken. De besluitvorming over het regionale beleidskader vindt in de eerste helft van 2019 plaats.
- Uit het jaarlijkse cliëntervaringsonderzoek Wmo (gegevens over 2017) bleek dat de meerderheid van de cliënten tevreden is over de toegang Wmo, de kwaliteit van de ondersteuning en het effect van de ondersteuning. De bekendheid met de onafhankelijke cliëntondersteuning blijft laag.
- We investeren in de verdere uitrol van de werkwijze van de proeftuin Ruwaard. Naast doorontwikkeling van de Samenwerkwijze staat het ontschotten van financieringsstromen binnen de Proeftuin hoog op de agenda. We onderzoeken met de deelnemende partijen wat de meerwaarde is van ontschot en gebiedsgericht financieren. Waar mogelijk verbreden we die ervaringen naar de gemeente Oss.
- In de proeftuin Ruwaard zijn ongeveer 40 micro analyses gemaakt. Die geven inzicht in de waarde van de oplossingen voor de inwoner en in de besparingen. Ook hebben we de waarde en opbrengst van collectieve oplossingen, zoals Ons Huis van de Wijk, onderzocht.

- Thuiszorghulpen hebben een toegevoegde waarde in het menswaardige wijze ouder worden, daarom hebben we in regionaal verband met de zorgaanbieders gesprekken gevoerd, die hebben geleid tot een nieuwe reële kostprijs voor huishoudelijke verzorging. Op basis van de nieuwe salarisschalen en de reguliere CAO loonsverhoging.
- We hebben frequent overleg met ONS Welzijn om de voortgang in de overeengekomen activiteiten en in de organisatieontwikkeling (na de fusie) te bespreken.
- We startten de regionale pilot 'Van zorg naar werk' in 2018. Doel is een doorlopende ondersteuning te bieden aan inwoners tussen Wmo dagbesteding en Participatiewet en belemmeringen tussen wetgeving op te lossen. In Oss zijn intakegesprekken geweest met 78 inwoners; 22 daarvan zijn een traject gestart. Het is een vrijwillig traject. 23 inwoners doen voorlopig niet mee, 33 inwoners zien geheel af van deelname.
- We hebben vervolg gegeven aan aanpak verwarde personen. Dit hebben we gedaan door regionale afspraken gemaakt over vervoer van verwarde personen door de Regionale Ambulance Voorziening Brabant-Noord (RAV). De RAV Brabant-Noord biedt volledige dekking voor de volledige Veiligheidsregio Brabant-Noord. De sociale teams zijn gestart met de cursus mental health first aid.
- We zijn regionale samenwerking gestart voor uitvoering van Wet verplichte Geestelijke Gezondheidszorg (WvGGZ).
- We hebben een aanpak structurele overlastgevers opgesteld.
- We zijn gestart met de invoering van het escalatiemodel AVE (Aanpak voorkomen escalatie).
- We hebben de oplosagenda beschermd wonen geactualiseerd. Met de uitvoering van de geformuleerde acties hebben we belangrijke stappen gezet in de transformatie van beschermd wonen. Scheiden van wonen en zorg is verder doorgevoerd, er zijn nieuwe productgroepen vastgesteld, de toegang beschermd wonen is verder versterkt (meer cliëntgerichte aanpak), er is een onderzoek uitgevoerd naar doorstroom en uitstroom uit beschermd wonen en er is een tussenevaluatie uitgevoerd naar de pilot Wonen met ondersteuning.
- We hebben een eerste regionale schets gemaakt hoe we de gemeentelijk bekostigde voorzieningen en producten voor mensen met een psychische kwetsbaarheid, verslavingsproblematiek en licht verstandelijke beperking meer integraal kunnen organiseren in de toekomst (inclusief de regionale toegang beschermd wonen, maatschappelijke opvang en bemoeizorg).
- De uitvoering en doorontwikkeling van bemoeizorg is conform aanbevelingen in het opgestelde adviesrapport.
- We zijn deskundigheidsbevordering gestart op het gebied van verslaving in de maatschappelijke opvang.
- We zetten eerste stappen in het maken van regionale afspraken met woningbouwcorporaties in de regio over doorstroom en uitstroom uit maatschappelijke opvang en beschermd wonen.
- De bevoegdheden van de toezichthouder Wmo zijn uitgebreid naar kwaliteit en rechtmatigheid (inclusief PGB). Er is een regionaal meldpunt ingesteld bij de GGD Hart voor Brabant (GGD HvB).
- We zien sinds 2018 een toenemende meldingsbereidheid van zorgaanbieders om calamiteiten te melden.
- We hebben een meldpunt voor signalen ingericht bij de Inkooporganisatie waar meldingen worden geregistreerd en de opvolging in overleg door Wmo toezicht en/of team Inkoop en contractmanagement wordt opgepakt.
- Er is regionaal door alle gemeenten een kwaliteitsslag gemaakt om de PGB toetsing te verbeteren. Het meldpunt signalen ondersteunt gemeenten bij vragen hierover.

2.2 Jeugdhulp

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Hulp voor de jeugdige zo dicht mogelijk bij huis, nabij het gezin*
- *We zorgen voor passende (specialistische) jeugdhulp voor de jeugdigen die dit nodig hebben*
- *Goede verbinding met natuurlijke leefomgeving van de jeugdige, zoals onderwijs en verenigingen*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We voeren de Jeugdwet vanaf het jaar 2015 uit. Inmiddels zijn de beschikbare rijksgelden niet voldoende om de kosten jeugdzorg af te dekken. Om de kosten betaalbaar te houden, hebben we samen met de 16 gemeenten in de regio Brabant Noordoost en met alle betrokken aanbieders hebben we afspraken gemaakt over de transformatieopgave jeugd. Doel van die opgave is een duurzame omvorming van het jeugdzorglandschap, zodat jeugdigen en hun gezinnen dichterbij en sneller ondersteund kunnen worden, zo veel mogelijk in hun eigen leefomgeving.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Met de regio werken we aan de vier majeure transformatieopgaven: Toegang op sterkte, Wonen doe je thuis, Regionale zorg waar dat kan en Complexe problematiek. We investeren in duurzame en integrale trajecten voor jeugdigen met complexe problematiek. Dit is uitgesplitst in opgaven per subregio in nauwe samenwerking met de toegang en het onderwijs, gericht op het voorkomen of verkorten van residentiële en klinische plaatsingen. Daarnaast richten we werkplaatsen in waarbij specialistische hulp in nauwe samenhang met de toegang optrekt.
- We hebben de centrumregeling Jeugdhulp geëvalueerd en de structuur in de regio vervolgens aangepast.
- We hebben een keuze gemaakt voor regionale samenwerking specialistische jeugdhulp voor 2020 en verder, waarbij er meer lokale sturing mogelijk is. Het inkooptraject vanaf 2020 wordt voorbereid.
- De regionale en lokale borging STORM is gerealiseerd. Dit is een project voor preventie depressie bij jongeren.
- We hebben de toevoeging van POH GGZ-jeugd bij huisartsen voorbereid.
- Voor preventieve aanpak voor jeugd hebben we lokaal en samen met de regio en aanbieders afspraken gemaakt, vastgelegd in de Transformatie Opgaven Jeugdhulp. We starten met een pilot met Veilig Thuis, Raad voor de kinderbescherming de Basisteams Jeugd en Gezin (BJG) en de gecertificeerde instellingen om slimmer en effectiever af te stemmen zodat ouders en jeugdigen sneller de daadwerkelijke hulp ontvangen.

2.3 Basis op orde en preventie

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Goede basisvoorzieningen en ondersteuningsmogelijkheden in de wijk*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We werken aan een fijnmazig netwerk van basisvoorzieningen in wijken en kernen in Oss. Dichtbij en op maat. Daarvoor zijn we nu aan het experimenteren met laagdrempelig ontmoeten, hebben we een scala aan preventieactiviteiten op wijk- en buurtniveau en stimuleren we zorgcoöperaties. Wat nodig en mogelijk is om tijdig hulp en ondersteuning te krijgen, is voortdurend aan verandering onderhevig. Daar spelen we op in, waarbij de beschikbaarheid in wijken en kernen steeds de aandacht vraagt.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Het uitvoeringsprogramma gezondheid 2018 is vastgesteld en hebben de gemeenteraad via een terugblik over 2018 geïnformeerd over de stand van zaken van het gezondheidsbeleid
- Ieder team (BJG, ST) heeft een aandachtsfunctionaris mantelzorg die collega's ondersteunt, inspireert en wijst op mogelijkheden voor mantelzorgers. We hebben meer en gerichtere communicatieacties ingezet voor een vindbaar 'meldpunt' en (h)erkenning voor mantelzorgers en de signalering en ondersteuning van de jonge mantelzorgers is opgezet.
- Met 'Oss innoveert' bieden we ruimte aan initiatieven van inwoners, al dan niet met ondersteuning van professionals. In 2018 zijn er 7 initiatieven ondersteund en (mede) door Oss Innoveert van de grond gekomen. Dit zijn: Tovertafel, Actieplan ouderen in Lith, de gezonde sportkantine, eten doet ontmoeten en de huiskamer Binnenstad.
- In vervolg op Oss Innoveert hebben wij (financiële) ondersteuning gegeven aan diverse maatjesprojecten: Buurtgezinnen, Buddyhulp en Humanitas. Dit laagdrempelige en preventieve aanbod voorziet in een behoefte van kwetsbare inwoners.

- We zijn gestart met de ondersteuning van laagdrempelige ontmoetingsactiviteiten. Het initiatief en de regie liggen bij de inwoners. De samenwerkingspartners van 'Onder de pannen', namelijk de woningcorporaties, welzijnsinstelling en gemeente, ondersteunen de initiatieven.
- In de Schadewijk is een pilotproject Straatcoaches gestart. Verder zijn we gewerkt aan de voorbereiding voor de uitwerking van het plan van aanpak voor Schadewijk.
- Met jeugdprofessionals in de wijk is in een aantal wijken een jeugdpreventiescan gemaakt met kwantitatieve en kwalitatieve informatie over risicojeugd in de wijk/buurt. Op basis van die informatie maken professionals een plan van aanpak.
- Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2019-2022 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen om met de betrokken partijen voor 2019 goede afspraken te maken over het noodzakelijk onderhoud aan de AED's. Ook geeft de motie opdracht tot uitwerken van een voorstel voor een structurele bijdrage voor het onderhoud van een dekkend netwerk van AED's. De gesprekken om te komen tot een concrete uitwerking hiervan zijn gestart.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Sociale duurzaamheid betekent: kiezen voor oplossingen die het probleemoplossend vermogen van de samenleving zelf versterken, waardoor op termijn minder zorg/ondersteuning nodig is en mensen toekomstperspectief hebben. Dat betekent: inzetten op eigen kracht en zelfredzaamheid en zo mogelijk kiezen voor oplossingen waarbij inwoners en hun informele netwerken een rol spelen. Niet zorgen voor een oplossing, maar helpen een oplossing te vinden, zodat de inwoner of de buurt een volgende keer meer zelf kan oppakken. Dat komt tot uiting in de manier waarop ondersteuning en welzijn worden ingevuld en uitgevoerd, maar ook in concrete activiteiten zoals: preventie, gezondheidsprojecten, mantelzorgondersteuning, ondersteuning van vrijwilligerswerk, combinaties van 1e en 2e lijnsondersteuning, enzovoort.
De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, geen honger, goede gezondheid en welzijn, gendergelijkheid, ongelijkheid verminderen, duurzame steden en gemeenschappen en vrede, veiligheid en gerechtigheid.

3.2 Indicatoren

Dit programma heeft geen indicatoren.

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Jongeren met delict voor de rechter	1,45%	1,60%	2015
Jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp	11,2%	9,3%	1e halfjaar 2018
Jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming	1,5%	1,1%	1e halfjaar 2018
Jongeren van 12-23 jaar met jeugdreclassering	0,3%	0,4%	1e halfjaar 2018
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement per 1.000 inwoners	60	60	1e halfjaar 2018

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Jeugdwerk	Lasten	497	494	461	-33	V
	Baten	-21	-21	-30	-9	V
	Saldo	475	473	431	-41	V
Jeugdzorg	Lasten	27.477	28.924	28.520	-404	V
	Baten	-41	-241	-641	-400	V
	Saldo	27.436	28.683	27.879	-804	V
Wmo algemeen	Lasten	1.031	1.037	1.182	145	N
	Baten	-2.532	-2.017	-1.959	57	N
	Saldo	-1.500	-980	-778	202	N
Wmo collectieve voorzieningen	Lasten	11.005	11.196	10.941	-255	V
	Baten	-286	-401	-392	10	N
	Saldo	10.719	10.795	10.549	-245	V
Wmo dagbesteding	Lasten	0	0	2.052	2.052	N
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	0	0	2.052	2.052	N
Wmo individuele ondersteuning	Lasten	7.185	8.682	6.819	-1.863	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	7.185	8.682	6.819	-1.863	V
Wmo beschermd wonen	Lasten	19.464	20.623	17.016	-3.607	V
	Baten	0	-467	-467	0	-
	Saldo	19.464	20.156	16.549	-3.607	V
Wmo individuele voorzieningen	Lasten	9.876	10.044	9.951	-92	V
	Baten	-140	-140	-193	-53	V
	Saldo	9.736	9.904	9.759	-145	V
Gezondheidszorg	Lasten	2.900	2.891	2.880	-11	V
	Baten	-29	-29	-47	-19	V
	Saldo	2.871	2.862	2.833	-30	V
Totaal programma	**Lasten**	**79.435**	**83.891**	**79.822**	**-4.069**	**V**
	Baten	**-3.050**	**-3.317**	**-3.730**	**-413**	**V**
	Saldo	**76.385**	**80.574**	**76.092**	**-4.482**	**V**
Stortingen reserves		0	0	0	0	-
Onttrekkingen reserves		-4.033	-5.343	-2.238	3.105	N
Totaal mutaties reserves		**-4.033**	**-5.343**	**-2.238**	**3.105**	**N**
Resultaat		**72.352**	**75.230**	**73.854**	**-1.376**	**V**

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Jeugdzorg

Voor jeugdzorg hebben we per saldo een voordeel van € 804.000. Dit heeft twee belangrijke oorzaken:

- Hogere kosten zorgverlening jeugd: € 1,3 miljoen
- Lagere kosten transformatieagenda Jeugd: € 1,9 miljoen.
- Hogere inkomsten door compensatie voor de kosten van de transformatieagenda Jeugd: € 215.000.

De hogere kosten zorgverlening jeugd zijn € 1,3 miljoen hoger dan begroot. In de programmabegroting 2019-2022 hadden we voor het jaar 2018 al rekening gehouden met een nadeel van € 1,2 miljoen, dit bedrag is onttrokken uit de algemene reserve. De kosten zijn in 2018 dus nog € 1,3 miljoen hoger uitgevallen. Voor € 0,4 miljoen is dit veroorzaakt door extra kosten voor prijscompensatie en voor € 0,9 miljoen tekort op jeugdzorg. Volgens tussentijdse rapportages (definitieve rapportage over het jaar 2018 volgt medio mei/juni 2019) van de centrumgemeente blijkt dat de verhouding in aantal trajecten per hulpvorm licht wijzigen ten opzichte van vorig jaar. Het 'Zwaar verblijf' daalt terwijl het aantal trajecten 'Verblijf licht' en 'Zonder verblijf' stijgt. Deze ontwikkeling past in de visie van de regio op de transformatie zoveel mogelijk in de eigen omgeving van de jeugdige te organiseren. Op basis van de tussentijdse rapportage ontstaat er een tekort op jeugdzorg door hogere kosten voor meer- en maatwerk. Ander reden van kostenstijging zijn de facturen voorgaande jaren van de LTA zorgleveranciers.

We hebben lagere kosten van € 1,9 miljoen doordat we tot nu toe minder hebben uitgegeven aan de Transformatieagenda Jeugd. We hadden € 2,1 miljoen begroot. De werkelijke uitgaven voor onze gemeenten bedragen € 178.000. De verdere uitgaven voor de transformatie zijn vertraagd omdat er gezocht is naar een geschikte aanbestedingsvorm. Pas in september 2018 is door de centrumgemeente 's-Hertogenbosch besloten voor de aanbestedingsvorm. De opdrachten zijn in november 2018 uitgezet over de verschillende zorginstanties en op dit moment vinden er gesprekken plaats met de zorginstellingen.

Daarnaast hebben we een compensatie ontvangen vanuit het Rijk voor de kosten van de transformatieagenda Jeugd. Dit gaat om een bedrag van € 215.000.

Wmo algemeen

We hebben per saldo € 145.000 meer uitgegeven aan Wmo algemeen dan begroot. Dit komt doordat we € 305.000 meer uitgegeven hebben aan maatwerktrajecten. Voor de dagbesteding en individuele begeleiding hebben we vier producten vastgelegd. Zodra een cliënt zich bij de toegang meldt bekijkt de consulent welk product voor deze cliënt het beste resultaat oplevert. Het komt steeds vaker voor dat de hulpvraag niet past in het ingekochte product. Vaak gaat het om intensiever traject of een samengesteld traject op maat. In dat geval worden met een zorgleverancier andere afspraken gemaakt, gericht op de individuele situatie van die ene cliënt.
Daarnaast hebben we lagere kosten van € 132.500. We hadden dit geld gereserveerd voor de aanpak van depressie preventie jongeren. Echter hiervoor hebben we pas vanaf 2019 extra gelden nodig.

Wmo collectieve voorzieningen

We hebben een voordeel op het onderdeel Wmo collectieve voorzieningen van € 255.000. Dit is met name veroorzaakt doordat we € 101.000 minder uit hebben gegeven aan zorgverlening door landelijke instellingen met een hoog specialistisch karakter. Deze zorg kan niet door regionale instellingen worden verleend. Daarnaast hebben we minder kosten aan migrantensubsidies (€ 29.000), psycholance vervoer (€ 20.000) en mantelzorgondersteuning (€ 20.000).

Wmo dagbesteding en individuele ondersteuning

Per saldo hebben we aan Wmo dagbesteding en individuele ondersteuning € 189.000 meer uitgegeven. We zien hier sinds 2018 een stijging van de aanvragen in aantallen. In 2017 maakte nog 1117 cliënten gebruik van dagbesteding/ individuele ondersteuning. In 2018 is dit opgelopen naar 1319 cliënten, dit is een stijging van 18%. Naast de stijging van aantallen zien we een stijging van de zorgzwaarte.

Wmo beschermd wonen

We hebben €3,6 miljoen aan lagere kosten. Dit komt doordat we € 2,4 miljoen minder hebben uitgegeven aan het regionale budget voor beschermd wonen. We proberen te komen tot afbouw van de huidige volumes beschermd wonen (33%). Dit doen we op een aantal manieren, onder andere door het maximeren van volumes, bevorderen uitstroom en door af te schalen. Hierdoor is in 2018 13% minder uitgegeven dan begroot. Per aanbieder is een maximaal volume gereserveerd. De begroting is gebaseerd op enerzijds de rijksbijdrage anderzijds op maximale kosten per zorgaanbieder op basis van het toegestane volume. Door het jaar heen is bij sommige aanbieders leegstand geweest die we niet betalen. Verder hanteren we binnen Zorg in Natura (ZIN) een flexibel budget om ondersteuning op maat in te kopen als aanbieders vol zitten en of een cliënt niet passend is (maatwerk). Dit bedrag is niet helemaal benut.
Daarnaast hebben € 959.000 minder uitgegeven aan Wonen met ondersteuning. In het regionaal beleidsplan Beschermd wonen hebben we geconstateerd dat er behoefte is aan lichtere vormen van wonen in combinatie met ondersteuning. Daarom hebben we hiervoor in 2017 budgetten beschikbaar gesteld. We hadden begroot om € 1.298.000 te besteden in het jaar 2018 en € 350.000 voor 2019. Deze pilot van 2 jaar is vertraagd op gang gekomen. Op basis van de huidige inzichten wordt verwacht dat de pilot ook in 2019 en tot in 2020 zal doorlopen. Inmiddels zijn de laatste plekken aanbesteed (doelgroep verslaafden) en ook bezet. In 2019 verwachten wij het grootste gedeelte van de uitgaven te doen. Na afloop zal de pilot in 2020 integreren in de hele hervorming van maatschappelijke opvang en Beschermd wonen.

Het overschot beschermd wonen 2017 (€ 2,6 miljoen) hebben we overgeheveld naar 2018 en latere jaren. In het regionaal beleidsplan Beschermd wonen hebben we aangegeven dat we beschermd wonen gaan transformeren naar een (maatwerk)voorziening. In de oplosagenda hebben we beschreven hoe we de doelstelling "harmonisatie van tarieven en scheiden van wonen en zorg" willen bereiken. Hiervoor dachten we in 2018 € 0,3 miljoen nodig te hebben en in 2019 € 2,4miljoen. We hebben in het jaar 2018 € 228.000 minder uitgegeven. De reden hiervan is grotendeels doordat de verwachtte korting op de Decentralisatieuitkering Maatschappelijke Opvang € 100.000 lager is uitgevallen. Het was de bedoeling om in 2018 een beleidsmedewerker aan te trekken. Deze is pas per januari 2019 gerealiseerd.

Onttrekkingen reserves

We onttrokken € 3,1 miljoen minder aan reserves dan begroot. Het gaat om:

- € 1,8 miljoen minder aan de Algemene reserve voor de Transformatieagenda Jeugd
- € 959.000 minder aan de Algemene reserve voor Wonen met ondersteuning
- € 228.000 minder aan de reserve Beschermd Wonen

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma per product. Voor meer detailgegevens over de subsidies per instelling verwijzen we naar de website https://financien.oss.nl/.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Gezondheidszorg	29	26	26
Jeugdwerk	275	282	268
Jeugdzorg	2.986	3.634	3.634
Wmo algemeen	354	458	349
Wmo collectieve voorzieningen	5.508	6.650	6.595
Wmo/AWBZ	49	-70	-70
Totaal programma 1. Zorg en welzijn	**9.199**	**10.991**	**10.802**

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2018 de gerealiseerde lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

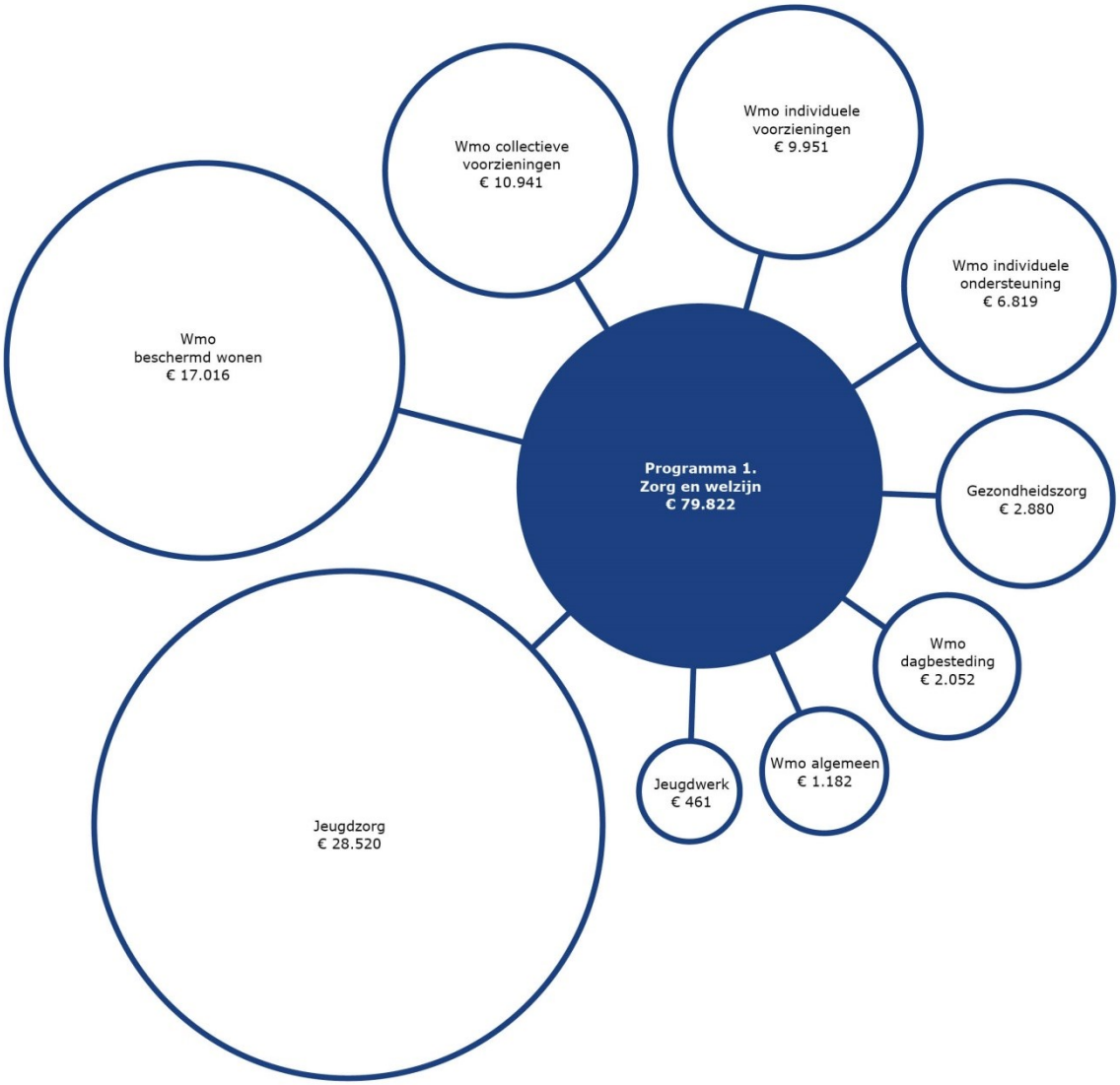

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

We willen graag dat al onze inwoners actief deelnemen aan de samenleving. Uitgangspunt is om steeds aan te sluiten bij de talenten, mogelijkheden en behoeften van inwoners. Een belangrijke voorwaarde om mee te kunnen doen aan de Osse samenleving is participatie, en vooral het hebben van werk. Daar zetten we dan ook zoveel als mogelijk op in. Tegelijkertijd stimuleren we participatie in brede zin. In vrijwilligerswerk, sport en activiteiten in buurt en wijk. Als daar belemmeringen in zijn, financieel of persoonlijk, dan ondersteunen we (kwetsbare) inwoners daarbij.
Aan onze inwoners vragen we om hun leven zoveel mogelijk naar eigen vermogen in de hand te nemen. Wanneer het niet vanzelf gaat, bieden we zorg en ondersteuning. Daarbij gaan we werken met de Osse Maatwerkmethode.
Vanuit gedeeld belang voor de inwoner werken we als afdelingen werk & inkomen, schuldhulpverlening, zorg en de sociale teams samen. Daarbij willen we integraal kijken naar de problematiek in een combinatie van werk, onderwijs, zorg, schuldhulpverlening en armoede-ondersteuning bijvoorbeeld. We werken intensief samen met partijen in het veld om deze integrale benadering vorm te geven.

2. Programma-onderdelen

2.1 Participatie

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Zo veel mogelijk inwoners hebben (betaald) werk*
- *We verminderen laaggeletterdheid om mogelijkheden voor participatie te vergroten*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

In Oss hebben we een relatief lage bijstandsdichtheid en een grote uitstroom. We zetten fors in op loonkostensubsidie, vergunninghouders en op jongeren (niet-uitkeringsgerechtigden). Hierin zijn we een landelijk en regionaal voorbeeld. In deze periode van krapte op de arbeidsmarkt, dalende werkloosheid en groeiend aantal vacatures, zien we ook het aantal bijstandsgerechtigden dalen. Tegelijkertijd hebben we sinds invoering van de Participatiewet in 2015, waarbij ook de Wajong is afgeschaft, een grote instroom van mensen in de bijstand, die kwetsbaar zijn en een flinke afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Zij beschikken (nog) niet over de gezochte competenties en stromen nog nauwelijks uit naar werk. We ontwikkelen onze werkwijzen om zo goed mogelijk bij deze veranderde populatie aan te sluiten. We zien een toename in multiproblematiek in onze doelgroep; dit maakt het complexer en moeilijk bemiddelbaar. Integrale benadering van werk, inkomen, zorg en schuldhulpverlening blijft de insteek; daar werken we hard aan.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- De stijging van het aantal bijstandsgerechtigden van 1% in 2017 is overgegaan in een daling van 5% in 2018.
- We hebben 419 personen uit de bijstand geplaatst naar werk, waarvan 151 op parttime of tijdelijke basis.
- Er werken op 31 december 2018 373 mensen met loonkostensubsidie bij IBN of andere werkgevers.
- Op 31 december 2018 zijn 46 personen werkzaam in Beschut Werk. Dat is 35 fte. De taakstelling 2018 van 66 fte is niet gehaald. Desondanks zijn we voor de uitvoering van Beschut Werk 1 van de koplopers in Nederland.
- Elk kwartaal organiseerden wij een activiteit voor werkgevers en werkzoekenden om op informele wijze contact te leggen, zoals een vacature-café, speeddates en flexmarkten met uitzendbureaus.
- Het aantal jongeren zonder uitkering, dat dienstverlening ontvangt, is gestegen van 87 in 2017 naar 118 op 31 december 2018. De problematiek van de jongeren wordt complexer als gevolg van afschaffing van de Wajong.
- Doorstroming naar werk/opleiding wordt vaker bemoeilijkt door zorgvragen. De consulenten uit het jongerenteam benaderen deze jongeren actief en begeleiden ze naar school of werk en zorgen dat ze hun werk behouden. Met de extra middelen hebben we onder andere scholingskosten betaald, jobcoaching ingezet zodat jongeren aan het werk zijn en blijven en loonkostensubsidie bekostigd.

- Het project Integrale Jongerenaanpak (JOVO) is gestart. Hierin bieden we jongeren, tussen 16 en 27 jaar met problemen op meerdere leefgebieden, ondersteuning. Dat doen we aan de hand van de Samenwerkwijze. We werken daarvoor intern samen vanuit werk & inkomen, onderwijs, jeugdhulp en Wmo. Ook betrekken we externe partners, zodat er voor de jongeren integrale maatwerktrajecten worden gerealiseerd.
- We hebben extra activiteiten voortgezet en ontwikkeld voor vergunninghouders. Dit zijn o.a. Werken aan werk in eigen taal, participatieverklaringstrajecten en trajecten voor intensief inburgeren. Specifiek voor vrouwen hebben we een traject LEF. Op 31 december 2018 ontvangen 169 vergunninghouders een uitkering voor levensonderhoud. Dat is 22,5% minder dan vorig jaar. De daling is met name veroorzaakt door forse inzet op leerwerktrajecten en intensieve inburgering.
- In juli 2018 hebben 27 jonge vergunninghouders het traject intensief inburgeren afgerond. In september 2018 zijn 10 jongeren gestart met een 2-jarig traject, waarbij entree-opleiding en inburgering gecombineerd zijn.
- De pilot 'Van zorg naar werk' is gestart. Het is project, samen met de regio, om een doorlopende lijn van dagbesteding naar loonvormende arbeid te realiseren. In Oss zijn intakegesprekken geweest met 78 inwoners; 22 daarvan zijn een traject gestart. Het is een vrijwillig traject. 23 inwoners doen voorlopig niet mee, 33 inwoners zien geheel af van deelname. Het aantal deelnemers blijft achter bij de ambitie.
- Met het UWV zijn afspraken gemaakt om, met mensen waarvan de WW uitkering binnen 6 maanden afloopt, in gesprek te gaan om hen toe te leiden naar werk.
- Het experiment 'Zelf aan het stuur en op maat' in samenwerking met de Universiteit van Tilburg, is voortgezet. We hebben inmiddels een onderzoeksgroep van 301 mensen, die in 3 groepen aan het experiment deelnemen. De eindrapportage met de resultaten wordt eind 2019 door de Universiteit van Tilburg opgeleverd.
- Met stimulerende gesprekken hebben we inwoners geactiveerd voor vrijwilligerswerk. Er zijn 337 mensen die vrijwilligerswerk, inclusief mantelzorg, doen.
- Met het Taalhuis zetten we in op een beter bereik en een beter aanbod voor laaggeletterden. In 2018 zijn 206 aanmeldingen voor basisvaardigheden educatie ontvangen. Dat is een stijging van 41% ten opzichte van 2017.

2.2 Arbeidsmarkt

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Met de Talentencampus als platform bundelen we activiteiten en we brengen samen met onderwijs en ondernemers focus aan in onze arbeidsmarktbenadering*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

De Talentencampus is onze uitvoeringsorganisatie voor het lokale arbeidsmarktbeleid en verbeteren van de aansluiting van het onderwijs op de werkgevers. Zij ontplooien en ondersteunen een groot aantal activiteiten die daaraan bijdragen. Met de Kracht van Oss realiseren zij learning communities, waarin we HBO-opleidingen meer verbinden met bedrijven in Oss.

We trekken, samen met Den Bosch, het regionale arbeidsmarktprogramma AgriFood Capital Werkt! zowel op bestuurlijk, strategisch als tactisch en operationeel niveau. Landelijk is de regio Noordoost-Brabant een van de voorbeeldregio's. We investeren in Agrifood Capital Werkt! met menskracht en middelen, op strategisch niveau en binnen de pijlers Regionaal Werkbedrijf en voortijdig schoolverlaters (VSV)/kwetsbare jongeren.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- De Talentencampus ontwikkelt een nieuw (online) platform voor loopbaanontwikkeling en 'marktplaats' tussen bedrijven en talenten. Bedrijven kunnen zich presenteren aan potentiële talenten en talenten kunnen zich presenteren aan potentiële werkgevers. Dit platform wordt ook gebruikt om bedrijven te binden. Deze ontwikkelingen sluiten ook aan bij het idee van de regionale loopbaanversneller. Nu ontbreekt een 'onafhankelijk' platform waar je met loopbaanvragen terecht kunt. De Talentencampus vult die leemte.

- De Talentencampus heeft Stoomlab, een dynamische leeromgeving voor basis- en voortgezet onderwijs op het gebied van technologie en innovatie, mee ontwikkeld. Daarnaast organiseren ze ontmoetingsdagen tussen bedrijfsleven en onderwijs, bijvoorbeeld het Symposium 'marktplaats van de toekomst'. Ook zijn ze in Techniekdag voor de jeugd en de Jongeren Bedrijvendag, trekken ze de Learning community VIO (Vitaal in Oss) en "Ondernemen in het Buitengebied' is in ontwikkeling.
- Vanuit de reserve arbeidsmarktvraagstukken zijn de coördinatie van het Taalhuis, Klasse! (nieuwe aanpak van laaggeletterdheid), de jongerenbedrijvendag en de Techniekdag mede gefinancierd.
- We ontwikkelen samen met ROC de Leijgraaf en ondernemers arrangementen die aansluiten bij de huidige vraag op de arbeidsmarkt. BIM5 voor de bouw is daarin een omvangrijke ontwikkeling. Ook zijn er initiatieven rond zorg, welzijn en gezondheid, de logistiek en metaal.
- We zetten de succesvolle aanpak van voortijdige schoolverlaters vanuit het Regionaal Bureau Leerplicht voort. Voor schooljaar 2016-2017 zijn de definitieve cijfers vastgesteld: de voortijdige schooluitval was 1,4% voor onze regio 36b. Hiermee komen we qua percentage op de derde plaats van Nederland. Dat sluit aan bij de ambitie om te behoren tot de top 3 van Nederland. Het percentage Osse schoolverlaters is met 1,6% onder de doelstelling van 2% gebleven.
- In samenwerking met de regio hebben we leerwerkbanen gerealiseerd in de groeisectoren Logistiek, Bouw, Taxi, ICT en Zorg. In 2018 zijn 67 leerwerktrajecten gestart.
- Regionaal hebben we afspraken gemaakt om te streven naar een PSO-keurmerk in alle 16 gemeenten. Wij hebben ons PSO-keurmerk, trede 3 begin 2018 verkregen.
- Als netwerkorganisatie van gemeenten, sociale partners, het UWV en sw-bedrijven in het Werkbedrijf Noordoost-Brabant, hebben we de dienstverlening aan werkgevers in de regio verder verstevigd. We zorgen dat we minimaal voldoen aan de banenafspraak in het sociaal akkoord. Het doel van de regio (met 16 gemeenten) is in 2018 ruimschoots gehaald: eind 2018 waren 6.099 extra banen gerealiseerd (doel 2018 was: 5.161). We hebben als werkgever in dit kader 23,1 banen van 25,5 uur gerealiseerd. Dit is boven het streefcijfer van 19,1.
- We werken actief mee aan pilots vanuit het regionale arbeidsmarktprogramma zoals Meters maken. Dit is een traject dat werkt aan praktijkverklaringen die weergeven wat kwetsbare inwoners specifiek hebben geleerd en die als erkenning bruikbaar zijn voor de arbeidsmarkt.
- We participeren in de G40 in de themagroep 'Sterke Keten van werken, leren, participeren' voor een goede beleidsontwikkeling voor participatiewet en de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. In 2018 hebben we de landelijke conferentie over samenwerking UWV en gemeenten mede georganiseerd en gepresenteerd.

2.3 Schulden en armoede

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Iedereen kan meedoen door onze inkomensvoorzieningen en –regelingen en hebben daarbij extra aandacht voor kinderen*
- *We bereiken zoveel mogelijk kwetsbare inwoners met onze preventieactiviteiten en dienstverlening*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

De grote opgave voor ons armoedebeleid is om inwoners met een inkomen tot 120% zo veel mogelijk te bereiken. Het gebruik van onze armoedevoorzieningen is verder gegroeid, daarin hebben we veel geïnvesteerd. De bekendheid onder inwoners is verder vergroot door de inzet van onze partners in het maatschappelijk veld. De afgelopen jaren zijn onze contacten daarmee geïntensiveerd.
We hebben de mogelijkheden voor kinderen in armoede fors uitgebreid. Niet alleen door verruiming van het kindpakket, maar ook door nieuwe projecten te starten.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- 82,6% van de huishoudens met een inkomensgrens tot 120% maakt gebruik van voorzieningen in het kader van armoedebeleid. Voor de huishoudens met een uitkering voor levensonderhoud is dat 91,2%.
- We hebben situatie van mensen in armoede verder verkend door een Minima Effect Rapportage uitgevoerd door het NIBUD. De meest kwetsbare huishoudens zijn gezinnen met oudere kinderen.
- We stroomlijnen de voorzieningen flankerend armoedebeleid door het professionaliseren van de toegang en een vast aanspreekpunt binnen onze organisatie. Daarnaast zit er in alle sociale teams een consulent inkomen. Ook denken en handelen we mee in de Proeftuin Ruwaard.
- We hebben onze ondersteuning en regelingen voor kinderen in armoede verder uitgebreid door de inzet van de zogenaamde Klijnsma-gelden. We hebben het kindpakket in Meedoen is Belangrijk uitgebreid met een extra tegemoetkoming voor schoolkosten in het overgangsjaar naar het voortgezet onderwijs. Ook hebben we de tegemoetkoming voor zwemlessen omgezet in een voucher voor het behalen van een zwemdiploma A of vergelijkbaar. Daarnaast hebben we extra voorzieningen zoals een babypakket, Jeugdontbijt, tandverzorging voor kinderen en naschoolse activiteiten.
- De bewustwordingscampagne 'Samen slimmer met geld' is voortgezet. Ook is verder gewerkt aan preventie van schulden door tijdige signalering en aanpak met inzet van het netwerk. Daarnaast zijn jongeren een belangrijk speerpunt geweest. Daarvoor hebben we onder meer gastlessen op scholen en een goedbezochte ouderbijeenkomst Pubers en Poen georganiseerd.
- In 2018 hebben 475 inwoners zich gemeld voor schuldhulpverlening. Een deel (33%) konden we meteen helpen met informatie en advies. In totaal ontvingen we 273 nieuwe aanvragen schuldhulpverlening. Voor 254 aanvragen is een vervolgtraject ingezet. Daarnaast zijn in 2018 89 nieuwe schuldregelingen gestart. De aanmeldingen voor een minnelijke regeling zijn flink gedaald, wat inhoud dat er een flinke groep mensen met alleen het stabilisatietraject voldoende geholpen zijn. Er zijn in 2018 111 regelingen geslaagd. We zien hierin een hoog slagingspercentage en een lage uitval. Dat is dan ook echt de verdienste van het uitvoerige stabilisatietraject.
- De ondersteuning van ZZP-ers met schuldenproblematiek door onze BBZ-consulent is voortgezet. Het aantal ondersteuningsvragen neemt af, maar de problematiek wordt complexer en ondersteuningstrajecten langer. Daarnaast hebben we Over Rood ingezet om ondernemers te ondersteunen hun financiële administratie op orde te brengen.
- We financieren de voortzetting van SchuldHulpMaatje en Schuldhulpmaatje Jong als preventieve werkwijze voor schulden.
- We hebben de pilot duurzame financiële dienstverlening gestart, waarin we bekijken of gemeentelijk budgetbeheer met aanvullend de mogelijkheid tot coaching een passende ondersteuning is voor de inwoners die anders naar bewindvoering werden doorverwezen. We zijn door de rechtbank Den Bosch uitgenodigd om onze ervaringen met duurzame financiële dienstverlening te delen omdat ook de rechtbank zich aan het heroriënteren is op het beleid rondom bewindvoering.
- Het gebruik van de verwijsindex schuldhulpverlening (VISH), waarin gerechtsdeurwaarders zien of een debiteur geregistreerd staat bij schuldhulpverlening, is voorbereid.
- De landelijke Fikks app, waarvan wij de ontwikkeling door landelijke ADG dienstengroep hebben ondersteund, is, gepresenteerd aan ondernemers.

2.4 Onderwijs en onderwijshuisvesting

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We zorgen voor goede aansluiting van passend onderwijs en jeugdhulp*
- *We benutten onze capaciteit onderwijshuisvesting optimaal*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Ontwikkelingen voor passend onderwijs en de aansluiting op jeugdhulp is een complex proces, waar wij als gemeente actief in meedenken. Vanuit onze verantwoordelijkheid voor de BJG's zoeken wij naar een goede aansluiting op de scholen. Ook werken we aan oplossingen voor aansluiting van jeugdhulp voor kwetsbare kinderen in de kinderopvang.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We hebben een budget Maatwerk kinderopvang gecreëerd om kinderopvang preventief in te kunnen zetten voor de gezinnen die opvang nodig hebben vanwege sociaal medische problematiek, maar niet in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag.
- De samenwerking tussen kinderopvang, jeugdgezondheidszorg, BJG, samenwerkingsverband 30-06 en Kentalis is verder versterkt. Er is een werkkaart opgesteld waarin de route is beschreven om tot passende kinderopvang te komen. In 2019 starten we met een pilot.
- Ongeveer 87% van de peuters bezoekt een voorschoolse voorziening.
- We zijn gestart met lokale herijking van het Onderwijsachterstandenbeleid, ter voorbereiding op de een nieuwe landelijke periode per 2019. Begin 2019 ronden we dit af.
- Voor instromende niet-Nederlandstalige kinderen in de basisschoolleeftijd hebben we de aanpak met aparte taalklassen en vliegende brigades voor taalondersteuning gecontinueerd. Daarmee verbeteren we de effectiviteit van het NT2-onderwijs.
- We hebben met het voortgezet onderwijs en ROC de Internationale Schakelklas (ISK) voortgezet voor instromende niet-Nederlandstalige jongeren waaronder vluchtelingen en vergunninghouders en monitoren de ontwikkeling daarvan.
- Ook 2018 stond in het teken van samenwerking met onderwijspartners en uitbouw van de verbinding 'jeugdhulp - passend onderwijs'. Daarbij heeft de gemeenteraad het initiatief genomen om in gesprek te gaan met de Samenwerkingsverbanden over passend onderwijs.
- De dyslexiepilot is omgezet in een permanent Dyslexieteam en organisatorisch aangehaakt bij het Samenwerkingsverband PO 30.06. Ook zijn de koers- en trajectklassen in het voortgezet onderwijs over de volle breedte van start gegaan.
- De voorziening PAST is gestart. PAST is een voorziening voor complexe en urgente casuïstiek: jongeren met zwaardere problematiek die dreigen uit te vallen uit het reguliere VO of al uitgevallen zijn. Deze voorziening is erop gericht jongeren zo snel mogelijk weer te laten re-integreren in het reguliere onderwijs. De Basisteams Jeugd & Gezin (BJG's) en specialistische jeugdhulp worden hier dicht op georganiseerd.
- We hebben zowel met samenwerkingsverbanden PO en VO als schoolbesturen vervolgstappen gezet op weg naar een integratie van de verschillende speciaal onderwijsvoorzieningen. Dit is een meerjarenontwikkeling waarvan de uitvoering in de loop van 2019 plaats zal gaan vinden. Dit hangt mede samen met een vraag naar onderwijshuisvesting omdat het speciaal onderwijs afgelopen jaren is gegroeid.
- In 2018 is het traject rond overdracht van beheer en onderhoud van de Horizonscholen met SAAM afgerond. Er is per Horizonschool een maatwerkafspraak gemaakt en een samenwerkingsovereenkomst (SOK) uitgewerkt waarin de taken de gemeente en van de huurders in het gebouw worden vastgelegd.
- Na locatieonderzoek is duidelijk geworden dat basisschool 't Schrijverke op de huidige locatie aan de Wassenbergstraat blijft.
- Vanwege sterke voorziene krimp door schoolbestuur Filios is besloten de dislocatie Sterrenschool op te heffen. We hebben het schoolbestuur ondersteund in uitbreiding van de locatie.
- Voor de Nicolaasschool is het traject gestart voor aankoop van locatie Schelversakker.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Wij willen dat iedereen mee kan doen in onze samenleving. Onderwijs en werk zijn belangrijk voor participatie. Wij werken aan een duurzame plek op de arbeidsmarkt voor onze inwoners. Daarom streven we naar een startkwalificatie bij een zo groot mogelijke groep inwoners en gaan uitval uit onderwijs tegen. We ondersteunen mensen met een uitkering om passend werk te krijgen en te houden. We werken aan erkende certificaten en praktijkverklaringen waarmee kennis en vaardigheden beter aantoonbaar zijn. Leven lang leren is een belangrijk uitgangspunt.
Onze schoolgebouwen gaan we in overleg met de schoolbesturen verduurzamen.
De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, geen honger, kwaliteitsonderwijs, duurzame energie, fatsoenlijk werk en gezonde economie, ongelijkheid verminderen en partnerschappen.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Vrijwilligers	Waarstaatjegemeente.nl	40%	2016	50%
Voortijdig schoolverlaters Oss	vsvverkenner.nl	1,6%	2017	< 2,0%
Bereik VVE doelgroep	TOV jaarverslag	86%	2015	100%
Bereik doelgroep armoedebeleid	WISZ	82,6%	2018	85%
Percentage stijging bijstandsuitkeringen	WISZ	-5%	2018	-2%

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Absoluut verzuim onderwijs per 1.000 leerlingen (niet ingeschreven op school)	2,25	1,71	2017
Relatief verzuim onderwijs per 1.000 leerlingen (wel ingeschreven, niet aanwezig)	12,89	28,25	2017
Voortijdig schoolverlaters (VO en MBO)	1,6%	1,9%	2016
Kinderen in armoede	4,82%	6,24%	2015
Personen > 18 jaar met een bijstandsuitkering per 1.000 inwoners	30,1	39,4	2017
Werkloze jongeren 16-22 jaar	1,20%	1,52%	2015
Personen 15-64 jaar met lopend re-integratietraject per 1.000 inwoners	28,5	28,1	1e halfjaar 2018
Netto arbeidsparticipatie (aandeel beroepsbevolking met baan)	67,5%	66,3%	2017
Demografische druk (verhouding tussen niet-productieve leeftijdsgroepen < 20 jaar en > 65 jaar en productieve groep 20-64 jaar)	70,6%	73,5%	2018

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Inkomensregelingen	Lasten	30.075	30.698	30.820	122	N
	Baten	-24.032	-26.447	-26.845	-398	V
	Saldo	6.043	4.251	3.975	-276	V
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	Lasten	4.082	3.940	4.110	170	N
	Baten	-974	-974	-1.721	-747	V
	Saldo	3.107	2.966	2.389	-577	V
Minimabeleid	Lasten	1.237	1.337	1.316	-21	V
	Baten	0	0	-2	-2	V
	Saldo	1.237	1.337	1.313	-24	V
Onderwijshuisvesting	Lasten	6.201	6.139	6.121	-18	V
	Baten	-549	-589	-658	-69	V
	Saldo	5.651	5.549	5.462	-87	V
Begeleide participatie	Lasten	18.961	19.673	19.625	-47	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	18.961	19.673	19.625	-47	V
Arbeidsparticipatie	Lasten	4.288	4.357	4.280	-77	V
	Baten	0	0	-718	-718	V
	Saldo	4.288	4.357	3.562	-795	V
Schuldhulpverlening	Lasten	868	868	827	-40	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	868	868	827	-40	V
Totaal programma	**Lasten**	**65.711**	**67.011**	**67.099**	**88**	**N**
	Baten	**-25.555**	**-28.010**	**-29.945**	**-1.935**	**V**
	Saldo	**40.155**	**39.001**	**37.154**	**-1.847**	**V**
Stortingen reserves		0	0	0	0	-
Onttrekkingen reserves		-314	-833	-776	56	N
Totaal mutaties reserves		**-314**	**-833**	**-776**	**56**	**N**
Resultaat		**39.841**	**38.168**	**36.378**	**-1.790**	**V**

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Inkomensregelingen

Bij het onderdeel inkomensvoorziening hebben we hogere kosten van € 122.000 en hogere inkomsten van € 398.000. Per saldo is dit een voordeel van € 276.000.

De hogere lasten hebben een aantal oorzaken:

- Voor de BUIG (uitkeringen) hebben een nadeel van € 82.000. Hier hebben we echter bij de programmabegroting 2018-2021 bedrag van € 1,4 miljoen vrij laten vallen. We zien een daling van het aantal bijstandsgerechtigden. De daling van het bestand komt uit op 5% van het aantal uitkeringen.
- We zien een toename van het gebruik van bijzondere bijstand. We hebben een overschrijding van € 253.000. In Oss zetten we ons in om niet gebruik terug te dringen. Hierdoor hebben we veel inwoners met een laag inkomen bereikt. Het financiële tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het gebruik van de collectieve zorgverzekering (Azoss). Het gebruikt van Azoss is ten opzichte van 2017 gestegen met 23% en ten opzichte van 2016 met 52%. Verder zien we verschillende ontwikkelingen binnen de bijzondere bijstand die nu nog binnen de huidige begroting opgevangen zijn, namelijk:
  - De kosten voor aanvullende bijstand van inwoners onder de 21 jaar stijgen. Dit komt voornamelijk door beschermde woonvormen. De lage norm die er staat voor mensen < 21 jaar is niet toereikend voor de kosten van deze leefvormen.
  - Het gebruik en uitgaven van de individuele inkomenstoeslag, bedoeld voor inwoners die 3 jaar of langer laag inkomen hebben, zijn gestegen.
  - De uitgaven voor beschermingsbewind, curatele stelling, mentorschap en rechtsbijstand zijn fors toegenomen.
  - De kosten die te maken hebben met vergunninghouders nemen fors af, te denken valt aan eenmalig levensonderhoud en kosten van inrichting van een huis.

  In de eerste financiële rapportage in 2019 analyseren we het structurele effect van deze kostenstijging en kijken we af het mogelijk is deze kostenstijging op te vangen.
- We hebben een overschrijding op het Besluit Bijstand voor Zelfstandigen (BBZ) van € 156.000. Veel van de kosten kunnen we aan het eind van het jaar declareren bij het Rijk. Dit veroorzaakt zowel hogere kosten als hogere opbrengsten. Per saldo kostte de BBZ in 2018 € 1.000.
- We hebben € 312.000 minder uitgegeven aan de IOAW en € 53.000 minder aan de IOAZ dan begroot. Vooraf werd verwacht de uitkeringen gelijk zouden blijven, dit is niet uitgekomen. De uitkeringen zijn het afgelopen jaar gedaald. Tevens is de rijksbijdrage positief bijgesteld.
- We hebben een extra storting gedaan in de voorziening Dubieuze debiteuren SWZ van € 97.000 om het risico van oninbaarheid af te dekken.

De hogere opbrengsten van € 398.000 wordt deels veroorzaakt doordat we voor de Wet werk en bijstand (WWB) meer qua terugvordering hebben ontvangen dan begroot (circa € 232.000). Daarnaast zijn er hogere opbrengsten voor de BBZ die de hogere lasten compenseren (€ 157.000).

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

We hebben per saldo een voordeel bij onderwijsbeleid en leerlingenzaken van € 577.000. Belangrijkste oorzaken zijn:

- Voordeel onderwijsachterstandenbeleid: € 320.000. Dit voordeel wordt veroorzaakt door een finale afrekening met het Rijk van deze gelden. Bij deze afrekening hebben we kosten van sociaal medische indicatie (SMI) uit programma 1 ten laste van deze rijksregeling gebracht.
- Voordeel lagere kosten leerlingenvervoer: € 112.000. In 2018 zijn er minder leerlingen vervoerd dan vooraf verwacht. Per september start het nieuwe schooljaar en vanaf dat moment zijn er minder leerlingen vervoerd. Aangezien de facturen vanaf september pas in december binnen zijn gekomen hebben we dit nog niet aan kunnen passen bij de begroting. We zullen het effect meenemen in de Eerste financiële tussenrapportage 2019.

- Lagere kosten subsidiëring peuterspeelzalen: € 110.000. Bij de programmabegroting 2019-2022 hebben we dit budget al structureel met € 200.000 verlaagd. Desondanks zijn de werkelijke kosten nog ongeveer € 110.000 lager uitgevallen dan de bijgestelde begroting. De reden dat we geld over houden is dat we een deel van de peuters niet bereiken en omdat steeds meer ouders een beroep kunnen doen op de kinderopvangtoeslag. We weten nu dat ongeveer 10% tot 13% van de peuters niet naar een voorschoolse voorziening gaat. We gaan maatregelen treffen waardoor we werken aan een bereik van 100%. Ook zal per 2020 een nieuwe financieringsregeling ingaan met een inkomensafhankelijke ouderbijdrage.

Arbeidsparticipatie

We hebben een voordeel op de baten van € 718.000 omdat we een bedrag terug gestort hebben kregen vanuit de egalisatiereserve WSW. Door lagere realisatie hebben we over 2016 € 58.000 en voor 2017 € 659.000 teruggestort gekregen. Dit is een incidentele terug storting. Voor 2018 hebben we nog geen goed beeld of we dan weer een terug storting krijgen.

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma per product. Voor meer detailgegevens over de subsidies per instelling verwijzen we naar de website https://financien.oss.nl/.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	90	292	273
Totaal programma 2. Werk, inkomen en onderwijs	**90**	**292**	**273**

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2018 de gerealiseerde lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

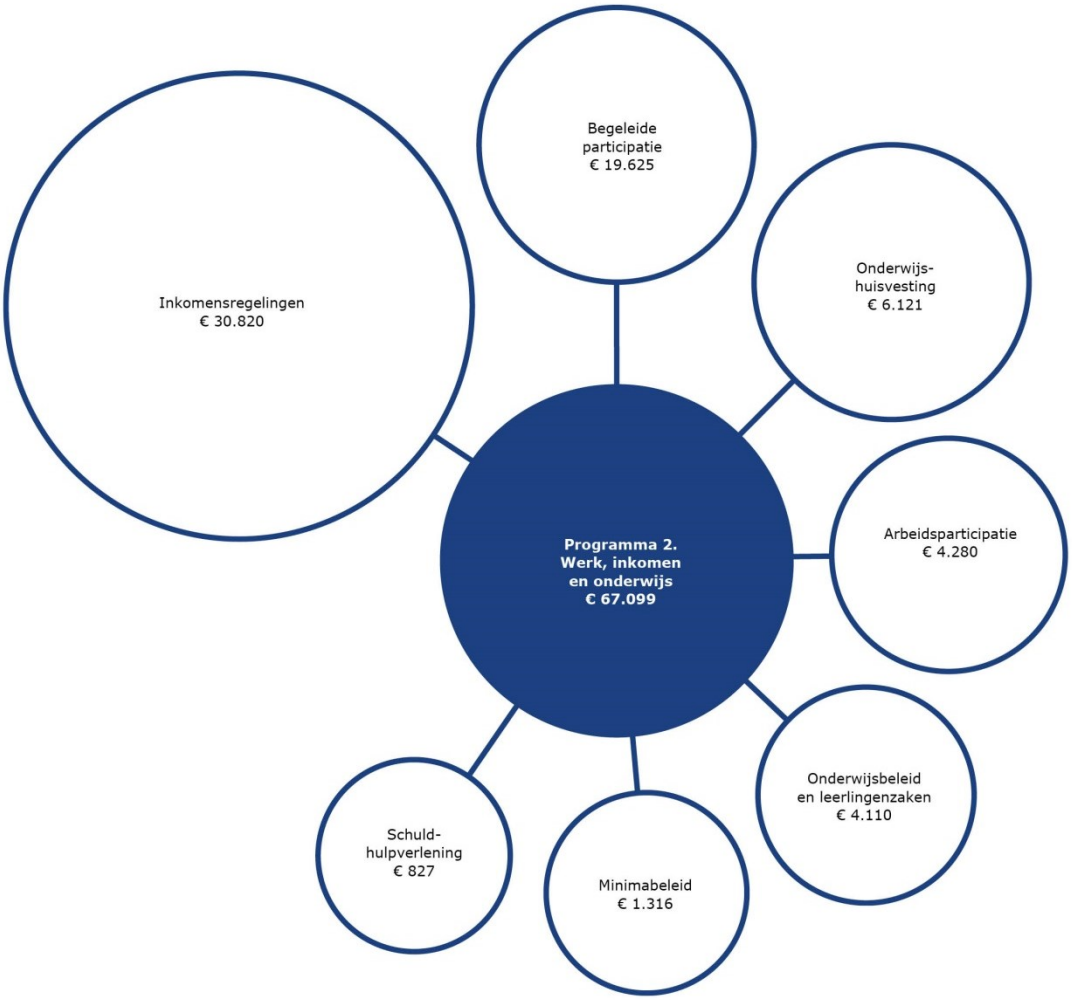

Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

Ontmoeten, sport en cultuur zijn uitdrukkingsvormen van gemeenschapszin. Mensen hebben andere mensen nodig om betekenis te geven aan het bestaan. Daardoor ontstaan gemeenschappen, waarin mensen zich kunnen ontplooien. In sport, in cultuur en op tal van andere manieren, waarin de ontmoeting met de ander centraal staat, vinden inwoners manieren om zichzelf te ontwikkelen en te vermaken. Als gemeentelijke overheid zijn we er voor om deze gemeenschapszin mede mogelijk te maken en te faciliteren. Dat doen we door het ontwikkelen en in stand houden van voorzieningen en door de toegankelijkheid zo breed mogelijk te waarborgen. Hierbij sluiten we zo nauw mogelijk aan bij wat de mensen zelf willen en kunnen.
De komende jaren staan we voor forse inspanningen om onze maatschappelijke voorzieningen goed aan te laten sluiten op de veranderende behoeften en inzichten. De ambities en eisen op het gebied van duurzaamheid vragen om investeringen en aanpassingen in de bestaande voorraad. Maar ook ontwikkelingen in de samenleving laten verschuivingen zien in het gebruik van en de behoefte aan gemeenschapsvoorzieningen. Meer mensen raken steeds langer aangewezen op hun eigen leefomgeving

2. Programma-onderdelen

2.1 Ontmoeten

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Er zijn voldoende mogelijkheden voor laagdrempelig ontmoeten op buurt- en wijkniveau in de gemeente Oss*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
Onze wijken en kernen hebben vaak een (centrale) voorziening waar ontmoeting plaats kan vinden; onze wijk- en dorpshuizen. We zien echter een verandering optreden in de manier waarop inwoners elkaar willen ontmoeten. Daarnaast hebben we vanuit de Wmo ook een verantwoordelijkheid om laagdrempelige ontmoeting te faciliteren, bijvoorbeeld als middel tegen vereenzaming. Ons huidige beleid waarin we beheerstichtingen vragen om accommodaties kostendekkend te exploiteren wringt met deze ontwikkelingen. We zijn gestart met pilots om meer inzicht in de behoeften rondom laagdrempelige ontmoeting te krijgen. Daarnaast houden we in onze renovatie- en nieuwbouwprojecten ook rekening met een plek/huiskamer waar laagdrempelige ontmoeting plaats kan vinden.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Door de brand in de Petjesbar is een aantal verenigingen zonder onderkomen komen te zitten in Overlangel. We hebben daarvoor tijdelijke huisvesting gerealiseerd.
- Op 24 januari 2019 heeft de gemeenteraad positief besloten over het investeringsbesluit voor de nieuwbouw en verbouw van MFA Oss Noordwest. MFA Oss Noordwest wordt een gasloos en energieneutraal gebouw. In MFA Oss Noordwest komen een wijkcentrum, de Scouting Ussen en de sporthal Ussenstelt in één gebouw. Dit biedt kansen, bijvoorbeeld voor gezamenlijke inkoop en het delen van ruimten. Daarnaast gaan partijen gebruik maken van elkaars kennis en kunde, wat nieuwe activiteiten kan voortbrengen voor de wijk.
- MFA Lith is sinds januari 2019 volledig in gebruik genomen. In MFA Lith zijn het dorpshuis SCC de Hoeve, Basisschool de Meander, de GGD, de Noord Oost Brabantse bibliotheek en kinderdagopvang Henhaan gevestigd. In MFA Lith kunnen zowel verenigingen als individuen elkaar ontmoeten. Er is een ontmoetingsruimte in MFA Lith waar iedere bezoeker zonder reservering terecht kan. Het huidige bestuur heeft een achterstand op de exploitatie omdat het vorige bestuur geen tot een minimale boekhouding en administratie heeft bijgehouden.
  Het huidige bestuur is orde op zaken aan het stellen wat betreft deze administratie en boekhouding. Daarom heeft de beheerstichting vanaf de ingebruikname van MFA Lith een garantstelling (B&W besluit d.d. 19 juli 2016) van maximaal € 25.000.

- We hebben besluitvorming en een intentieovereenkomst over de nieuwe Iemhof met kwartiermaker. In de wijk Ruwaard realiseert BrabantWonen een nieuw ontmoetingscentrum op de begane grond van de Sterrebosflat. Zowel georganiseerde als ongeorganiseerde (laagdrempelige) ontmoetingsactiviteiten krijgen hierin plek. We vonden een kwartiermaker die samen met de gebruikers een nieuw model voor exploitatie en beheer gaat ontwikkelen.
- In Ravenstein doen we bouwkundige en ruimtelijke onderzoeken naar de kosten van het realiseren van ontmoeten op het Hoornwerk of in de Luciakerk en pastorie. Daarnaast voeren we bouwkundige onderzoeken uit om te komen tot een private-publieke samenwerking om het Raadhuis in Ravenstein een semi-openbare bestemming te geven voor cultuur, toerisme en horeca.
- In Ravenstein zijn we gestart met de opinievorming en het vervolgonderzoek naar een nieuwe en de beste ontmoetingsfunctie voor Ravenstein.
- We zijn in 2018 gestart met gesprekken met de gebruikers van 't Slotje in Herpen om te komen tot een goede invulling van de renovatieopgave voor het gemeenschapshuis
- We zijn gestart met pilots rondom laagdrempelige ontmoeten. In samenwerking met Brabant Wonen, Branbant Zorg, Mooiland en ONS Welzijn zijn we concreet aan de slag met plekken om laagdrempelig ontmoeten mogelijk te maken.
- Na één jaar in een particulier pand gehuisvest te zijn, gaat het ontmoetingsinitiatief Kom d'r In in Geffen naar MFC de Koppellinck. In de Koppellinck zijn vanaf 2019 meer mogelijkheden voor laagdrempelig ontmoeten.

2.2 Sport

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Het is aantrekkelijk om te sporten en te bewegen*
- *Er zijn geen (financiële) drempels om te sporten en bewegen*
- *Inwoners zijn zich bewust hoe sporten en bewegen bijdraagt aan hun welbevinden en welzijn*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

In onze gemeente stimuleren we inwoners om te sporten en bewegen. Een belangrijke rol is hierin weggelegd voor de sportverenigingen. Om deze te faciliteren voorzien we in goede, bereikbare en duurzame accommodaties. En om deze toegankelijk te houden voor alle inwoners hanteren we maatschappelijke tarieven voor de huur, krijgen de verenigingen subsidie voor jeugdleden en mensen met een beperking en hebben we via het armoedebeleid aandacht voor sportdeelname. We zien echter ook dat de manier waarop mensen sporten en bewegen verandert. Steeds vaker zijn inwoners actief in ongeorganiseerd verband. Het traditionele verenigingsleven staat hierdoor onder druk. We willen de verenigingen de kans bieden hierop in te spelen door met hen het begrip 'vitale sportverenigingen' in concrete maatregelen te vertalen. Zo kunnen bijvoorbeeld sport en bewegen ingezet worden als instrumenten bij sociale problematiek. Zo zoeken we de verbinding met dit sociaal domein, maar ook met het onderwijs, de openbare ruimte en de directe leefomgeving van onze inwoners.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We werkten aan voorbereiding en de bestuursopdracht van het project Vitale Verenigingen. In de uitwerking bepalen we ook hoe om willen gaan met verenigingen die hier wel of niet in meedoen. Om hiermee ervaring op te doen stelden we met vv Nooit Gedacht en het SEC een samenwerkingsovereenkomst op om de club verder te ontwikkelen naar een vitale sportvereniging. Dit is ook een voorwaarde die we hebben gesteld in ruil voor het aanleggen van een kunstgras voetbalveld.
- In de wijk Krinkelhoek realiseerden we het tweede Cruyff Court binnen de gemeente Oss. Het Cruyff Court daagt uit tot bewegen en brengt diverse bewonersgroepen van de wijk Krinkelhoek bij elkaar.
- We hebben het Uniek Sporten netwerk uitgebreid. Met het Uniek Sporten loket (ondergebracht bij het Sport Expertise Centrum) brengen we regionaal vraag en aanbod van mensen met een beperking rondom sporten en bewegen bij elkaar. Afgelopen jaar is het netwerk in Noordoost-Brabant verder uitgebreid. Negen van de tien gemeenten zijn inmiddels aangesloten bij het Uniek Sporten-loket.

- In 2018 hebben we verder gewerkt aan de vervangingsopgave voor het huidige Golfbad. In opdracht van het Golfbad zijn diverse scenario's doorgerekend, waarna deze zijn voorzien van een second opinion. De resultaten komen in het eerste kwartaal van 2019 in een opinienota naar de raad toe.
- We verstrekten geldleningen aan verschillende sportverenigingen om hun accommodatie te verduurzamen. We ondersteunen de verenigingen op sportpark Rusheuvel om samen het sportpark energieneutraal te maken.
- Met de aanleg van een experimenteel non-infillveld op sportpark Rusheuvel stimuleerden we de verduurzaming van kunstgrasvelden.
- We namen in de programmabegroting 2019-2022 geld op voor de aanleg van een nieuw kunstgrasveld voor vv Nooit Gedacht Geffen in 2019.
- De revitalisering van sportpark Koppelsteeg Berghem is nagenoeg afgerond. Het Sport Expertise Centrum (SEC) is partner van de Proeftuin Ruwaard. We zetten sporten en bewegen steeds meer in als middel om ook doelstellingen in het sociaal domein te verwezenlijken. Het SEC is aangesloten als partner van de Proeftuin Ruwaard om daar, bijvoorbeeld door een beweegroute door de wijk, ook aan bij te dragen.
- In de Meerjarig Inversteringsplan (MIP) namen we budget op om onze gebouwen te verduurzamen.
- We werkten aan een raadsnotitie over uitgangspunten en prioritering bij het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed. Daaraan voorafgaand bespreken we eerst een opiniestuk in de raad begin 2019.

2.3 Cultuur

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Culturele activiteiten zijn aantrekkelijk en laagdrempelig om aan deel te nemen of om er van te genieten*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Het culturele veld verandert, zowel op professioneel als op amateur gebied. Nieuwe vormen van kunst en cultuur ontstaan, het verenigingsleven staat onder druk, de bezuinigingen op de professionele cultuurinstellingen zijn allen geëffectueerd, de vraag van beoefenaars is anders en cultuur wordt steeds vaker ingezet als middel om ook doelen in het sociaal domein te realiseren. Laagdrempelige deelname aan culturele activiteiten vinden we belangrijk zeker voor jeugd, daarvoor hebben we aandacht in ons armoedebeleid. We zien ook dat onze professionele cultuurinstellingen steeds meer aandacht hebben voor wat er leeft in onze gemeente en hun deuren open zetten. Het blijft wel lastig om maatschappelijk rendement zichtbaar te maken en om bewustwording te creëren van wat cultuur kan bijdragen aan de leefbaarheid, in het onderwijs en het in sociaal domein.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Vanuit het professionele cultuurveld is input geleverd voor een nieuw cultuurbeleid van de gemeente Oss. We hebben deze input samen met een gemeentelijke analyse en reactie hierop opiniërend besproken met de commissie. Om te komen tot een nieuw cultuurbeleid verwerken we de uitkomsten van de opiniecommissie, het coalitieakkoord en overige ontwikkelingen in het culturele veld.
- De beoogde partijen die gehuisvest gaan worden in het UIThuis hebben gewerkt aan de ontwikkeling van dit UIThuis. Samen is er vormgegeven aan het DNA van dit UIThuis en wordt er vanuit daar verder gewerkt aan de vorming van het UIThuis, zie hiervoor ook programma 4. Dynamisch stadscentrum.
- De Osse cultuurinstellingen zijn verenigd in stichting OKVO, waarin zij een programma aanbieden aan het basisonderwijs. We gaven ze opdracht te verkennen wat de mogelijkheden zijn voor een dergelijk programma voor het Voortgezet Onderwijs.
- Cultuurpodium Groene Engel heeft door personele uitval een financieel probleem. We laten een onafhankelijk bureau een analyse maken naar de bedrijfsvoering, de programmering en de organisatie van het cultuurpodium, ook in relatie tot de aanwezige horeca en in vergelijk met cultuurpodia.
- Het gebouw van de Lievekamp nadert het eind van de levensduur. We willen onderzoeken welke positie de Lievekamp in onze gemeente en de regio inneemt, welke ambitiemogelijkheden we hebben en welke gevolgen dit heeft voor het gebouw.
- De professionele cultuurinstellingen zijn zich bewust van de gemeentelijke ambities op het gebied van duurzaamheid. De instellingen onderzoeken de mogelijkheden om ook hun gebouwen en bedrijfsvoering duurzamer te maken.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

In 2018 is verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed budget neutraal opgepakt bij het onderhoud van bestaande gebouwen, zoals het vervangen van gewone verlichting door LED verlichting., het isoleren van daken bij dakrenovaties en het vervangen van Hoge Temperatuur verwarmingsinstallaties door Lage Temperatuur verwarmingsinstallaties. Dit is gebeurd bij de sportaccommodaties Mondriaan, de Ruivert en de Rusheuvel. Verder hebben we de MFA Lith, de sportparken Amstelhoef en Koppelsteeg en de Diddewerf als bijna energieneutraal gebouw gerealiseerd.
We geven op het gebied van duurzaamheid zelf het goede voorbeeld. Daarom zetten we in op een (op termijn) energie neutrale vastgoedportefeuille. In het voorjaar van 2019 wordt een opiniërende notitie voorgelegd aan de raad. In deze notitie wordt ingegaan op de financiering, de planning en de uitvoering.
De gemeentelijke regeling voor de verduurzaming van buitensportaccommodaties blijft van kracht.

De global goals die bij dit programma horen zijn: Goede gezondheid en welzijn, duurzame energie, ongelijkheid verminderen en duurzame steden en gemeenschappen.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Tevredenheid inwoners over voorzieningen	Waarstaatjegemeente.nl	76%	2018	73%
Inzet burgers voor leefbaarheid in de buurt	Waarstaatjegemeente.nl	24%	2018	22%
Actief in verenigingsleven	Waarstaatjegemeente.nl	65%	2018	63%
Volwassenen die voldoen aan norm gezond bewegen	GGD Brabantscan.nl	59%	2016	60%
Mensen met ernstig overgewicht	GGD Brabantscan.nl	13%	2016	12%

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Niet-sporters	48,1%	50,5%	2016

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Kunst en cultuur	Lasten	4.301	4.454	4.464	10	N
	Baten	-89	-99	-110	-11	V
	Saldo	4.212	4.355	4.354	-1	V
Sportaccommodaties	Lasten	4.880	4.605	4.476	-128	V
	Baten	-1.262	-1.245	-1.306	-61	V
	Saldo	3.618	3.360	3.170	-189	V
Overige voorzieningen	Lasten	309	309	324	15	N
	Baten	-37	-37	-51	-14	V
	Saldo	272	272	273	1	N
Sportbeleid en activeringregelingen	Lasten	2.886	2.883	2.844	-39	V
	Baten	-276	-276	-274	2	N
	Saldo	2.610	2.606	2.569	-37	V
Sociaal-cultureel werk	Lasten	2.129	2.534	2.201	-333	V
	Baten	-266	-311	-285	26	N
	Saldo	1.863	2.224	1.916	-308	V
Media	Lasten	2.262	2.262	2.262	0	-
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	2.262	2.262	2.262	0	-
Musea	Lasten	111	104	92	-12	V
	Baten	-80	-80	-84	-5	V
	Saldo	31	24	8	-17	V
Kermissen	Lasten	155	155	195	40	N
	Baten	-234	-234	-201	33	N
	Saldo	-79	-79	-7	72	N
Totaal programma	**Lasten**	**17.032**	**17.305**	**16.857**	**-448**	**V**
	Baten	**-2.243**	**-2.281**	**-2.311**	**-30**	**V**
	Saldo	**14.788**	**15.024**	**14.545**	**-478**	**V**
Stortingen reserves		518	1.128	1.128	0	-
Onttrekkingen reserves		-1.025	-2.132	-1.762	370	N
Totaal mutaties reserves		**-508**	**-1.004**	**-634**	**370**	**N**
Resultaat		**14.281**	**14.020**	**13.911**	**-109**	**V**

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Sportaccommodaties

We hebben bij sportaccommodaties en voordeel op de lasten van € 128.000. Dit komt door lagere kosten van energieverbruik in 2018 (€ 102.000). Voor een deel is het voordeel incidenteel, zoals bij sporthal Rusheuvel waar we nog een positieve afrekening hadden van € 24.000 over de jaren 2013/2014. Voor zover het voordeel structureel is zal het de komende jaren nodig zijn voor de verwachte stijging van de energieprijzen.

Sociaal-cultureel werk

We hebben lagere lasten € 333.000. We hebben bijdrage voor ontmoeten in Neerloon, Overlangel en Keent van € 300.000 nog niet besteed. Daarnaast hebben we het budget voor het afdekken van het tekort van 3 aandachtsexploitaties nog niet uitgegeven. Dit gaat om een bedrag van € 55.000.

Onttrekkingen reserves

We hebben € 370.000 minder onttrokken aan de reserve Integraal Voorzieningenbeleid omdat de uitgaven voor ontmoeten in Neerloon, Overlangel en Keent en de bijdragen voor de aandachtsexploitaties niet hebben plaatsgevonden.

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma per product. Voor meer detailgegevens over de subsidies per instelling verwijzen we naar de website https://financien.oss.nl/.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Kunst en cultuur	2.705	2.629	2.642
Media	2.254	2.262	2.262
Overige voorzieningen	225	227	227
Sociaal-cultureel werk	186	198	196
Sportbeleid en activering	2.483	2.578	2.560
Totaal programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur	**7.853**	**7.894**	**7.886**

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2018 de gerealiseerde lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

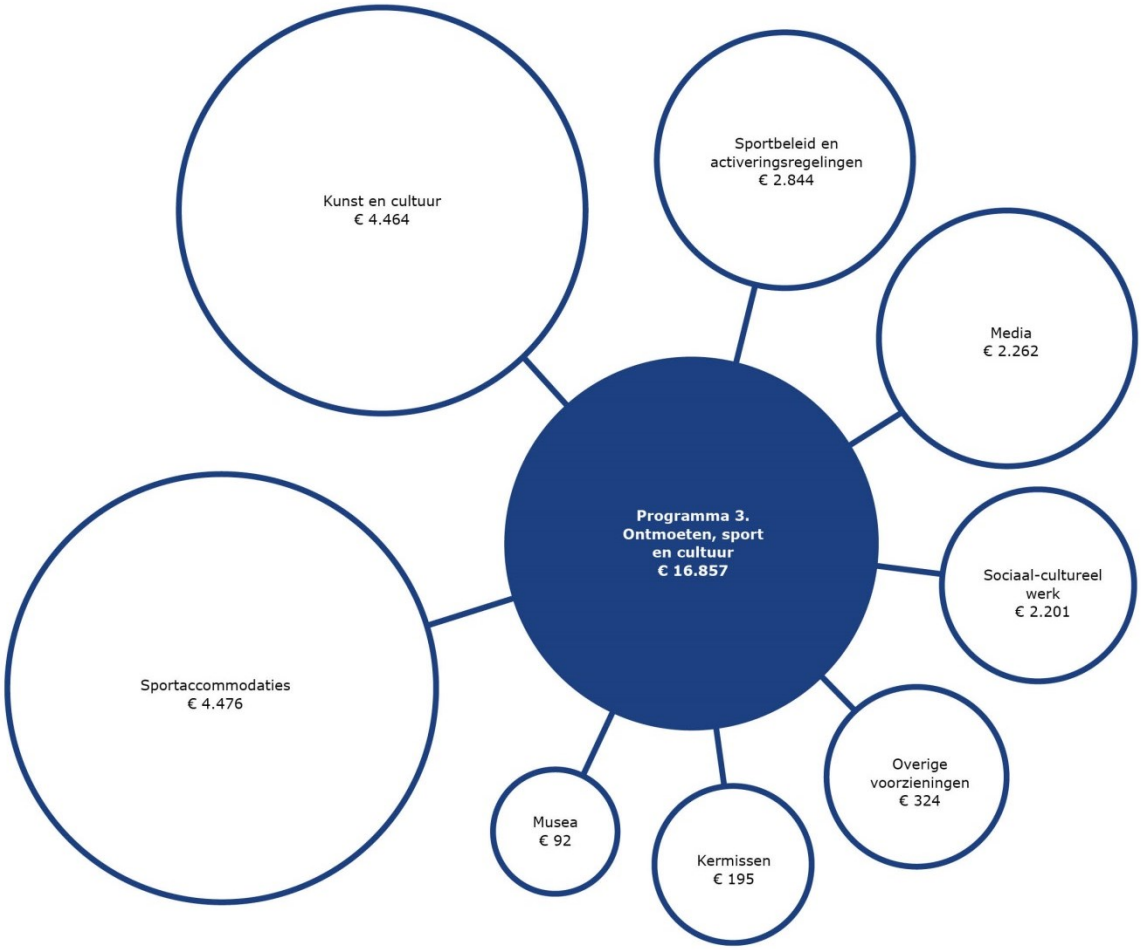

Programma 4. Dynamisch stadscentrum

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

Koers Stadshart Oss wil een bruisend centrum bieden voor bezoekers uit de hele regio. Als gevolg van de ontwikkelingen op het gebied van detailhandel zal het centrum bestaan uit een aantrekkelijke mix van winkels, horeca, wonen en cultuur. Doel van de Koers is het versterken van de ontmoetingsfunctie van het centrum voor onze inwoners. Dat willen we bereiken door in te zetten op een ruimtelijk compact(er) centrum, met een meer gevarieerd aanbod (naast winkels en horeca ook cultuur en wonen) in een eigen authentieke sfeer (de Osse Couleur Locale). Een specifieke ruimtelijke opgave is de integrale aanpak van het Walkwartier. Een levendig en verrassend centrum vraagt blijvende aandacht en inspanningen van alle partijen. Dat doen we samen met de centrumondernemers en vastgoedeigenaren. De toenemende leegstand willen we bestrijden door initiatieven zoals de Droomwinkel en het verplaatsen van kansrijke ondernemingen van buiten het centrum naar het stadshart. Marketing van het stadscentrum vinden we erg belangrijk. De centrumontsluitingen worden aangepakt om de bereikbaarheid en de verblijfskwaliteit te verhogen.

Met de realisatie van het Walkwartier krijgt het stadshart aan de zuid-oostzijde een flinke impuls. Maar daarmee zijn we niet klaar. Ook aan het noordelijk en noord-oostelijke deel van het stadshart zullen we extra aandacht moeten besteden. Samen met de provincie Noord-Brabant zetten we in op een ontwikkelingsstrategie om nieuwe functies toe te voegen, meer wonen, aandacht voor verduurzaming met groen. Daarvoor willen wij een investeringsfonds vormen. Daarmee kunnen we samen met de provincie Noord-Brabant deze verdere herstructurering in gang zetten.

Het dynamische stadscentrum is veel groter dan het stadshart zoals in de Koers Stadshart beschreven.
Ook andere gebieden in het centrum vragen aandacht. Wij geven echter prioriteit aan het stadshart om de realisatie van de Koers mogelijk te maken.

2. Programma-onderdelen

2.1 Taskforce stadshart en evenementen

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We willen een aantrekkelijk centrum met veel verschillende functies en activiteiten*
- *We willen meer bewoners in het centrum*
- *We stimuleren evenementen in het centrum en in de kernen, daarbij zorgen we een goede balans tussen activiteiten en de leefbaarheid van betrokken bewoners*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We zien volop activiteiten en nieuwe initiatieven in het centrum. Tegelijkertijd zien we ketens vertrekken en daarmee de leegstand, ook in het kerngebied toenemen. We slagen er met de genomen maatregelen nog onvoldoende in om het centrum aantrekkelijk te houden.
Het aantal woningen in het centrum is met ruim 20 toegenomen. Dat zijn deels woningen boven winkels maar ook begane grondwoningen.
We hebben moeten constateren dat er grenzen zijn aan evenementen die we stimuleren en de effecten op de leefbaarheid van de omgeving. We onderzoeken in 2019 verder hoe we hierin een goed evenwicht kunnen bereiken.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- In de visie centrumring hebben wij de ambities voor de centrumontsluitingen in beeld gebracht. We brengen een facelift aan om de verkeersfunctie meer ondergeschikt te maken aan de verblijfsfunctie. De entree van het centrum bij het Museum Jan Cunen hebben we flink opgewaardeerd in de vorm van een rotonde met een prachtig kunstwerk. De Oostwal stemmen we, in combinatie met groot onderhoud, beter af op de verblijfskwaliteit die we rond het centrum willen. We verbeteren daarmee ook de verkeersveiligheid. De kruising met de Oostwal maken we makkelijker oversteekbaar voor voetgangers vanuit de parkeergarage Bergoss.
- Deze intensieve samenwerking in de vorm van Taskforce Centrum tussen gemeente en de centrumondernemers heeft haar vruchten afgeworpen. Ook in 2018 hebben we het centrum weer veel impulsen gegeven. We richten ons op het stimuleren en faciliteren van vernieuwende activiteiten in het centrum, vernieuwend ondernemerschap en verbetering van de ruimtelijke sfeer en uitstraling. We starten weer met "De Droomwinkel" en we hebben samen met Maasmeanders en Maasboeren hard gewerkt aan een bezoekerswebsite die begin 2019 de lucht in gaat. Couleur Locale hebben we doorgezet in de Monsterstraat. Daar hebben we de inrichting sterk verbeterd. Samen met de ondernemers in die straten hebben we na de Peperstraat nu ook de welkomstbogen gerealiseerd in de Houtstraat en Kerkstraat.
- We hebben wonen boven winkels én het omzetten van winkels naar woningen op de begane grond in de zogenoemde flexibele schil van het centrum gestimuleerd. We hebben 6 aanvragen voor woningen in het centrum ontvangen. Voor het verbeteren en verfraaien van winkelpanden hebben we 3 aanvragen ontvangen in het kader van de stimuleringsregeling gevelverbetering.
- Voor de Markt van morgen hebben we de opzet van de dinsdagmarkt in 2017 sterk verbeterd en afgelopen jaar hebben we ingezet op actieve promotie van de markten met name via social media.
- We hebben bijgedragen aan initiatieven voor aantrekkelijke evenementen in het centrum en in de kernen. Diverse evenementen zijn kwalitatief verbeterd en er zijn meer evenementen georganiseerd.

2.2 Project Walkwartier

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *De ontwikkeling van het Wal Kwartier draagt bij aan een toekomstbestendig centrum, een levendig centrum met een versterkte ontmoetingsfunctie gericht op beleving, verrassing en sfeer*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Het afgelopen jaar hebben we met diverse partijen (Van Wanrooij, Dok architecten, Buro Lubbers en UIThuis) hard gewerkt aan de opgave Revitalisering de Wal e.o., en de ontwikkeling van het Walkwartier. Dit deden we om met elkaar te komen tot een maatschappelijk en financieel uitvoerbaar plan dat bijdraagt aan een vitaal en toekomstbestendig centrum. De intentieovereenkomst met Van Wanrooij is tussentijds verlengd tot 1 december 2018 omdat partijen gezamenlijk hebben geconcludeerd meer tijd nodig te hebben om met elkaar te komen tot het maken van afspraken over de planvorming.
De gemeente is per 18 december 2018 eigenaar van het voormalig V&D pand geworden.

Het ontwerp van het plan is in de tweede helft van 2018 aangepast, vanwege optimalisaties in het ontwerp maar ook vanwege de wens om extra historiserende architectuur in het ontwerp op te nemen. De ruimtelijke en financiële haalbaarheid wordt verder gebracht en onderzocht om te komen tot een samenwerkingsovereenkomst met Van Wanrooij voor 1 mei 2019.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We hebben een afspraak gemaakt met Van Wanrooij over aanvullende afspraken op de intentieovereenkomst om het voormalige V&D pand aan te kunnen kopen.
- Dok architecten heeft een voorlopig ontwerp voor zowel de openbare ruimte als het gebouw gemaakt. Dit ontwerp is gepresenteerd aan de gemeenteraad, centrumondernemers en bewoners van Oss.
- Met Aat Vos en de voorgestelde vaste bewoners van het UIThuis is een traject doorlopen om tot het merk UIThuis te komen en is een eerste impressie van de inrichting van het UIThuis opgeleverd.
- We hebben een intentieovereenkomst met het TBL gesloten zodat de haalbaarheid van de ontwikkeling van het sportpark verder onderzocht kan worden.

- De verbetering van de centrumontsluitingen hebben we goed op de rails, inmiddels hebben we de rotonde Molenstraat en een deel Raadhuislaan officieel in gebruik genomen.

2.3 Ontwikkelingsstrategie voor het Osse centrum

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We willen het stadscentrum versterken door extra –vastgoed- investeringen, omdat we er van uit gaan dat het centrum die ook na de realisatie van het Walkwartier hard nodig zal hebben om de centrumfunctie te behouden.*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Wij hebben een ruimtelijk-economische analyse opgesteld, samen met de provincie Noord-Brabant en de centrummanager. Daarin komen gebieden naar voren die vanuit het ruimtelijk functioneren extra aandacht nodig hebben. Dit werken we verder uit in samenspraak met de eigenaren in die gebieden. Een belangrijke conclusie uit de analyse is de verwachting dat de huidige leegstand niet opgevuld kan worden met alleen (nieuwe) detailhandel of horeca. We zullen samen met eigenaren en gebruikers van het centrum moeten nadenken over andere functies, die bijdragen aan een levendig en verrassend stadscentrum. Voor beide opgaven is het belangrijk dat we beschrijven welke rol de gemeente in neemt bij de afzonderlijke opgaven en gebiedsontwikkelingen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We hebben een ruimtelijk-economische analyse van de Koers Stadshart opgesteld. Dit in een samenwerking met de provincie Noord-Brabant en de centrummanager.
- De gemeenteraad heeft een Investeringsfonds Stadscentrum Oss ingesteld, met een eerste storting van € 2 miljoen. In hoofdlijn is dit investeringsfonds gericht op majeure investeringen in stedelijke (vastgoed) ontwikkeling waarvan parkeren en openbare ruimte & groen onderdeel kunnen zijn. Met dit fonds proberen we andere partijen te interesseren om samen in het stadshart van Oss te investeren.
- We hebben de projecten Walkwartier en Ontwikkelstrategie Stadscentrum aangemeld voor de Binnenstedelijke Transformatietafel van de provincie Noord-Brabant. De Transformatietafel richt zich vooral op de provinciale rol en deelname aan concrete gebiedstransformaties. Na de verkiezingen van de Provinciale Staten in maart 2019 bepaalt de provincie op welke wijze zij hier invulling aan geeft.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Dit programma levert een bijdrage aan meerdere doelen uit de Duurzaamheidscirkel:

- Arbeid: Door te streven naar behoud en zo mogelijk uitbreiding van werkgelegenheid leveren we een bijdrage aan meerdere indicatoren, zoals besteedbaar inkomen, armoede en jeugdwerkloosheid.
- Kennis en onderwijs: Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking en dus de aanwezigheid van hoger onderwijs is de sleutel tot de toekomst. We zetten dan ook maximaal in op samenwerking met bijvoorbeeld Avans en Fontys door samen projecten te starten en stage- en afstudeerplaatsen te bieden.
- Maatschappelijke participatie en wonen: we gaan in het stadscentrum een diversiteit aan functies creëren. We versterken de woonfunctie in het Walkwartier, voegen cultuur toe en geven ruimte aan starters en tijdelijke functies voor bv. creatieve beroepen. We stimuleren evenementen in het centrum en de kernen, deze worden veelal georganiseerd door lokale verenigingen.
- Natuur en Landschap: We gaan het centrum vergroenen om de effecten van hittestress tegen te gaan.

De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, duurzame steden en gemeenschappen en leven op het land.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Bezoekers centrum (gemiddeld per week)	Locatus	56.602 71.273	2017 2018*	75.000
Leegstand aantal verkooppunten	Locatus	16,6 % 18,4 %	2017 2018	17,5 % in 2019 15 % in 2022
Algemeen oordeel centrum	Consumentenonderzoek	6,5	2014**	7 in 2019

* meting van 1-1-18 t/m 27-8-18

** er is na 2014 geen vergelijkbaar onderzoek uitgevoerd
de aantallen passanten zijn momenteel niet beschikbaar

3.3 Waar staat je gemeente

Niet van toepassing.

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Centrumontwikkeling algemeen	Lasten	210	575	370	-205	V
	Baten	-210	-210	-195	15	N
	Saldo	0	365	175	-190	V
Herontwikkeling Walkwartier	Lasten	0	12.432	13.610	1.179	N
	Baten	0	-10.570	-11.619	-1.050	V
	Saldo	0	1.862	1.991	129	N
Totaal programma	**Lasten**	**210**	**13.007**	**13.981**	**974**	**N**
	Baten	**-210**	**-10.780**	**-11.814**	**-1.035**	**V**
	Saldo	**0**	**2.227**	**2.166**	**-61**	**V**
Stortingen reserves		0	915	826	-89	V
Onttrekkingen reserves		0	-1.760	-1.616	144	N
Totaal mutaties reserves		**0**	**-845**	**-790**	**55**	**N**
Resultaat		**0**	**1.382**	**1.377**	**-6**	**V**

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Centrumontwikkeling algemeen

We hebben minder uitgegeven op het onderdeel centrumontwikkeling algemeen. Het gaat om een bedrag van € 205.000. Dit heeft een aantal oorzaken:

- Het budget voor het stopzetten van fietsen in het centrum is nog niet besteed. We gaan dit in 2019 uitvoeren en daarom stellen we voor het bedrag van € 25.000 over te hevelen.
- We hebben € 32.000 minder uitgegeven aan de Taskforce Centrum. We onttrekken dit bedrag dus ook niet uit de reserve Stadscentrum.
- We hebben € 134.000 minder uitgegeven aan wonen in het centrum omdat we nog niet gestart zijn met de bouw of het project nog niet is opgeleverd, deze kosten komen in 2019. Ook hebben we € 10.000 minder besteed aan gevelverbetering. Deze bedragen onttrekken we daarom ook niet uit de reserve Volkshuisvesting.

Herontwikkeling Walkwartier

Door de vaststelling van de grondexploitatie Walkwartier is het aandeel van het Walkwartier in de voorziening immateriële activa van het grondbedrijf voor een bedrag van circa € 1 miljoen vrijgevallen. Dit zorgt voor extra opbrengsten. Dit bedrag hebben we vervolgens gestort in een specifieke verliesvoorziening voor het Walkwartier. Dit zorgt voor extra kosten. Dit betreft dus puur een administratieve omzetting van de voorziening.
De kosten die we in 2018 voor de herontwikkeling hebben gemaakt zijn verrekend met de lagere storting in de reserve Walkwartier en omgeving (€ 89.000).

Onttrekkingen reserves

We hebben € 144.000 minder onttrokken aan de reserve Volkshuisvesting omdat we hier minder kosten voor hebben gehad.

5. Overzicht subsidies

Niet van toepassing.

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2018 de gerealiseerde lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

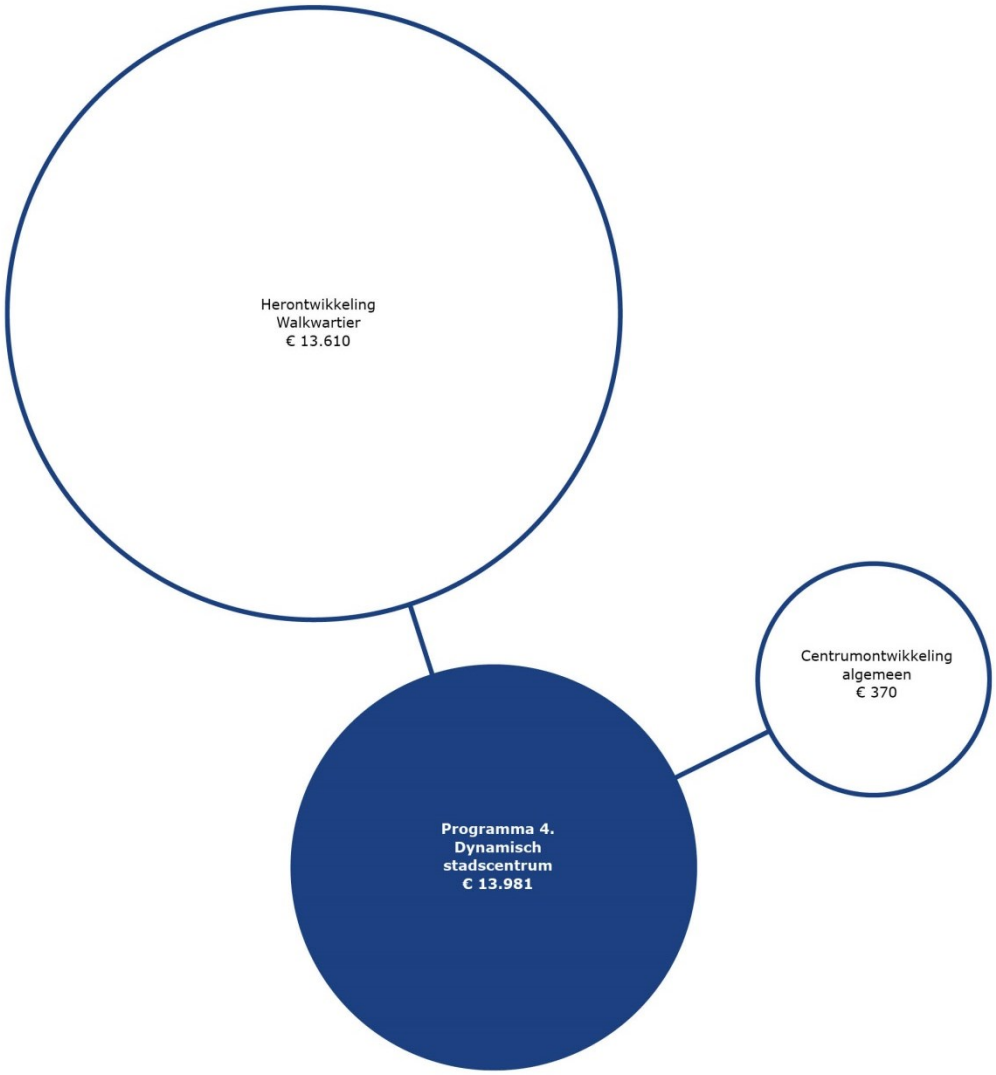

Programma 5. Zuinig op ons klimaat

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

We willen het evenwicht tussen mens, natuur en economie (People, planet, profit, ofwel de 3 P's) veiligstellen, zodat wij nu, maar straks ook onze kinderen en kleinkinderen, goed kunnen leven. We zijn ervan overtuigd dat dit alleen maar kan met een integrale aanpak. Daarom is duurzaamheid een structureel onderwerp in alle beleidssectoren.
We realiseren ons dat duurzaamheidsdoelstellingen ons dwingen om snel grotere stappen te zetten, maar daarbij moeten we tegelijkertijd realistisch kijken naar enerzijds de beschikbare mogelijkheden en anderzijds draagvlak en draagkracht binnen de samenleving. In dit programma leggen we de focus op de pijler planet. Voor een duurzame, groene, gezonde en toekomstbestendige inrichting van de openbare ruimte zetten we in op leefbaarheid, bereikbaarheid, bruikbaarheid, veiligheid, en efficiency. Maatschappelijke opgaven voor de openbare ruimte komen samen in een integrale aanpak van inrichting, beheer en onderhoud.

2. Programma-onderdelen

2.1 Energietransitie

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Oss is volledig energieneutraal in 2050*
- *In 2023 wordt 16% van de in Oss gebruikte energie duurzaam opgewekt*
- *Oss is volledig afgekoppeld van het gasnet in 2050*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Om onze ambitie te realiseren besparen we 50% op het energieverbruik, wekken we 25% van de resterende energiebehoefte duurzaam op en kopen we 25% duurzaam in. De Klimaatmonitor (loopt twee jaar achter) laat zien dat het energieverbruik in Oss in 2016 licht is gestegen. Oss houdt hiermee gelijke tred met de ontwikkelingen in Nederland. Woningen in Oss gebruiken 1% minder energie (Nederland: 0%). De Osse industrie gebruikt 1% meer energie (Nederland 1,5%). Verkeer & vervoer gebruiken 3% meer energie (Nederland: 3%).

Het maatschappelijk debat over noodzaak, urgentie, draagvlak en kosten komt versneld op gang. Vooral nu maatregelen meer concreet, voel- en zichtbaar worden. Ook in Oss. Wij nemen deel aan dit debat vanuit onze ambitie, en kijken daarbij zowel naar algemeen maatschappelijke belangen, als naar die van inwoners, ondernemers en belangengroepen. We werken toe naar een ambitieus maar realistisch programma, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor de technische haalbaarheid, maatschappelijke acceptatie, financiële draagbaarheid en sociale rechtvaardigheid.

We boeken vooruitgang bij het grootschalig opwekken van hernieuwbare energie op Oss' grondgebied. Toch duurt het nog zeker drie jaar voordat de eerste windmolens in Oss op Elzenburg-De Geer draaien.

Voor het realiseren van 'onze' ambities zijn wij sterk afhankelijk van anderen: het Rijk, provincie Noord-Brabant, bewoners, ondernemers en corporaties. Daarnaast zijn er autonome ontwikkelingen, zoals een aantrekkende economie, die grote invloed hebben op het energieverbruik.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We hebben veel voorlichting gegeven over energiebesparing (op scholen, via Buurkracht en Brabant Woont Slim, Duurzame Huizenroute en Slimme Meter), waaronder spouwmuurisolatie (eind 2018: 438 aanmeldingen en 125 opdrachten) en zonnepanelen op daken.
- We hebben samen met woningcorporaties prestatieafspraken gemaakt en een Duurzaamheidsakkoord voorbereid.
- We startten eind 2018 met het traject voor een Osse Warmtevisie. In deze Warmtevisie wordt een beeld geschetst hoe Oss in de toekomst wordt verwarmd zonder aardgas.
- We benaderden en informeerden 28 bedrijven over energiemaatregelen voor gebouwen (op grond van de Wet Milieubeheer). Dit heeft onder andere geresulteerd in een theoretische besparing van 0,5 windmolen.

- We hebben een voor-ontwerpbestemmingsplan en ontwerpbeschikkingen (incl. beantwoording inspraakreacties) voor Elzenburg-De Geer gemaakt.
- Samen met de provincie Noord-Brabant en de gemeente 's-Hertogenbosch zijn we gestart met het inrichten van een gezamenlijke projectorganisatie voor de 2e fase verkenning in de Geffense, Lithse en Rosmalense Polder. Ook hebben we voorbereidingen getroffen voor het plan- en participatieproces.
- Samen met regiogemeenten werkten we aan een regionale energiestrategie (RES). De RES geeft aan hoe de energieopgave in de regio wordt opgepakt. In oktober ligt er een voorlopig bod van de regio.
- We hebben contact met de netbeheerder om knelpunten m.b.t. de beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnetwerk tijdig te ontdekken.
- We zijn samen met vier gemeenten in de regio gestart met een traject voor de gezamenlijke aanbesteding van de inkoop van duurzame energie.

2.2 Grondstoffentransitie

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Het verminderen van het gebruik van grondstoffen en afval: we willen zo dicht mogelijk in de buurt komen van in 2020 75% afvalscheiding en maximaal 96 kilo restafval per inwoner*
- *Voldoen aan de landelijke afvaldoelstellingen voor 2025: 85% afvalscheiding en 30 kg restafval per inwoner per jaar*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We zien dat de hoeveelheid huishoudelijk restafval in 2018 opnieuw is toegenomen en dat we daarmee verder verwijderd zijn geraakt van de Osse en de landelijke doelstellingen. Tegelijkertijd zien we dat de tarieven voor restafval in de afgelopen periode fors zijn gestegen. Wij verwachten dat deze stijging de komende jaren doorzet en bij ongewijzigd beleid snel leidt tot uitputting van de reserve Afvalstoffenheffing en mogelijk tot verhoging van de tarieven van de afvalstoffenheffing.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We hebben in een aantal wijken en dorpen een proef uitgevoerd waarbij we het GFT-afval wekelijks hebben ingezameld. Hiermee wilden we een afname van de hoeveelheid GFT-afval in het restafval en daarmee minder restafval te bereiken.
- We bouwen aan een duurzaamheidsplein op de locatie waar nu onze milieustraat en het Kringloopbedrijf Maasland zijn gevestigd. Op het duurzaamheidsplein worden de aangeboden afvalstromen nog beter gescheiden op hergebruik (via Kringloopwinkel) en recycling.
- We hebben ingezet op afvalcommunicatie en -educatie en op afvalgedrag, met name het bijplaatsen van afval bij inzamelpunten (ondergrondse containers). Hiervoor hebben we samen met een adviesbureau op het gebied van gedrag maatregelen genomen, zoals de bekende grasmat met bloemetjes. Deze maatregelen leidden tot minder bijplaatsingen.
- We hebben een eerste opinienota gericht op het terugdringen van het huishoudelijk restafval voorgelegd aan de raad. Uit de behandeling van deze nota bleek dat de voorgestelde maatregelen op weerstand stuitten. De opiniecommissie gaf aan dat gezocht moest worden naar minder omstreden maatregelen.
- We zijn gesprekken gestart met Den Bosch over samenwerking m.b.t. nascheiding.
- We hebben veel gedaan aan gedragsverandering, waaronder voorlichting aan scholen.
- We hebben acties uitgevoerd gericht op het voorkomen en verwijderen van zwerfafval.
- Om de stijgende tarieven voor de verwerking van restafval op te vangen, hebben wij in de programmabegroting 2019-2022 aangegeven een beroep te gaan doen op de reserve afvalstoffenheffing van € 350.000 in 2019 en in 2020.

2.3 Klimaatadaptatie

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Een doelmatige openbare ruimte; (We zijn in 2050 klimaatrobuust; We vergroten de biodiversiteit in onze leefomgeving)*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

In het Plan Gemeentelijke Watertaken en de Routekaart Groen, Blauw en Natuur hebben we aanzetten gegeven om tot een klimaatrobuuste gemeente te komen. In 2018 gaven we invulling aan deze plannen. We werken aan herijking van het programma voor een klimaatrobuuste gemeente volgens de lijn weten → willen → werken. In 2018 hebben we daarvoor stresstesten gedaan, de resultaten hiervan zijn via oss.klimaatatlas.net ontsloten. Begin 2019 leggen we een nota Klimaatrobuust voor waarin we stand van zaken ten aanzien van de aanpak en ambities voor de toekomst weergeven. In 2019 gaan we via risicodialogen het gesprek voeren over acceptatie en adaptatie met verschillende partijen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Vanuit de routekaart Groen, Blauw en Natuur gaven we invulling aan de wedstrijd Praktisch alles Groen. Twee projecten zijn met een prijs beloond.
- Met subsidie van de provincie Noord-Brabant uit het budget voor Deltaplan Hoge Zandgronden hebben we extra afkoppelprojecten gerealiseerd. Het gaat om o.a. De Wolfskooi, Foulkestraat, Sint Sebastiaanstraat, Euterpelaan en de Bremlaan. Ook hebben we invulling gegeven aan het communicatietraject "Orde van de klauw". Daarmee worden inwoners actief betrokken bij maatregelen voor klimaatadaptatie en biodiversiteitsverbetering. De gemeente Oss ontving hiervoor de Steenbreek aanmoedigingsprijs 2018.
- Met de As50+ regio realiseerden we twee Operatie Steenbreek projecten om bewustwording en eigen handelen in klimaatadaptatie en biodiversiteit te stimuleren. In 2019 voeren we de "tegel eruit plant erin" en "iedereen een regenton" acties opnieuw uit.
- We begonnen met de aanplant van 400 extra bomen. Daarmee worden boomstructuren aangevuld en hersteld. In de programmabegroting 2019-2022 is ingezet op verdere uitbreiding en verbetering van het bomenbestand in de komende jaren. In 2019 komen we daarvoor met een uitvoeringsplan. Het boomstructuurplan is daarbij leidend.
- We namen deel aan een landelijke pilot iTree waarin de groene baten van bomen inzichtelijk kunnen worden gemaakt. In 2019 volgt een eindrapportage.
- Aan de Heihoeksingel plantten we zogenaamde 'Green Junkies'. We doen ervaring op met deze luchtfilterende beplanting.
- We gaven invulling aan de motie groene schoolpleinen. We informeerden scholen over de voordelen en subsidiemogelijkheden en ondersteunden en begeleiden actieve in hun plannen. Bijna de helft van de scholen is actief met plannen of heeft ze uitgevoerd.
- We rondden het project aanleg van 14 drinkwatertappunten af.
- Het ecologisch beheerareaal van de groene openbare ruimte is vergroot conform voornemens uit de routekaart Groen Blauw Natuur.
- We hebben de interne kennis en expertise op gebied van biodiversiteit en klimaatadaptatie vergoot door cursussen en kennisbijeenkomsten en het benoemen van een medewerker ecologie en duurzaamheid.
- We gaven invulling aan de opgave uit het Actiejaarplan Duurzaam GWW (Grond, Weg en Waterbouw). Acties waren vooral gericht op interne verbreding en verbetering van kennis en toepassing van innovaties. We voerden onder andere enkele projecten met Lage Temperatuur Asfalt (LTA) uit wat een lagere C02 uitstoot heeft en een hoog recyclingpercentage.
- We waren mede initiatiefnemer van een succesvol regionaal Oerevent in oktober ter vervanging van de Week van de Natuur.
- Samen met de gemeente Den Bosch gaven we het startsein voor terugkeer van de otter. In een Otterplan onderzochten we de voorwaarden hiervoor.
- We gaven met financiële bijdrage van de provincie Noord-Brabant uitvoering aan het project Natuur op erven. Ruim 70 inwoners namen hier aan deel.

2.4 Openbare ruimte en natuur

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *De openbare ruimte is aantrekkelijk; tevredenheidsscore voor onderhoud op de Veiligheidsmonitor is 70% of meer; onderhoudsniveau voldoet aan afspraak (sober/goed).*
- *Beheer en onderhoud zijn doelmatig en toekomstbestendig*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Aan de doelstelling tevredenheid werd in 2017 ruimschoots voldaan. In maart 2019 zal uit de veiligheidsmonitor blijken wat de ontwikkeling is.
Uit de beleidsmonitor (oktober 2018) blijkt dat het onderhoudsniveau van de openbare ruimte ruim voldoet aan de doelstelling 'Sober'. Voor het centrumgebied kunnen we 'Goed' nog niet bereiken.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We gaven uitvoering aan het dagelijks beheer en onderhoud conform onze beheerplannen en het IUP. We zetten ook in op minder planmatige maatregelen ter vermindering van overlast en hinder, bijvoorbeeld door hondenpoep, ratten, groenvoorzieningen en gladheid.
- We hebben de groeiende toekomstige vervangingsopgave voor onderdelen van de Openbare ruimte met externe expertise beter in beeld gebracht. In de programmabegroting 2019-2022 hebben we de financiële consequenties vertaald. Daarmee kan naar de toekomst tijdige vervanging plaatsvinden. Vervanging biedt kansen om ook andere maatschappelijke opgaven te realiseren. Via het Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) brengen we projecten in beeld.
- Uit het lopende IUP hebben we verschillende projecten opgestart en afgerond. De voortgangsrapportage IUP biedt volledig inzicht bij het jaarverslag en de jaarrekening 2018. Enkele projecten zijn:
    - De voorbereiding van de reconstructie van de Havenstraat inclusief aanleg fietspad is afgerond. Eind 2018 hebben we het werk aanbesteed.
    - Ook de voorbereidende werkzaamheden voor reconstructie van de Osseweg Berghem met verbetering fietsvoorziening zijn afgerond.
    - De Molenstraat inclusief aanleg rotonde is afgerond
    - We hebben groot onderhoud uitgevoerd in de prof. Regoutstraat en Vlashoek zuid-oost.
- We realiseerden een tweede Cruijffcourt in de Schadewijk (Brabantstraat).
- Er zijn weer enkele nieuwe zelfbeheerafspraken met bewonersgroepen toegevoegd. Op www.participatiekaart.nl zijn ruim 170 initiatieven in de openbare ruimte opgenomen. Met bewonersinitiatieven maken we maatwerkafspraken voor ondersteuning indien gewenst.
- Met Parkmanagement Vorstengrafdonk kwamen we tot actualisering van de beheerovereenkomst.
- We doen in Berghem ervaring op met bewonerstevredenheid bij een integraal onderhoudscontract. In 2018 is het bestek aanbesteed en opgestart. In 2019 volgt een eerste tevredenheidsmonitor.
- Ervaringen met sturing op gedrag bij verzamelcontainers leveren nog beperkt positief resultaat. We voeren daarom aanvullende experimenten uit.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

In dit programma staan de duurzaamheidsinspanningen in de pijler Planet centraal. Daarbij wordt de combinatie gezocht met mogelijkheden vanuit de beide ander pijlers. Voorbeelden daarvan zijn de aandacht voor welzijn en veiligheid in de inrichting van de openbare ruimte, de inschakeling van vrijwilligers en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en het creëren van een aantrekkelijke woon- en vestigingsomgeving.

De global goals die bij dit programma horen zijn: goede gezondheid en welzijn, schoon water en sanitair, duurzame energie, duurzame industrie, innovatie en infrastructuur, duurzame steden en gemeenschappen, klimaatactie, leven op het land en partnerschappen om doelen te bereiken.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Tevredenheid onderhoud verhardingen, groen	Veiligheidsmonitor	77,1%	2017	>= 70%
Onderhoudsniveau	Gemeente, beleidsmonitor	Basis (Centra) Basis (Overig)	2018	Goed (Centra) Sober (overig)
Kostendekkende rioolheffing	Plan Watertaken	100%	2018	100%

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van geheel Nederland omdat gemiddelde gemeente naar grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners ontbreekt.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Omvang huishoudelijk restafval per inwoner	167	173	2017
Hernieuwbare elektriciteit	5,0%	10,2%	2017

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Milieubeheer	Lasten	1.623	1.613	1.787	175	N
	Baten	0	0	-12	-12	V
	Saldo	1.623	1.613	1.775	163	N
Openbaar groen	Lasten	5.883	6.253	6.573	320	N
	Baten	-84	-84	-272	-188	V
	Saldo	5.799	6.169	6.301	132	N
Projecten milieu en buitengebied	Lasten	1.441	1.441	1.199	-242	V
	Baten	0	0	-214	-214	V
	Saldo	1.441	1.441	985	-456	V
Wegen, straten en pleinen	Lasten	7.941	7.761	8.267	506	N
	Baten	-398	-399	-746	-347	V
	Saldo	7.542	7.362	7.521	159	N
Afvalverwijdering particulieren	Lasten	10.212	10.798	11.113	316	N
	Baten	-11.925	-12.162	-11.985	177	N
	Saldo	-1.713	-1.364	-872	492	N
Riolering	Lasten	6.575	6.575	7.155	580	N
	Baten	-8.069	-8.069	-8.469	-399	V
	Saldo	-1.495	-1.495	-1.314	181	N
Afvalverwijdering bedrijven	Lasten	410	410	409	-1	V
	Baten	-533	-533	-559	-26	V
	Saldo	-123	-123	-150	-27	V
Begraafplaatsen en crematoria	Lasten	252	251	265	14	N
	Baten	-239	-239	-212	27	N
	Saldo	13	11	53	42	N
Projecten openbare ruimte	Lasten	114	164	122	-42	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	114	164	122	-42	V
Hondenwacht	Lasten	381	381	357	-24	V
	Baten	-535	-535	-544	-9	V
	Saldo	-154	-154	-188	-34	V
Herontwikkeling Walkwartier	Lasten	0	100	145	45	N
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	0	100	145	45	N
Totaal programma	**Lasten**	**34.832**	**35.746**	**37.392**	**1.646**	**N**
	Baten	**-21.784**	**-22.021**	**-23.013**	**-992**	**V**
	Saldo	**13.048**	**13.725**	**14.379**	**654**	**N**

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Stortingen reserves	255	255	611	356	N
Onttrekkingen reserves	-672	-1.027	-2.178	-1.151	V
Totaal mutaties reserves	**-417**	**-773**	**-1.567**	**-795**	**V**
Resultaat	**12.631**	**12.953**	**12.812**	**-141**	**V**

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Milieubeheer

We hebben een nadeel van € 175.000. Dit nadeel is ontstaan door taakverschuiving van Vergunningverlening en Toezicht/Handhaving (ODBN). Bij programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss staat ook een bedrag als een voordeel. Bij de start van de ODBN was de verhouding van taken ongeveer 50-50%. Het Activiteitenbesluit Milieubeheer onderging een aantal veranderingen waaronder de ontwikkeling van vergunningsplichtige inrichtingen naar meldingsplichtige inrichtingen. Het gevolg is een verschuiving van taken, een afname van vergunningsverlening en een toename van toezichtstaken. De verhouding in 2018 is 33-67%. In de Eerste financiële tussenrapportage 2019 stellen we het begrote budget meerjarig bij.

Openbaar groen

We hebben € 320.000 aan hogere lasten en € 188.000 aan hogere opbrengsten. Per saldo een nadeel van € 132.000. De hogere lasten worden veroorzaakt door:

- Hogere kosten van € 196.000 die betrekking hebben op IUP projecten die in 2017 gestart zijn en in 2018 zijn afgerond. Een aantal projecten zijn de Nieuwe Hescheweg, Achterschaijksestraat, Venusstraat. Deze uitgaven waren voorzien binnen de reserve IUP.
- Hogere kosten door het vervangen van planten door een lange en droge zomer (€ 54.000).
- Hogere kosten door onderhoud van bomen van € 125.000 doordat we steeds meer risico- en attentiebomen hebben, dit blijkt door veiligheidsinspecties.
- Lagere kosten voor bestekken (vooral grasonderhoud) omdat deze in de loop van 2018 pas zijn ingegaan (€ 53.000)
- Lagere kosten voor vijvers en waterpartijen van € 79.000. In 2018 waren op basis van waarnemingen en in overleg met het Waterschap, minder profileringswerkzaamheden van watergangen noodzakelijk.
- Hogere kosten voor het inrichten van ecologische verbinding 't Mun (€70.000). Hier staan inkomsten tegenover.

De hogere opbrengsten worden voor € 102.000 veroorzaakt door de verkoop van snippergroen. Dit jaar zijn er meer verzoeken ingediend dan verwacht. Daarnaast hebben we € 70.000 aan bijdrage ontvangen voor de ecologische verbinding 't Mun van diverse gemeenten, staatsbosbeheer, stichting de Ark en de provincie Noord-Brabant.

Projecten milieu en buitengebied

We hebben minder lasten van € 242.000 en hogere inkomsten van € 214.000. Totaal voordeel van € 456.000. Omdat we door deze lagere kosten ook minder geld (€ 273.500) uit de reserve groenfonds landelijk gebied halen, is er per saldo sprake van een voordeel van € 182.000.

We hebben € 268.000 minder lasten omdat het project van de Ecologische verbindingszone vertraagd is. We voeren het project in het najaar van 2019 uit. We halen hiervoor ook minder geld uit de reserve.
Daarnaast hebben we hogere kosten voor zwerfaval (€ 137.500). Deze kosten begroten we niet en zijn afhankelijk van (particuliere) initiatieven. Hier staan ook extra inkomsten tegenover van € 137.500.
Op het gebied van duurzaamheid hebben we per saldo € 93.000 minder uitgegeven. Dit komt omdat we voor het project voor energieopwekking in de Lithse polder en voor het opstellen van de warmtevisie niet alle kosten hebben gemaakt die we hadden begroot. Bij het hoofdstuk 'Bestemming rekeningresultaat' stellen we voor om dit budget over te hevelen naar 2019. Daarnaast hebben we € 48.000 aan extra inkomsten omdat we voor het project voor energieopwekking in de Geffense, Lithse en Rosmalense Polder.
Een positieve afrekening van RMB zorgt voor voordeel van € 33.000.

Wegen, straten en pleinen

We hebben € 506.000 aan hogere kosten en € 347.000 aan hogere inkomsten. Omdat we door deze hogere kosten ook meer onttrokken uit de reserve IUP, is er per saldo een voordeel van € 287.000. Dit heeft een aantal oorzaken:

- Hogere kosten voor IUP projecten die in 2017 zijn gestart en in 2018 zijn afgerond (€ 438.000). Een aantal projecten zijn de Nieuwe Hescheweg, Achterschaijksestraat, Venusstraat. Hier staat een onttrekking uit de reserve IUP tegenover. Voor meer informatie verwijzen we naar de Voortgangsrapportage IUP verderop in dit boekwerk.
- Lagere kosten voor het project bewonersinitiatieven (€ 75.000) omdat particuliere verzoeken achterblijven. Door samenvoeging met het portal wijkzaken wordt getracht hier een nieuwe impuls aan te geven.
- Lagere kosten voor het dagelijks onderhoud van verhardingen doordat we lagere kosten hadden aan het strooien van de wegen bij gladheid. Dit gaat om een voordeel van € 50.000.
- We hebben € 145.000 aan extra uitgaven gedaan voor de N329. Deze kosten worden gedekt door een bijdrage van de provincie Noord-Brabant.

We hebben € 63.000 ontvangen van de provincie Noord-Brabant voor het strooien van wegvakken, hier zit ook een vergoeding in van 2017. Daarnaast hebben een hogere bijdrage van Nutsbedrijven van € 142.000.
Afgezien van het grotere aantal verleende vergunningen, was de totale in rekening gebrachte lengte en oppervlakte van het herstraatwerk hoger dan begroot. De belangrijkste reden hiervan is het uitvoeren van een aantal grote projecten van vervangingen waterleidingen door Brabant Water.
Daarnaast hebben we € 145.000 ontvangen voor de N329 van de provincie Noord-Brabant.

Afvalverwijdering particulieren

We hebben hogere kosten van € 316.000 en minder opbrengsten van € 177.000 voor afvalverwerking voor particulieren. Per saldo hebben we een nadeel van € 492.000, om dit te compenseren hebben we € 358.000 meer uit de reserve Afvalstoffenheffing onttrokken.
Het tekort heeft een aantal oorzaken:

- We hebben hogere kosten doordat de kosten voor personeel hoger waren voor de milieustraat door verruimde openingstijden en de ombouw naar het Duurzaamheidsplein (€ 367.000). In de begroting van het duurzaamheidsplein was rekening gehouden met de inzet van personeel met afstand tot de arbeidsmarkt. Omdat deze mensen niet beschikbaar waren moest personeel ingehuurd worden. Daartegenover staat dat we minder uren hebben besteed aan huishoudelijk afval (€ 149.000).
- Daarnaast hebben we hogere verwerkingskosten voor groenafval € 66.000 door stijging van tarieven en een groter aanbod.
- Door de vertraging van de bouw van het duurzaamheidsplein is de demontagehal nog niet actief waardoor begrote opbrengsten achterblijven (48.000).
- De inkomsten van het Afvalfonds loopt structureel terug door lagere vergoedingen voor PMD afval. In 2018 geeft dit een nadeel van € 158.000.
- De verwerkingskosten van grof huishoudelijk afval zijn € 117.000 lager. Dit komt doordat de tariefstijging lager is uitgevallen.

- De verwerkingskosten voor compostering zijn € 212.000 hoger. Dit nadeel is structureel door stijging van de tarieven groen en biomassa in de markt. Daartegenover staat dat we minder uren hebben besteed aan compostering (€ 60.000).

De kosten voor het verwerken van afval lopen dus op. In 2019 hebben we daarom al een onttrekking uit de reserve Afvalstoffenheffing begroot. Hierdoor staat de reserve wel onder druk.

Riolering

Voor riolering hebben we € 505.000 aan hogere kosten en € 399.000 aan hogere inkomsten. Per saldo is er sprake van een nadeel van € 181.000. Dit bedrag is minder gestort in de reserve egalsiatie riolering.
De hogere kosten hebben de volgende oorzaken:

- We hebben hogere kosten van € 297.000 voor het project Waterkringloop Hoge Zandgronden. Dit project heeft betrekking op het uitvoeren van maatregelen gericht op het lokaal bufferen en infiltreren van hemelwater op gemeentegrond. Hier staat een susbidie tegenover.
- Hogere kosten door een inhaalslag van het onderhoud van kolken voor stankoverlast op de Danenhoef (€ 206.000)
- We hebben meer inspecties uitgevoerd en hogere onderhoudskosten door meer storingen aan gemalen en drukriolering. Dit kostte € 34.000 extra.
- We hebben minder preventieve reigiging gedaan omdat de reiniging voor een deel als is uitgevoerd bij inspecties. Dit gaf een voordeel van € 35.000.
- We hebben kosten gemaakt voor de actie Steenbreek van € 51.000. Hier staan inkomsten tegenover.

De hogere inkomsten worden veroorzaakt door een subsidie van de provincie Noord-brabant voor het project Waterkringloop Hoge Zandgronden (€ 297.000), hogere belastingopbrengsen (€ 44.000) en bijdragen van gemeenten voor de actie Steenbreek (€ 20.000).

Stortingen reserves

We hebben € 356.000 per saldo extra gestort in reserves voor:

- € 494.000 extra in de reserve investeringen openbare ruimte centrumplan. Dit is nodig om vanuit deze bestemmingsreserve de kapitaallasten van de investeringskosten 2018 voor de centrumontsluiting Molenstraat, Raadhuis en Oostwal af te dekken. Deze storting is gelijk aan de werkelijke investeringskosten die voor deze werkzaamheden in 2018 zijn uitgevoerd.
- € 181.000 minder gestort in de egalsiatiereserve riolering vanwege het nadelig resultaat op het project stankoverlast Danenhoef en de inhaalslag van onderhoud van kolken.
- € 43.000 extra in de reserve IUP in verband met vergoeding vanuit nutsbedrijven.

Onttrekkingen reserves

We hebben € 1.151.000 extra onttrokken uit reserves voor:

- € 516.000 extra onttrokken uit de reserve Walkwartier en omgeving voor de plankosten voor de ontsluiting van het centrum van € 30.407 en om de storting in de bestemmingsreserve investeringen openbare ruimte voor een bedrag van € 493.619 te realiseren.
- € 358.000 extra uit de reserve afvalstoffenheffing door de hogere kosten afvalinzameling.
- € 583.000 extra uit de reserve IUP voor wegen en groen voor uitvoering van projecten. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de voortgangsrapportage IUP.
- € 273.500 minder onttrokken uit de reserve Groenfonds landelijk gebied omdat het project Ecologische verbindingzone is doorgeschoven naar 2019.
- € 33.000 minder onttrokken uit de reserve bodemsanering in verband met lagere uitvoeringskosten.

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma per product. Voor meer detailgegevens over de subsidies per instelling verwijzen we naar de website https://financien.oss.nl/.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Projecten milieu en buitengebied	10	10	10
Totaal programma 5. Zuinig op ons klimaat	**10**	**10**	**10**

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2018 de gerealiseerde lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

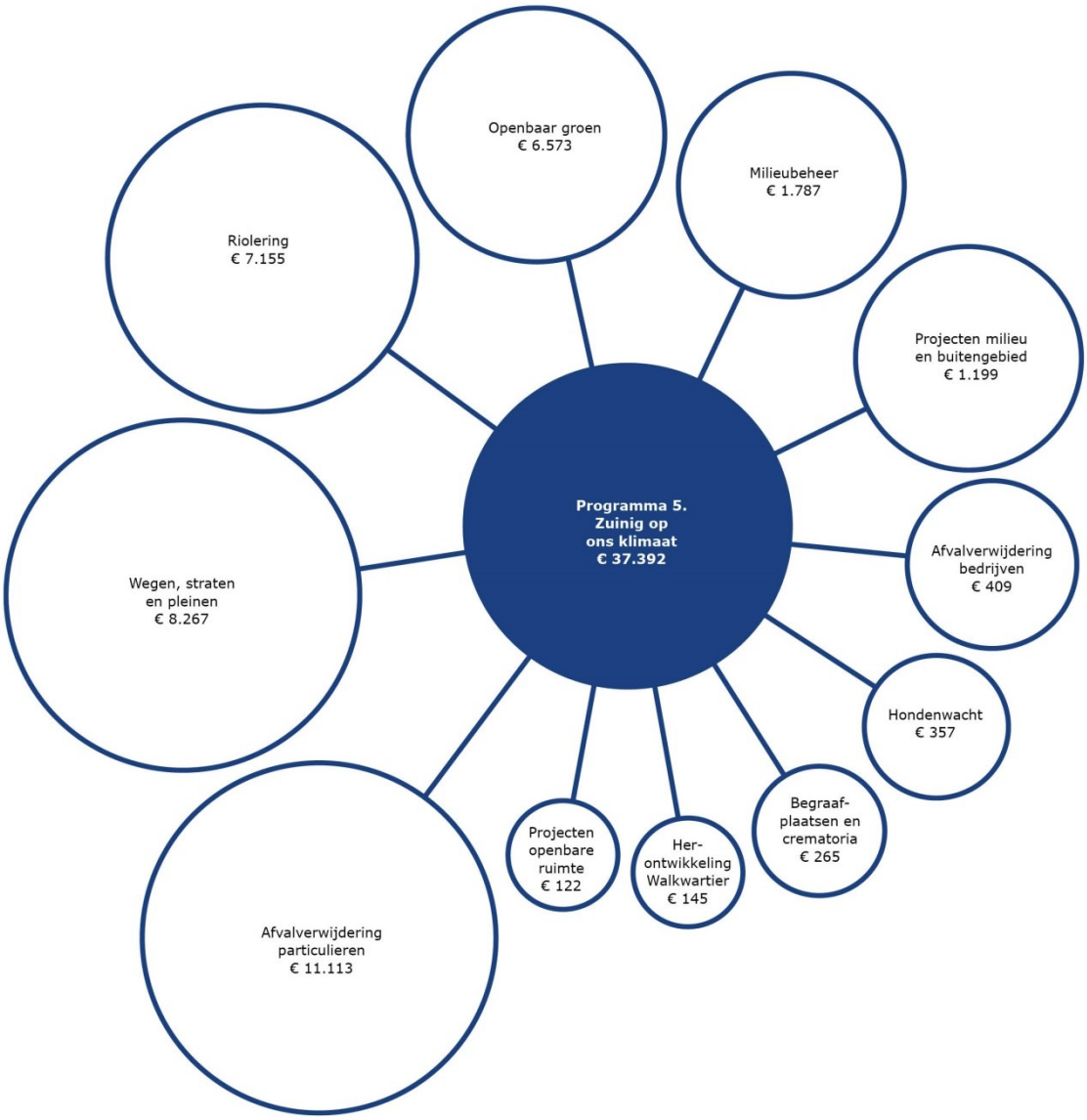

Programma 6. Vitale economie

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

Duurzame werkgelegenheid, daar moet een vitale economie toe leiden. Want het hebben van werk stelt mensen in staat om hun bestaan zelf vorm te geven en mee te doen in de maatschappij. Economische vitaliteit is een belangrijke pijler onder de Osse gemeenschap. Werkgelegenheid en personeel zijn ook van belang voor ons bedrijfsleven en voor de aantrekkelijkheid van Oss als vestigingsplaats. Ook deze collegeperiode willen we weer 1.000 banen extra, maar nog belangrijker is het dat bedrijven aan gemotiveerd en goed opgeleid personeel kunnen komen. Daarvoor moeten bedrijven de laatste jaren al steeds meer moeite doen.
Wij vinden het belangrijk dat nieuwe én al in Oss gevestigde bedrijven hier goed uit de voeten kunnen. Daar richten we onze acquisitie op, maar zeker ook ons accountmanagement. Aandacht voor samenwerken en verbinden blijft een centraal uitgangspunt, een voorwaarde voor een fitte economie.
Oss is dé maakstad in de regio Noordoost Noord-Brabant en daar zijn we trots op. Onze opgave is het om samen met het bedrijfsleven, het onderwijs en de regio telkens weer te komen tot vernieuwingen en zo te bouwen aan een vitale economie, klaar voor de toekomst.

2. Programma-onderdelen

2.1 Economische topsectoren

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Oss staat in de top 5 van logistieke hotspots in Nederland*
- *Oss wordt herkend als dé 'Industrial hotspot' voor medicijnontwikkeling en productie in Nederland*
- *Oss is nationaal een krachtige speler binnen de sector Agrifood*
- *Gemeente, ondernemers en kennisinstellingen zijn alert op nieuwe economische opgaven*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
Maakindustrie vormt de basis van de Osse economie, met daarvan afgeleid de topsectoren life sciences, logistiek en agrifood. Om deze sectoren te laten groeien ondersteunen we netwerken van ondernemers (en onderwijs). Denk aan Platform Logistiek Oss & Vijfsterrenogistiek, Pivot Park, de Kracht van Oss & Kracht van New Business en Starters Succes Oss Bernheze. We constateren dat deze netwerken inmiddels hun eigen dynamiek en koers hebben; ze vragen minder (beleid)inspanningen van de gemeente.
De doelstellingen zijn vooral het vertrekpunt voor onze inspanningen, ze geven ons richting. Voor de daadwerkelijke realisatie zijn wij afhankelijk van anderen; ondernemers, onderwijs en andere partijen maken namelijk de vitale economie in Oss.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- Noord-Brabant was in 2018 de Europese Regio van de Gastronomie en vierde dit onder de vlag van We are Food. We betrokken de foodbedrijven bij We are Food met een grote netwerkbijeenkomst en de presentatie van de Portfolio AgriFood Oss. Uiteindelijk waren er in Oss meer dan 50 We are Food evenementen en projecten van bedrijven, onderwijs en organisaties.
- Het project 'De Wereldburger' van Het Hooghuis won een van de tien Brabantse prijzen van We are Food. Dankzij het We are Food Oss netwerk werd de winnende wereldburger (van Stijn Scholten) daadwerkelijk op de markt gebracht door een samenwerking van Osse bedrijven en organisaties.
- Pivot Park blijft groeien en blijkt de snelst groeiende campus van Nederland te zijn. Om de ontwikkeling en aansturing van Pivot Park te optimaliseren zijn OLSP Vastgoed BV en OLSP Holding BV gefuseerd in Pivot Park Holding BV. De gemeente heeft aandeelhoudersbelang in deze nieuwe onderneming, samen met de provincie Noord-Brabant. Ook MSD en Aspen blijven investeren in hun Osse locaties, bijvoorbeeld Aspen met een nieuw kantoorgebouw.
- In samenwerking met HAS Hogeschool, Talentencampus Oss en ondernemers faciliteerden wij twee HAS Minors. In mei gingen 25 studenten aan de slag met het onderwerp Eiwittransitie, in september onderzochten 43 studenten de kansen voor energietransitie.
- Op de 'Dag van de Logistiek' hebben we een portofolio Logistiek gepresenteerd. Daarin staan alle Osse bedrijven uit de logistiek vermeld.

- De samenwerking Vijfsterrenlogistiek heeft verschillende Masterclasses georganiseerd waarbinnen ondernemers samen werken aan vernieuwing. Voor het onderwerp 'Digitalisering' hebben zes ondernemers een prototype ontworpen dat branche breed kan worden ingevoerd. Hiervoor is co-financiering gegeven door Agrifood Capital.
- Binnen Vijfsterrenlogistiek is ook het programma 'CEO-meets-start-up' ontwikkeld, waarbij 2 keer per jaar 10 startende ondernemers en 10 ervaren directeuren elkaar ontmoetten. In 2018 leidde dit ook tot directe opdrachten voor de start-ups, waarmee de gevestigde ondernemingen hun dienstverlening vernieuwden.
- Voor de jaarlijkse 'Koningshoeve bijeenkomst', waar bedrijfsleven en overheden uit Brabant elkaar ontmoeten, hebben we 20 Osse ondernemers uitgenodigd om samen met ons aanwezig te zijn. Daarmee maakten we Oss zichtbaar in een interessant Brabants netwerk.

2.2 Vestigingslocaties voor bestaande en nieuwe bedrijven

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Er zijn voldoende en geschikte mogelijkheden voor bedrijfshuisvesting op onze bedrijventerreinen*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We gaan er van uit dat binnen vier jaar Vorstengrafdonk 'vol' is. Op de meeste kavels zijn dan bedrijven gevestigd, die zorgen voor duurzame werkgelegenheid. Vanaf 2020 komt ook Heesch-West op de markt. Voor onder andere grootschalige logistiek zien we hier goede kansen.
We merken echter ook dat op de bestaande terreinen in de gemeente Oss, er nog nauwelijks kleinere kavels (tot circa 5.000 m2) beschikbaar zijn. We bekijken hoe we dit kunnen verhelpen, omdat het MKB aangeeft ook aan deze maat behoefte te (blijven) hebben. Daarvoor zullen we regionale afspraken moeten maken met de provincie Noord-Brabant en de andere gemeenten in Noordoost Brabant.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- In 2018 hebben wij ruim 10 hectare aan bedrijventerrein uitgegeven (verkoop en erfpacht) aan 13 bedrijven. Deze bedrijven zijn samen goed voor ruim 1.000 banen. Eén bedrijf is van buiten Oss hierheen gekomen, de andere bedrijven hebben hun huidige locatie uitgebreid of hun bedrijf verplaatst naar een andere plek binnen Oss. Voor nagenoeg alle resterende kavels op Vorstengrafdonk hebben we in 2018 betaalde reserveringsovereenkomsten afgesloten.
- De gemeenschappelijke regeling Heesch-West heeft in 2018 het bestemmingsplan en de MER voor bedrijventerrein Heesch-West voorbereid. In de tweede helft van 2019 staat de besluitvorming over de ontwerp-bestemmingsplannen en de MER gepland, samen met de ondertekening van de Gebiedsovereenkomst (GOK).
- De provincie Noord-Brabant heeft in 2018 in samenwerking met alle regio's nieuwe behoefteprognoses opgesteld. Ook de nieuwe prognoses geven een mismatch tussen vraag en aanbod op regionaal (Noordoost Brabant) niveau (vooral veroorzaakt door het overaanbod in Land van Cuijk). De uitkomsten van de nieuwe prognoses worden gebruikt in hernieuwde regionale afspraken tussen gemeenten en de provincie Noord-Brabant.
- Via een klantreis hebben we bekeken hoe we onze dienstverlening aan ondernemers met een ruimtevraag kunnen verbeteren. Complexe vraagstukken om huisvesting van een bedrijf bespreken we nu binnen een intaketeam. Met een duidelijk aanspreekpunt voor het betreffende bedrijf zijn binnen dit team alle afdelingen vertegenwoordigd waar het bedrijf mee van doen kan krijgen.
- Ook regionaal werken we samen (in een '1-loket') om de dienstverlening aan bedrijven die een vestigingsplaats zoeken te stroomlijnen.

2.3 Duurzaam ondernemen

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Het Osse bedrijfsleven voldoet aan de doelstellingen uit het Nationale Grondstoffenakkoord en het Nationale Energie-akkoord*
- *Osse ondernemers denken na over hun strategisch personeelsbeleid*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Beide doelstellingen hebben we geformuleerd in de programmabegroting 2019-2022, op basis van onze ambities uit het coalitieakkoord 'Kansen zien, kansen pakken'. De uitwerking hiervan pakken we op vanaf 2019; te beginnen met een inventarisatie hoe het Osse bedrijfsleven scoort op deze twee doelstellingen. Van daaruit voeren we het gesprek met ondernemers om tot concrete besparingen te komen. In 2018 vroegen we vooral aandacht bij de Osse ondernemersverenigingen voor de drie onderwerpen, personeelsbeleid, energie en grondstoffen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- De Kracht van Oss stelde middelen beschikbaar aan de uitvoeringsorganisatie Kracht van Duurzaamheid/ Kracht van New Business. Met deze middelen is een programma gestart waarbij 14 ondernemingen werken aan het behalen van een MVO-verklaring (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen) en 11 ondernemingen werken aan een PSO-verklaring (Prestatieladder Socialer Ondernemen). Met een tweede groep ondernemers is eind 2018 gestart.
- We organiseerden advisering over energiebesparende maatregelen aan bedrijven. De OBDN bezocht de 25 grootste energieverbruikers in Oss en hebben een energieadvies gekregen. De geadviseerde maatregelen leveren in potentie een besparing op die gelijk staat aan de energieproductie gedurende een half jaar door een windmolen. Of de betrokken bedrijven de maatregelen ook daadwerkelijk hebben doorgevoerd, zijn we nog niet nagegaan.
- De Talentencampus voerde een pilot "Social recruitment" uit. Via de inzet van sociale media werden twee doelstellingen nagestreefd: de deelnemende bedrijven worden als interessante werkgevers gepositioneerd door middel van de arbeidscommunicatie én de vacatures van de bedrijven worden daadwerkelijk ingevuld.
- Vijfsterren Logistiek stimuleerde de instroom in de sector via het ontvangen en informeren van werkzoekenden en jongeren. Dit gebeurde op de 'Bedrijven Contactdag', 'Jongeren bedrijven dag' en 'Havo-bedrijvendag', via het verspreiden van nieuw lesmateriaal onder scholen en via het verbinden van de leden van de logistieke platforms aan de Kweekvijver Logistiek. Deze 'kweekvijver' leidt mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt op voor werk in de logistiek.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Dit programma levert een bijdrage aan meerdere doelen uit de duurzaamheidscirkel, vooral aan de profit-kant:

- Arbeid: Door te streven naar een maximale werkgelegenheidsfunctie leveren we een bijdrage aan meerdere indicatoren zoals besteedbaar inkomen, armoede, jeugdwerkloosheid en verhuissaldo.
- Kennis: Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking en dus de aanwezigheid van hoger onderwijs is de sleutel tot de toekomst. We zetten dan ook maximaal in op samenwerking met bijvoorbeeld Avans, HAS en universiteiten in onze nabijheid.
- Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden: we kijken kritisch naar ons ruimtegebruik, onder andere door toepassing van de 'Ladder duurzame verstedelijking'. Bij de ontwikkeling van bedrijventerrein Heesch-West is dit een belangrijke factor. We hebben hier regionaal afstemming over.

Voorbeelden van concrete projecten/economische programma's waarbij we duurzaamheid stimuleren zijn het duurzaamheidsdossier binnen de Kracht van Oss. Verder richten we ons op verschillende manieren op jong talent en de ontwikkeling van ondernemerschapsvaardigheden, bijvoorbeeld via onze economische marketing, OndernemersLift+ en Starters Succes Oss.

De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, kwaliteitsonderwijs, duurzame energie, fatsoenlijk werk en gezonde economie, duurzame industrie, innovatie en infrastructuur, duurzame steden en gemeenschappen, verantwoorde consumptie en productie en partnerschappen om doelen te bereiken.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Werkgelegenheid	OssStat*	41.400	2018	41.310
Vestigingsklimaat	Benchmark Ondernemersklimaat	6,8	2017	7,0
Vestigingsklimaat	Peiling 'MKB vriendelijkste gemeente'	7,2	2018	7,0
Ranking 'Logistieke hotspots'	www.logistiek.nl	7	2018	5

* Gebruikt zijn de LISA-cijfers, die zijn berekend op basis van KvK-gegevens aangevuld met steekproefonderzoek onder bedrijven. De cijfers zijn een schatting van de werkgelegenheid van halverwege het jaar ervoor. In landelijk LISA-verband wordt ervoor gekozen om jaarlijks de historie met terugwerkende kracht te actualiseren. De cijfers zijn terug te vinden in OssStat onder het kopje Economie.

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Functiemenging (verhouding tussen banen en woningen, 0 is alleen wonen, 100 is alleen werken)	50,7	51,4	2017
Vestigingen bedrijven per 1.000 inwoners 15-74 jaar	94,6	108,3	2017
Banen 15-74 jaar per 1.000 inwoners	583,8	636,7	2017

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Economische ontwikkeling	Lasten	1.386	4.913	1.178	-3.735	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	1.386	4.913	1.178	-3.735	V
Haven	Lasten	742	740	816	76	N
	Baten	-507	-507	-442	65	N
	Saldo	235	232	374	141	N
Markten	Lasten	89	89	97	8	N
	Baten	-93	-93	-79	14	N
	Saldo	-4	-4	18	22	N
Overige bedrijfsmatige activiteiten	Lasten	5.524	12.195	9.524	-2.671	V
	Baten	-6.880	-6.501	-3.596	2.904	N
	Saldo	-1.356	5.694	5.927	233	N
Industrieterreinen	Lasten	6.102	6.044	8.031	1.987	N
	Baten	-8.932	-11.267	-14.369	-3.103	V
	Saldo	-2.830	-5.222	-6.338	-1.116	V
Totaal programma	**Lasten**	**13.842**	**23.981**	**19.645**	**-4.335**	**V**
	Baten	**-16.412**	**-18.368**	**-18.487**	**-119**	**V**
	Saldo	**-2.569**	**5.613**	**1.159**	**-4.455**	**V**
Stortingen reserves		3.990	5.543	6.281	738	N
Onttrekkingen reserves		-40	-10.051	-6.840	3.212	N
Totaal mutaties reserves		**3.949**	**-4.508**	**-559**	**3.949**	**N**
Resultaat		**1.380**	**1.105**	**600**	**-505**	**V**

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Economische ontwikkeling

We hebben een voordeel op de lasten van € 3,7 miljoen omdat we de subsidie voor de ontwikkeling van de haven nog niet hebben betaald. Dit gaat om een bedrag van € 3,6 miljoen. De subsidie-overeenkomst is in 2018 nog niet getekend en deze wordt begin 2019 afgewikkeld. Dan stellen we het bedrag alsnog ter beschikking. Hier staat een lagere onttrekking aan de reserve "Quick wins binnenhavens" tegenover. Daarnaast hebben we minder kosten door een BTW voordeel vanuit Agrifood Capital van € 67.000. Op het budget kernteam Life Sciences hebben we dit jaar geen uitgaven gehad. Hierdoor hebben we een voordeel van € 55.000.

Overige bedrijfsmatige activiteiten

Het product overige bedrijfsmatige activiteiten bestaat uit de volgende onderdelen:

- herstructureringsplannen: dit is een budgettair neutrale activiteit, onderdeel van het grondbedrijf. Het saldo van lasten en baten van alle complexen inclusief mutaties in reserves en voorzieningen wordt uiteindelijk verrekend met de grondvoorraad op de balans van de gemeente.
- beheercomplexen: per saldo is hier sprake van een voordeel van € 209.000.
- verhuurde panden en percelen: per saldo is hier sprake van een voordeel van € 278.000.

Binnen herstructureringsplannen zijn de lasten € 3,2 miljoen lager dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door lagere kosten in 2018 voor centrumplan Berghem (€ 0,9 miljoen), Talentencampus (€ 0,7 miljoen), Centrumplan Lith (€ 0,5 miljoen) Soos '66 (€ 0,3 miljoen).
De totale verkopen bedroegen € 1,1 miljoen in 2018. Dit is per saldo € 4,7 lager dan geraamd. Dit komt door onder andere lagere opbrengsten op een aantal complexen. De belangrijkste mutaties zijn Talentencampus (- € 4,1 miljoen), Groenstraat Haren (- € 0,3 miljoen) en Megen Zuid (- € 0,3 miljoen).
Naast de verliesvoorziening die gevormd is voor het Walkwartier is een verliesbedrag van € 0,4 miljoen extra voorziening voor de Ruwert en de Talentencampus. Deze bedragen zijn ten laste gebracht van de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf.
Per saldo is de voorraad onderhanden werk binnen het grondbedrijf met € 0,8 miljoen toegenomen.
Voor een uitgebreide toelichting op het rekeningresultaat van het grondbedrijf verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid verderop en naar het Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG).

De beheercomplexen zijn € 209.000 positief. Dit komt door subsidie die we ontvangen hebben vanuit Landerij vanTosse voor de afboeking van gronden naar natuurakker.
Het positieve saldo van verhuurde panden en percelen van € 278.000 komt door de verkoop van een pand (boekwinst € 202.000) en door hogere huur- en pachtopbrengsten.

Industrieterreinen

Industrieterreinen is een budgettair neutrale activiteit, onderdeel van het grondbedrijf. Het saldo van lasten en baten van alle industriecomplexen inclusief mutaties in reserves en voorzieningen wordt uiteindelijk verrekend met de grondvoorraad op de balans van de gemeente.
Binnen industrieterreinen vallen twee onderdelen:

- Industrieterreinen;
- Erfpachtsgronden.

De verschillen ten opzichte van de begroting zitten in:

- Industrieterrein: Extra winstnemingen binnen Vorstengrafdonk, De Geer en De Bulk 2-3 door wijziging in de verslagleggingsvoorschriften (€ 1,1 miljoen). Deze extra winsten zijn gestort in de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf. De daadwerkelijke verkopen zijn in 2018 binnen bovenstaande gebieden € 2,6 miljoen hoger geweest dan gepland. De totale verkoop bedroeg € 12,8 miljoen in 2018.
- Erfpachtsgronden: In 2018 is sprake geweest van een aantal extra verwervingen van gronden binnen erfpachtcomplexen. Voor een bedrag van € 3,1 miljoen werd industriegrond in erfpacht verworven en voor een bedrag van € 0,6 miljoen gaat het om erfpacht van gronden ten behoeve van woningbouw. De voorraad erfpachtsgronden stijgt hierdoor met € 3,7 miljoen. Daarnaast zijn er extra opbrengsten van € 0,9 miljoen door verkoop van een in erfpacht uitgegeven woningbouwgrond. Dit leidt weer tot afname van de voorraad met € 0,6 miljoen.

Stortingen reserves

Per saldo is er € 738.000 extra gestort in reserves door:

- Extra winstneming industrieterreinen storting in de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (€ 1,1 miljoen)
- Lagere winstneming herstrucuteringsplannen Koornstraat Gegijnenstraat en Elzeneindlocatie Slowcare (€ 0,35 miljoen).

Onttrekkingen reserves

We hebben € 3,2 miljoen minder onttrokken door:

- Geen onttrekking aan de reserve Quick win binnenhavens (€ 3,6 miljoen) aan de reserve Binnenhavens omdat we de subsidie nog niet hebben betaald.
- Hogere onttrekking uit de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf in verband met verwachte verliezen herstructureringsplannen de Ruwert en Talentencampus (€ 0,4 miljoen).

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma per product. Voor meer detailgegevens over de subsidies per instelling verwijzen we naar de website https://financien.oss.nl/.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Evenementen en stadspromotie	211	210	196
Recreatie en toerisme	332	334	334
Totaal programma 6. Vitale economie	**543**	**544**	**530**

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2018 de gerealiseerde lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

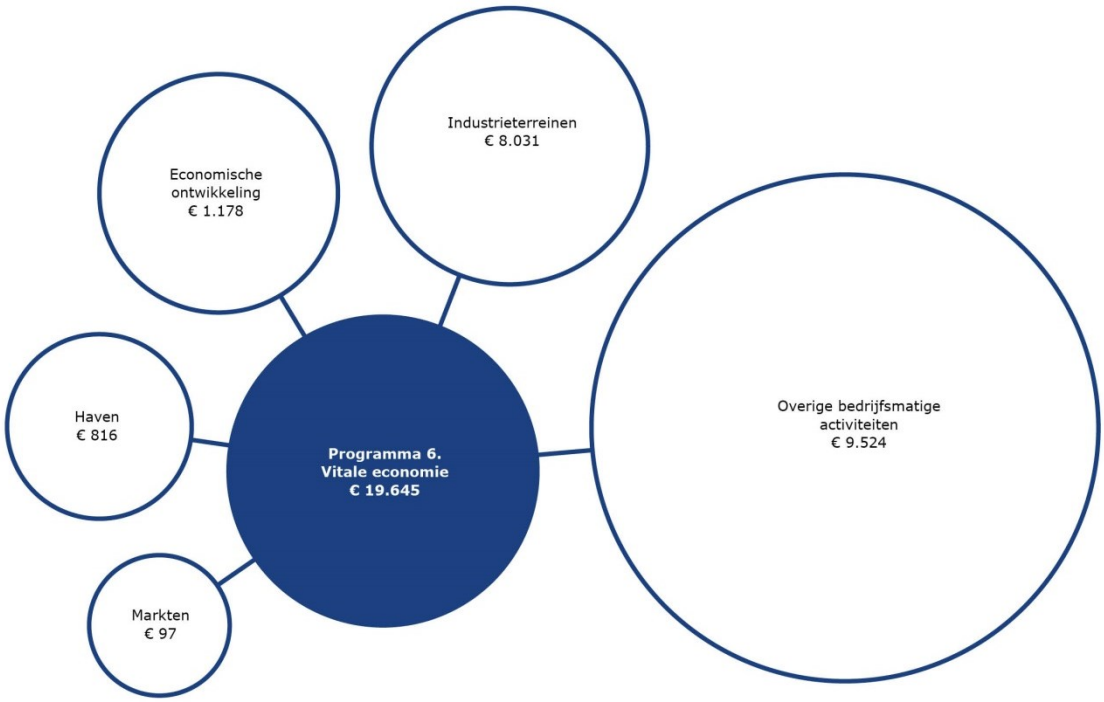

Programma 7. Mobiliteit

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

We beschouwen de mogelijkheden om ons te verplaatsen als vanzelfsprekend. Een goede bereikbaarheid stelt ons in staat te werken, te recreëren, voor onszelf en anderen te zorgen. Maar we doen onszelf te kort als we vergeten dat onze verplaatsingen ook onwenselijke effecten kunnen hebben in onze omgeving. In Oss streven we naar een goede bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid.

2. Programma-onderdelen

2.1 Bereikbaarheid

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Het behouden van een goede bereikbaarheid*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

De afgelopen jaren voerden we een aantal projecten uit waarmee de doorstroming op het hoofdwegennet verbeterde, bijvoorbeeld via de aanpak van de Cereslaan, Gasstraat en Julianasingel – Nieuwe Hescheweg. Dit jaar analyseerden we opnieuw het functioneren van ons verkeersnetwerk. We verwachten dat er tot 2030 nog op een beperkt aantal plekken op het hoofdwegennet in Oss onwenselijke files ontstaan.
We bereidden ook een aantal nieuwe projecten voor het verbeteren van de bereikbaarheid voor. Zo werkten we de verkeerscirculatie en het parkeren binnen het project Walkwartier nader uit, we bereidden de besluitvorming over een noordelijke randweg voor en we deden onderzoek om aan de Minister van Infrastructuur en Waterstaat aan te geven dat de files op de N329 bij knooppunt Paalgraven steeds langer worden. De Minister startte eind 2018 het onderzoek naar de fileproblematiek op de A50 en de aansluiting met de N329 volgens de systematiek die leidt tot cofinanciering van oplossingen door het Rijk (MIRT).

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We analyseerden uitkomsten van het geactualiseerde verkeersmodel.
- We bereidden de besluitvorming voor over een noordelijke randweg.
- We stemden af met de provincies Noord-Brabant en Gelderland (ambtelijk en bestuurlijk) over de toenadering van het Rijk over de problematiek op de A50.
- We analyseerden de effecten van de pilot ‘Dagtarief parkeren in het centrum’.
- We deden onderzoek naar verschillende scenario’s in de verkeerscirculatie en het parkeren voor het Walkwartier.
- We bereidden de contracten voor met private partijen voor uitbreiding van de containeroverslag in de haven.

2.2 Duurzame mobiliteit

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Zo min mogelijk overlast van verkeer*
- *Een betere verkeersveiligheid*
- *Meer duurzaam verkeer*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Door een betere doorstroming op het hoofdwegennet wordt het minder aantrekkelijk voor automobilisten om routes te rijden via leefgebieden. Op basis van een nadere analyse verwachten we dat er tot 2030 nog op een beperkt aantal plekken in leefgebieden in Oss overlast is doordat wegen meer verkeer verwerken dan waarvoor zij zijn ingericht. Op een aantal plekken leidt verkeer om andere redenen tot (geluid)overlast. We besloten hier actie te nemen.

Onze portefeuillehouder Verkeer en Vervoer vervult voor het onderwerp verkeersveiligheid de rol van initiator en aanjager als regionale ambassadeur van het programma 'Brabant gaat voor nul verkeersdoden'. In het kader van dit programma experimenteerden we met plaatsing van een mobiele snelheidsmeter, waarmee kon worden gespaard voor een doel in de buurt, zoals een nieuw speeltuintje. Dit leidde (tijdelijk) tot minder snelheidsovertredingen. Daarnaast boden we ruimte voor oprichting van een Brabants verkeerscentrum in Oss. We maakten een aantal fietspaden comfortabeler of bereidden de uitvoering hiervan voor en we bieden extra bewaakte fietsenstallingen aan om mensen te stimuleren meer de fiets te pakken.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We analyseerden uitkomsten van het geactualiseerde verkeersmodel.
- Met Rijkswaterstaat hebben we afgestemd over haar onderhoudsprogramma en geluidssaneringsprogramma voor de wegen A50 en A59. Rijkswaterstaat besloot te investeren in het terugdringen van geluid van het verkeer op de A50 en A59 in combinatie met onderhoud op deze wegen.
- We combineerden onderhoud en aanpassing van de Molenstraat/Raadhuislaan in een project binnen ons IUP. Het kruispunt Molenstraat/Raadhuislaan heeft een inrichting gekregen, waarin autoverkeer minder ruimte krijgt ten opzichte van langzaam verkeer.
- We hebben een onderzoek uitgevoerd naar de fietsparkeerdruk in het centrum.
- We vergrootten de capaciteit van bewaakte fietsenstallingen in het centrum met een tijdelijke fietsenstalling in het hoekpand Carmelietenstraat - De Wal. Daarnaast hielden we de tijdelijke fietsenstalling bij het Centraal Station open.
- We informeerden omwonenden en bedrijven over het besluit om een verbod voor doorgaand vrachtverkeer op de Dorpenweg uit te werken
- Samen met de provincie Noord-Brabant stemden we af (ambtelijk en bestuurlijk) over aanpak van het fietspad op de Kennedybaan vóór 2020.
- We hebben verbetering van fietspaden op Osseweg en Havenstraat in 2018 voorbereid en aanbesteed.
- Het fietspad op de Dorpenweg in Deursen-Dennenburg is verbeterd.
- We bereidden de realisatie voor van 2 fietstunnels onder de Dr. Saal van Zwanenbergsingel ter hoogte van Talentencampus en Park Zwanenberg.
- We bereidden een verbod voor op fietsen in het centrum.
- We bekeken hoe we de Verordening Duurzaamheidsleningen Oss kunnen inzetten ter ondersteuning van omwonenden van het goederenspoor, die geluidsoverlast ervaren.
- We hebben samen met de provincie Noord-Brabant een financiële bijdrage geleverd aan de verliesgevende Maasveren.
- We stemden verder af met Wijkraden CKM en Schadewijk, omwonenden en gebruikers van de Singel 1940-1945 over hun ideeën voor verbetering van deze weg. Dit leidde nog niet tot ingrepen in de openbare ruimte.
- We verstrekten opnieuw subsidie aan de wijkbus.
- We gaven advies aan Arriva voor de nieuwe dienstregeling van de lijn- en buurtbussen.
- We continueerden de overeenkomst met de provincie Noord-Brabant, waarmee we op aanvraag van bewoners gratis laadpalen kunnen aanbieden voor plaatsing in de openbare ruimte.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

De activiteiten genoemd onder 'Duurzame Mobiliteit' dragen bij aan een duurzamer verkeerssysteem, onder andere door:

- het zorgen voor een betere verkeersveiligheid.
- het stimuleren van meer duurzame verkeersbewegingen (te fiets, per spoor of over water).
- het verminderen van overlast van verkeersbewegingen.

De global goals die bij dit programma horen zijn: goede gezondheid en welzijn, duurzame energie, duurzame industrie, innovatie en infrastructuur, duurzame steden en gemeenschappen en klimaatactie.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
# wegen waar meer dan 95% van de capaciteit wordt gebruikt tot 2030	Prognose met het gemeentelijke verkeersmodel obv verkeerstellingen	8 wegen	2017	0 wegen
Modal Split	CBS	Fiets 37% OV 4%	2013	Fiets 40% OV 5%
# Black Spots*	Viastat	0	2017	geen

* Een Black Spot is een locatie waar minimaal 6 letselslachtoffers zijn geweest afgelopen 3 jaren

3.3 Waar staat je gemeente

Niet van toepassing. De indicator 'Ziekenhuisopname na verkeersongeval met motorvoertuig' is vervallen.

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Parkeren	Lasten	2.178	2.152	2.118	-34	V
	Baten	-2.622	-2.406	-2.352	54	N
	Saldo	-444	-254	-234	21	N
Verkeer	Lasten	1.630	1.597	1.529	-68	V
	Baten	-16	-46	-331	-285	V
	Saldo	1.614	1.550	1.198	-353	V
Totaal programma	**Lasten**	**3.808**	**3.748**	**3.647**	**-101**	**V**
	Baten	**-2.638**	**-2.452**	**-2.683**	**-231**	**V**
	Saldo	**1.170**	**1.296**	**964**	**-332**	**V**
Stortingen reserves		495	997	511	-486	V
Onttrekkingen reserves		-517	-1.153	-328	825	N
Totaal mutaties reserves		**-22**	**-156**	**183**	**339**	**N**
Resultaat		**1.148**	**1.140**	**1.147**	**7**	**N**

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Verkeer

We hebben een voordeel van € 68.000 op de kosten en € 285.000 op de opbrengsten.
Het voordeel op de kosten wordt veroorzaakt door:

- Hogere uitgaven aan projecten voor Mensgerichte-maatregelen en regionale verkeersacties (€ 274.000). Deze kosten begroten we niet omdat deze afhankelijk zijn of scholen en deelnemers een verzoek doen om subsidie te krijgen.
- We hebben lagere kosten van € 360.000 doordat we 2 projecten niet hebben uitgevoerd. Het project Havenstraat is op 5 december 2018 aangesteed. Ook de uitovering van de Osseweg heeft vertraging opgelopen. De opdracht is in november 2018 aan de aannemer verstrekt. In het voorjaar van 2019 start de uitvoering. Hier staat een lagere onttrekking aan de reserve Mobiliteit tegenover.

De opbrengsten zijn hoger omdat we extra subsidie hebben gehad van de provincie Noord-Brabant voor Mensgerichte-maatregelen en regionale verkeersacties (€ 217.000).

Stortingen reserves

We hebben € 486.000 minder gestort in de reserve projecten VRI 2017 doordat projecten zijn uitgesteld naar 2019. Het gaat om onder andere verkeersregelinstallatie (VRI) Saal van Zwanenbergsingel/Kromstraat en Molensingel / Mgr. van Boerpark. Uit deze reserve betalen we de jaarlijkse afschrijvingslasten.

Onttrekkingen reserves

We hebben € 486.000 minder ontrrokken aan de reserve Verkeersregelinstallaties omdat projecten zijn uitgesteld naar 2019. Daarnaast hebben we € 360.000 minder onttrokken aan de reserve Mobiliteit omdat projecten zijn vertraagd.

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma per product. Voor meer detailgegevens over de subsidies per instelling verwijzen we naar de website https://financien.oss.nl/.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Verkeer	19	36	36
Totaal programma 7. Mobiliteit	**19**	**36**	**36**

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2018 de gerealiseerde lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

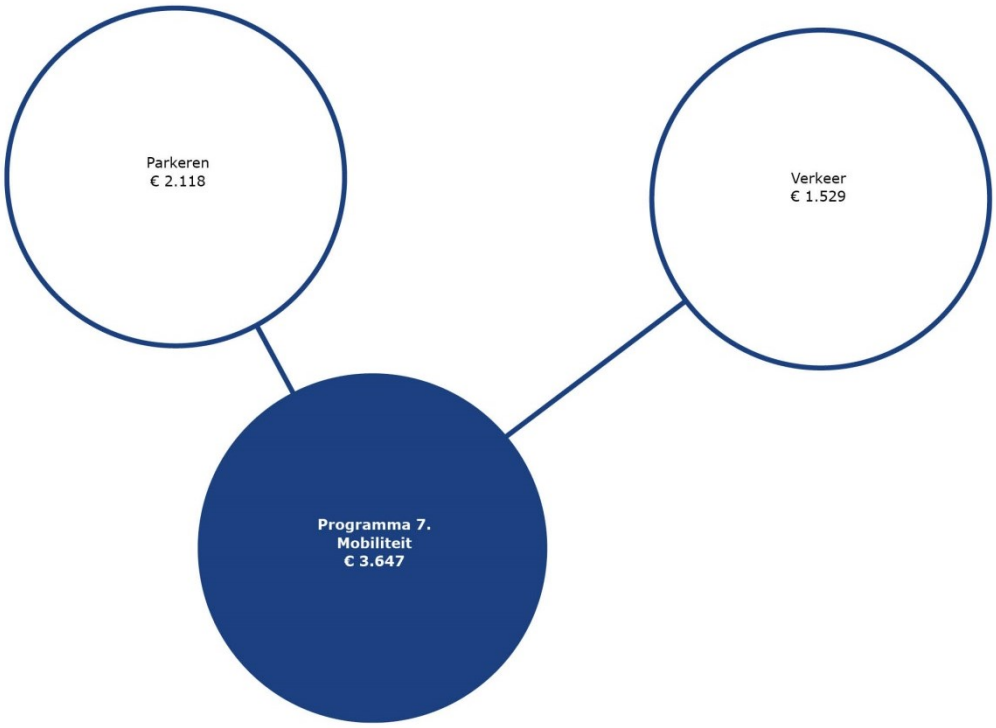

Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

Het is goed wonen in Oss. Oss heeft veel te bieden als het gaat over de fysieke omgeving. In het buitengebied loop je van de Maas via de polder naar de bossen op de zuidelijke dekzandrug. Wonen kun je in de historische kerkdorpen aan de Maas, in de landelijke kernen, de groene suburbane woonwijken en het stedelijk centrum. Oss vormt zo haar eigen streek.

Wij willen deze waarde van onze leefomgeving versterken, benutten en meer gaan uitdragen. In ons buitengebied vinden veel grote ontwikkelingen plaats. Rondom de agrarische sector, energie en waterveiligheid. Het is onze rol als gemeente om die ontwikkelingen een goede plek te geven.

De woningmarkt verandert qua behoefte. De vraag groeit en leidt tot krapte op de woningmarkt. We streven naar een beter evenwicht tussen vraag en aanbod. We hebben extra aandacht voor wonen en zorg, betaalbaarheid en verduurzaming.

2. Programma-onderdelen

2.1 Wonen

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Oss heeft voldoende en passende woningen*
- *We houden woonlasten betaalbaar en verduurzamen woningen*
- *Mensen kunnen zo lang mogelijk zelfstandig wonen*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

De Osse woningmarkt is een relatief gezonde woningmarkt. Maar ook hier stijgen de prijzen duidelijk en begint het aanbod af te nemen. Het toevoegen van woningen helpt dan, al is het effect beperkt omdat de bestaande voorraad veel groter is dan wat we kunnen toevoegen. Belangrijk is het toevoegen van de juiste woningen. Er is behoefte aan alle woonvormen, met de nadruk op goedkoop (en kleiner). Via de taskforce versnelling sociale woningbouw en projecten als wethouder van Eschstraat en Verdistraat wordt hieraan gewerkt. In de prestatieafspraken is vastgelegd dat we in de grotere nieuwbouwprojecten 30% sociale huur realiseren.

Mooiland gaat grootschalig woningen verduurzamen zonder huurverhoging. Brabant Wonen hanteert het uitgangspunt dat de totale woonlasten niet stijgen door verduurzaming (bij gelijkblijvend gedrag). Voor de woningen van eigenaar-bewoners geldt dat vanaf 2019 grootschaliger projecten zoals financiering van zonnepanelen worden uitgerold.

Opgaven die we zien zijn het bieden van mogelijkheden om de woning toegankelijk en bereikbaarder te maken en het ondersteunen van ouderen om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Er zijn in 2018 331 woningen nieuw gebouwd. Dat komt ongeveer overeen met het langjarig gemiddelde voor Oss. Er zijn nu in totaal 322 woningen in aanbouw, waarvan 281 in 2018 in aanbouw genomen:

Ontwikkeling woning-voorraad 2018	TOTAAL			Sociale huur		Vrije-sector huur		Goedkope koop-woningen		Bereik-bare koop-woningen		Middel-dure koop-woningen		Dure koop-woningen	
(eg: eengezins, mg: meergezins)		eg	mg	eg	mg	eg	mg	eg	mg	eg	mg	eg	mg	eg	mg
aantal woningen in aanbouw genomen	281	125	156	2	133	0	2	5	3	35	0	16	0	67	18
aantal woningen gereed-gekomen	331	236	95	0	84	0	2	54	8	38	0	75	1	69	0

- Van de gereedgekomen nieuwe woningen zijn er 259 in het stedelijk gebied (inclusief Berghem) gebouwd en 72 in het landelijk gebied. Van de in aanbouw zijnde woningen verrijzen er 222 in het stedelijk gebied en 59 in het landelijk gebied. Opvallend is het grote aantal verleende omgevingsvergunningen voor nieuwe woningen in 2018. Daarmee is het waarschijnlijk dat deze getallen de komende jaren hoger zullen zijn.
- De taskforce versnelling sociale woningbouw is ook in 2018 doorgezet. Het nieuwe wooncomplex aan de Berghemseweg is opgeleverd en projecten Kapelsingel en Sibeliuspark zijn voorbereid. Via de prestatieafspraken 2019 zorgen de corporaties voor verdere ontwikkeling van het aantal sociale huurwoningen. Afgesproken is dat ze tot 2020 gemiddeld netto 125 woningen per jaar toevoegen.
- In 2018 zijn we verkenningen gestart naar bouwmogelijkheden in onze gemeente, zowel in als om de stad als in de kernen. In 2019 willen we een keuze maken voor een toekomstige stedelijke uitbreidingslocatie, maken we met Ravenstein afspraken over een woningbouwprogramma dat de behoefte kan invullen, gaan we met de kleinere kernen in gesprek en verkennen we de ontwikkelrichting voor en met Geffen. Voor een deel vonden hierover in 2018 al gesprekken plaats met betrokkenen, zoals voor enkele kleinere kernen en Ravenstein. Tenslotte zijn we in 2018 met enkele nieuwe projecten gestart, zoals Euterpelaan in Oss en voormalig Hooghuis in Ravenstein. Oijense Zij Noord is volop in voorbereiding.
- We hebben uitbreiding en herontwikkeling van de woonwagenlocatie aan de Brasem in 2018 voorbereid zodat in 2019 het bestemmingsplan kan worden vastgesteld en de realisatie kan worden voorbereid.
- We hebben ingezet op de verduurzaming van met name de bestaande woningvoorraad, onder andere door projecten als: project spouwmuurisolatie, Oss Energie Inzicht, 'buurkracht-avonden' en de vorming van buurtteams. In het afgelopen jaar zijn circa 170 duurzaamheidsleningen verleend, ongeveer evenveel als in 2017.
- Vanuit het project WoonConnect kreeg het "zorglabel" in Oss zijn primeur. In de omgeving Van Maanenstraat kregen circa 230 huishoudens toegang tot hun woning via het online Platform WoonConnect. Geïnteresseerden zijn voorgelicht over de mogelijkheden die en het inzicht dat WoonConnect biedt over verduurzaming en zorgaanpassingen van de eigen woning.
- Vanuit het regionaal beleidskader Beschermd Wonen zetten we de beweging in naar zo zelfstandig mogelijk wonen van mensen met een zorgbehoefte GGZ of mensen die kunnen uitstromen uit maatschappelijke opvang. We werken samen met de gemeenten en de woningcorporaties uit de regio Brabant Noordoost-Oost aan door- en uitstroom uit beschermd wonen naar wonen met ondersteuning. Dit moet in 2019 leiden tot regionale afspraken over bevorderen van de doorstroom en het borgen van de uitstroom uit beschermd wonen.
- Vanuit de Brabantse Agenda Wonen is gezamenlijk met de regiogemeenten in Noordoost-Brabant-West het Regionaal perspectief op wonen opgesteld. Daarin staat dat we vooral samenwerken op de thema's sociale huur, middeldure huur, energietransitie en herstructurering. In 2019 werken we samen aan de uitvoering van de benoemde thema's.

2.2 Buitengebied

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We ondersteunen de transitie van de agrarische sector vanuit een gedeelde visie*
- *We geven nieuwe impulsen aan recreatie en toerisme*
- *We behouden ons erfgoed en maken het meer beleefbaar*
- *Een verbeterde waterveiligheid van de Maas met benutting van de meekoppelkansen voor het gebied*
- *Een versterking van de recreatieve en natuurlijke waarde van de Maashorst*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

De doelstellingen gaan voor een belangrijk deel over impulsen geven en ondersteunen aan ons buitengebied. Het gaat om impulsen geven aan bijvoorbeeld de kwaliteit van ons erfgoed en onze recreatieve en toeristische voorzieningen en het ondersteunen van transities zoals die van de agrarische sector. Om goed te kunnen bepalen wat de gewenste koers is, hoe het ervoor staat en op welke manier we als gemeente dan het meest nuttig kunnen zijn, zijn we gestart met het opstellen van position papers voor de agrarische wereld, voor erfgoed en voor recreatie en toerisme. Voor de zomer van 2019 ronden we deze papers af om er met de gemeenteraad over te kunnen discussiëren.

We voeren met betrokken partijen gesprekken. We merken dat de gedachte om de Maas centraal te stellen goed landt. Dan gaat het erom naar de Maas als stroomgebied te kijken: Oss gebouwd op de Maas. Het is een centraal thema voor het buitengebied, het verbindt initiatieven voor recreatie & toerisme en vormt het verhaal achter ons erfgoed.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- In 2018 hebben we gewerkt aan het bestemmingsplan buitengebied. Met dit plan kunnen we meer initiatieven mogelijk maken. Tegelijk is het een document dat nog gebaseerd is op de bestaande wet- en regelgeving. In 2019 bespreken we met de gemeenteraad en aan de hand van reacties van de raad en de ingekomen zienswijzen hoe we dit plan gaan vaststellen.
- Onze aanpak voor vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) loopt. We hebben de indruk dat vele agrarische bedrijven zich sterk beraden op hun toekomst, mede naar aanleiding van de nieuwe provinciale regels (emissiearme stallen voor 2021) en dat daardoor de bewegingen (stoppen, investeren) tot nu toe nog relatief beperkt zijn. We verwachten dat dit in de loop van 2019 en in 2020 zal veranderen. We hebben daarom capaciteit vrijgemaakt. In 2018 hebben we zorgvuldig en consequent onze positie bewaakt als het gaat over een mestfabriek aan de haven.
- Het voorstel voor een nieuwe governance voor de Maashorst zal in het voorjaar van 2019 worden voorgelegd. In 2018 zijn de projecten rondom Landschap van Allure succesvol afgerond. In de zone Geffen-Oss voerden we steeds meer deelprojecten vanuit de visie voor dat gebied. De zuidelijke geledingszone wordt zo steeds robuuster en waardevoller als schakel tussen Maashorst en Den Bosch.
- Voor het project Meanderende Maas schetsten we in 2018 diverse alternatieven die we in 2019 uitwerken in een voorkeursalternatief. We zoeken als gemeente nadrukkelijk naar de combinatie van maatregelen voor de waterveiligheid met versterkingen voor recreatie, erfgoed en natuur en behoud van een goed woonklimaat. In 2018 stond deze integraliteit op een goede manier centraal in de verkenningsfase.
- We zijn er trots op dat Oss genomineerd is als erfgoedgemeente. De rotonde met een erfgoedthema, het vorstengrafzwaard, is gerealiseerd. Daarnaast zijn we ook pilotgemeente voor een kerkenvisie. Daar zijn we nu daadwerkelijk mee gestart. In 2018 is ook het project Zuiderwaterlinie steviger neergezet. Als Oss nemen we daar actief in deel. We zien mogelijkheden om Meanderende Maas en Zuiderwaterlinie te combineren in de uitvoering. Een voorbeeld is dat we kijken naar mogelijkheden voor een Maasbelevingscentrum.
- In het kader van recreatie en toerisme is de website trefhetinoss.nl in 2018 opgezet en op 25 februari 2019 gelanceerd. Met deze site is al het Osse aanbod op recreatief en toeristisch gebied gecombineerd. Het platform PVO heeft in 2018 voor € 80.000 aan subsidies voor diverse evenementen en projecten uitgekeerd.

2.3 Omgevingswet

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Oss is op 1-1-2021 klaar voor de uitvoering van de Omgevingswet*
- *Voor de zomer in 2020 hebben we onze Omgevingsvisie vastgesteld*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

De Omgevingswet werd destijds door oud-minister Schultz van Haegen "de grootste wetwijziging sinds de Grondwet" genoemd. Wat dat betekent en vraagt, wordt gaandeweg duidelijker. Het raakt niet alleen het regelgevend kader maar ook aspecten zoals inbreng van inwoners, integrale benadering, de rollen van de verschillende bestuurslagen en ICT. Voor alle partijen die met de Omgevingswet bezig zijn is het een complexe ontdekkingstocht. Dat vraagt kosten, organisatie en tijd.
Binnen de organisatie zijn bewustwording, kennis en kunde gegroeid. We hebben zicht op de knelpunten die opgelost moeten worden en zijn gestart met het opstellen van de omgevingsvisie en omgevingsplan. De voorbereiding van de aanpassingen op ICT-gebied loopt en leidt in het voorjaar tot keuzes die we in de kadernota 2020 voor kunnen leggen.

Het is een complex proces. Niet alleen voor ons, maar ook voor onze samenwerkingspartners, bijvoorbeeld de Omgevingsdienst, Veiligheidsregio en GGD. De doelen van de Omgevingswet vragen een andere manier van werken. Datzelfde geldt voor de ICT-kant, waar de toekomstige landelijke voorziening en de digitale samenwerking met adviesdiensten, andere overheden en initiatiefnemers ook aanpassingen in de werkwijze vraagt. We zijn hier volop mee bezig zodat we conform de doelstelling over twee jaar volgens de vereisten en doelen van de Omgevingswet kunnen werken. Samen met de raadswerkgroep kijken we ook naar wat dat vraagt van bestuur en Raad. Waar mogelijk anticiperen we op de bedoeling van de Omgevingswet in nieuwe regelgeving en manier van werken.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We maken deel uit van de raadswerkgroep en we hebben 3 raadsavonden georganiseerd rond de rol van de raad onder de Omgevingswet.
- We ontwikkelen onze manier van werken op basis van wat de Omgevingswet van ons vraagt, we hebben o.a. diverse trainingen georganiseerd waar inmiddels rond 60 collega's aan mee hebben gedaan. Hier gaan we in 2019 mee door.
- We zijn gestart met 'De rode knop', een intern meldpunt voor overbodige regels, hier zijn in 2018 13 meldingen ontvangen die momenteel onderzocht worden.
- We hebben meer inzicht kregen in de ICT-vereisten en ons voorbereid (dit gaat in 2019 door) op de aansluiting op de landelijke voorziening. We werken o.a. aan het op orde brengen van de basis (gegevensbeheer en applicaties).
- We hebben knelpunten in onze werkprocessen in beeld gebracht en zijn gestart met de verdere invoering van zaakgericht werken. Dat draagt bij aan een betere dienstverlening, goede aansluiting op de landelijke voorziening en betere samenwerking in- en extern.
- We hebben met de raadswerkgroep afgesproken om bij het project 'Dorpshart Geffen' de raad op een nieuwe manier te betrekken en te leren van de praktijk.
- We zijn gestart met de Omgevingsvisie.
- We hebben het Ontwerpbestemmingsplan Buitengebied door een externe deskundige laten toetsen op de bedoeling van de Omgevingswet en dat ter kennis van de Raad gebracht. Daarover zijn we met elkaar in gesprek.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Het buitengebied is het toneel van grootschalige energieopwekking, daarnaast is biodiversiteit van het buitengebied een belangrijk thema. Deze thema's hebben we toegelicht in het programma 5. Zuinig op ons klimaat.

Vanuit dit programma is het verduurzamen van onze woningvoorraad een grote en belangrijke opgave. Ook deze wordt behandeld in het programma 5. Zuinig op ons klimaat. Voor nieuwbouw geldt landelijk dat die gasloos moet zijn en vanaf 1 januari 2020 moet alle nieuwbouw ook BENG zijn: bijna energieneutraal.

De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, duurzame energie, duurzame steden en gemeenschappen en leven op het land.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Gemiddelde leegstand woningen	OSsStat	3,2%	2016	2,2% (frictieleegstand)
Gemiddelde verkooptijd woningen	NVM	96 dagen	2018	100 dagen
Slaagkansmonitor sociale huurwoningen*	Brabant Wonen&Mooiland	nog niet bekend	-	nog niet bekend

* Wordt opgenomen zodra nieuw verdeelsysteem van Brabant Wonen ingevoerd is.

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen	6,2	6,4	2016

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Strategische projecten/samenwerking	Lasten	14.429	880	1.866	987	N
	Baten	-13.106	0	-587	-587	V
	Saldo	1.323	880	1.279	400	N
Volkshuisvesting	Lasten	3.437	3.738	3.605	-132	V
	Baten	-2.879	-3.050	-4.052	-1.002	V
	Saldo	558	688	-447	-1.134	V
Evenementen en stadspromotie	Lasten	880	917	843	-74	V
	Baten	0	0	-11	-11	V
	Saldo	880	917	832	-84	V
Woningbouwcomplexen	Lasten	7.329	5.266	2.883	-2.383	V
	Baten	-8.305	-8.477	-6.402	2.075	N
	Saldo	-976	-3.211	-3.518	-308	V
Recreatie en toerisme	Lasten	761	766	829	63	N
	Baten	-37	-37	-75	-38	V
	Saldo	724	729	754	25	N
Ruimtelijke ordening	Lasten	3.012	2.723	3.355	632	N
	Baten	-181	-381	-1.189	-808	V
	Saldo	2.831	2.342	2.166	-176	V
Totaal programma	**Lasten**	**29.848**	**14.290**	**13.382**	**-908**	**V**
	Baten	**-24.509**	**-11.946**	**-12.316**	**-371**	**V**
	Saldo	**5.339**	**2.344**	**1.066**	**-1.278**	**V**
Stortingen reserves		3.406	7.234	7.439	206	N
Onttrekkingen reserves		-1.780	-3.518	-3.750	-231	V
Totaal mutaties reserves		**1.626**	**3.716**	**3.690**	**-26**	**V**
Resultaat		**6.965**	**6.060**	**4.756**	**-1.304**	**V**

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Strategische projecten/samenwerking

Per saldo is er sprake van een nadeel van € 400.000 op dit product. Dit nadeel is voor € 385.000 ten laste gebracht van de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf. Het nadeel bestaat uit plankosten die zijn gemaakt voor diverse projecten (nog geen grondexploitaties), zoals Oijense Zij, gemeentehuis Geffen, herontwikkeling kapelaan Nausstraat en het voormalig belastingkantoor. Restant nadeel betreft kosten die ten laste van reguliere exploitatie komen.

Volkshuisvesting

We hebben een voordeel van € 132.000 op de lasten en een voordeel door extra inkomsten van € 1 miljoen. Dit heeft een aantal oorzaken.
Als eerste hebben we op de lasten een voordeel van € 228.000. Dit is ontstaan door een taakverschuiving van Vergunningverlening en Toezicht/Handhaving (ODBN). Het voordeel valt voor een groot gedeelte weg tegen het nadeel € 193.000 bij programma 5. Zuinig op ons klimaat. Over 2018 heeft de ODBN een voordelig saldo van € 20.000. Daarnaast hebben we een nadeel van € 62.000 door hogere beheerskosten voor starters- en duurzaamheidsleningen. Dit bedrag is onttrokken uit de reserve beheerkosten startsleningen/ duurzaamheidsleningen. Ook zijn de kosten voor externe juridische adviezen op het gebied van gezondheid en veiligheid voor vergunningverleningen € 52.000 hoger dan begroot.
De inkomsten uit leges omgevingsvergunning zijn € 848.000 hoger dan begroot. In 2018 nam het aantal verleende vergunningen ten opzichte van 2017 toe. In het laatste kwartaal is het aantal aanvragen in vergelijking met voorgaande jaren extra toegenomen, met name bouwaanvragen met een bouwsom boven één miljoen euro. Deze stijging komt vermoedelijk door vervroegd ingediende aanvragen door de nieuwe gaswet.
Daarnaast hebben we extra inkomsten van € 99.500. We hebben een vergoeding vanuit de provincie Noord-Brabant ontvangen voor de uitvoering van zogenaamde BRIKS-taken (bouw, reclame, inrit, kap en sloop). Deze taak voert de gemeente tijdelijk uit. De provincie Noord-Brabant heeft dit contract per 1 januari 2019 opgezegd.

Woningbouwcomplexen

Woningbouw is een budgettair neutrale activiteit, onderdeel van het grondbedrijf. Het saldo van lasten en baten van alle woningbouwcomplexen inclusief mutaties in reserves en voorzieningen wordt uiteindelijk verrekend met de grondvoorraad op de balans van de gemeente.

Per saldo zijn de lasten op de diverse woningbouwcomplexen € 5 miljoen lager geweest dan geraamd in 2018. Dit wordt vooral veroorzaakt door:

- Piekenhoef: € 1,8 miljoen
- Horzak: € 1,4 miljoen
- Lith Oost: € 0,8 miljoen
- Weverstraat: € 0,2 miljoen

De totale verkopen bedroegen € 6,4 miljoen in 2018. Dit is per saldo € 0,7 lager dan geraamd. Dit komt door onder andere lagere opbrengsten op een aantal complexen. De belangrijkste mutaties zijn Liesdaal (+ 0,3 miljoen), Wilgendaal (- € 0,4 miljoen), Horzak (- € 0,2 miljoen) en Weverstraat (- € 0,4 miljoen).

Per saldo is de voorraad onderhanden werk binnen het grondbedrijf met €1,5 miljoen afgenomen. Dit is € 2,8 miljoen meer dan verwacht.

Voor een uitgebreide toelichting op het rekeningresultaat van het grondbedrijf verwijzen we naar de paragraaf grondbeleid verderop en naar het Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG).

Ruimtelijke ordening

De kosten zijn € 632.000 hoger en de inkomsten € 807.000 hoger. Per saldo een voordeel van € 176.000.
De hogere kosten worden veroorzaakt door:

- Lagere kosten in 2018 voor de voorbereiding van het windpark Elzenburg/deGeer (€ 127.000). We hadden een bedrag begroot van € 885.000, De werkelijke kosten bedragen in 2018 € 758.000. Deze lagere kosten betekent ook dat we minder geld onttrekken uit de reserve Windpark.
- Hogere kosten visie Geffen- Oss: € 236.000
- Hogere kosten dynamisch landschap Oss: € 449.000
- Hogere kosten Uitkijktoren Herperduin: € 117.000.

Deze kosten hadden we niet begroot.

De extra inkomsten worden grotendeels veroorzaakt door:
- Kwaliteitsbijdrage Geffen- Oss: € 236.000
- Subsidie voor dynamisch landschap Oss: € 449.000.
- Subsidie voor uitkijktoren Herperduin: € 117.000.

Stortingen reserves

Binnen de grondexploitaties hebben we in totaal € 0,2 miljoen extra gestort in reserves. Door extra winstneming is € 0,1 miljoen extra gestort in de algemene bedrijfsreserve en is € 0,1 miljoen extra gestort in het groenfonds landelijk gebied.

Onttrekkingen reserves

We hebben € 231.000 extra onttrokken uit reserves. Dit bedrag bestaat uit grotendeels uit:
- extra onttrekking van € 385.000 uit de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf voor de plankosten van diverse (strategische) projecten. Zie eerdere toelichting.
- extra onttrekking van € 62.000 uit de reserve beheerkosten startersleningen (zie eerdere toelichting)
- Lagere onttrekking van € 127.000 uit de reserve windpark Elzenburg de Geer (zie eerdere toelichting onder ruimtelijke ordening).

5. Overzicht subsidies

Niet van toepassing.

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2018 de gerealiseerde lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

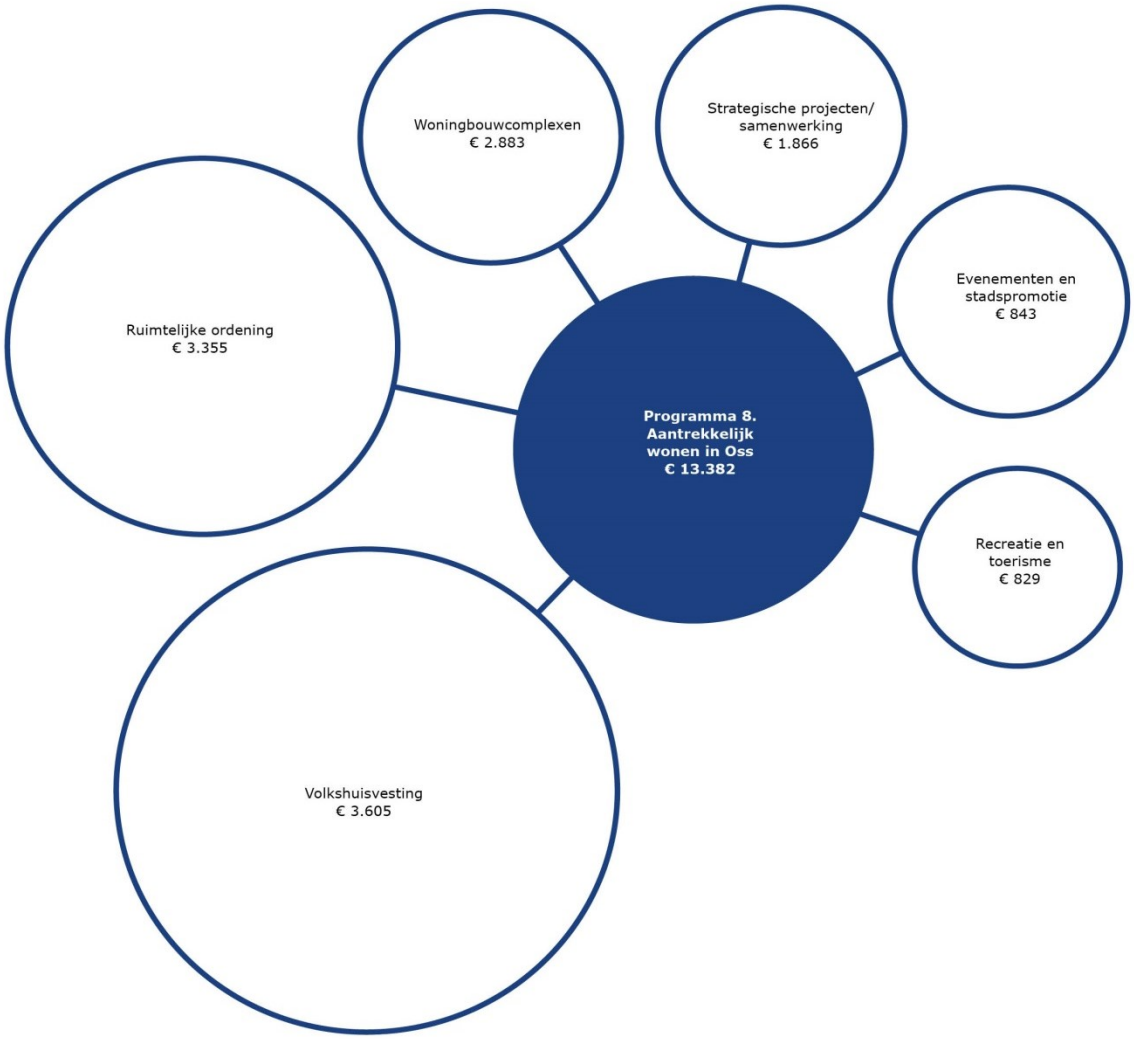

Programma 9. Veilige omgeving

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

Vanuit dit programma werken we aan zo veilig mogelijke wijken en kernen in Oss. Veiligheid is ván iedereen en vóór iedereen. Het op peil houden van de veiligheid en veiligheidsbeleving moeten we samen met de Osse inwoners doen. Iedereen heeft hierin zijn eigen verantwoordelijkheid. We richten onze inzet op de zaken die we als gemeente kunnen beïnvloeden en hebben daarbij vaak een proces of beleidsmatige rol. Daarnaast kennen we een zelfstandige rol, daar waar het gaat om het inzetten van bestuursmaatregelen om de openbare orde te handhaven. Samen integraal werken vanuit verschillende rollen maar wel als één overheid door alle domeinen heen is het doel.

Als er openbare orde of veiligheidsincidenten zijn dan lossen we die zo goed als mogelijk op. Binnen veiligheid hanteren we vijf veiligheidsvelden: veilige leef- en woonomgeving, bedrijvigheid en veiligheid, jeugd en veiligheid, fysieke veiligheid en integriteit en veiligheid. Binnen de velden stellen we prioriteiten. Alle velden pakken we integraal samen met onze partners aan. De verbinding tussen zorg en veiligheid loopt als een rode draad door de onderdelen heen.

2. Programma-onderdelen

2.1 Veilige woon- en leefomgeving

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We verbeteren de objectieve en subjectieve veiligheid verder door samen met de partners de slachtofferkans te beperken, de pakkans te vergroten en de aangifte bereidheid onder slachtoffers te verhogen*
- *Bij langdurige ernstige woonoverlast kunnen we integraal met partners effectief optreden*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Vanuit het programma 1. Zorg en welzijn zijn we bezig om casuïstiek rondom ernstige woonoverlast gestructureerder aan te pakken door het vormgeven van het AVE model (aanpak voorkomen escalatie). Daarnaast hadden we in 2018 te maken met een aantal situaties van ernstige woonoverlast waarbij we met collega's en partners hebben geprobeerd te komen tot een effectieve oplossing, iets wat niet eenvoudig is vanwege vraagstukken over huisvesting of het houden van dieren. We werken hierbij samen met partners uit zowel de straf- als zorgketen. Door overlast effectief aan te pakken zetten we in op het vergroten van aangifte-bereidheid en op contacten in de buurt.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We zetten in op de implementatie van het AVE model, voorkomend uit programma 1. Zorg en welzijn.
- We hebben fors ingezet op een aantal casussen waarbij we out of de box naar oplossingen hebben gekeken. Bijvoorbeeld door tijdelijke huisvesting te bieden of het regelen van opvang voor dieren om zo een doorbraak te creëren.
- We hebben de nazorg voor ex-gedetineerden ondergebracht bij team Veiligheid in plaats van bij team Werk en Inkomen zodat betere informatiedeling mogelijk is.
- We stemden de interventies van zorg en veiligheid op elkaar af. Bij complexe casuïstiek betekent dit o.a. dat we zowel vanuit beide afdelingen medewerkers bij de casus betrokken zijn.
- Thema's zoals personen met verward gedrag, Wet verplichte Geestelijke Gezondheidszorg, Structurele overlastgevers, Zorg- en Veiligheidshuis pakten we op vanuit beide beleidsvelden op.
- We hebben ingezet op onderwerpen die de woonsfeer beïnvloeden. Zo was ook in 2018 het aantal woninginbraken laag en was de vuurwerkoverlast beperkt. Wel zagen we een toename rondom het aantal autobranden. We bekijken met politie hoe dit op te pakken in 2019.
- We hebben bestuurlijke maatregelen ingezet, zo zijn er twee gebiedsverboden uitgereikt en twee keer een waarschuwing hiervoor. Daarnaast hebben we een veiligheidsrisicogebied ingesteld in de Schadewijk.

2.2 Bedrijvigheid en veiligheid

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We creëren bewustwording bij ondernemers over ondermijning*
- *We pakken ondermijning in het buitengebied aan*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We zetten in op een veilig ondernemingsklimaat.
Het onderdeel ondermijning in het buitengebied pakken we later in de bestuursperiode op. In 2018 zijn we begonnen met de basis op orde te krijgen die nodig is voor de gemeente om alert te zijn op ondermijning en de rol die we daar als gemeente in hebben. Vanuit daar gaan we de komende jaren meer inzetten op bewustwording bij ondernemers en in het buitengebied.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Samen met afdeling Vergunningen, toezicht en handhaving besteden we veel aandacht aan BIBOB toetsen. Dit houdt in dat vergunningen geweigerd of ingetrokken kunnen worden indien er aanleiding voor is. In 2018 hebben er 80 BIBOB onderzoeken plaatsgevonden.
- Bij incidenten die zich voordoen bij ondernemers denken we mee en zetten we bestuurlijke maatregelen in. De beschieting op de coffeeshop en het explosief bij ’t Bergje zijn voorbeelden van incidenten die in 2018 hebben plaatsgevonden waarbij we als gemeente een actieve rol hadden m.b.t. de veiligheid. Dit leidde onder andere tot een tijdelijke sluiting van de coffeeshop en extra veiligheidsmaatregelen bij ’t Bergje.

2.3 Jeugd en veiligheid

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We dringen jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit terug*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

De gemeente kent een grote groep jeugdigen, waarvan een klein deel zich in een groep overlastgevend gedraagt. In 2018 was er overlastgevende jeugd in en rondom de Schadewijk aanwezig. We hebben deze overlast samen met collega’s en partners aangepakt.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We pakten overlastgevende jeugd(groepen) aan in samenwerking met partners vanuit zowel de zorg- als strafketen.
- Vanuit het programma 1. Zorg en welzijn zijn we afgelopen jaar actief betrokken bij het anders organiseren van de aanpak van jeugd intern en met onze partners. Zo hebben we eind 2018 straatcoaches ingezet.
- We hebben ook in 2018 actief ingezet op samenwerking en het betrekken van externe partners omdat alleen met een integrale aanpak overlast terug te dringen is.
- We hebben bestuurlijke maatregelen ingezet in de Schadewijk, waardoor er rond de jaarwisseling een veiliger klimaat is ontstaan. Het betrof het instellen van een veiligheidsrisicogebied en het instellen van een hotspot voor het afgeven van gebiedsverboden zodat politie bij verstoringen gelijk over kon gaan tot fouilleren en het opleggen van 24uurs gebiedsverboden. Politie heeft eenmaal opgetreden bij verstoringen door jeugd en daarbij zeven personen gefouilleerd en vervolgens een 24uurs gebiedsverbod opgelegd.

2.4 Fysieke veiligheid

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Zorgdragen dat de organisatie (veiligheidsregio) bij een ramp of crisis goed ingericht en voorbereid is*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

De lokale processen rondom bestrijding van rampen en crisis zijn op orde en in 2018 is de gemeenteraad akkoord gegaan met extra geld voor versteviging van de Veiligheidsregio. Daarnaast hebben we in 2018 te maken gehad met concrete crisissituaties. Als organisatie zijn we opgewassen tegen crisissituaties.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We leverden mankracht voor diverse regionale functies m.b.t de Veiligheidsregio.
- We hebben een bestuursoefening plaats laten vinden.
- We waren ook in 2018 actief betrokken in de samenwerking in en rondom de Veiligheidsregio.
- Begin 2018 is de nieuwe kazerne in Ravenstein opgeleverd.
- Het ongeluk met de Stint maar ook de ongeregeldheden tijdens de kermis zijn voorbeelden waarbij we als gemeente onze rol in de crisisbeheersing hebben gepakt.
- We adviseren bij evenementen of demonstraties die een risico met zich meebrengen m.b.t. de openbare orde en veiligheid, voorbeelden zijn Fatality en OMF.
- We hebben gebruik gemaakt van bestuurlijke instrumenten. Zo hebben we preventief cameratoezicht toegepast tijdens de kermis en in de Asterstraat.

2.5 Integriteit en veiligheid

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Het zoveel mogelijk stoppen en voorkomen van ondermijnende criminaliteit en het herstellen/vergroten van het vertrouwen in de overheid*
- *We willen een weerbare en integere organisatie worden waarbij medewerkers in een veilige werkomgeving hun publieke taak kunnen uitvoeren*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

In 2018 zijn we begonnen met de basis op orde te krijgen die nodig is voor de gemeente om alert te zijn op ondermijning en de rol die we daar als gemeente in hebben. We zijn bezig geweest met het creëren van interne bewustwording over wanneer een gemeente gebruikt wordt voor ondermijning van de samenleving en hoe hiermee om te gaan. Daarnaast startten we met het programma Weerbare Organisatie. Samen met het RIEC werkten we aan een veilige werkomgeving. Voor dit programma is door het Ministerie van Binnenlandse Zaken een subsidie toegekend van € 120.000. Het programma ken een looptijd van vier jaar.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We hebben beleid rondom ondermijning opgesteld.
- Via presentaties en uitleg hebben we collega's laten zien wat ondermijning is en hoe de gemeente ermee in aanraking komt. Dit om het bewustzijn te vergroten en signalen te herkennen.
- We pakten integrale ondermijningscasussen op met onze partners de politie, belastingdienst, OM, RIEC en gemeente Bernheze. Het beëindigen van een illegale gok aangelegenheid is hier een voorbeeld van.
- We hebben in 2018 integrale controles georganiseerd in het buitengebied en bij de horeca om men bewust te maken van de gevaren van ondermijnende criminaliteit.
- We maken gebruik van bestuurlijke instrumenten zoals het inzetten van het 13B beleid waarbij we woning sluiten indien er drugs aangetroffen wordt.
- Voor het programma Weerbare Organisatie hebben we in 2018 een begin gemaakt met het inrichten van een veilige werkomgeving voor het uitvoeren van de publieke taak. Einddoel van het programma is dat we als weerbare overheid zijn opgewassen tegen ondermijnende criminaliteit en dat we met integere en slim ingerichte dienstverlening criminaliteit niet faciliteren.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

In dit programma dragen we bij aan de people-lijn van de duurzaamheidscirkel. In een duurzame samenleving zijn veiligheid en veiligheidsgevoelens van belang. Met de integrale aanpak van de hardnekkige problemen en het oplossen van geweldsincidenten zetten we in op het vergroten van de objectieve veiligheid en het behouden van de huidige veiligheidsgevoelens. De global goals die bij dit programma horen zijn: goede samenwerking, vrede, veiligheid en gerechtigheid, stevige partnerschappen, duurzame steden en gemeenschappen.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Woninginbraken	Politie	184 *(172 in 2016)*	2017	172
Rapportcijfer veiligheid	Veiligheidsmonitor	7,4 *(7,3 in 2016)*	2017	7,4
Incidentmeldingen verwarde personen	Politie	301 *(212 in 2017)*	2018	150
Inzet bestuursrechtelijke maatregelen				
- Waarschuwing gebiedsverbod	gemeente	2	2018	-
- Gebiedsverbod	gemeente	2	2018	-
- Waarschuwing gedragsaanwijzing	gemeente	0	2018	-
- Gedragsaanwijzing	gemeente	0	2018	-
- inzetten cameratoezicht in het kader van de openbare orde		2	2018	-
Incidentmeldingen jeugdoverlast	Politie	385 *(442 in 2016)*	2017	400
Controles waarbij hennep en/of harddrugs is aangetroffen (13b)*	gemeente		2018	-
- waarna bestuurlijke waarschuwing		11 *(7 in 2017)*		
- waarna sluiting pand		21 *(46 in 2017)*		
Interne BIBOB-toetsen	gemeente	80 *(58 in 2017)*	2018	-
- waarna BIBOB toetsen door landelijk bureau BIBOB		5 *(3 in 2017)*		-

* We hebben geen streefcijfers opgenomen voor de acties onder doelstelling 3 omdat dit acties zijn die uitgevoerd worden als reactie op het aantreffen van bijvoorbeeld hennep in een woning.

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Verwijzingen Halt 12-17 jaar per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	146	135	2017
Winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	1,4	2,1	2017
Diefstallen uit woning per 1.000 inwoners	2,1	3,1	2017
Jongeren met delict voor de rechter	1,45%	1,60%	2015

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Integrale veiligheid	Lasten	441	573	559	-14	V
	Baten	0	0	-76	-76	V
	Saldo	441	573	483	-89	V
Toezicht en handhaving openbare orde	Lasten	1.102	1.102	1.135	33	N
	Baten	-32	-32	-70	-38	V
	Saldo	1.070	1.070	1.065	-5	V
Veiligheidsregio	Lasten	4.129	4.047	4.074	26	N
	Baten	0	-50	-51	-1	V
	Saldo	4.129	3.998	4.023	25	N
Totaal programma	**Lasten**	**5.672**	**5.722**	**5.768**	**46**	**N**
	Baten	**-32**	**-82**	**-196**	**-115**	**V**
	Saldo	**5.639**	**5.640**	**5.571**	**-69**	**V**
Stortingen reserves		443	443	443	0	-
Onttrekkingen reserves		-466	-459	-459	0	N
Totaal mutaties reserves		**-23**	**-16**	**-16**	**0**	**N**
Resultaat		**5.616**	**5.624**	**5.555**	**-69**	**V**

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Dit programma heeft geen afwijkingen groter dan € 100.000.

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma per product. Voor meer detailgegevens over de subsidies per instelling verwijzen we naar de website https://financien.oss.nl/.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Integrale veiligheid	37	53	53
Totaal programma 9. Veilige omgeving	**37**	**53**	**53**

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2018 de gerealiseerde lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

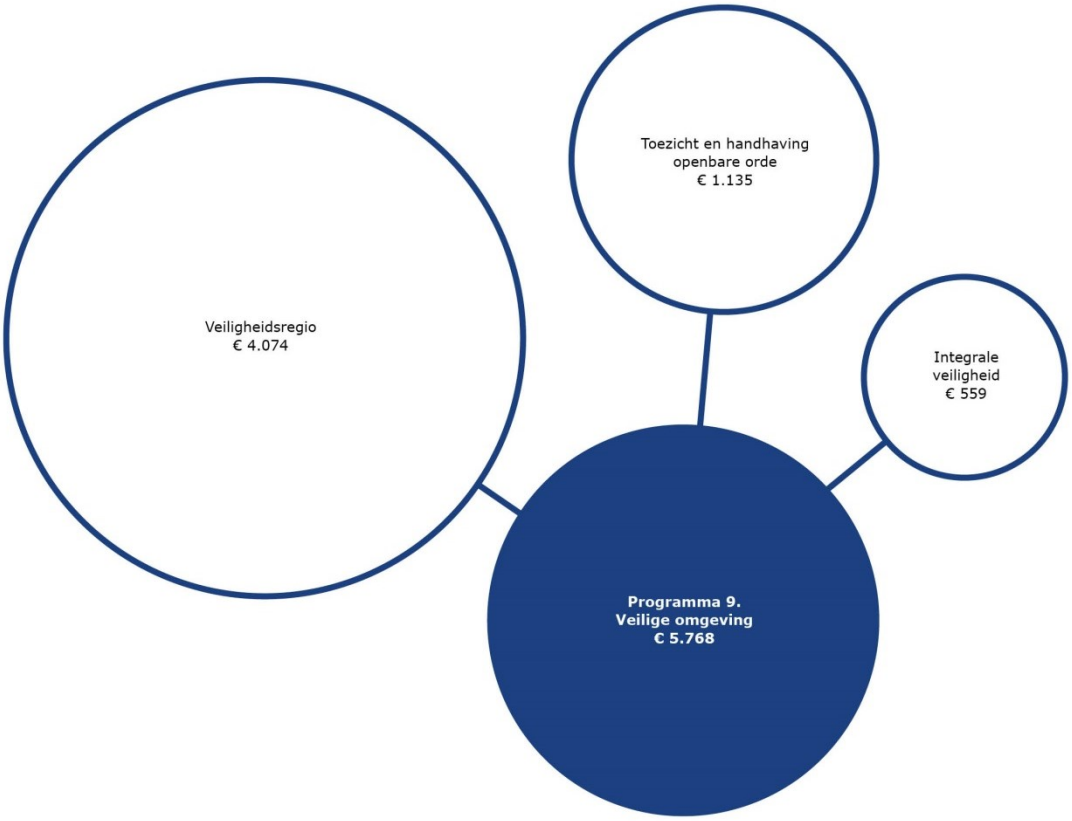

Programma 10. Besturen in verandering van tijden

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

De wereld staat voor een aantal grote opgaven, die ook Oss niet ongemoeid laten. Oude systemen liggen onder vuur. Het zijn geen tijden van verandering, maar het is een verandering van tijden: van opgaven, van verhoudingen, van kansen en keuzes. Het doorontwikkelen van onze samenleving richt zich op de ontwikkeling van mensen en duurzame oplossingen voor de toekomst. Als leidraad dienen daarvoor de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. Juist op lokale en regionale schaal kunnen we die vertalen naar concrete stappen als samenwerkende overheden en in samenwerking met de Ossenaren, het onderwijs en de ondernemers en instellingen.
De samenleving verandert voortdurend en snel en dit vraagt een sensitieve en alerte bestuursstijl en een wendbare en flexibele organisatie. Als bestuur en organisatie willen we optimaal gebruik maken van de kracht van de samenleving en daarin staan we open voor initiatieven en innovatie, we geven ruimte, durven los te laten en indien nodig pakken we regie. We zoeken pragmatische samenwerkingsmogelijkheden die passen bij de (burger)kracht van mensen, bij de rol en positie van onze partners en bij onze netwerken. Dit leidt tot een toenemende interactie met en betrokkenheid van inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers.
We zoeken samenwerking met (regio)gemeenten en nemen actief deel aan regionale en landelijke en internationale netwerken die onze rol en positie versterken, we durven hierin keuzes te maken.
Om de kracht van de samenleving te benutten en de lokale en regionale opgave te realiseren blijven we onze organisatie ontwikkelen. We willen een organisatie zijn die kansen in de samenleving ziet, ruimte daaraan geeft maar ook actief ondersteunt, mobiliseert, versterkt en verbindt en deze ook productief maakt.
Een goede dienstverlening is voor onze organisatie een belangrijke basis. Vanwege de snelle ontwikkelingen op het gebied van technologie en digitalisering geldt dit ook zeker voor onze ICT-infrastructuur. Onze ambitie is om een goede middenmotor te zijn voor de basisstructuren.

2. Programma-onderdelen

2.1 Bestuur

Doelstellingen
We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Een transparant, interactief en zorgvuldig besluitvormingsproces*
- *Een zichtbare, moderne gemeenteraad die aansluiting heeft bij nieuwe ontwikkelingen in onze gemeente*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?
Het vergaderstelsel van de Osse gemeenteraad borgt een transparant, interactief en zorgvuldig besluitvormingsproces. Hierbinnen is tijd en ruimte voor alle perspectieven.
Met de gemeenteraadsverkiezing van 2018 is de gemeenteraad flink vernieuwd; een natuurlijk moment om met zijn allen opnieuw werk te maken van de doelstelling om een zichtbare, moderne gemeenteraad te zijn die aansluiting heeft bij nieuwe ontwikkelingen. Rondom de verkiezingen zijn er veel activiteiten geweest om hier invulling aan te geven, maar we hebben ook ingezet om dit na de verkiezingen vast te houden. Met ons opleidingsprogramma Raadskompas probeerden we de nieuwe gemeenteraad een goede basis te geven om invulling te geven aan ons besluitvormingsproces.

Wat hebben we hiervoor gedaan?
- We zijn doorgegaan met de ontwikkeling van de raads- en burgerleden. Hiervoor zetten we het opleidingsprogramma raadskompas in. In 2018 stond het Raadskompas vooral in het teken van de nieuwe gemeenteraad. We hebben verschillende onderwerpen behandeld zoals de Omgevingswet, Heesch-West, de Beleids- en Beheercyclus (BBC), integriteit, jeugdhulp, jongerenraad, economie en klimaat.
- We zijn doorgegaan met onze werk- en bedrijfsbezoeken. We hebben een bezoek gebracht aan IBN en Machinefabriek Verhoeven, maar ook aan bijvoorbeeld aan Talentencampus/SEC, verschillende culturele instellingen, Dome X en ons eigen klantcontactcentrum.
- We namen initiatieven om de interactie met de samenleving te versterken. Dit zijn bijvoorbeeld 5 podiumbijeenkomsten en 2 hoorcommissies over bestemmingsplannen. We hebben 29 deelnemers aan ‘gast van de raad’ gehad, waaronder de Jongerenraad.

- In 2018 zijn 5 basisscholen (9 groepen) en 3 middelbare scholen, (11 groepen waaronder ook het speciaal onderwijs), op bezoek geweest bij de gemeente Oss.
- Onze Rekenkamercommissie heeft in 2018 drie rapporten uitgebracht: 'Goede raad voor de omgevingswet' (een rapport van een aantal Brabantse rekenkamers gezamenlijk), 'What's in it for Oss' over economische samenwerking en 'Vindbaarheid en beschikbaarheid van de specialistische jeugdhulp voor ouders en jongeren in Oss'.
- Voor de gemeenteraadsverkiezingen is uitvoering gegeven aan ons actieplan ‘opkomst verkiezingen’. Een greep uit de activiteiten en maatregelen:
    - meer en beter toegankelijke stembureaus
    - een stembus die door Oss is gereden
    - stemwijzer
    - campagne op social media
    - pagina's over gemeenteraadsverkiezingen in Oss Actueel
- De griffiers uit de regio Noordoost Brabant organiseerden twee bijeenkomsten voor de raadsleden uit de regio om beter in positie te komen bij regionale samenwerkingsverbanden zoals Agrifood Capital, ODBN en de Veiligheidsregio.
- We hebben onze social media kanalen verder uitgebouwd om de bekendheid met de gemeenteraad te verhogen.
- We zijn doorgegaan met onze ruimere inspraakmogelijkheden van burgers, ondernemers en instellingen in onze vergaderingen.

2.2 Organisatie

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *De gemeente Oss is een duurzame en wendbare netwerkorganisatie die goede dienstverlening levert en (mee)werkt aan maatschappelijke vraagstukken*
- *De gemeente Oss is een professionele organisatie, waar het fijn werken is*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We zijn doorgegaan met het verder uitwerken en toepassen van een andere manier van werken en organiseren. We hebben steeds meer contact én zijn intensiever gaan samenwerken met onze inwoners en met lokale en regionale partners.
Het nieuw gepresenteerde koersdocument "Drie keer Drie" is besproken binnen de organisatie en is het uitgangspunt voor de organisatieontwikkeling van de komende jaren. De opgave hierin is: we werken samen aan een dienstverlenende organisatie waarin de basis op orde is en we strategisch daadkrachtig zijn.
We hebben dit jaar ook extra aandacht gehad voor ouderen (generatiepact) en jongeren (instroom en opleiding) in onze organisatie en het realiseren van de banenafspraak.
Detailinformatie over o.a. formatie, leeftijdsopbouw, personele mobiliteit en ziekteverzuim nemen we op in het sociaal jaarverslag.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We gaven ruimte om te experimenteren en organiseerden samenwerkingsvormen met externe partijen zoals bij de proeftuin Ruwaard. Zie hiervoor ook het programma 1. Zorg en welzijn.
- We hebben het formatieproces vakinhoudelijk gefaciliteerd en na de formatieperiode de bestuurswisseling ondersteund. De ambities van het nieuwe college zijn uitgewerkt in de programmabegroting 2019-2022.
- We hebben de werving- en selectieprocedure voor een nieuwe gemeentesecretaris succesvol afgerond en op 25 juni 2018 is Henk Mensink gestart als gemeentesecretaris.
- We hebben de doorontwikkeling naar een netwerkorganisatie concreter gemaakt door nog meer opgavegericht te gaan organiseren én werken. Dit maakt onze organisatie meer wendbaar en flexibel zodat we beter in kunnen spelen op nieuwe taken en vraagstukken. Ook zijn we een opleidingstraject gestart over programmatisch werken.
- Het koersdocument "Drie keer Drie", de leidraad voor de organisatieontwikkeling van de komende jaren, is opgesteld en gepresenteerd aan de organisatie.

- We hebben in verband met het treinongeluk met de stint in de laatste week van september en de eerste weken van oktober veel medewerkers ingezet voor advisering op het gebied van communicatie en veiligheid en de organisatie en uitvoering van o.a. de Gedenkplaats en de Samenkomst/herdenking.
- We hebben een medewerkerstevredenheidsonderzoek uitgevoerd met een hoge respons van 81,9%. De totaalscore op Werkplezier, zowel de eigen baan als de organisatie, is 7,4 (in 2016: 7,7). Dit is toch nog ruim boven de benchmarkscore 7,1 van gemeenten met 50.000-150.000 inwoners.
- Uit de evaluatie van het generatiepact is gebleken dat 52,3% van de medewerkers vanaf 60 jaar er gebruik van maakt en dat het geleid heeft tot 17 banen voor jongeren (< 27 jaar).
- We hebben actief ingezet op jonge medewerkers door deelname aan het traineeprogramma De toekomst van Brabant (2 trainees) en met een gericht intern opleidingsprogramma Young Professionals (26 deelnemers).
- We hebben de doelstelling van het ziekteverzuim (5,4%) net niet gehaald en komen in 2018 uit op 5,5%. Hier wordt komende jaren extra aandacht aan gegeven binnen onze organisatie. Ook hebben we een vitaliteitsweek georganiseerd met (gezondheids)workshops waar ruim 200 medewerkers aan hebben deelgenomen.

2.3 Digitalisering en dienstverlening

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We bieden dienstverlening op maat via de beschikbare kanalen*
- *We willen de kwaliteit van de informatie en dienstverlening verhogen gebaseerd op de visie 'Contact en Informatie op Maat!'*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

De grootste opgave was de verdere ontwikkeling van de dienstverlening en de digitalisering van dienstverleningsprocessen. De digitale manier van werken is efficiënt voor ons als gemeente en biedt gemak voor de klant. Hij kan 24 uur per dag en 7 dagen in de week gebruik maken van onze dienstverlening. Het uiteindelijke doel is 100% digitale dienstverlening bij transacties van de eenvoudige standaardproducten, zoals uittreksels, simpele voorzieningen en eenvoudige vergunningen. We maakten de status van aanvragen 24x7 inzichtelijk in een persoonlijke omgeving.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- In het tweede kwartaal van 2018 hebben we onze nieuwe visie op dienstverlening geformuleerd. De titel van deze visie is Contact en informatie op Maat!. Vanaf het tweede kwartaal 2018 zijn we begonnen met het concretiseren en implementeren van deze visie. De eerste stap hierin is geweest het opstellen van een omnichannel strategie. Deze strategie is inmiddels in concept gereed. Samen met de uitkomsten van de 0-meting van de telefonische dienstverlening zijn we gestart met het verbeteren van de telefonische bereikbaarheid van onze organisatie. Zowel op het gebied van techniek als in routering van inkomende telefoontjes en houding en gedrag.
- In 2018 hebben we de inzet vooral op het grote hoofdproces gericht rondom het Omgevingsloket Online; dit zijn 8 processen. Helaas hebben we dat in 2018 niet volledig gerealiseerd. Afgelopen jaar hebben we 13 processen zaakgericht gemaakt waarvan de terugbelverzoeken er ook een is. Daarnaast hebben we nieuwe portals toegevoegd aan de online dienstverlening voor de teams Burgerzaken en Inkomen die voor inwoners laagdrempelig en toegankelijk zijn en in de bedrijfsvoering tot efficiency hebben geleid.
- Om de ondernemersdienstverlening te verbeteren hebben we een Customer Relation Management systeem (CRM) aangekocht en dit richten we nu in. We hebben procesverbeteringen doorgevoerd op basis van uitgevoerde klantreizen. Daarnaast voerden we een analyse uit voor de verbetering van de online dienstverlening die als basis dient voor verdere digitalisering van de ondernemersdienstverlening.
- In het kader van de invoering van de Privacy wetgeving (AVG) zijn onder andere de volgende zaken uitgevoerd:
    - We hebben de Functionaris Gegevensbescherming aangesteld.
    - Inwoners worden op de website geïnformeerd over verwerkingen & privacy.
    - We hebben een interne organisatie ingericht door per afdeling accenthouders op te leiden.
    - We hebben diverse bewustwordingsacties uitgevoerd in organisatie.

    - We realiseerden een verwerkingsregister, hierin wordt per proces inzichtelijk gemaakt welke persoonsgegevens worden gebruikt.
    - We sloten verwerkersovereenkomsten met leveranciers. Het proces datalekken is ingeregeld en operationeel.
- In 2015 hebben de colleges van Bernheze, Landerd, Oss en Uden het principebesluit genomen tot realisering van één gezamenlijke ICT-organisatie voor de gemeentes Bernheze, Landerd, Oss en Uden, BLOU. Aan deze voorgenomen samenwerking is in 2018 een eind gekomen. Hierdoor zijn we ons gaan richten op onze noodzakelijke vervanging en vernieuwing van de hard- en software en de inhaalslag maken op het personele vlak. Deze beoogde samenwerking bepaalde het informatiebeleid voor de komende jaren. We zijn in 2018 gestart met het maken van informatiebeleid, specifiek voor de gemeente Oss. Voor de zomer van 2019 zal dit aan de gemeenteraad worden gepresenteerd.

2.4 Regionale samenwerking en netwerken

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We willen een vitale gemeente en regio zijn*
- *We willen een sterke rol in de regio, in netwerken en een gerichte internationale profilering*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We consolideren de regionale en landelijke netwerken waaraan we deelnemen, zoals Agrifood Capital en het G40 stedennetwerk. Gericht zoeken we op thema's als veiligheid, duurzaamheid en arbeidsmarkt de samenwerking met andere partners in regio en landelijk. Op internationaal gebied ontvangen we regelmatig buitenlandse delegaties in Oss, die de gemeente en onder andere ook Pivot Park bezoeken, waarmee we onze gemeente internationaal profileren. Als meest inspirerende Global Goals gemeente 2018 hebben we verschillende gemeenten voorgelicht over hoe zij aan Global Goals kunnen werken.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We namen deel aan de Milan Urban Food policy Pact conferentie in Tel Aviv en hebben daar onze gemeente en de regio als toonaangevende voedselregio en Global Goals gemeente gepromoot.
- We werken namens het G40 stedennetwerk aan het Europese cohesiebeleid na 2020.
- We hebben actief gewerkt aan de indiening van de regiodeal, die geen extra middelen heeft opgeleverd, maar wel nieuwe partnerschappen en projecten oplevert die de transitie van de landbouw dichterbij brengen.
- Oss heeft als Global Goals meest inspirerende gemeente 2018 veel aandacht gekregen. De vele presentaties in binnen- en buitenland hebben bijgedragen aan het imago van Oss op nationaal en internationaal en stedelijk niveau.

2.5 Kracht van de samenleving

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We ondersteunen initiatieven: we willen beter worden in het vroeg horen, zien, waarderen en steunen van initiatieven in de samenleving*
- *We realiseren voorwaarden: we moeten ruimte maken in bestaande structuren, meer flexibel en wendbaar. Dit geldt ook voor onze middelen, contracten, producten en diensten zodat er ruimte voor maatwerk ontstaat*
- *We evalueren en doen: we leren van onze ervaringen en vertalen deze naar concrete handelingsprincipes voor raad, college, ambtenaren*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

Een bewoner mag verwachten dat de gemeente meedenkt en kijkt naar wat wel kan. Open staan voor initiatieven en werken vanuit de bedoeling, hebben we vastgelegd in ons Koersdocument 'Drie keer Drie'. Regels geven weliswaar een duidelijke oriëntatie en natuurlijk willen we willekeur en precedentwerking voorkomen. Maar de essentie is dat we werken vanuit de bedoeling die onder de regels ligt. Stap voor stap maken we ons dat eigen.
Met de raad, het college en de ambtelijke organisatie blijven we constant hierover in gesprek.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- Oss heeft de afgelopen jaren grote stappen gemaakt als het gaat initiatieven in de eigen leefomgeving. In de openbare ruimte zijn er maar liefst 174 geregistreerde initiatieven. Deze initiatieven zijn te vinden zijn https://www.participatiekaart.nl/oss/.
- Samen met bewoners werken we binnen regelingen zoals Oss Innoveert, wijkgericht werken, Bewoners beheren de buurt, Steenbreek en Praktisch Alles Groen aan de versterking van Oss.
- We hebben samen met ondernemers, onderwijsinstellingen én leerlingen en vrijwilligers- en sportorganisaties het 10-jarig bestaan van het Platform Global Goals gevierd: OssScoort! Global Goals. Dit was een mooi (inter)actief evenement in het centrum van Oss.
- We willen beter worden in het ondersteunen van initiatieven. Om van elkaar te leren hebben we samen met een 4-tal burgerinitiatieven een training in de organisatie gegeven.
- We hebben een werkboek geschreven over co-creatie. Samen met ambtenaren, inwoners en raadsleden leren we goed te worden in het samenwerken met burgerinitiatieven.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Activiteiten:

- We blijven als gemeente Oss herkenbaar op het gebied van de Global Goals. Deze Sustainable Development Goals zijn verankerd in de beleids- en beheerscyclus en zijn uitgangspunt bij grote opgaven.
- We houden bij aanbestedingsprocedures rekening met duurzaam gebruik van grondstoffen, energieverbruik en sociale aspecten (social return). Dat geldt ook voor onze eigen bedrijfsvoering, zoals gebouwenbeheer, wagenpark en catering.
- We hebben in april het PSO-keurmerk (Prestatieladder Sociaal Ondernemen) trede 3 behaald, de hoogste trede.
- Vanuit de doelstellingen van de Participatiewet, specifiek de banenafspraak, creëren we functies voor specifieke doelgroepen, onder andere door het aanpassen van takenpakketten (jobcarving). In 2018 waren 23,1 banen gerealiseerd voor medewerkers uit de doelgroep waarvan 12,3 vast en 10,8 tijdelijk (streefwaarde 19,1 banen van 25,5 uur).

De global goals die bij dit programma horen zijn: Gendergelijkheid, fatsoenlijk werk en gezonde economie, ongelijkheid verminderen, vrede, veiligheid en gerechtigheid en partnerschappen om doelen te bereiken.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Klanttevredenheid	Waarstaatjegemeente.nl	6,9	2016	Landelijk gemiddelde 6,7
Tevredenheid medewerkers	Gemeente	7,4	2018	Landelijk vgl. gemeenten 7,1
Ziekteverzuim	Gemeente	5,5%	2018	Landelijk gemiddelde 5,4%
Norm banenafspraak	VNG banenafspraak	23,1	2018	19,1 banen van 25,5 uur (2018)

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Formatie per 1.000 inwoners (bron: Personeelsmonitor Gemeenten; A&O-fonds Gemeenten)	7,5 fte	7,1 fte	2018
Overhead (bron: Vensters voor bedrijfsvoering)	28,7%	31,7%	2018
Apparaatskosten per inwoner (bron: Vensters voor bedrijfsvoering)	€ 644	niet beschikbaar	2018
Externe inhuur: kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur. (bron: Personeelsmonitor Gemeenten; A&O-fonds Gemeenten)	13%	15%	2018

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
College	Lasten	1.109	1.509	1.628	120	N
	Baten	0	0	-17	-17	V
	Saldo	1.109	1.509	1.611	102	N
Dienstverlening	Lasten	2.949	2.965	2.658	-307	V
	Baten	-1.670	-1.670	-1.780	-110	V
	Saldo	1.279	1.295	878	-418	V
Overhead	Lasten	25.601	28.389	28.291	-97	V
	Baten	-1.911	-2.003	-2.368	-365	V
	Saldo	23.690	26.386	25.924	-462	V
Verkiezingen	Lasten	170	170	147	-24	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	170	170	147	-24	V
Rekenkamer	Lasten	50	50	63	13	N
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	50	50	63	13	N
Wijkgericht werken	Lasten	1.000	996	989	-7	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	1.000	996	989	-7	V
Raad en raadscommissies	Lasten	1.271	1.271	1.261	-9	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	1.271	1.271	1.261	-9	V
Saldo kostenplaatsen	Lasten	0	0	1.305	1.305	N
	Baten	0	0	-696	-696	V
	Saldo	0	0	609	609	N
Totaal programma	**Lasten**	**32.150**	**35.350**	**36.343**	**993**	**N**
	Baten	**-3.581**	**-3.672**	**-4.861**	**-1.189**	**V**
	Saldo	**28.569**	**31.677**	**31.481**	**-196**	**V**
Stortingen reserves		138	187	766	579	N
Onttrekkingen reserves		-521	-1.297	-1.316	-19	V
Totaal mutaties reserves		**-383**	**-1.111**	**-550**	**561**	**N**
Resultaat		**28.186**	**30.566**	**30.931**	**365**	**N**

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

College

We hebben € 120.000 meer uitgegeven. Dit heeft meerdere oorzaken. Als eerste hebben we extra kosten door de uitbesteding van de salarisadministratie voor voormalige wethouders waaraan we wachtgelden zijn verschuldigd. Als tweede hebben we in 2018 extra kosten (€ 19.000) gehad in verband met outplacement van twee voormalige wethouders. Daarnaast hebben we extra kosten van € 20.000 op het onderdeel representatie. Dit gaat om verhoogde kosten van diverse jaarlijkse evenementen en de extra afscheidsbijeenkomst voor de voormalige wethouders en de gemeentesecretaris. Als laatste hebben we ruim € 49.000 extra in de voorziening pensioenen wethouders moeten storten op basis van geactualiseerde waardeberekeningen. Deze hogere stortingen zijn toe te schrijven aan een gewijzigde rekenrente en met name aan een gewijzigde sterftetabel.

Dienstverlening

Voor dienstverlening hebben we een lagere kosten van € 307.000 en hogere inkomsten van € 110.000. Dit heeft een aantal oorzaken:

- We hebben minder uitgegeven aan het programma e-dienstverlening in 2018, namelijk € 403.000. De lagere lasten hebben onder andere betrekking op de projecten digitaliseren c.q. zaakgericht werken, aanvraag omgevingsvergunning, evenementen, burgerzaken, ondernemerszaken en het op geografische wijze beschikbaar stellen van informatie via het internet. Een aantal van deze projecten heeft vertraging opgelopen doordat verschillende leveranciers samen moeten werken aan complexe technische koppelingen. Deze projecten worden in 2019 afgerond. We hebben het budget dat we niet hebben besteed grotendeels in de reserve e-dienstverlening gestort.
- We hebben hogere lasten van € 46.000 op het onderdeel rijbewijzen en hogere inkomsten van € 135.000. Dit komt doordat we meer hebben rijbewijzen hebben verstrekt. Hierdoor hebben we extra kosten maar ook hogere inkomsten. Het voordeel voor de gemeente is ongeveer € 138.000, hiervan dragen we € 42.000 af aan het Rijk. Het voordeel van € 96.000 ontstond door het effect van 5 naar 10 jaarlijkse geldigheidsduur van het rijbewijs.
- We hebben minder inkomsten van € 54.000 doordat er een verschuiving is van het aantal betaalde huwelijken naar gratis huwelijken en minder afgifte van uittreksels en afschriften van de burgerlijke stand.
- Op het onderdeel basiskaarten hebben we hogere lasten (€ 67.000) en meer inkomsten (€ 38.000). We hebben extra ingehuurd voor een koppeling voor basisregistratie grootschalige topografie. Voor werkzaamheden die we voor Landerd hebben uitgevoerd staan ook inkomsten tegenover van € 38.000.

Saldo kostenplaatsen en overhead

De directe personele kosten (saldo kostenplaatsen) zijn € 609.000 hoger dan begroot. De indirecte personele kosten (overhead) zijn € 244.000 lager dan begroot. Per saldo is er dus sprake van een overschrijding van € 365.000. Dit is inclusief mutatie in de reserves.

De hogere directe kosten worden vooral veroorzaakt door:

- hogere kosten voor uitvoering van de Wmo (€ 0,2 miljoen). We hebben extra ingehuurd om te lange wachttijden voor Wmo voorzieningen te voorkomen.
- hogere kosten voor uitvoering van ruimtelijke ontwikkeling: (€ 0,2 miljoen): We hebben extra ingehuurd voor projecten op het gebied van ruimte en duurzaamheid en door een toename van particuliere initiatieven.
- hogere kosten voor de uitvoering van beheer en inrichting van openbare ruimte (€ 0,2 miljoen): We hebben extra ingehuurd op het gebied van milieu en voor het opstellen van de vervangingsnotitie openbare ruimte. Daarnaast hebben we extra ingehuurd voor de implementatie van de wet basisregistratie Ondergrond en de koppeling van diverse basisregistraties aan gegevensbeheer openbare ruimte.
- lagere kosten voor de uitvoering van 2 pilots. Er is in 2018 geld beschikbaar gesteld voor intensievere aanpak voor mensen met een zorgprofiel (€ 180.000 uit de algemene reserve) en voor het experiment regelluw verstrekken van uitkeringen (€ 100.000 uit de reserve wonen, welzijn & zorg). Beide pilots zijn vertraagd in de uitvoering, waardoor de werkelijke kosten in 2018 € 44.000. Deze werkelijke kosten zijn uit de reserve gehaald. Door de lagere kosten in 2018 is er dus ook minder geld onttrokken uit betreffende reserves.

De lagere overheadkosten van € 244.000 is een samenstel van voor- en nadelen:

- Hogere kosten facility (€ 0,1 miljoen): dit wordt vooral veroorzaakt door hogere kosten voor representatie, postbezorging en beveiliging (€ 0,2 miljoen). Dit wordt gecompenseerd door lagere kosten door vacatureruimte en minder opleidingen (€ 0,1 miljoen).
- Hogere kosten ICT (€ 0,1 miljoen): de kosten van ICT zijn € 222.000 hoger dan begroot. Hiervan hebben we € 175.000 uit de reserve ICT gehaald. De hogere kosten worden per saldo vooral veroorzaakt door begeleiding en advies op het gebied van telefonie. We storten daarnaast € 40.000 extra in de reserve voor de toekomstige vervanging van iPad's.
- Hogere kosten voor de uitvoering van P&O (€ 0,1 miljoen): dit wordt vooral veroorzaakt door hogere kosten voor jubilea en afscheidsgratificaties.

- Lagere personele kosten documentaire informatievoorziening (DIV) en lagere kosten contributies en lidmaatschappen (€ 0,2 miljoen):
- Lagere kosten Financiën & Control (€ 0,1 miljoen): lagere kosten vooral door vacatureruimte
- Lagere personele kosten voor juridische zaken(€ 0,1 miljoen): We hebben lagere kosten vooral door vacatureruimte.
- Lagere overige overheadkosten (€ 0,1 miljoen).

Stortingen reserves

We storten een hoger bedrag van € 579.000 in reserves voor:

- Extra storting in de reserve E-dienstverlening van € 343.000 omdat we niet alle budgetten hebben besteed. Besteding hiervan vindt in komende jaren plaats.
- Extra storting in de reserve ICT voor de vervanging van iPad's van € 40.000.
- Extra storting in de reserve doelmatigheid van € 188.000. De storting heeft vooral betrekking op het surplus van de generatiegelden in 2018 en de subsidie van het A&O fonds voor leren en veranderen. De subsidie van het A&O fonds wordt in 2019 besteed. Het surplus van de generatiegelden zijn benodigd om de kosten van de instromers in de toekomst te kunnen afdekken.

Onttrekkingen reserves

We onttrekken € 19.000 extra aan reserves voor:

- Extra onttrekking van € 175.000 uit de reserve ICT (zie bovenstaand)
- Lagere onttrekking uit reserves voor twee pilots binnen werk & inkomen (zie bovenstaand): € 236.000
- Extra onttrekking uit reserve doelmatigheid: € 70.000.

5. Overzicht subsidies

Niet van toepassing.

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2018 de gerealiseerde lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

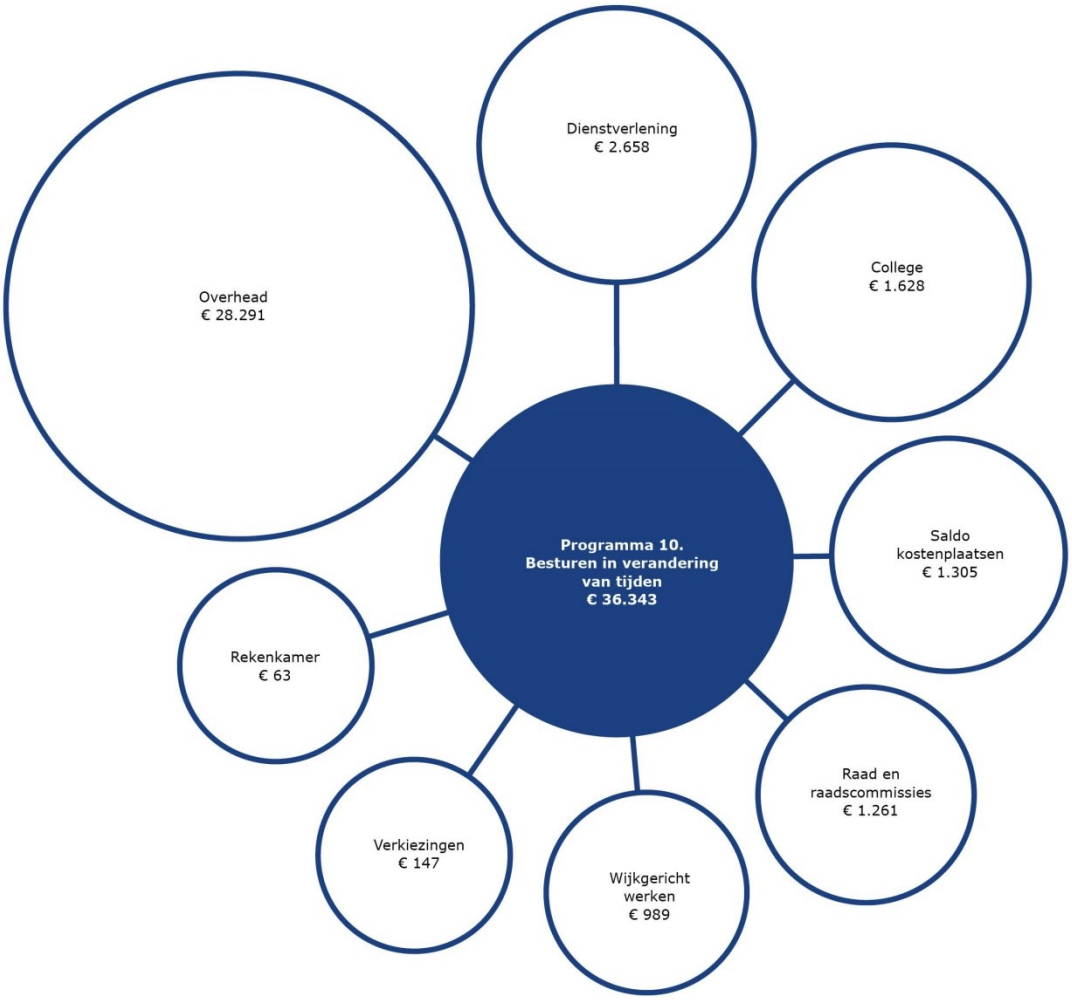

Programma 11. Financieel solide

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

Een financieel gezonde gemeente is in het belang van alle inwoners in Oss. De begroting moet sluitend zijn. De meerjarenbegroting biedt inzicht in de verwachte inkomsten en uitgaven over een langere periode. We moeten zorgvuldig met het gemeentelijk geld omgaan, dus is er aandacht voor 'treasury' en de reserves moeten op orde zijn. Dat alles willen we realiseren tegen de achtergrond van een aanvaardbaar niveau aan lasten, zowel voor bewoners als voor ondernemers.

2. Programma-onderdelen

2.1 Belastingen

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Beheerste lastendruk*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

We houden de lokale lastendruk minimaal € 22,50 onder het landelijk gemiddelde. Daarnaast willen we de gewenste opbrengst voor de gemeente tegen zo laag mogelijke uitvoeringskosten verkrijgen. De Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) voert de belastingtaken voor ons uit. De portefeuillehouder financiën is lid van het dagelijks bestuur.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- De totale lastendruk lag in 2018 ruim onder het landelijke gemiddelde (€ 36 onder het landelijke gemiddelde). In 2018 stonden we op plek 103 (van de 380 gemeenten) met de laagste lastendruk.
- In 2018 hebben we besloten om de OZB tarieven voor 2019 met 5% extra te verhogen. We verwachten met deze verhoging binnen de gestelde doelstelling te blijven. Er is overigens voor gekozen het OZB tarief voor het jaar 2020 niet te verhogen.
- Het oordeel van de waarderingskamer over de BSOB voor onze gemeente was voor peildatum 1-1-2017 "goed". "Goed" is de hoogste beoordeling die een gemeente of een belastingsamenwerking kan halen. Het onderzoek naar de taxaties naar waardepeildatum 1-1-2018 is lopende.
- Met de toetreding van zes nieuwe gemeenten bij de BSOB is een meer toekomstbestendige robuuste belastingorganisatie ontstaan.

2.2 Financiën

Doelstellingen

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *Uitvoeren van een stabiel financieel beleid*

Hoe ver zijn we met het realiseren van onze doelstellingen?

In het coalitieakkoord 'Kansen zien, kansen pakken' is gekozen voor een solide financieel beleid met sluitende meerjarenbegrotingen.

Op dit moment hebben we:

- een meerjarig sluitende programmabegroting 2019-2022;
- een positief oordeel van de provincie Noord-Brabant over de programmabegroting 2019-2022;
- een algemene reserve die voldoet aan de gestelde normen (10% van de algemene uitkering);
- een goedkeurende verklaring van de accountant op de jaarrekening 2017;
- voldoende weerstandsvermogen om gemeentelijke risico's af te dekken;
- een toename van risico's binnen het sociaal domein en dan met name voor uitvoering van Jeugdzorg.

Vooral de toename van de financiële risico's binnen Jeugdzorg hebben grote impact op de doelstelling "stabiel financieel beleid". Ook omdat deze risico's moeilijk te verminderen zijn.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

- We voerden een nieuw risicomodel voor het grondbedrijf in. Via dit model wordt op basis van de belangrijkste risico's berekend hoe groot de minimaal benodigde weerstandscapaciteit moet zijn. Deze minimale weerstandscapaciteit bepaalt het minimale niveau van de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf.
- We hebben twee investeringsfondsen opgezet, namelijk: "Stadshart Oss" en "Duurzaamheid". Via deze fondsvorming reserveren we geld voor realisatie van onze ambities op deze terreinen, zonder dat de exacte bestemming van deze gelden al heel concreet is. Voeding van deze fondsen zal vanuit het grondbedrijf plaatsvinden, waarbij gelden pas beschikbaar komen als de grondverkopen daadwerkelijk gerealiseerd zijn.
- We zijn het gesprek aangegaan om het gebruik van de digitale producten binnen de cyclus beter te benutten, met als doel te 'stoppen' met het vervaardigen van dikke boekwerken. In het portaal http://financien.oss.nl staan alle digitale planning & control documenten.
- We monitoren periodiek de betalingstermijn van onze facturen. Over het jaar 2018 betaalden we 90% van de facturen binnen 30 dagen. De gemiddelde betalingstermijn was 16 dagen (gegevens tot en met september 2018).
- Medio 2018 heeft de gemeenteraad de financiële verordening 212 vastgesteld. Hierin zijn afspraken gemaakt over het financieel beleid en beheer. Ook zijn hierin afspraken gemaakt over de Beleids- en beheerscyclus.
- Medio 2018 heeft de gemeenteraad besloten om het contract met de accountant te verlengen met 1 jaar. In 2019 heeft de gemeenteraad vervolgens besloten om dit nogmaals met 1 jaar te verlengen. Dit betekent dat de huidige accountant tot en met het boekjaar 2020 de jaarstukken controleert.
- Sinds 1 januari 2016 zijn we als gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. In het eerste kwartaal 2019 hebben we de eerste aangifte ingediend.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Niet van toepassing.

3.2 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Oordeel accountant over rechtmatigheid en getrouwheid	Controlerapport accountant bij jaarrekening	Positief	2017	Positief
Lokale lastendruk (lijst met goedkoopste gemeenten)	COELO	103e plaats (was in 2017 93e) van de 380 gemeenten	2018	Stabiel
Lokale lastendruk: bedrag onder landelijk gemiddelde	COELO	€ 36 (was 42)	2018	Minimaal € 22,50
Oordeel waarderingskamer	Brief waarderingskamer	Goed	2017	Goed
Betaalgedrag gemeente (% tijdig betaald binnen 30 dagen) Gemiddelde termijn	Gemeente	90% 16 dagen	2018 2018	90%

3.3 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Gemiddelde WOZ-waarde	€ 218.000	€222.000	2018
	€ 210.000	€ 204.000	2017
	€ 204.000	€ 196.000	2016
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens	€ 685	€ 669	2018
	€ 681	€ 658	2017
	€ 684	€ 659	2016
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens	€ 685	€ 730	2018
	€ 681	€ 728	2017
	€ 684	€ 727	2016

Het ministerie van BZK heeft een database ontwikkeld met informatie over de financiën van gemeenten (www.financiengemeenten.nl).
Deze database bevat financiële informatie op het niveau van individuele gemeenten (kengetallen, uitgaven van gemeenten t.o.v. andere gemeenten etc.).

4. Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Onvoorzien	Lasten	300	125	0	-125	V
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	300	125	0	-125	V
Dividend en Winstuitkering	Lasten	0	0	0	0	N
	Baten	-75	-164	-164	0	V
	Saldo	-75	-164	-164	0	V
OZB belasting	Lasten	1.202	981	970	-11	V
	Baten	-17.892	-17.892	-18.005	-113	V
	Saldo	-16.691	-16.912	-17.036	-124	V
Treasury	Lasten	-553	131	-170	-301	V
	Baten	-1.575	-1.331	-1.487	-156	V
	Saldo	-2.128	-1.200	-1.656	-456	V
Overige belastingen	Lasten	5	5	11	5	N
	Baten	-302	-302	-387	-85	V
	Saldo	-297	-297	-376	-79	V
Reserveringen	Lasten	54	54	266	212	N
	Baten	0	0	0	0	-
	Saldo	54	54	266	212	N
Algemene baten en lasten	Lasten	1.955	16	-129	-144	V
	Baten	-812	-672	-871	-199	V
	Saldo	1.143	-656	-999	-344	V
Algemene uitkering	Lasten	0	0	0	0	-
	Baten	-163.167	-165.368	-166.625	-1.258	V
	Saldo	-163.167	-165.368	-166.625	-1.258	V
Totaal programma	**Lasten**	**2.963**	**1.312**	**948**	**-363**	**V**
	Baten	**-183.823**	**-185.728**	**-187.538**	**-1.810**	**V**
	Saldo	**-180.860**	**-184.416**	**-186.590**	**-2.174**	**V**
Stortingen reserves		2.039	1.824	1.860	37	N
Onttrekkingen reserves		-3.597	-3.538	-3.537	1	N
Totaal mutaties reserves		**-1.558**	**-1.715**	**-1.677**	**38**	**N**
Resultaat		**-182.418**	**-186.131**	**-188.267**	**-2.136**	**V**

Toelichting op afwijkingen groter dan € 100.000

Onvoorzien
De post onvoorzien is niet volledig besteed in 2018. Dit levert een voordeel op van € 125.000.
Van het totale bedrag van € 300.000 is € 175.000 besteed aan het verwijderen en vervangen van bomen. Dit als gevolg van stormschade.

OZB belasting
We hebben extra inkomsten van € 113.000. Dit wordt met name veroorzaakt door hogere ontvangsten voor invorderingskosten.

Treasury

De kosten zijn € 301.000 lager dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door de erg lage rentestand en het beleid om kortlopende geldleningen af te sluiten (binnen de vastliggende kaders).
De inkomsten zijn € 156.000 hoger dan begroot. Dit komt door hogere rente-inkomsten vanuit verstrekte startersleningen.

Reserveringen

De kosten zijn € 212.000 hoger dan begroot Dit is veroorzaakt door een extra storting in de voorziening dubieuze debiteuren van € 212.000. Deze extra storting is vooral nodig voor mogelijke oninbare belastingopbrengsten en door opschoning van oude vorderingen binnen de BSOB.

Algemene baten en lasten

We hebben een voordeel op de lasten van € 144.000. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een administratieve afhandeling van oude posten.
Daarnaast hebben hogere baten van € 199.000 dan geraamd door een extra teruggave van BTW gekoppeld aan de AGR van IBN.

Algemene uitkering

De inkomsten van de algemene uitkering zijn € 1.258.000 hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- een positieve afrekening over voorgaande jaren 2016 en 2017 van € 363.000.
- door hogere maatstaven (lage inkomens, minderheden, huishoudens, leerlingen) ontvangen we circa € 0,9 miljoen extra.
- We ontvangen € 40.000 extra voor programma "weerbaar bestuur". Ter versterking van het weerbaar bestuur geeft het Ministerie van BZK aan 23 gemeenten waaronder de gemeente Oss een financiële impuls van € 120.000. Via de septembercirculaire 2018 is reeds € 80.000 ontvangen zodat de afrekening bij de decembercirculaire 2018 € 40.000 bedraagt.

Op basis van de najaarsnota van het Rijk geeft het Rijk naar verwachting minder geld uit in 2018. In het kader van samen de trap af betekent dit een verwacht nadeel voor ons. Omdat dit nog niet verwerkt is in een definitieve circulaire mogen we hier nog geen rekening mee houden. Op basis van de huidige inzichten zal het nadeel circa € 480.000 zijn. De definitieve cijfers worden bekend bij de meicirculaire 2019. Via de saldobestemming van deze jaarrekening willen we alvast rekening houden met dit verwachte nadeel.

5. Overzicht subsidies

Niet van toepassing.

6. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2018 de gerealiseerde lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

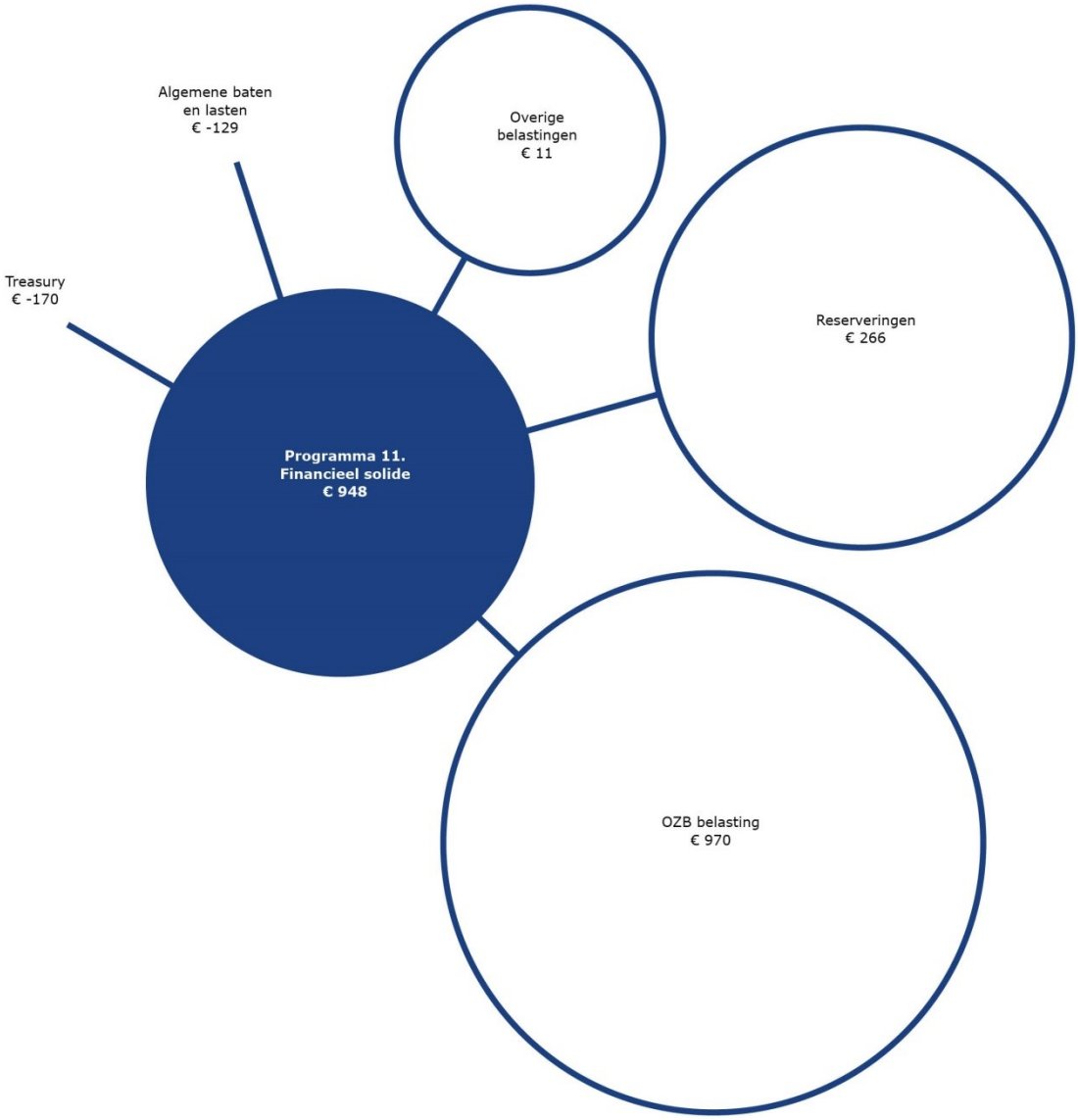

Paragrafen

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Naar inhoudsopgave

Samenvatting

Het weerstandsvermogen geeft de financiële gezondheid van de gemeente weer. We drukken deze uit in een ratio. De uitkomst van de ratio moet in beginsel minimaal 1 zijn.

Op hoofdlijnen is het beeld als volgt:

Omschrijving	Bedrag/ratio incidenteel	Bedrag/ratio structureel
Geïnventariseerde risico's	€ 1,7 miljoen	€ 2,8 miljoen
Weerstandscapaciteit	€ 72,5 miljoen	€ 3,7 miljoen
Weerstandsratio	42,74	1,33

De conclusie hieruit is dat de weerstandscapaciteit van voldoende omvang is om de gekwantificeerde risico's te ondervangen. We zien dat de risico's met name zijn toegenomen op het gebied van jeugdzorg, Wmo dagbesteding en begeleiding/maatwerk en volumegroei Wmo. Omdat dit structurele risico's zijn kunnen deze een flinke impact hebben op de toekomstige begroting.
Ten opzichte van de programmabegroting 2019-2022 zijn er geen risico's vervallen.

1. Beleid

Het beleid van de gemeente ten aanzien van risicomanagement is nader uitgewerkt in de notitie risicomanagementbeleid.

Risicomanagement is gedefinieerd als het op gestructureerde wijze identificeren, analyseren en beheersen van risico's die van invloed zijn op de realisatie van gemeentelijke doelstellingen. De focus ligt op risico's met een mogelijk substantiële invloed op de financiële positie van de gemeente. Aan ons risicomanagement liggen onder andere de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden ten grondslag:

- Risicomanagement is onderdeel van de reguliere verantwoordelijkheid van het (lijn)management en is een cyclisch proces.
- We maken zoveel mogelijk gebruik van bestaande instrumenten voor risico-identificatie en -beheersing.
- Risicobeheersing doen we zoveel mogelijk in de reguliere processen.
- Het toepassen van risicomanagement betekent niet dat we alle risico's kunnen voorkomen.

Risico's hangen vaak samen met externe factoren. Daarop hebben we als gemeente niet altijd direct invloed. Daarom is het lastig deze risico's in alle gevallen voldoende betrouwbaar te kwantificeren.
Risico's ontwikkelen zich voortdurend. De laatste rapportage over de risico's en de beheersing daarvan is in de programmabegroting 2019- 2022 opgenomen. In deze jaarrekening 2018 hebben we deze risico-inschatting geactualiseerd.

Risicokaart

Omdat risico's lastig te kwantificeren zijn maken we gebruik van de risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de categorisering van de risico's naar kans en gevolg.

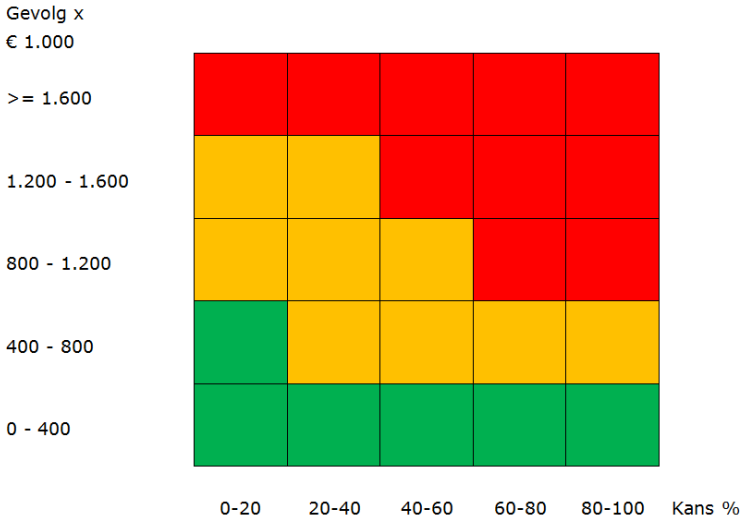

Een risico dat zich in het groene gebied bevindt heeft minimale financiële gevolgen. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om extra aandacht. Het is hier van belang tijdig beheersmaatregelen te nemen. Een risico met een risicoscore in het rode gebied, vereist directe aandacht om een grote extra last te voorkomen. Preventieve en reducerende beheersmaatregelen kunnen de kans respectievelijk het gevolg terugbrengen naar een acceptabel niveau.
Om te bepalen in welke risicokleur (rood, oranje, groen) een risico valt, zijn structurele risico's vermenigvuldigd met 4 (jaar).

2. Risico's

Risico's in de rode categorie

Risico en beheersmaatregel	S/I[1]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Jeugdzorg	I (2019) S	€ 700.000 € 2,1 miljoen	80% 80%	€ 562.000 € 1,7 miljoen
Risico We hebben voor het jaar 2018 een tekort op jeugdzorg. Voor 2019 hebben we ook al rekening gehouden met een tekort van € 1 miljoen. Hiervoor heeft de gemeenteraad op 28 juni 2018 al besloten dit tekort af te dekken uit de algemene reserve. Als we uitgaan van de kosten van de volumes in 2018 hebben we voor 2019 en daarna hogere tekorten. We verwachten dan voor 2019 een extra tekort van mogelijk € 700.000 en voor de jaren erna oplopend tot € 2,1 miljoen. Bij ongewijzigd beleid zal extra begrotingsruimte hiervoor vrijgemaakt moeten worden. *Beheersmaatregel* De gemeenteraad heeft 6 juli 2017 een incidenteel bedrag van € 2 miljoen beschikbaar gesteld om transformatie van de jeugdzorg mogelijk te maken. Doel van de transformatie is het arrangeren van de jeugdhulp en dat er dringend maatregelen nodig zijn om instroom in de jeugdzorg te voorkomen door betere zorgarrangementen. Hierdoor kunnen we de uitgaven beter beheersen. In eerste instantie werden de effecten voorzien vanaf het jaar 2019. Door de langere duur van aanbesteding is in 2018 nog maar slechts een klein gedeelte van de voorziene transformatiekosten uitgegeven. Nu wordt er van uitgegaan dat de transformatieagenda geheel in 2019 wordt gerealiseerd. Daling van de zorgkosten, zal bij gelijkblijvende volumes, op z'n vroegst vanaf het jaar 2020 gaan voordoen. We gaan de uitgaven nauwkeurig monitoren. Ook starten we in 2019 met een pilot POH-GGZ die meer grip zou moeten opleveren op het verwijsgedrag. Na analyse van de stijging van de kosten zullen we afwegingen voorleggen welke maatregelen we kunnen nemen om de kostenstijgingen te beperken.				
Afval	S	700	75%	525
In 2018 onttrokken we € 716.000 aan de reserve Afvalstoffenheffing omdat de kosten voor afvalverwerking hoger zijn dan de opbrengsten. Ook voor 2019 verwachten we een tekort. Het gaat op dit moment nog om een bedrag van € 391.000, maar zou door ontwikkelingen kunnen stijgen naar € 0,7 miljoen per jaar. Er is gekozen om de tarieven voor 2019 niet te verhogen en om het begrote tekort uit de reserve afvalstoffenheffing te halen. Het Rijk heeft sinds het opstellen van de programmabegroting 2019-2022 de belasting op restafval verhoogd. Daarnaast zijn de opbrengsten voor ingezameld kunststof aan het dalen door afnemende vraag. De reserve Afvalstoffenheffing komt hiermee onder grote druk te staan. Wanneer het tekort groter is dan de verwachte € 391.000, zal dit als nadeel binnen de begroting moeten worden verwerkt omdat we dit niet meer binnen de reserve kunnen opvangen. Daarnaast zouden de tarieven bij ongewijzigd beleid ook fors moeten stijgen vanaf 2020. *Beheersmaatregel* We monitoren onze uitgaven en zullen in 2019 de raad een voorstel voorleggen om fundamentele keuzes te maken voor een nieuwe aanpak van afvalverwerking. Bij ongewijzigd beleid zullen anders de tarieven voor afval inzameling fors moeten stijgen.				

1 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[2]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Wmo dagbesteding en begeleiding/ maatwerk	S	400	90	360

Risico
We zien in deze jaarrekening een tekort op Wmo dagbesteding, begeleiding en maatwerk (Wmo algemeen) van € 0,4 miljoen. De volumes zijn in 2018 fors toegenomen. In 2017 maakte nog 1.117 cliënten gebruik van dagbesteding/ individuele ondersteuning. In 2018 is dit opgelopen naar 1.319 cliënten, dit is een stijging van 18%. Zoals we bij het risico volumegroei Wmo ook al aangegeven zal naar verwachting het aantal nog verder toenemen. We hebben nu nog niet kunnen concluderen dat cliënten meer gebruik maken van duurdere zorgzwaarte-pakketten.

Beheersmaatregel
Bij ongewijzigd beleid zal dit leiden tot een 3O-ontwikkeling bij de Eerste financiële tussenrapportage 2019.

Risico's in de oranje categorie

Risico en beheersmaatregel	S/I[3]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Volumegroei Wmo	S	PM	PM	PM

Risico
We zien een risico voor de volumegroei van de Wmo. Door de invoering van het abonnementstarief zien we een stijging van het aantal aanvragen. Naast een stijging van de uitvoeringskosten ontstaan hierdoor ook capaciteitsproblemen.

Per 1 januari 2019 is de maximale eigen bijdrage voor de wmo door het rijk vastgesteld op maximaal € 17,50 per 4 weken ongeacht het inkomen. Hiermee wordt gebroken met het principe "bijdrage naar daadkracht". We zien nu al een stijging van het aantal aanvragen voor een voorziening. Bij de Eerste financiële tussenrapportage 2019 zullen we proberen de financiële consequenties ervan in beeld te brengen. We hebben bij de programmabegroting 2019-2022 al rekening gehouden met de daling van inkomsten door de verlaging van de eigen bijdrage.

De groei van het aantal aanvragen (vergrijzing, abonnementstarief en het beleid om langer thuis te blijven wonen) zorgt voor meer druk op de personele capaciteit. Bij de toelichtingen op de afwijkingen in programma 10. Besturen in verandering van tijden, hebben we al aangegeven dat de personele kosten beduidend hoger waren dan werd voorzien. Ook in 2019 verwachten wij een hogere inzet van personeel. Het is nog te vroeg om de omvang van de volumestijging en de kosten te duiden. Ook dit brengen we bij de Eerste financiële tussenrapportage 2019 in beeld.

Beheersmaatregel
Zowel de aantallen als de diverse zorgvormen zullen worden gemonitord. Eventuele financiële ontwikkelingen worden bij de Eerste financiële tussenrapportage 2019 in beeld gebracht.

2 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.
3 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[4]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Veiligheidsregio Brabant Noord (VRBN)	S	116	100%	116

Risico
Op basis van de Beleidsagenda 2020-2023 gaat het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio zich beraden over de toekomst. Hierbij wordt de doorontwikkeling van de Veiligheidsregio bezien om te komen tot een informatie gestuurde netwerkorganisatie in 2023. Echter daarvoor is het nodig dat eerst de basis bij de Veiligheidsregio geheel op orde komt door het afronden van de regionalisering huisvesting kazernes, het organiseren van de calamiteiten-coördinator en het robuuster organiseren van bevolkingszorg. Deze onderwerpen zijn verwerkt in het Beleidskader 2020 die voor zienswijzen aan de gemeenteraden is voorgelegd. Verder wordt er nog onderzoek gedaan of de FLO-kosten toebehoren aan de regionale kosten van de regio. De extra kosten (€ 480.000) vanuit het beleidskader 2020 (exclusief FLO) kunnen binnen onze begroting volledig opgevangen worden in verband met vrijvallende lasten in verband met de overdracht van de brandweerkazernes en door middel van de stelpost loon-en prijscompensatie. Verder wil het bestuur van VRBN centralisatie van kantoorhuisvesting, werkplaatsen, magazijnen en opleidings- en trainingsvoorzieningen om de organisatie op een doelmatige en effectieve wijze verder te kunnen ontwikkelen. Voor de realisatie van deze visie is vanaf 2022 een structurele verhoging van € 1,80 per inwoner benodigd. Dit betekent voor de gemeente Oss afgerond € 164.000 extra en daarvan kan naar verwachting circa € 48.000 gedekt worden door vrijvallende lasten in verband met de overdracht van de kazernes.

Beheersmaatregel
De komende 2 jaar zal de doorontwikkeling vorm moeten krijgen en zal het bestuur de ambities van de Veiligheidsregio kritisch bezien. Voor 2020 kunnen de extra kosten opgevangen worden binnen de begroting. Vanaf 2022 dient structureel rekening gehouden te worden met circa € 116.000 extra kosten in verband met centralisatie kantoorhuisvesting e.d.. Deze extra kosten nemen we mee in de programmabegroting 2020. Niet uit te sluiten is dat in 2022 de kosten van de Veiligheidsregio nog verder zullen stijgen in verband de doorontwikkeling van de Veiligheidsregio tot een informatie gestuurde netwerkorganisatie. Echter hiervoor kan thans nog geen indicatief bedrag worden afgegeven.

Boete Attero	I	700	50%	PM

Risico
De Brabantse gewesten hebben de arbitragezaak over de naheffingsfacturen over de jaren 2011 t/m 2014 van Attero definitief gewonnen. De naheffingsfacturen over die jaren zijn dan ook volledig van tafel; de gewesten hoeven de facturen van Attero niet te betalen.

Inmiddels heeft Attero ook over het jaar 2015 een arbitragezaak aangespannen. In die zaak is inmiddels een tussenvonnis gewezen waarin Attero geheel onverwacht in het gelijk is gesteld. Er is nog geen eindvonnis en we kunnen een vernietigingsvonnis inzetten. We verwachten dat de kans reëel is dat de Brabantse gewesten het afvaltekort aan Attero moeten vergoeden. Het is nog onduidelijkheid over de hoogte van het bedrag en de verdeling van het te betalen bedrag. Onze positie hierin is dat we vinden dat de verdeling moet plaatsvinden op basis van niet-geleverde hoeveelheden afval. Het risico is op dit moment lastig in te schatten maar het maximale risico ligt tussen de € 300.000 en € 1 miljoen.
Het contract met Attero is op 1 februari 2017 geëindigd.

Beheersmaatregel
We onderzoeken juridische mogelijkheden en we voeren gesprekken met betrokken partijen.

4 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[5]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Invoering berichtenverkeer jeugdzorg	I (2019 en 2020)	400	100	400

Risico
De invoering van het berichtenverkeer voor jeugdzorg is een belangrijke ontwikkeling voor komende jaren. Het berichtenverkeer (digitale uitwisseling van informatie tussen gemeenten en zorginstelling) is al wel ingevoerd voor het onderdeel Wmo. Het berichtenverkeer voor de jeugdzorg voeren we medio 2019 in. Dit betekent dat elke jeugdige die jeugdzorg geniet ingevoerd moet worden in onze systemen. Daarnaast zal het systeem zodanig moeten worden ingericht dat berichtenverkeer ook daadwerkelijk werkt. We zullen hier misschien extra capaciteit en eventueel budgetten nodig hebben voor aanpassing van de applicatie, voor invoering maar ook voor het natraject. Op dit moment is niet duidelijk hoe groot de financiële impact is. Daarnaast zijn met ingang van 1 januari 2020 de individuele gemeenten zelf verantwoordelijk voor betaling van de lichtere jeugdzorg vormen. Dit heeft ook impact op de capaciteit en systemen.

Beheersmaatregel
Een ambtelijke werkgroep is bezig om de consequenties (personele alsmede financiële) in beeld te brengen.

Risico's in de groene categorie

Risico en beheersmaatregel	S/I[6]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Overdracht beheer Horizonscholen	S	PM	50%	PM

Risico
In 2014 heeft de raad besloten het beheer van de Horizonscholen aan stichting OOG en SKBO (inmiddels SAAM) over te dragen. Hieraan lag een overdrachtsdocument ten grondslag dat is opgesteld in samenwerking met alle gebruikers van de huidige Horizonscholen. Tijdens de implementatie daarvan waren er zorgen over de planning, de kosten van aanpassingen van de gebouwen en over de exploitatielasten van de gebouwen. Hier is veelvuldig over gesproken met de toenmalige schoolbesturen. Uiteindelijk heeft het college in juni 2018 een besluit genomen, na akkoord van de Raad van toezicht van stichting SAAM. Daarbij hebben we een compromis gevonden tussen de wens van stichting SAAM om de gebouwen zelf te beheren en onze wens om alle schoolbesturen gelijk te behandelen. Het compromis leidt ertoe dat horizonschool Noorderlicht een MFA wordt. In deze MFA voeren SAAM en wij gezamenlijk het onderhoud en beheer uit. Alle andere horizonscholen worden vanaf 1 januari 2019 reguliere schoolgebouwen. Bij deze gebouwen is SAAM verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud.
Een deel van de structurele kosten die hiermee gepaard gaan is bekend. Er is ook besloten tot verbouwingen die nog financieel doorgerekend moeten worden.

Beheersmaatregel
We verwachten meer duidelijkheid in de eerste helft van 2019.

5 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.
6 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[7]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
Begraven	S	75	80%	60	60

Risico
De kostendekkendheid van de activiteit begraven staat ernstig onder druk. Dit wordt veroorzaakt door teruglopende inkomsten als gevolg van een daling van het aantal begrafenissen. Steeds meer mensen kiezen voor een alternatief (cremeren). Dit is een landelijke tendens. Verder neemt het aantal verlengingen voor huur en onderhoud van graven af. Dit heeft ook een nadelig effect.

Het tekort wordt verder vergroot doordat nabestaande niet altijd kiezen om de asverstrooiing te laten plaatsvinden op de begraafplaats Hoogen Heuvel. Men kiest steeds vaker voor alternatieve locaties die passen bij de overledene. Daarnaast zien we het aantal sociale begrafenissen toenemen. De kosten hiervan komen voor rekening van de gemeente.

Beheersmaatregel
De definitieve cijfers nemen we op in het beheer- en beleidsplan Begraven. In de plannen worden ook voorstellen opgenomen om het tekort terug te dringen.

Wachtgeld wethouders	I	838	30%	251

Risico
In 2022 zijn er weer gemeenteraadsverkiezingen. Na beëindiging van het wethouderschap ontvangt een wethouder een ontslaguitkering, tenzij de pensioengerechtigde leeftijd is bereikt. Dat is geregeld in de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (Appa). Voor de voormalige wethouders hebben we een voorziening wachtgeld wethouders. Voor de zittende wethouders is niet in te schatten of ze aanspraak gaan maken op het wachtgeld. Als ze aanspraak maken kunnen we niet met een redelijke mate van zekerheid het bedrag schatten. Daarom is een directe storting in de voorziening wachtgeld wethouders niet toegestaan. Als compensatie voor deze onzekere toekomstige wachtgeldverplichtingen wordt jaarlijks een bedrag van € 103.000 in de bestemmingsreserve wachtgeld wethouders gestort.
De maximale wachtgeldverplichting van de huidige vijf wethouders bedraagt circa € 1,25 miljoen. Bij het daadwerkelijk ontstaan van de wachtgeldverplichting zal moeten blijken of de reserve wachtgeld wethouders volstaat voor het aanvullen van de voorziening wachtgeld wethouders. Eind 2022 zit er naar verwachting € 412.000 in de reserve wachtgeld wethouders.

Beheersmaatregel
In de begroting wordt jaarlijks een bedrag van € 103.000 gestort in de reserve wachtgeld wethouders. Indien de jaarlijkse storting niet voldoende is dan wordt het tekort eenmalig aangevuld in het jaar waarin het zich voordoet.

7 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[8]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Vennootschapsbelasting	I	PM	25%	PM

Risico
Met ingang van 1 januari 2016 zijn we als gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). Dit betekent dat we vennootschapsbelasting moeten gaan betalen over het resultaat op activiteiten waarbij we fiscaal gezien een onderneming drijven. Dit zijn de activiteiten afval, parkeren en het grondbedrijf. De te betalen vennootschapsbelasting zal voor het grootste deel bepaald worden vanuit het grondbedrijf. Omdat er tot en met begin 2019 nog veel onduidelijk is geweest over de exacte uitvoering van de wet, is de aangifte 2016 in het eerste kwartaal van 2019 ingediend. We hebben voor de berekening van de Vpb last een aantal standpunten ingenomen. Deze standpunten zijn als defensief te kenmerken, de verwachting bestaat dan ook dat de Belastingdienst deze standpunten zal accepteren. In 2019 gaan we overeenkomsten met de belastingdienst sluiten om de standpunten die we hanteren af te stemmen en vast te leggen. Als dat definitief is,
een fiscaal verlies. Ook in 2017 en 2018 verwachten we geen fiscale winst te behalen. We hebben dus geen Vpb-last in de jaarrekening 2018 verwerkt. Mocht de Belastingdienst uiteindelijk toch andere standpunten innemen, kan dit resulteren in een afwijkende fiscale winst en mogelijk een bedrag aan verschuldigde vennootschapsbelasting.

Beheersmaatregel
Op dit moment verwachten we een fiscaal verlies over 2016. Cruciaal daarbij is de waardering van de fiscale openingsbalans. Dit fiscaal verlies betekent dat we ruimte hebben voor verrekeningen in de toekomst.

Heesch West	I	PM	50%	PM

Risico
De gemeente Bernheze, 's-Hertogenbosch en Oss hebben, samen met de provincie Noord-Brabant als mede-opdrachtgever, een masterplan opgesteld voor een bedrijventerrein dat uiteindelijk 76 hectare kan worden. Er zal een gefaseerde ontwikkeling plaatsvinden.

In eerste instantie wordt 50 hectare ontwikkeld met een verdeling van 30 hectare voor zeer grootschalige logistiek en 20 hectare voor andere vormen van ruimte-extensieve bedrijvigheid. De circa 30 hectare wordt doorgeschoven naar een tweede fase. Op grond hiervan is bij de grondexploitatieberekening 26 hectare afgewaardeerd naar agrarische grondwaarde van € 6 per vierkante meter. Het verwachte verlies van Heesch West bedraagt eind 2028 € 43,7 miljoen (eindwaarde). De deelnemende gemeenten hebben hiervoor een verliesvoorziening van € 43,7 miljoen gevormd. Onze verliesvoorziening bedraagt € 13,1 miljoen (30% aandeel). De boekwaarde per 31-12-2018 van Heesch West is ongeveer € 67,4 miljoen (gezamenlijke boekwaarden bij de gemeenten).
De exploitatieberekening bevat risico's op het gebied van gronduitgifte tempo, grondprijzen, kostenstijgingen en in mindere mate renteontwikkelingen. Omdat in 2017 voor langere perioden geldleningen zijn afgesloten is het renterisico beperkt.

Beheersmaatregel
Aanvullend op de verliesvoorziening hebben we ook een risicoreserve Heesch West van € 2,0 miljoen per 31 december 2018. Jaarlijks wordt de grondexploitatieberekening opnieuw geactualiseerd.

8 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[9]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Planschade claim Hofmans	I	PM	100%	PM

Risico
Naar aanleiding van een tussenuitspraak van de rechtbank van 17 augustus 2017 hebben burgemeester en wethouders op 14 november 2017 besloten om een planschadevergoeding van € 109.200 toe te kennen aan Exploitatiemaatschappij "De Voorste Heide B.V.". Op 19 juni 2018 heeft de rechtbank de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB) benoemd om advies uit te brengen. Dit is een onafhankelijke en onpartijdige deskundige, die de bestuursrechter adviseert over geschillen op het gebied van het fysieke leefmilieu. De StAB schakelt eigen expertise in om dit advies uit te kunnen brengen. Vooralsnog is een schatting van de definitieve uitspraak en het uit te betalen bedrag niet te geven. Tot die tijd houden we het bedrag van de tussenuitspraak aan.

Beheersmaatregel
De uiteindelijke uitspraak van de rechtbank zou kunnen leiden tot een ander bedrag aan planschadevergoeding. We zullen het college dan zo snel mogelijk in een voorstel informeren over de omvang van de kosten.

3. Vervallen risico's

We hebben geen risico's die in de programmabegroting 2019-2022 naar voren kwamen die nu zijn vervallen.

4. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Onder het begrip weerstandsvermogen verstaan we het vermogen van de gemeente om risico's op te kunnen vangen, zodat het afgesproken gemeentelijke takenpakket toch onverkort uitgevoerd kan worden.
In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt aangegeven dat het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen enerzijds:

- de weerstandscapaciteit: de middelen waarover we (kunnen) beschikken om niet begrote kosten te kunnen dekken, en anderzijds:
- alle risico's waar nog geen voorzieningen voor gevormd zijn en die van materiële betekenis kunnen zijn.

Voor de gemeente is de weerstandscapaciteit van belang. Een sluitende begroting geeft weliswaar aan dat er evenwicht is tussen de uitgaven en inkomsten, maar ook dat er beperkte ruimte is voor het opvangen van tegenvallers. De weerstandscapaciteit bestaat uit twee onderdelen; de structurele en de incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit
De structurele weerstandscapaciteit dient voor het opvangen van risico's met een meerjarig effect. Deze middelen worden gevormd door:

- de onbenutte belastingcapaciteit: dit is de ruimte waarmee onze OZB opbrengsten moeten stijgen om op een zogenaamd "redelijk peil OZB "uit te komen. Dit "redelijk peil" is gebaseerd op het tarief wat een gemeente moet hebben voor de toelating tot artikel 12 (extra financiële steun vanuit het gemeentefonds). De onbenutte belastingcapaciteit voor het jaar 2019 bedraagt € 3,4 miljoen. Hierbij is rekening gehouden met de extra tariefstijging van 5% in 2019.
- de post onvoorzien: deze post van € 300.000 is structureel in de begroting opgenomen en maakt ook onderdeel uit van de structurele weerstandscapaciteit.

9 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is als volgt opgebouwd:

- het vrij aanwendbare deel van de algemene vrije reserve (inclusief de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf)
- de niet beklemde bestemmingsreserves (overige bestemmingsreserves)
- de stille reserves

- algemene vrije reserve en de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf

De noodzakelijke omvang van de algemene vrije reserve is vastgesteld op 10% van de algemene uitkering. Hierbij zijn de volgende aspecten van belang:

- zijn de belangrijkste risico's in beeld?
- welke beheersmaatregelen zijn er al genomen om risico's te beperken?
- welke risico's zijn nog niet afgedekt?

Naar verwachting zijn de belangrijkste risico's voldoende herkend. Het grootste deel van deze risico's hebben we ook voorzien van beheersmaatregelen en waar nodig afgedekt door middel van een voorziening of reserve (bijvoorbeeld het grondbedrijf). Ook de risico's die zich kunnen voordoen bij grote projecten, zoals Heesch-West, hebben we in beeld gebracht. Hiervoor hebben we bovendien beheersmaatregelen geformuleerd en deels dekkingsmiddelen gereserveerd.Daarnaast hebben we risico's geïdentificeerd waarvan we het bedrag en de kans van optreden met onvoldoende zekerheid kunnen bepalen. Deze komen ten laste van de weerstandscapaciteit.
Uitgaande van de norm van 10% van de algemene uitkering, dient de algemene vrije reserve ongeveer € 17 miljoen te zijn (per 1 januari 2019). Hierbij is rekening gehouden met de stijging van de algemene uitkering door positieve accressen.
De algemene vrije reserve bedraagt per 1 januari 2019 € 21,5 miljoen.

De algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf is nodig om conjuncturele en projectrisico's op te vangen. Vertraging in de uitgifte van gronden door een lagere woningvraag of een verlaging van de grondprijzen door een slechtere economie zijn voorbeelden van conjuncturele risico's. Specifieke risico's per project zijn bijvoorbeeld lagere marktprijzen, kosten bodemsaneringen etc. We hebben de methode van risico-inschatting voor het grondbedrijf in 2018 vernieuwd. Dat was nodig omdat we met het gewijzigde BBV in de grondexploitaties geen ruimte meer mogen reserveren om risico's op te vangen (post onvoorzien). Daarnaast schrijft de BBV een versnelde winstuitkering voor uit grondcomplexen. Dit betekent in zijn algemeenheid het risico dat op een bepaald moment te veel winst is genomen. Deze risico's moeten we binnen de ABR opvangen.

Op basis van deze aangepaste methodiek bedraagt het minimale niveau van de ABR per 1-1-2019 € 6,8 miljoen. De stand per 1-1-2019 is € 11,6 miljoen.

- niet beklemde bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves bevatten middelen die de gemeenteraad voor een bepaalde doelstelling geoormerkt heeft. De gemeenteraad is bevoegd om de bestemming van deze reserves te wijzigen of te besluiten tot extra mutaties ten laste of ten gunste van deze reserves. De bestemmingsreserves kunnen hiermee dus ingezet worden voor het opvangen van risico's als die zich voordoen.

We kennen twee soorten bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. en de overige bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. zijn niet beschikbaar voor de incidentele weerstandscapaciteit, omdat deze structureel zijn ingezet voor de afdekking van (kapitaal)lasten in de begroting. De overige bestemmingsreserves kunnen wel ingezet worden voor het afdekken van risico's als de raad hiertoe besluit. Dit betekent wel dat deze middelen in dat geval niet meer beschikbaar zijn voor het oorspronkelijke doel waarvoor de bestemmingsreserves gevormd zijn.

- stille reserves

Stille reserves zijn activa waarvan de boekwaarde lager is dan de werkelijke waarde en die direct verkoopbaar zijn. Een volledig beeld is niet voorhanden.

Totale weerstandscapaciteit

Samengevat is de huidige weerstandscapaciteit (per 1-1-2019) in afgeronde bedragen:

bedragen in euro's

Structurele weerstandscapaciteit	**Bedrag**
Onbenutte belastingcapaciteit	3.400.000
Post onvoorzien	300.000
Totaal	**3.700.000**

Incidentele weerstandscapaciteit (31-12-2018)	
Algemene reserve	21.552.000
Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf	11.646.000
Niet beklemde bestemmingsreserves	39.260.000
Stille reserves	PM
Totaal	**72.458.000**

5. Financiële kengetallen

Op basis van een wijziging van het BBV nemen we voortaan een aantal financiële kengetallen in deze paragraaf op, zowel in de begroting als in het jaarverslag. Eerst geven we een analyse van de financiële positie op basis van deze kengetallen. Daarna lichten we toe wat de kengetallen betekenen.

Omschrijving	**Rekening 2017**	**Begroting 2018**	**Rekening 2018**
Netto schuldquote	46,22%	44,39%	43,93%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	30,28%	30,23%	32,61%
Solvabiliteitsratio	36,55%	38,68%	36,20%
Structurele exploitatieruimte	2,87%	0,29%	1,32%
Grondexploitatie	16,87%	21,12%	14,48%
Belastingcapaciteit	94,06%	95,01%	95,01%

Analyse kengetallen en financiële positie

Op basis van deze kengetallen concluderen we dat onze financiële positie gezond is.
De netto schuldquotes en de solvabiliteitsratio geven aan dat we met voldoende eigen middelen (reserves) gefinancierd zijn. Onze afhankelijkheid van externe financiering is niet te groot. De netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen vallen binnen de norm. De omvang van de schulden ten opzichte van de baten neemt af. De solvabiliteitsratio ligt stabiel boven de norm. Onze bezittingen op de balans zijn in voldoende mate gefinancierd met eigen vermogen.
De structurele exploitatieruimte is positief. Dit sluit ook aan bij het positieve saldo van de jaarrekening 2018. In hoeverre dit feitelijk structureel doorwerkt naar de programmabegroting 2020 analyseren we in 2019 uit tussentijdse rapportages in 2019.

Het kengetal grondexploitatie is een voorgeschreven kengetal. Het kengetal op zich is niet bruikbaar om conclusies te trekken over de risico's in de grondexploitatie. De paragraaf grondbeleid en het MPG zijn daarvoor betere instrumenten.
Met de belastingcapaciteit zitten we onder het landelijk gemiddelde. We hebben nog ruimte om de belastingen te kunnen verhogen om financiële risico's af te dekken als dit nodig is.

Nadere toelichting indicatoren

Netto schuldquote

De netto schuld geeft informatie over de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de baten in de begroting. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Het is normaal als de netto schuldquote tussen de 20% en 70% ligt. Tussen de 70% en de 80% dreigt de schuldomvang te hoog te worden. Boven de 80% zijn alle bezittingen zwaar belast met schulden.Het percentage is dit jaar verbeterd doordat we veel langlopende schulden hebben afgelost.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Via deze ratio wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Voor deze ratio gelden dezelfde normen als bij de netto schuldquote. Het percentage blijft nagenoeg gelijk met 2017 (omdat het totaal van verstrekte geldleningen in 2018 behoorlijk is afgenomen).

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio dreigt de schuld van de gemeente te hoog te worden als deze zich tussen de 20% en 30% bevindt. Onder de 20% zijn de bezittingen zwaar belast met schulden. Een ratio boven de 30% is aanvaardbaar.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting is het belangrijk om onderscheid te maken tussen de structurele en incidentele lasten. Als dit kengetal positief is, is er ruimte om structurele tegenvallers op te vangen.

Kengetal grondexploitatie

De grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze bij verkoop terugverdiend moet worden. Door de BBV-wijziging is de systematiek van winstneming vanaf 2017 aangepast. Het percentage daalt door verkopen.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om de belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Naar inhoudsopgave

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn vermogens die zijn vastgelegd in objecten met een nut over meerdere jaren. Voor deze objecten is tijdens de levensduur geld nodig om de kwaliteit en het functioneren in stand te kunnen houden. We onderscheiden in deze paragraaf drie categorieën kapitaalgoederen:

- Voorzieningen in de openbare ruimte
- Buitensportaccommodaties
- Gemeentelijke gebouwen (inclusief gebouwen basisonderwijs)

Deze kapitaalgoederen vertegenwoordigen een grote waarde. Samenvattend omvatten de kapitaalgoederen openbare ruimte, buitensportaccommodaties en gebouwen de volgende eigendommen:

- 634 hectare verhardingen in wegen, straten en pleinen met bijbehorende voorzieningen als trottoirs, lichtmasten, wegmeubilair, verkeersregelinstallaties en bruggen en 18 hectare onverharde en halfverharde wegen. De totale weglengte is 865 kilometer.
- 2 parkeergarages en diverse terreinen ingericht voor betaald parkeren en met 101 parkeerautomaten.
- 505 kilometer hoofdriolen onder vrij verval met aansluitleidingen, 183 kilometer persleidingen, 731 mini gemalen, 87 hoofdgemalen en 70 vacuümputten en 10 km vacuümleiding.
- 1.082 ha openbaar groen in parken, plantsoenen, bermen en natuurgebieden (exclusief bossen) waarvan 655 ha binnen de bebouwde kom en 427 ha buiten de bebouwde kom.
- 70298 bomen, exclusief bossen.
- 751 hectare bosgebied
- 154 gebouwen
- 19 sportparken

1. Voorzieningen in de openbare ruimte

Beheerplannen vormen de basis voor beheer, onderhoud en vervanging van voorzieningen in de openbare ruimte. Beheerplannen stellen we op aan de hand van beleidskeuzes die zijn vastgelegd in visiedocumenten, beleidsplannen en beleidsbeslissingen. Op termijn worden bij invoering van de Omgevingswet de relevante kaders in een omgevingsvisie en omgevingsplan opgenomen en wordt de invulling van beheer meer in (gebieds- of thema-) programma's ondergebracht.
Als algemene definitie voor het beheer van voorzieningen hanteren we: de zorg voor afgesproken prestaties en kwaliteiten bij aanvaardbare risico’s en tegen afgesproken of minimale kosten.
Concreet groot onderhoud en vervangingsinvesteringen stemmen we via het Integraal Uitvoeringsprogramma voor de openbare ruimte (IUP) in tijd op elkaar af. We houden daarbij rekening met overige prioriteiten in maatschappelijke opgaven, ontwikkelingen zoals veiligheid, leefbaarheid en duurzaamheid en relevante investeringsprogramma's van derden. Dit betekent dat we bepaalde werkzaamheden uit de beheerplannen naar voren halen of soms naar achteren schuiven omdat daarmee een financieel of maatschappelijk voordeel behaald kan worden. Dagelijks of klein onderhoud staat veel meer op zichzelf en wordt waar relevant gebiedsgericht afgestemd en uitgevoerd.

De beheerplannen bestrijken een beperkte periode. Deze periode is afhankelijk van de beschikbare financiële middelen, nieuwe ontwikkelingen en bestuurlijke of maatschappelijke relevantie. Naast reguliere middelen in de begroting is geld beschikbaar uit reserves en voorzieningen, incidenteel geld dat via de programmabegroting is vrijgemaakt en geld dat via subsidies wordt verkregen. In de beheerplannen brengen we voortaan ook de ontwikkeling van vervangingskosten op langere termijn in beeld en zetten die af tegen de beschikbare middelen. We streven naar een integraal beheerplan op het einde van een bestuursperiode met actueel zicht op dagelijks en groot onderhoud voor een bestuursperiode en actueel inzicht en lange termijn beeld op vervangingsnoodzaak.

In 2013 heeft de gemeenteraad met de Kadernota Openbare Ruimte een kwaliteitscatalogus en kwaliteitsprofiel voor het onderhoud van de openbare ruimte vastgesteld. De budgetten in de begroting zijn daarop gebaseerd.

Het volgende overzicht vermeldt actuele beleids- en beheerplannen, in welk jaar ze zijn vastgesteld en (indien gepland) wanneer we deze actualiseren.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Mobiliteitsplan	2011	
Parkeerbeleidsplan	2005	
Beleidsnota openbare verlichting	2014	
Kadernota, visie en leidraad openbare ruimte	2013 en 2015	
Kwaliteitsprofiel onderhoud openbare ruimte	2013	
Speelruimtebeleid	2017	
Boomstructuurplan	2016	
Integraal beheerplan Openbare Ruimte		2022
Beheerplan wegen	2015	
Beheerplan groen en spelen	2017	
Beheerplan bomen		2019
Beheerplan openbare verlichting	2014	
Beheerplan verkeersregelinstallaties	2015	
Beheerplan Gladheidsbestrijding	2015	
Beheerplan kunstobjecten	2012	
Beheerplan parkeren (betaald)	2015	
Kostendekkingsplan vGRP	2013	2019
Beheerplan haven/recreatieve havens	2015	
Meerjareninvesteringsprogramma Mobiliteit (MIPMo)	2016	2019
Plan gemeentelijke watertaken (vGRP)	2012	2021
Integraal Uitvoeringsprogramma openbare ruimte (IUP)	2016	2019

De vastgestelde minimale kwaliteitsniveaus (uit de Osse kwaliteitscatalogus) voor onderhoud van de openbare ruimte zijn:

Omschrijving	Kwaliteitsniveau
Centrum	Goed
Wonen	Sober
Werken	Sober
Hoofdroutes	Sober
Parken/grote groengebieden	Sober
Sportcomplexen	Sober
Bos/natuurgebied	Sober
Buitengebied	Sober

Voor woongebieden is rekening gehouden met extra budget voor een plus op het onderhoudsniveau Sober. Met uitzondering van de centrumgebieden voldoen we aan het vastgestelde kwaliteitsprofiel. Inspanningen zijn erop gericht om het kwaliteitsniveau in de centrumgebieden te verbeteren.

Financiële consequenties

Per 2017 maken we onderscheid in groot onderhoud en vervangingsinvesteringen. Groot onderhoud draagt bij aan instandhouding van het object en hiervoor moet structureel voldoende geld in de begroting beschikbaar zijn. Een vervangingsinvestering is nodig om het object aan het einde van zijn levensduur te kunnen vervangen. Conform BBV richtlijnen activeren we alle investeringen. De kapitaallasten drukken op de exploitatiebegroting. Deze kapitaallasten zullen de komende jaren met nieuwe investeringen toenemen. Het areaal voorzieningen dat een einde levensduur bereikt zal de komende jaren gaan toenemen omdat steeds meer voorzieningen uit de groei jaren vanaf 1960 op raken. Voor vervanging zijn in de programmabegroting 2019-2022 de investeringsbudgetten daarom opgehoogd.

Opzet financiële vertaling in onze begroting

De financiële consequenties voor deze vervangingsopgave in onze begroting baseren wij op de eerste 10 jaar. Hierbij wordt een splitsing gemaakt tussen de eerste 3 jaar en het 4de tot en met het 10de jaar. Deze opzet is gekozen om de theoretische doorrekening af te stemmen met de praktijk. De theoretische berekening is gebaseerd op de technische levensduur. Het praktische vervangingsmoment wordt gebaseerd op noodzaak vanuit actuele kwaliteitsmeting en integrale afstemming. Dat betekent dat theoretische vervangingen in de praktijk later of eerder kunnen plaatsvinden. Via het IUP worden vervangingsprojecten inzichtelijk gemaakt.
In onze financiële doorrekening en voor onze begroting gaan wij uit van een gemiddeld investeringsbedrag. Dit om de piek in de werkzaamheden af te vlakken en grote financiële schommelingen te voorkomen. Het afvlakken van de piek van de werkzaamheden draagt eveneens bij aan betere beheersing en afwikkeling van de projecten.

bedragen x € 1.000

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Exploitatielasten verhoging investeringsvolume:			1					
a. VAT kosten	160	320	320	431	431	431	431	431
b. Kapitaallasten		37	210	382	636	889	1.137	1.377
Totaal exploitatielasten	**160**	**357**	**530**	**813**	**1.067**	**1.320**	**1.565**	**1.808**
Dekkingsmiddelen:								
Stelpost vrijval groot onderhoud		-271	-441	-1.261	-1.261	-1.261	-1.261	-1.261
Af: kapitaallasten huidige/lopende investeringen					80	160	240	320
Totaal dekkingsmiddelen	**0**	**-271**	**-441**	**-1.261**	**-1.181**	**-1.101**	**-1.021**	**-941**
Saldo (exploitatielasten minus dekking)	**160**	**86**	**89**	**-448**	**-114**	**219**	**544**	**867**

Aanwezige reserves en voorzieningen voor kapitaalgoederen in de openbare ruimte zijn:

- Reserve openbare verlichting
- Reserve verkeersregelinstallaties
- Egalisatiereserve rioleringsbeheer
- Spaar- en egalisatievoorziening rioolvervanging
- Reserve Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP)
- Reserve mobiliteit
- Reserve kapitaallasten investeringen mobiliteit
- Reserve parkeren
- Voorziening groot onderhoud haven en brug

2. Buitensportaccommodaties

Het beheerplan buitensportaccommodaties (2015) is het beheerinstrument voor onderhoud en renovatie van sportterreinen. Dit plan geeft aan hoe we de sportvelden, verhardingen, beplanting, hekwerken, verlichting en inrichtingsmaterialen tijdens de planperiode onderhouden, vervangen en renoveren.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Beheerplan buitensportaccommodaties	2015	2021

Financiële consequenties

Middelen voor renovatie en vervanging zijn via de voorziening onderhoud sportparken beschikbaar.

3. Gemeentelijke gebouwen

Voor het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen sloten we vanaf 2012 voor de duur van 6 jaar een prestatiecontract af op basis van vooraf vastgestelde kwaliteitscriteria. Het contract is voor twee jaar verlengd. Daarnaast stelden we in 2016 voor de hele vastgoedportefeuille een nieuwe meerjarenonderhoudsplanning (MOP) op. Jaarlijks worden de gebouwen geïnspecteerd. Het MOP en de uitvoering van de inspectie is gebaseerd op de methodiek conditiemeten (NEN2767). De MOP vertaalden we in het beheerplan gemeentelijke gebouwen 2013-2018. We onderhouden de gebouwen op conditieniveau 3: sober en doelmatig.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Beheerplan gemeentelijke gebouwen	2013	2018/2019

Financiële consequenties

De onderhoudskosten voor gemeentelijke gebouwen nemen we op in de meerjarige onderhoudsplannen. In de begroting nemen we jaarlijks structureel budget op voor de uitvoering van het noodzakelijk onderhoud. Deze budgetten reserveren we per gebouw in een onderhoudsvoorziening.
Als er op basis van Voorzieningenkaarten/het MIP toekomstplannen voor een gebouw zijn onderhouden we deze in eerste instantie op basis van het MOP. We maken dan wel slimme keuzes en werkzaamheden schuiven mogelijk naar voren of naar achteren, onder andere afhankelijk van het verwachte tempo van de ontwikkelingen.
Als een project concreet geworden is en het college en de raad bijvoorbeeld besloten hebben een bestaand gebouw opnieuw te gebruiken nemen we onderhoud mee in de verbouwingswerkzaamheden. Als besloten wordt een gebouw af te stoten analyseren we de financiële consequenties voor de betreffende onderhoudsvoorziening.
De volgende onderhoudsvoorzieningen zijn aanwezig:

- Onderhoud Ir. Diddewerf
- Onderhoud brandweerkazernes
- Onderhoud accommodatie emancipatie
- Onderhoud gebouwen begraafplaatsen
- Onderhoud accommodatie openluchtrecreatie
- Onderhoud Horizonscholen/gymlocaties in scholen
- Onderhoud sociaal-culturele accommodaties
- Onderhoud Museum Jan Cunen
- Onderhoud sporthallen en -zalen
- Onderhoud gemeentehuis
- Onderhoud monumenten

Paragraaf financiering

Naar inhoudsopgave

Inleiding

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De treasuryfunctie gaat over de financiering van beleid en het aantrekken van de geldmiddelen die daarvoor nodig zijn. De uitvoering van deze taak vraagt snelle beslissingen in een complexe geld- en kapitaalmarkt.
Het beleid van Oss voor de treasuryfunctie is vastgelegd in het treasurystatuut.

De belangrijkste punten uit het treasurystatuut zijn:

- Overtollige gelden zetten we alleen uit bij banken of instellingen die voldoen aan de eisen van de Wet Fido en de bijbehorende uitvoeringsregeling.
- Het aantrekken van leningen gebeurt door bij tenminste 2 financiële instellingen een offerte aan te vragen.
- We maken alleen gebruik van financiële instrumenten om risico's te verkleinen en niet om te speculeren.

Uit deze keuzes blijkt dat we voor een laag risicoprofiel gekozen hebben.

1. Algemene ontwikkelingen

Renteontwikkelingen

De rente op de geld- en kapitaalmarkt wordt voornamelijk bepaald door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB).
De ECB is voornemens de rente tot in de zomer van 2019 ongewijzigd te laten, mede om in het kader van de prijsstabiliteit een inflatie te realiseren van rond de 2% en dit voor de middellange termijn te continueren.
De herfinancieringsrente, het tarief waartegen banken geld lenen, blijft staan op 0%. Al sinds begin 2016 staat de rente op dit niveau. Dit betekent dat banken renteloos geld kunnen lenen. Zij kunnen op hun beurt eenvoudig geld uitlenen aan consumenten en bedrijven. Om te voorkomen dat banken geld oppotten in plaats van spenderen, is de vergoeding die banken krijgen om bij de ECB geld te stallen al langere tijd negatief en bedraagt momenteel -0,4%.

De Nederlandse overheid en daarmee de decentrale overheden profiteren eveneens van deze lage rente. Momenteel zijn de tarieven voor 1-maands kasgeld -0,4% en voor rekening-courant krediet 0,35%. Voor 10-jaars leningen liggen de tarieven onder de 1%. Kort financieren blijft voorlopig zeer aantrekkelijk.

2. Langlopende leningen

Op 5 februari 2018 hebben we een lening van € 15 miljoen afgesloten met een looptijd tot 11 februari 2019 tegen -/- 0,35% rente. Op 11 februari 2019 is deze lening verlengd tot 17 februari 2020 tegen -0,32% rente.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Opgenomen	Verstrekt
Stand per 1 januari 2018	136.009	46.015
Aflossingen in 2018	28.179	9.151
Opgenomen/uitgezet	15.000	2.288
Stand per 31 december 2018	**122.830**	**39.152**

3. Kasgeldlimiet

Een gemeente mag tot de kasgeldlimiet met kortlopende geldleningen (korter dan 1 jaar) gefinancierd zijn. De minister van Financiën heeft de kasgeldlimiet op 8,5% van het begrotingstotaal vastgesteld. Voor Oss was de limiet in 2018 € 25,1 miljoen (8,5% van 295,8 miljoen). Het is toegestaan om 2 kwartalen op rij de kasgeldlimiet te overschrijden. Daarna moet de kortlopende schuld weer onder de limiet worden gebracht.
In 2018 is de kasgeldlimiet elk kwartaal onder de norm gebleven.

In de volgende tabel geven we onze liquiditeitspositie over alle kwartalen van 2018 weer:

bedragen x € 1.000

Kasgeldlimiet	**1e kwartaal 2018**	**2e kwartaal 2018**	**3e kwartaal 2018**	**4e kwartaal 2018**
Vlottende schuld per maand (1)	15.115	15.538	9.667	4.333
Vlottende middelen per maand (2)	0	0	2.865	4.534
Netto vlottend (+) of Overschot middelen (-)(3)	*15.115*	*15.538*	6.801	-201
Kasgeldlimiet	**25.146**	**25.146**	**25.146**	**25.146**
Ruimte onder de kasgeldlimiet	**10.031**	**9.608**	**18.345**	**25.347**

4. Renterisiconorm

Bij het bepalen van de looptijd van de geldleningen die we aantrekken houden we rekening met de wettelijke renterisiconorm. De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering van langlopende geldleningen te beheersen en om dus te zorgen voor goede spreiding van looptijden van leningen. Het renterisico wordt daarbij bepaald als de som van de renteherzieningen en de aflossingen. Het is van belang dat renteherzieningen en aflossingen in de tijd gespreid zijn. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Voor Oss was de norm in 2018 € 59,2 miljoen.
We hebben in 2018 de renterisiconorm voor 48% (€ 28,2 miljoen) gebruikt. In de lijn van het treasurybeleid is dat veilig.

Ons renterisico over de vaste schuld in de jaren 2018-2021

bedragen x € 1.000

Nr.	Renterisico(norm)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
1,	Stand van begrotingstotaal	295.836	318.114	279.229	277.900
2.	Renterisiconorm (20% van 1)	59.167	63.623	55.846	55.580
3.	Renterisico op vaste schuld *	28.179	28.213	28.227	11.242
4.	Ruimte onder renterisiconorm	30.988	35.410	27.619	44.338

* Renterisico op vaste schuld is de som van de renteherzieningen en de aflossingen op langlopende geldleningen.

5. Renteschema

De gewijzigde BBV-voorschriften schrijven voor dat we voortaan ook inzicht geven in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de manier waarop we rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden toerekenen.

Renteschema

Omschrijving	**Bedrag**
Externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 2.620.762
Externe rentebaten	- € 1.141.531
Saldo door te rekenen externe rente	**€ 1.479.231**
Rente die aan de grondexploitatie doorberekend *moet* worden	- € 580.457
Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld toegerekend *moet* worden	€ 0
Totaal door te rekenen externe rente	**€ 898.774**
Rente over eigen vermogen	€ 1.783.914
Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	€ 23.975
Totaal aan taakvelden (programma's inclusief overzicht overhead) toe te rekenen rente	**€ 2.706.663**
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	- € 3.132.726
Renteresultaat op het taakveld treasury	**- € 426.063**

Zowel de omslagrente als de rente over de grondexploitatie hebben we op basis van bovenstaande nacalculatie naar boven afgerond en definitief vastgesteld op respectievelijk 1,5% en 1,21%.
Bij de verdeling van de externe rente naar de verschillende taakvelden ontstaat een positief exploitatieresultaat van € 426.063 op de activiteit kapitaallasten.

6. Schatkistbankieren

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden van decentrale overheden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft het Rijk minder geld te lenen op de financiële markten en zal de staatsschuld dalen. Op basis van ons begrotingstotaal 2018 mogen we per dag afgerond maximaal € 2,2 miljoen (0,75% van begrotingstotaal) aan overtollige middelen aanhouden. Het eventuele meerdere aan overtollige middelen romen we dagelijks af en brengen we onder bij de Nederlandse schatkist.

Paragraaf verbonden partijen

Naar inhoudsopgave

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de gemeentelijke financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet) schrijven voor dat het college in de programmabegroting en in het jaarverslag een overzicht van de verbonden partijen geeft. Het gaat om een overzicht van de externe rechtspersonen waar Oss een bestuurlijke en financiële band mee heeft. Dat kunnen de volgende instellingen zijn:

- Gemeenschappelijke regelingen (GR): bestuursrechtelijke samenwerkingsverbanden tussen gemeenten onderling en/of andere overheidsinstanties. Een lid van het college maakt veelal deel uit van het algemeen of dagelijks bestuur.
- Vennootschappen waarin de gemeente financieel deelneemt (naamloze of besloten vennootschap). De gemeente is daarin via de vergadering van aandeelhouders of een raad van commissarissen vertegenwoordigd.
- Verenigingen waar de gemeente lid van is.
- Stichtingen waarin de gemeente een bestuurszetel heeft.

Op basis van het BBV en de verordening geeft het college per verbonden partij inzicht in:

- De naam en de vestigingsplaats.
- Het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt.
- De veranderingen die zich tijdens het begrotingsjaar hebben voorgedaan in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft.
- Het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar. Als dat niet bekend is, vermelden we de meest recente cijfers die bekend zijn.
- Het resultaat van de verbonden partij.

1. Toelichting

Een paragraaf verbonden partijen dient twee doelen:

1. Duidelijkheid geven of de doelstellingen van de verbonden partij en de gemeente nog steeds overeenkomen en of de verbonden partij die doelstellingen ook realiseert. Verbonden partijen voeren vaak beleid uit dat tot de verantwoordelijkheid van de gemeente behoort. De gemeente is opdrachtgever en verantwoordelijk voor de doelstellingen en programma's.
2. Het geven van inzicht in de risico's en budgettaire gevolgen van verbonden partijen.

Verbonden partijen kunnen in twee categorieën verdeeld worden: de publiekrechtelijke vorm en de privaatrechtelijke regeling. De publiekrechtelijke regeling is een samenwerkingsverband dat gebaseerd is op de Wet gemeenschappelijke regelingen. Het heeft een eigen algemeen bestuur. De deelnemende gemeenten benoemen de leden van dat bestuur. Het algemeen bestuur benoemt het dagelijks bestuur. Oss heeft zitting in een aantal besturen van gemeenschappelijke regelingen.

De bestuursleden hebben een informatie- en verantwoordingsplicht naar de gemeenteraad over hun inbreng in deze samenwerkingsverbanden. In Oss hebben we daarom de gemeenschappelijke regelingen steeds als vast agendapunt bij de raadscommissies staan. Verder behandelt de gemeenteraad de kadernota's, begrotingen en jaarrekeningen van de gemeenschappelijke regelingen (zie het overzicht van regelingen verderop in deze paragraaf) in een aparte vergadering.

In het position paper 'Oss en de regio' staan onze beleidsuitgangspunten rondom samenwerking (en dus ook verbonden partijen). We richten ons op effectieve en efficiënte samenwerkingsorganisaties, waarbij we uitgaan van autonomie van organisaties. Daar waar een nieuw samenwerkingsverband wenselijk is kiezen we bij voorkeur voor een zo licht mogelijke vorm van samenwerking. De vorm moet passen bij de maatschappelijke opgave.

Naast samenwerking binnen gemeenschappelijke regelingen werken we in toenemende mate samen op basis van privaatrechtelijke rechtsvormen, zoals vennootschappen, verenigingen, stichtingen en convenanten. Deze beschrijven we hierna ook in tabelvorm, na het overzicht van gemeenschappelijke regelingen.

2. Bijzondere ontwikkelingen/risico's

Omgevingsdienst Brabant-Noord (ODBN)

De organisatie staat nog steeds onder druk. Het jaar 2018 was - opnieuw - een turbulent jaar voor de ODBN. Het bestuur heeft ingrijpende keuzes gemaakt. Er zijn maatregelen getroffen om organisatorisch en financieel in control te komen. Om de bestuurlijke inbreng te versterken is tijdelijk een externe deskundige aan het Dagelijks Bestuur toegevoegd. Vanuit onze zorg over de robuustheid van de ODBN verzoeken wij de ODBN om ons met regelmaat te informeren over de voortgang.

Omgevingswet

De toekomstige Omgevingswet (Ow) wordt één van de grootste wijzigingen in de wetgeving voor het fysieke domein van de afgelopen decennia. De wet bundelt 25 wetten, 120 sectorale AMvB's (Algemene Maatregelen van Bestuur) en honderden ministeriële regelingen. De uitgangspunten van deze wet zijn participatie en integrale aanpak op basis van vertrouwen, met als doelen minder en overzichtelijkere regels, meer ruimte voor initiatieven van inwoners en bedrijven en lokaal maatwerk.
Voor het zover is zullen de provincie Noord-Brabant, wij als gemeente en de ODBN (Omgevingsdienst Brabant Noord) veel inspanning moeten leveren om deze wet binnen de eigen organisatie in te voeren, maar ook om de onderlinge samenwerking te organiseren conform de vereisten van de Omgevingswet. Daarvoor heeft de ODBN op verzoek van de gemeenten het RNO (Regionaal Netwerk Omgevingswet) georganiseerd. Hierin zitten de projectleiders/programmamanagers van provincie, ODBN, Veiligheidsregio, waterschappen, GGD en gemeenten uit de regio.
De Omgevingsdienst heeft zich in 2018 vooral gericht op de voorbereiding van de eigen organisatie. Daarnaast is het RNO geëvalueerd. Op basis van die evaluatie zal het RNO zich in 2019 vooral richten op de organisatie van de samenwerking in de keten.

Veiligheidsregio Brabant-Noord

In 2019 gaat het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio zich verder beraden op de toekomst: wat zou de Veiligheidsregio Brabant-Noord voor veiligheidsregio moeten zijn, vanuit welke verantwoordelijkheid en met welke breedte in takenpakket. De komende 2 jaar zal de doorontwikkeling vorm moeten krijgen en zal het bestuur de ambities van de Veiligheidsregio kritisch bezien. We sluiten niet uit dat in 2022 de kosten van de Veiligheidsregio (verder) zullen stijgen in verband met de doorontwikkeling van de Veiligheidsregio tot een informatiegestuurde netwerkorganisatie.

Veiligheidshuis

In 2018 zijn alle voorbereidingen getroffen om het Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf te fuseren met het Veiligheidshuis 's-Hertogenbosch. In het najaar hebben alle gemeenten in Brabant Noordoost ingestemd met de fusering. Dit betekent dat we vanaf 1 januari 2019 spreken van een Zorg- en Veiligheidshuis in Brabant Noordoost.

3. Ontwikkelingen per samenwerkingsverband

A. Publiekrechtelijke samenwerkingen: Gemeenschappelijke Regelingen (GR)

Gezondheidsdienst Hart voor Brabant (GGD)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Brabant-Noord, de Meierij en regio Tilburg, totaal 25 gemeenten.

Zetel: Tilburg
Portefeuillehouder: Wethouder T. van Kessel, lid dagelijks bestuur.
Website: www.ggdhvb.nl
Programma: 1. Zorg en welzijn

Toelichting:
De GGD Hart voor Brabant is een GR van 25 gemeenten in de regio Midden-Brabant, regio de Meierij en regio Brabant Noordoost. De GGD voert voor ruim 1 miljoen inwoners van haar werkgebied taken uit op het gebied van de openbare gezondheidszorg in opdracht van de gemeente(n). Dit gebeurt op basis van de Wet Publieke Gezondheid (WPG).

Mensen gezonde kansen bieden om alles uit hun leven te halen. Dat is het doel van de GGD. Want als mensen zich gezond voelen, helpt dit hen om mee te doen in de samenleving en alles uit het leven te halen. Dat maakt gelukkiger én zelfredzamer.
De GGD gebruikt hierbij de definitie van gezondheid van Machteld Huber (2012): *"Het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven."* Positieve gezondheid als basis voor ons handelen.
De GGD richt zich op de publieke en preventieve gezondheid: de taken die de overheid op zich neemt om de gezondheid van iedereen te bewaken, beschermen en bevorderen, zonder dat mensen daar altijd om vragen. Daarbij hebben we extra aandacht voor mensen die meer hulp nodig hebben, bijvoorbeeld omdat ze kwetsbaar zijn of zorg mijden. De GGD doet dit in opdracht van onze 25 gemeenten in Midden-Brabant en Brabant-Noord.

Financieel
Onze reguliere bijdrage in 2018 was € 2.681.456 en voor 2019 € 2.950.254 (inclusief € 1,82 per inwoner voor het rijksvaccinatieprogramma).

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 11.087.000
31-12-17: € 10.756.000

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 10.334.000
31-12-17: € 8.902.000

Resultaat:
2017: € 330.000

Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
11 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost*, samen met de provincie Noord-Brabant.

Zetel: Uden
Portefeuillehouder: Wethouder J. Van Orsouw
Programma: 1. Zorg en welzijn

Toelichting:
Deze gemeenschappelijke regeling zorgt voor deur-tot-deur vervoer voor geïndiceerden en alle andere reizigers.

In 2019 start een nieuwe vervoerder. De aanbesteding daarvoor is in juli 2018 gestart. Het nieuwe contract loopt tot ten minste 2021 met de mogelijkheid van verlenging van tweemaal 1 jaar. Hierdoor is de 'Stip op de Horizon' uitgesteld.

Financieel
Onze bijdrage in 2017 was € 56.685 (GR) en € 957.515 (beleidsuitvoering)
Onze bijdrage in 2018 was € 60.820 (GR), € 853.380 (beleidsuitvoering)

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
31-12-2017: € 1.190.974
31-12-2018: € 837.052 (op basis van concept jaarrekening 2018)

Vreemd vermogen:
31-12-2017: € 620.833
31-12-2018: € 315.747 (op basis van concept jaarrekening 2018)

Resultaat:
2017: € 20.706 nadelig
2018: € 64.022 voordelig (op basis van concept jaarrekening 2018)

Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden, West en Noord (RAV)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
45 gemeenten in Brabant-Noord, Midden en West.

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Wethouder T. van Kessel, tevens lid dagelijks bestuur.
Website: www.ravbrabantmwn.nl
Programma: 1. Zorg en welzijn

Toelichting:
De RAV is een gemeenschappelijke regeling van 45 gemeenten in Brabant-Noord, Midden en West en heeft als doel om kwalitatief hoogwaardige ambulancezorg te leveren.

Financieel
De gemeentelijke bijdrage is vanaf 2012 op € 0 gesteld.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 12.569.000
31-12-17: € 13.036.000

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 21.193.000
31-12-17: € 27.307.000

Resultaat:
2017: € 473.000

Centrumregeling Wmo Brabant Noord-Oost

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Noordoost-oost Brabant

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder T. van Kessel
Programma: 1. Zorg en welzijn

Toelichting:
In Noordoost Brabant kopen we gezamenlijk de Wmo hulp in. Oss is centrumgemeente voor de inkoop van Wmo-ondersteuning (voor de taken die vanaf 2015 door de gemeenten worden uitgevoerd). Oss koopt in namens de deelnemende gemeenten. Regionale inkoop leidt tot minder administratieve lasten voor de aanbieders, meer eenheid in de regio en een sterkere positie in het gesprek met aanbieders.

De kosten voor de inkooporganisatie zijn gebaseerd op een begroting, die tweejaarlijks met het inkoopplan wordt vastgesteld. De doorberekening naar de deelnemende gemeenten vindt plaats naar rato van het ontvangen rijksbudget Wmo.

Financieel
Onze reguliere bijdrage aan de centrumregeling in 2018 was € 240.000 en voor 2019 begroot op € 245.848. Dit is exclusief de kosten voor de uitvoering van de Wmo 2015.
In deze centrumregeling zijn er, naast het inkopen van Wmo hulp, ook afspraken gemaakt over regionaal Wmo toezicht. Onze reguliere bijdrage hieraan was in 2018 € 44.000.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Deze gemeenschappelijke regeling heeft geen openbaar lichaam dus geen eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat.

Centrumregeling Jeugdhulp Noordoost-Brabant

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Noordoost Brabant

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Wethouder K. van Geffen.
Website: N.v.t.
Programma: 1. Zorg en welzijn

Toelichting:
De regeling is aangegaan met als doel het behartigen van de belangen van de gemeenten op het gebied van de doelmatige inkoop van de individuele voorzieningen en de flexibele jeugdhulp, volgens het systeem van bestuurlijk aanbesteden.

De kosten voor de inkooporganisatie zijn gebaseerd op een begroting, die jaarlijks met het inkoopplan wordt vastgesteld. De doorberekening naar de deelnemende gemeenten vindt plaats naar rato van het aantal jeugdigen 0 t/m 17-jarigen.

Financieel
Onze reguliere bijdrage aan de centrumregeling in 2018 was € 267.053 en voor 2019 bedraagt deze € 256.363. Dit is exclusief de kosten voor de uitvoering van de Jeugdhulp.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Deze gemeenschappelijke regeling heeft geen openbaar lichaam dus geen eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat.

Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
11 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost*.

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder K. van Geffen, tevens lid dagelijks bestuur.
Website: www.wvs-nb.nl
Programma: 2. Werk, inkomen en onderwijs

Toelichting:
Het Werkvoorzieningschap is ingesteld door 11 gemeenten in de regio Noordoost-Brabant. Het openbaar lichaam is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) voor deze gemeenten. De materiële uitvoering van de Wsw is opgedragen aan de IBN Holding B.V.

Het Werkvoorzieningschap is namens 11 gemeenten enig aandeelhouder en eigenaar van IBN. De kosten van de gemeenschappelijke regeling bestaan uit bestuurskosten van het Werkvoorzieningschap en een klein deel van de uitvoeringskosten Wsw, namelijk die kosten die voortvloeien uit het formeel werkgeverschap van Wsw-werknemers en ambtelijk personeel.

Financieel
De gemeentelijke bijdrage was in 2018 € 0,25 per inwoner. Voor de gemeente Oss komt dit neer op ongeveer € 23.000 in 2018.

Het saldo van de zogenaamde Algemene Gemeentelijke Reserve (AGR) is voor de gemeente Oss op 30-09-2018 een bedrag van € 1.373.592. Van dit bedrag is € 243.514 reeds bestemd. De gemeente kan de AGR inzetten voor opdrachten bij IBN.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 27.592.900
31-12-17: € 27.047.800

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 0
31-12-17: € 0

Resultaat:
2017: € 0

Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL BNO)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
11 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost*.

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder K. van Geffen, tevens voorzitter dagelijks bestuur.
Website: *www.rblbno.nl*
Programma: 2. Werk, inkomen en onderwijs

Toelichting:
Het Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL BNO) voert voor 11 gemeenten de Leerplichtwet en de RMC-wet uit. Het bureau ziet erop toe dat kinderen tussen de 5 en 18 jaar onderwijs volgen en dat kinderen tussen de 18 en 23 jaar een startkwalificatie halen. Een startkwalificatie is een mbo-diploma op minimaal mbo-niveau 2. De aanpak blijft in lijn met het beleidskader 2017-2020.

Financieel
Medio 2017 is er een nieuwe cao afgesloten waardoor de personeelskosten zijn toegenomen. Deze zijn tot 1 januari 2019 opgevangen binnen de bestaande begroting. Per 1 januari 2019 zal opnieuw een cao worden afgesloten. De verwachting is dat een indexatie van de personeelskosten met 3% noodzakelijk is.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 142.405
31-12-17: € 173.367

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 0
31-12-17: € 0

Resultaat:
2017: € 30.962

Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
17 gemeenten in Brabant-Noordoost, de provincie Noord-Brabant en waterschap Aa en Maas.

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, tevens lid dagelijks bestuur.
Website: *www.bhic.nl*

Programma: 3. Ontmoeten, sport en cultuur

Toelichting:
Dit betreft het beheer van archieven in Brabant-Noordoost. Deze organisatie is ontstaan uit een fusie van het Streekarchief Brabant-Noordoost met het Rijksarchief.

Financieel
In 2018 was onze bijdrage € 311.000. In 2019 stijgt deze bijdrage door indexering naar € 316.600.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 2.906.805
31-12-17: € 3.818.059

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 1870.000
31-12-17: € 1.760.000

Resultaat:
2017: € 53.964

Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
19 gemeenten in Brabant Noord en de provincie Noord-Brabant.

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Wethouder J. van der Schoot, tevens lid dagelijks bestuur.
Website: *www.odbn.nl*
Programma: 5. Zuinig op ons klimaat

Toelichting:
De ODBN heeft als taak om de kwaliteit van vergunningverlening en toezicht en handhaving bij de uitvoering van het milieudeel van de Wabo te verbeteren. De belangrijkste ambities liggen op het vlak van aanpak ketens, milieucriminaliteit en risicovolle bedrijven. Ook heeft de ODBN de opdracht de innovatie en efficiëntie van de taakuitvoering te bevorderen.
In 2017 en ook in 2018 heeft de ODBN te maken gehad met een financieel tekort. Een extern bureau heeft een financiële review uitgevoerd, met als doel om een toekomstgerichte, financieel stabiele organisatie te creëren. In 2018 is op basis van deze review een meerjarenontwikkelplan opgesteld om met name de structurele verbeteringen vorm te geven. Onderdeel daarvan is een andere tariefstructuur. Dit heeft geleid tot een hogere bijdrage aan de ODBN.

Bijzondere risico's:
- De financiële situatie blijft nog erg kwetsbaar.
- De organisatie is nog niet op orde.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 7.077.000
31-12-17: € 3.809.000

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 18.219.000
31-12-17: € 18.583.000

Resultaat:
2017: - € 1.566.000

Milieustraat

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Zetel: Oss

Portefeuillehouder: Wethouder J. van der Schoot, tevens voorzitter.
Website: *www.loket.oss.nl*
Programma: 5. Zuinig op ons klimaat

Toelichting:
Deze gemeenschappelijke regeling zorgt voor het beheer van de Milieustraat voor Oss en Landerd. Landerd betaalt hiervoor een vergoeding naar rato van het aantal inwoners.

Beheer en exploitatie van de Milieustraat Oss is geregeld via:
1. GR Milieustraat
2. Reglement Milieustraat Oss en Groencompostering Oss

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Niet van toepassing.

Bijdrage van Landerd:
2017: € 205.718
2018: € 210.000
2019: € 284.835

Afvalinzameling Landerd

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Zetel: Oss
Portefeuillehouder:
Wethouder J. van der Schoot, tevens voorzitter.
Website: *www.landerd.nl/inwoners/afvalinzameling*
Programma: 5. Zuinig op ons klimaat

Toelichting:
Als centrumgemeente zamelen we in opdracht van de gemeente Landerd huishoudelijk restafval, GFT en PMD (Plastic) in bij huishoudens en brengen we het ingenomen afval naar het overslagstation.
De GR is uitgewerkt via een 'Dienstverleningsovereenkomst gericht op het inzamelen en vermarkten van huishoudelijke afvalstoffen'.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Niet van toepassing.

Bijdrage van Landerd:
2017: € 306.590
2018: € 306.000
2019: € 324.505

Heesch-West

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Gemeenten Bernheze, Oss en 's-Hertogenbosch.

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, tevens lid dagelijks bestuur en wethouder J. van Orsouw, tevens lid algemeen bestuur.
Website: *www.oss.nl/gemeente/inwoners/actueel/plannen-en-projecten/bedrijventerrein-heesch-west*
Programma: 6. Vitale economie

Toelichting:
Deze GR is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het regionaal bedrijventerrein Heesch-West en is in 2014 opgericht.

Deze GR is financieel nog beperkt gevuld. De gronden (boekwaarden) zijn nog niet ingebracht bij de GR. Daarom heeft de GR zelf nog geen geld aangetrokken. De GR bereidt het bestemmingsplan en MER (Milieu Effecten Rapportage) voor. De grondgebonden gemeenten voeren hiervoor in 2019 de benodigde procedure. Bij de overdracht van het ontwerp bestemmingsplan tekenen de GR en de grondgebonden gemeenten de gebiedsovereenkomst en gaan de gronden over naar de GR. Bestaande leningen zullen overgenomen worden of opnieuw afgesloten moeten worden.

Financieel
Er vindt geen jaarlijkse gemeentelijke bijdrage plaats.

De gezamenlijke boekwaarde (bij de gemeenten) per 31-12-2017 van Heesch-West is ongeveer € 69 miljoen. Daar staat tegenover dat de deelnemende gemeenten een verliesvoorziening van bijna € 44 miljoen hebben getroffen per 31 december 2017.

De gemeente Bernheze participeert voor 12%, 's-Hertogenbosch voor 58% en Oss voor 30% in het geheel.

De deelnemende gemeenten en de provincie Noord-Brabant hebben een masterplan opgesteld. In dit plan staat dat het bedrijventerrein uiteindelijk gefaseerd kan groeien naar ±80 ha. De GR en de provincie Noord-Brabant zien Heesch-West als een bijzonder bedrijventerrein met veel aandacht voor duurzaamheid en energie en (zeer) grootschalige logistiek. In de eerste fase gaat het om 50 ha: 30 ha voor zeer grootschalige logistiek en 20 ha voor bedrijven uit andere sectoren, zoals de bouw, die veel ruimte nodig hebben.
Bij de tweede fase (± 30 ha) kijken we wat de actuele vraag zal zijn. Dit vertalen we dan in onze plannen.
De nota reikwijdte en detailniveau is in 2017 voor zienswijzen vrij gegeven. In 2018 is Antea i.s.m. KuiperCompagnons doorgegaan met de voorbereidingen van het MER en bestemmingsplan. Medio 2019 gaat het voorontwerp-bestemmingsplan Heesch-West met het MER de procedure in. In de tweede helft van 2019 staat besluitvorming over de ontwerp-bestemmingsplannen gepland, samen met de ondertekening van de Gebiedsovereenkomst (GOK). In de eerste helft van 2020 vindt het vaststellen van de twee bestemmingsplannen plaats, gevolgd door de beroepsperiode. Vervolgens kan worden gestart met de gronduitgifte.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: - € 44.831
31-12-17: - € 174.085

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 2.694.275
31-12-17: € 2.705.752

Resultaat:
2017: - € 129.254

Veiligheidsregio Brabant-Noord

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
17 gemeenten in Brabant-Noord (conform gebied politieregio).

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens lid dagelijks bestuur en plv. voorzitter van de Veiligheidsregio.
Website: *www.vrbn.nl*
Programma: 9. Veilige omgeving

Toelichting:
De Veiligheidsregio heeft 4 hoofdtaken:
- Regionale brandweerzorg (BBN)
- Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen (GHOR)
- Gemeenschappelijke meldkamer Brabant-Noord met Brabant-Zuidoost (MKOB)
- Bevolkingszorg

Door veranderingen in de omgeving met toenemende eisen aan de brandweerorganisatie en onder invloed van eerder doorgevoerde bezuinigingen bevindt de BBN zich op dun ijs:
- een gebrek aan uitvoeringscapaciteit
- het niet kunnen inspelen op ontwikkelingen
- bedrijfskundige onvolwassenheid
- wegvallende inkomsten dan wel stijgende kosten

De BBN beschikt wel over financiële reserves om de periode tot 2019 te kunnen overbruggen.

Om de versterkingen structureel te borgen betalen de gemeenten vanaf 2019 een hogere gemeentelijke bijdrage. Hier heeft de gemeenteraad in 2018 via de zienswijze over het begroting 2019 mee ingestemd.

Financieel
In 2018 was de gemeentelijke bijdrage voor de gemeente Oss € 3.864.226.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 9.468.000
31-12-17: € 9.927.000

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 26.776.000
31-12-17: € 24.246.000

Resultaat:
2017: € 970.000

Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Gemeenten Asten, Bernheze, Gemert-Bakel, Laarbeek, Sint Anthonis, Someren, Landerd, Uden, Deurne, Boekel, Oss en het Waterschap Aa en Maas.

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, tevens lid dagelijks bestuur.
Website: www.bs-ob.nl
Programma: 11. Financieel solide

Toelichting:
De BSOB voert voor onze gemeente taken uit op het gebied van het waarderen van onroerende zaken en het heffen en innen van belastingen.

Met ingang van 2019 is de kostenverdeelmethode aangepast. De belangrijkste wijziging is dat de totale invorderingsopbrengsten niet meer verrekend worden met de totale kosten. In plaats daarvan worden de invorderingsopbrengsten rechtstreeks uitbetaald aan de desbetreffende gemeente. Daarmee voldoet de BSOB ook aan gewijzigde regels van de Belastingdienst. Door deze aanpassing in de kostenverdeelmethode lijkt onze bijdrage aan de BSOB in eerste instantie te stijgen omdat deze voortaan alleen op de kosten gebaseerd is. In de loop van het jaar worden echter de invorderingsopbrengsten uitbetaald. De verwachting is dat er voor de gemeente Oss een voordeel ontstaat.

Financieel
Bijdrage 2018: € 1.191.281
Bijdrage 2019 € 1.187.703

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 0
31-12-17: € 0

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 0
31-12-16: € 0

Resultaat:
2017: € 0

B. Vennootschappen en corporaties

Pivot Park Holding BV

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok.
Website: www.pivotpark.nl

Doel:
Het Pivot Park is een park voor bedrijven en instellingen in de sector life sciences & health (met name actief in onderzoek naar en ontwikkeling van medicijnen) op het industrieterrein Moleneind in Oss. Pivot Park Holding BV is per 1 januari 2019 ontstaan uit een fusie van OLSP Vastgoed BV (met provincie en gemeente als aandeelhouders) en OLSP Holding BV (provincie aandeelhouder). De gemeente bezit 29,27% van de aandelen in Pivot Park Holding BV, de provincie Noord-Brabant de overige 70,73%.

Pivot Park draagt bij aan de volgende doelen van de twee aandeelhouders:
1. Het leveren van een bijdrage aan de gezondheidszorg wereldwijd, met name door de ontwikkeling van een campus voor onderzoek naar en ontwikkeling van medicijnen.
2. Het behoud en de groei van hoogwaardige werkgelegenheid in Noord-Brabant en in de gemeente Oss in het bijzonder.
3. Het leveren van een bijdrage aan de regionale en nationale kenniseconomie, in het bijzonder aan de Topsector Life Sciences & Health (LSH) en de Topsector Chemie.
4. Het bereiken van zodanig positieve exploitatieresultaten door de vennootschappen dat het park en de parkorganisatie op termijn overgedragen kunnen worden aan één of meer private partijen.

De directie van Pivot Park Holding BV bestuurt zelfstandig en autonoom, geeft leiding en voert het dagelijks management. Taken van het bestuur zijn onder meer:
- Het beheren, onderhouden en ontwikkelen van de gebouwen en de open ruimte van het park, onder meer door het treffen van energiereducerende maatregelen, het anderszins verbeteren en geschikt maken van gebouwen voor meerdere huurders of de sloop van gebouwen.
- Het faciliteren van gevestigde en nieuw aan te trekken bedrijven en instellingen.
- Het bevorderen van samenwerking tussen de op het Pivot Park gevestigde bedrijven en instellingen onderling en met elders gevestigde bedrijven en (kennis)instellingen (ontwikkelen van het Pivot Park ecosysteem).

De Raad van Commissarissen houdt toezicht op het beleid van de directie en de algemene gang van zaken in de onderneming. De Raad van Commissarissen bestaat uit maximaal drie natuurlijke personen. De gemeente benoemt 1 commissaris, de provincie 2 leden (waaruit de voorzitter wordt gekozen).

Betrokkenheid:

Bedragen uit de eerdere jaarverslagen hebben betrekking op OLSP Vastgoed BV. Voor Pivot Park Holding BV zijn deze gegevens nog niet beschikbaar.

Coöperatieve Vereniging Midwaste

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder J. van der Schoot.
Website: *www.midwaste.nl*

Doel:
Midwaste is een vereniging waarvan alleen publiekrechtelijke inzameldiensten met meer dan 50.000 aansluitingen lid kunnen worden. Zij ondersteunt de leden bij de bedrijfsvoering, zowel op het gebied van duurzaamheid als de exploitatie.

Betrokkenheid:
De gemeente is een jaarlijkse vaste managementfee van € 40.000 verschuldigd. Daarnaast is er een opslag (variabele fee) van € 0,75 per ton voor de bij Midwaste ingebrachte tonnages. Deze kosten worden ruimschoots gecompenseerd door de schaalvoordelen die Midwaste biedt.

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok.
Website: *www.bngbank.nl*

Doel:
Bankier van de Nederlandse gemeenten en huisbankier van de gemeente Oss.

Betrokkenheid:
De gemeente Oss is aandeelhouder (64.646 aandelen). Jaarlijks ontvangen we dividend. De dividenduitkering over 2017 was € 163.554. De dividenduitkering over 2018 wordt in 2019 bekend.

Eigen vermogen:
01-01-17: € 4.486 miljoen
31-12-17: € 4.953 miljoen

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 149.514 miljoen
31-12-17: € 135.072 miljoen

Resultaat:
2017: € 393 miljoen

NV Brabant Water

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, tevens vertegenwoordiger van de gemeente bij de algemene vergadering van aandeelhouders.
Website: *www.brabantwater.nl*

Doel:
Watervoorziening in de provincie Noord-Brabant.

Betrokkenheid:
De gemeente Oss is aandeelhouder (82.901 aandelen). Er wordt geen dividend uitgekeerd.

Eigen vermogen:
01-01-17: € 578 miljoen
31-12-17: € 609 miljoen

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 400 miljoen
31-12-17: € 439 miljoen

Resultaat:
2017: € 31,2 miljoen

C. Stichtingen en verenigingen

Stichting Agrifood Capital

Rechtspersoon:
Persoonlijke titel: W. Buijs-Glaudemans, lid stichtingsbestuur.
Zetel: 's-Hertogenbosch
Website: *www.agrifoodcapital.nl*

Doel:
Noordoost-Brabant wordt dé topregio in Agrifood. De accenten liggen hierbij op een excellente arbeidsmarkt (People), krachtige bedrijvigheid (Business), betekenisvolle vernieuwingen (Innovation) en een aantrekkelijke woon-werkomgeving (Basics).

De Stichting AgriFood Capital is vooral actief op de onderdelen Business en Innovation. Binnen Innovation worden drie thema's onderscheiden: Healthy Food, Smart Food en Circulair Food. In 2018 is veel werk gemaakt van de RegioDeal en We Are Food 2018. Dit naast een aantal andere projecten, zoals een Innovatieconsortium Cross-over High Tech (WUR, TUe, HAS, ZLTO, AFC met support PNB), een ScaleUp programma voor kleine ondernemingen met groeiambities en een Businessplan Open Datalab AgriFood.

- In veel gemeenten zijn er tijdens het We Are Food-jaar evenementen en activiteiten geweest die aandacht hebben besteed aan duurzame voeding en de productie daarvan. De Stichting AgriFood Capital heeft ook een aantal eigen producties gedaan: Food100, Open Days 4 Talent en Keukenbazen.
- In 2018 heeft het Rijk regio's uitgenodigd om een voorstel in te dienen dat zorgt voor structurele versterking van die regio. In een regiodeal geeft de regio aan welke brede maatschappelijke opgave of kans zij wil benutten. AgriFood Capital heeft een regiodeal ingediend om de intensieve veehouderij te transformeren naar een duurzame en maatschappelijk houdbare sector voor de productie van eiwitten, gebaseerd op de gedachte van een gesloten kringloop. Met de regiodeal vroegen de triple-helix partijen ondersteuning bij het mogelijk maken van nieuwe technische en sociale innovaties in die transitie. Het gaat om versterking en versnelling van datgene wat zij zelf al bijdragen. In november heeft het Rijk laten weten dat de aanvraag van onze regio niet is gehonoreerd. De regio bekijkt of en hoe de geformuleerde ambities ook zonder financiële steun van het Rijk tot stand kunnen komen.

Betrokkenheid:
De stichting is onafhankelijk en opgericht door personen met een achtergrond in het bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid.
De vertegenwoordigers met een verbinding naar de overheid informeren en raadplegen de bestuurlijke regiegroep Convenant Brabant-Noordoost over de activiteiten van de stichting.

Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Noordoost

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens penningmeester van de stichting.
Website: *www.veiligheidshuizen.nl*

Doel:
In 2018 is het fusieproces tussen het Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf en het Veiligheidshuis 's-Hertogenbosch in gang gezet. Vanaf 1 januari 2019 spreken we van één Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Noordoost.

Het Zorg- en Veiligheidshuis is een samenwerkingsverband waarin zorg- en strafpartners en gemeenten, onder eenduidige regie, werken aan complexe zorg- en veiligheidsproblemen. De doelstelling van de samenwerking is bijdragen aan de algemene veiligheid, het verbeteren van de persoonlijke situatie, het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en/of maatschappelijke uitval. Dit gebeurt door een combinatie van repressie, bestuurlijke interventies en zorg, wat moet worden gezien als een zwaarwegend algemeen belang.

De deelnemende gemeenten dragen jaarlijks bij in de kosten.
In 2018 was onze bijdrage € 51.634 (exclusief nazorg, sinds 1 januari 2018 voert de gemeente Oss deze taak zelf uit). In 2019 is onze bijdrage € 66.125.

Betrokkenheid:
Eigen vermogen Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf:
01-01-17: € 183.856
31-12-17: € 150.858

Vreemd vermogen Regionaal Veiligheidshuis:
01-01-17: € 60.500
31-12-17: € 101.314

Resultaat Regionaal Veiligheidshuis:
2017: - € 32.998

Vereniging Talentencampus Oss

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens voorzitter van de vereniging en wethouder K. van Geffen, tevens bestuurslid van de vereniging.
Website: *www.talentencampusoss.nl*

Doel:
Als netwerkorganisatie richt de Vereniging Talentencampus zich vooral op het streven naar een toekomstbestendige arbeidsmarkt. Vanuit deze opdracht organiseert en coördineert de Talentencampus zowel fysieke als online ontmoetingen op het snijvlak van onderwijs en arbeidsmarkt. Deelnemende partijen binnen het netwerk zijn de co-creators van een inspirerend en aantrekkelijk programma voor een leven lang leren, werken en ontwikkelen.

De gemeente draagt jaarlijks bij in de kosten. In 2018 was onze bijdrage € 150.000.
Voor 2019 dragen we € 150.000 als gemeente bij. Dit geldt ook voor de jaren 2020 tot en met 2022.

Betrokkenheid:
Eigen vermogen:
01-01-18: € 133.899
31-12-18: € 142.613

Vreemd vermogen:
01-01-18: € 22.103
31-12-18: € 21.418

Resultaat:
2018: € 8.714

Stichting de Kracht van Oss

Rechtspersoon:
Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok is lid van de stuurgroep die de koers uitzet van deze stichting.
Website: https://dekrachtvanoss.nl/

Doel:
Op advies van de Rekenkamercommissie (rapport 'What's in it for Oss?') is deze stichting toegevoegd aan dit overzicht.
Als partner in de Kracht van Oss onderschrijven we het gezamenlijke hoofddoel, namelijk: het gezamenlijk creëren van een veerkrachtige, toekomstbestendige Osse economie, waarbij dynamiek, samenwerking en verbinding de 'Kracht van Oss' vormen. De Kracht van Oss stimuleert ondernemerschap en ondersteunt projecten die leiden tot nieuwe bedrijvigheid met nieuwe werkgelegenheid. Bovendien stimuleert de Kracht van Oss het ontstaan van samenwerkingen tussen ondernemers onderling en met onderwijs- en kennisinstellingen.

In 2017 hebben wij een bijdrage gedaan van € 300.000 voor de jaren 2017, 2018 en 2019. De voorwaarden zijn in december 2017 met de gemeenteraad besproken. Een voorwaarde is dat StartersSucces Oss-Bernheze een bijdrage ontvangt van de Kracht van Oss.

Naast een bijdrage aan ZomerOndernemer, Logistieke Dag en Dag van de Techniek is in 2018 bijgedragen aan twee andere grotere projecten:
1. Binnen het Duurzaam Dossier is een programma doorlopen waarbij 14 ondernemingen werken aan het behalen van een MVO-verklaring (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen) en 11 ondernemingen werken aan een PSO-verklaring (Prestatieladder Socialer Ondernemen). Eind 2018 is gestart met een tweede groep ondernemers.
2. De Talentencampus Oss organiseert samen met het regionale MBO- en HBO-onderwijs en het Osse bedrijfsleven 'Learning Communities'. De opzet hiervan is dat er binnen een gekozen thema, meerjarig een telkens wisselende groep studenten werkt aan opdrachten, die worden opgegeven door Osse bedrijven. In 2018 is gestart met de Learning Community 'Vitaal in Oss'. De studenten werken in koppels (MBO, HBO) aan vraagstukken vanuit het bedrijfsleven op het gebied van duurzame inzetbaarheid.

Betrokkenheid:
Resultaat 2017: - € 68

D. Overige verbonden partijen

Convenant Brabant-Noordoost

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, lid bestuurlijke regiegroep.
Website: *www.vng.nl/files/vng/20170125_convenant_vsv_en_kwetsbare_jongeren_2016-2020.pdf*

Doel:
Samenwerking op basis van een convenant tussen de 17 gemeenten en 2 waterschappen in Brabant-Noordoost met een brede taakopvatting: ruimtelijke ordening, economie, werkgelegenheid en bereikbaarheid.

In 2013 is voor het eerst een convenant afgesloten dat de samenwerking van de overheden in Noordoost-Brabant binnen Agrifood Capital regelt. Gekoppeld aan dit convenant hebben de overheden ook een regiofonds ingesteld, waarin jaarlijks € 3 per inwoner wordt gestort. Daarnaast is er voor Agrifood Capital Werkt een bijdrage die bestaat uit jaarlijks € 1 per inwoner.
De focus in dit samenwerkingsverband ligt op drie kernopgaven: transitie landbouw, voeding en gezondheid en klimaat en energie. De financiering van projecten/activiteiten die voortvloeien uit deze hoofdopgaven komt uit het regiofonds. Voor gemeente-overstijgende activiteiten die buiten de drie hoofdopgaven vallen moeten de deelnemende gemeenten/partijen aparte financiering regelen (cafetariamodel). De overlegstructuur van de publieke samenwerking met de portefeuillehoudersoverleggen Ruimte/Mobiliteit, Arbeidsmarkt, Duurzame leefomgeving, Economie is ongewijzigd. Hier vindt regionale afstemming plaats en voeding voor de thema's.

Betrokkenheid:
Jaarrekening 2018 is nog niet beschikbaar.

Eigen vermogen:
31-12-16: € 333.303
31-12-17: € 18.833

Vreemd vermogen:
31-12-16: € 2.076.263
31-12-17: € 1.603.640

Resultaat:
2017: - € 14.470

Samenwerking As50

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder:
Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens voorzitter van de As50.

Website: *www.as50.nl*

Doel:
Samenwerking op basis van een convenant tussen de gemeenten Oss, Uden, Meierijstad, Bernheze en Landerd op het terrein van werkgelegenheid en economie.

Bestuurlijke regiegroep Maashorst

Rechtspersoon:
Convenant tussen Bernheze, Landerd, Oss, Uden, Waterschap Aa en Maas en Staatsbosbeheer

Portefeuillehouder:
Wethouder J. van der Schoot, tevens lid van het Bestuurlijk Regieteam (BRT).

Doel:
De samenwerking is gericht op de ontwikkeling en het beheer van natuurgebied De Maashorst, inclusief Herperduin en het zuidelijk uitloopgebied Oss.

De deelnemende partijen vormen samen het Bestuurlijk Regieteam (BRT). Het BRT is opdrachtgever van Stichting Maashorst in Uitvoering. De stichting wordt ambtelijk ondersteund door het Programmabureau de Maashorst. Oss draagt bij aan de bekostiging van de jaarplannen (ongeveer € 100.000 per jaar) en levert personele capaciteit aan het programmabureau de Maashorst. De Maashorst is in 2012 benoemd tot een Landschap van Allure. Daarin moet de ontwikkeling van natuur, leefbaarheid, recreatie, economie en landschap hand in hand gaan. Ook is veel provinciaal geld gestopt in het realiseren van het NatuurNetwerk in de Maashorst. Daarvoor is een integraal inrichtingsplan gemaakt (IBeP) met een looptijd tot 2020.
De projecten van Landschap van Allure zijn nagenoeg afgerond. Het accent komt in de Maashorst steeds meer op beheer te liggen. Mede daarom is in 2018 een start gemaakt met het opzetten van een nieuwe organisatiestructuur. Deze nieuwe organisatiestructuur wordt in 2019 ingevoerd.

Toelichting
Brabant-Noordoost:
17 gemeenten: Boekel, Bernheze, Boxmeer, Boxtel, Cuijk, Grave, Haaren, ’s-Hertogenbosch, Heusden, Landerd, Meierijstad, Mill, Oss, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Uden en Vught.

Brabant-Noordoost-oost:
11 gemeenten: Boekel, Bernheze, Boxmeer, Cuijk, Grave, Landerd, Meierijstad, Mill, Oss, Sint Anthonis en Uden.

Paragraaf grondbeleid

Naar inhoudsopgave

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft op hoofdlijnen het grondbeleid, de financiële positie en het weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Parallel aan de paragraaf grondbeleid hebben we ook het Meerjaren Programma Grondbedrijf (MPG) 2019-2022 opgesteld. Het MPG gaat een slag dieper dan de paragraaf en geeft inzicht op een lager detailniveau. Voor meer informatie over het grondbedrijf en de separate grondcomplexen, verwijzen we naar het MPG.

1. Grondbeleid

1.1 Economische ontwikkelingen

(Gegevens NEPROM, Rabobank, DTZ-Zadelhof, NVM, CBS en CPB – januari/maart 2019)

De Nederlandse economie zit nog steeds flink in de lift. In 2018 was er sprake van een economische groei van 2,5%. De economie blijft nog wel doorgroeien, maar dat gaat minder hard dan de afgelopen jaren. Dat blijkt uit ramingen van het Centraal Planbureau (CPB). De voorspellingen voor 2019 laten een wat onduidelijker beeld zien. De omzet van het bedrijfsleven blijft hoog. Ook is het de verwachting dat de werkeloosheid nog verder zal afnemen. De export is eind 2018 gestagneerd. De verwachting is dat die in 2019 ook niet meer zal groeien. Het consumentenvertrouwen is, na een lange periode van steeds betere cijfers, weer gedaald. Toch is het huidige niveau nog steeds hoger dan het gemiddelde over de aflopen 20 jaar. Er liggen ook risico's op de loer voor de geprognosticeerde groei. Dit zijn met name de gevolgen van de Brexit en de internationale handelsoorlog.

Er is nog steeds een enorme vraag naar woningen. Zo is de gemiddelde verkoopprijs voor een woning in Nederland gestegen naar € 300.000. Wat opvalt is dat het aantal verkopen daalt. Dit komt vooral doordat het aantal nieuwbouwwoningen achterblijft op de vraag. De verwachting is dat het aantal verkopen in 2019 nog zal gaan dalen. De prijzen voor de woningen zullen in 2019 verder stijgen. Naast de stijgende woningprijzen stijgen de bouwkosten ook fors.

De woningmarkt in Oss laat een zelfde trend zien als de landelijke woningmarkt. Ook in Oss is het aantal transacties het laatste kwartaal van 2018 gedaald ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. De gemiddelde transactieprijs is gestegen naar € 283.000 en ligt daarmee onder het landelijke gemiddelde. De verkooptijd is fors afgenomen. In 2017 was de gemiddelde tijd voordat een woning was verkocht 157 dagen. Dat is nu nog maar 55 dagen.

Het Nederlandse bedrijfsleven is nog steeds positief. Het producentenvertrouwen steeg de afgelopen maanden. Voor het grondbedrijf is met name de logistieke sector van groot belang in verband met bedrijventerrein Vorstengrafdonk. Op Vorstengrafdonk is nog 36,7 ha beschikbaar (51% is verkocht). Dit is vooral ruimte voor grootschalige bedrijvigheid. Op middellange termijn gaan we een tekort zien in kleinschalige bedrijfskavels in Oss. De nieuwe ruimtelijke regels, zoals de ladder van duurzame verstedelijking, maken dat het zoeken naar nieuwe locaties lastig zal gaan worden.

1.2 Beleid

Grondbeleid

Wij zijn continu bezig met zoeken naar mogelijkheden om de financiële positie van het grondbedrijf te verbeteren. Dit is een doorlopend proces. Om de verkoop van de kavels voor woningen en bedrijven te optimaliseren, lopen de volgende initiatieven.

- Wonen in Oss: Dit is een samenwerking tussen de verschillende woonpartners (bouwers, hypotheekverstrekkers, makelaars, corporaties en gemeente). Het doel van wonen in Oss is het versterken van de kracht van het Osse wonen en het verbeteren van de duurzaamheid bij de woningbouw.
- Zelfbouwcoach: Bij de gemeente hebben we iemand beschikbaar om potentiële kopers te helpen bij het kopen van grond voor zelfbouw.

- Erfpacht: De gemeente biedt kopers de mogelijkheid om hun grond te kopen via een erfpachtconstructie. Het eigendom blijft dan deels bij de gemeente. Kopers betalen een maandelijkse canon (soort van huur) voor het gebruik.
- Accountmanagement: We benaderen actief nieuwe groepen van afnemers, zoals woon-zorg, beleggershuur, consumentgericht ontwikkelen, enz..

Naast de maatregelen, gericht op de verkoop, zijn we ook bezig met een nieuw grondbeleid voor de gemeente zelf. Zaken die wij hierin meenemen zijn ontwikkelingen naar de toekomst. Het gaat concreet om de volgende vraagstukken:

- Verduurzaming: Gelet op het duurzaamheidsvraagstuk, bekijken we hoe we nu kunnen anticiperen op de toekomst. Hierbij wordt gedacht aan gasloze wijken, stimulering van de bouw van BENG-woningen (bijna energie neutrale gebouwen).
- Nieuwe woningbouwlocaties: De komende jaren sluiten we een groot aantal woningbouwcomplexen af (Horzak 2020, Piekenhoef 2025, Lith Oost 2025). Om de woningbouwbehoefte op te vangen, zijn we gestart met de uitwerking van het plan Oijense Zij Noord. Voor de daaropvolgende periode zoeken we naar nieuwe bouwlocaties. Dat kan zowel binnenstedelijke inbreiding worden, maar ook (beperkte) uitbreidingslocaties.
- Versterking lokale bedrijvigheid: Om de werkgelegenheid naar de toekomst toe te garanderen, is het noodzakelijk om te kijken naar ruimte voor kleinschalige bedrijvigheid. Voor grootschalige bedrijvigheid hebben we nog voldoende ruimte beschikbaar op de Vorstengrafdonk. Voor kleine bedrijvigheid wordt de beschikbare ruimte schaars.

Grondprijsbeleid

In 2016 is het gemeentelijk grondprijsbeleid vernieuwd. Uitgangspunt is dat de gemeente Oss voor de grond vraagt wat deze waard is: niet meer en niet minder. Grondprijsbeleid is immers geen doel op zich en moet ruimtelijke ontwikkelingen niet frustreren, noch impliciet subsidiëren. Ieder jaar, voordat de jaarrekening wordt opgesteld, worden alle grondprijzen bezien en aangepast indien nodig.

Vennootschapsbelasting (Vpb) voor gemeenten

Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden vennootschapsbelasting (Vpb) gaan betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. Deze plicht komt voort uit klachten vanuit het bedrijfsleven over oneerlijke concurrentie bij het uitvoeren van bedrijfsmatige, commercieel getinte activiteiten van (onder andere) gemeenten. Ook het grondbedrijf valt onder de werking van de Vpb.

Voor alle complexen hebben we de openingsbalans opgesteld. Op basis van die informatie gaan we er vooralsnog vanuit dat we binnen de looptijd van het MPG (2019-2022) geen Vennootschapsbelasting hoeven te betalen. Naar de toekomst toe zal er wel sprake zijn van een verhoging van de lasten. De feitelijke belastingdruk hangt echter ook af van de werkelijke situatie. Omdat nog onduidelijk is wat op een aantal cruciale vraagstukken het standpunt van de inspecteur zal gaan worden, kunnen we nu nog geen concrete uitspraken doen over de hoogte van de last. Dit zal de komende jaren duidelijk moeten worden.

Nieuwe regels Besluit Begroting en Verantwoording 2016 (BBV)

De commissie BBV heeft de regels voor grondexploitaties in 2016 aangescherpt en geactualiseerd. Dat heeft te maken met een aantal ontwikkelingen. Namelijk: de forse afboekingen van gemeenten op grondposities in de crisis jaren, de aanbevelingen uit het rapport Vernieuwing BBV over transparantie en vergelijkbaarheid van gemeenten en de aankomende Omgevingswet.

Verder heeft de commissie een aantal uitgangspunten voor de grondexploitaties gelijkgetrokken met de regels voor de Vpb en het exploitatieplan. De commissie is van mening dat een aanscherping van de regels kan helpen in de fiscale discussie over de afbakening van de ondernemersactiviteit en de toe te rekenen kosten en opbrengsten. Wij hebben deze nieuwe regels verwerkt in onze grondexploitaties.

2. Financiële positie

Hierna volgt een overzicht van de financiën van het grondbedrijf op portefeuilleniveau.

2.1 Stand van de Algemene Bedrijfsreserve (ABR)

De volgende tabel geeft inzicht in het verloop van de ABR van het grondbedrijf.

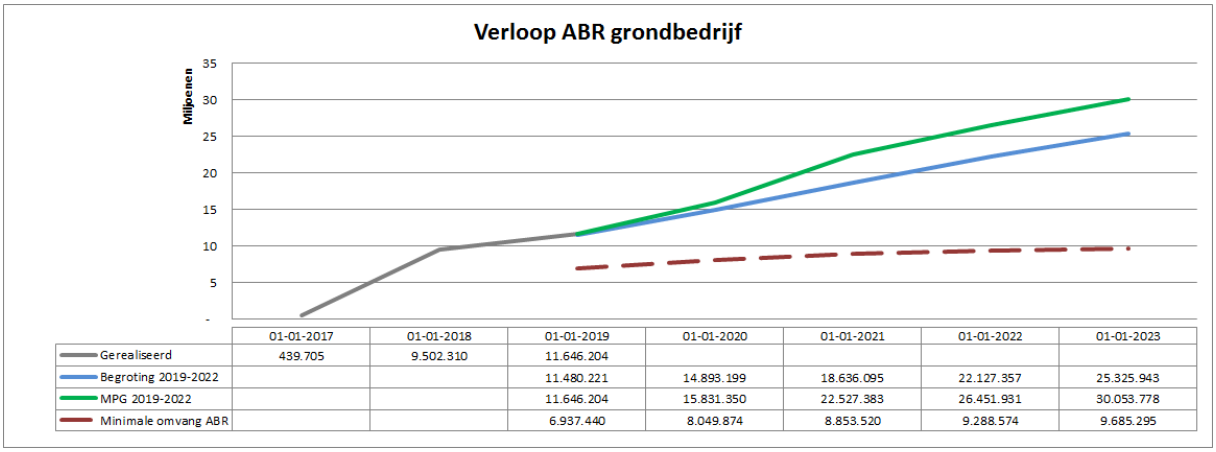

	01-01-2017	01-01-2018	01-01-2019	01-01-2020	01-01-2021	01-01-2022	01-01-2023
Gerealiseerd	439.705	9.502.310	11.646.204				
Begroting 2019-2022			11.480.221	14.893.199	18.636.095	22.127.357	25.325.943
MPG 2019-2022			11.646.204	15.831.350	22.527.383	26.451.931	30.053.778
Minimale omvang ABR			6.937.440	8.049.874	8.853.520	9.288.574	9.685.295

Op 1 januari 2019 bedraagt de stand van de ABR € 11,6 miljoen positief (groene lijn). Dit is € 0,2 miljoen hoger dan de prognose in de programmabegroting 2019-2022. De komende jaren verwachten we dat de ABR verder zal stijgen naar € 30,1 miljoen per 1-1-2023. Dit heeft de volgende belangrijke oorzaken

1. De verkopen op Vorstengrafdonk liepen de laatste jaren achter door de financiële crisis. We zien nu dat de vraag weer volledig terug is. Dat heeft een direct positief effect op de ABR. Vorstengrafdonk is goed voor 54% van alle begrote winsten. Hoe sneller we gronden verkopen, hoe eerder we die winst kunnen nemen.
2. In 2018 zijn we gestart met de nieuwe methode voor het bepalen en afdekken van onze risico's binnen de exploitaties. Voor een toelichting op deze risico's verwijzen we naar hoofdstuk 6 en bijlage II in het MPG 2019 - 2022. We dekken nu alle verwachte risico's direct af met de ABR. Naast de stand van de ABR laten we nu ook voortaan de minimale stand van de ABR zien. Dit is de rode stippellijn in de bovenstaande grafiek. Dit bedrag hebben we minimaal nodig om alle risico's af te dekken. Het verschil tussen de werkelijke stand en de minimale omvang kan worden afgeroomd.
3. Niet nieuw, maar wel belangrijk: uit de regels van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) volgt dat we winst moeten nemen als we aan bepaalde voorwaarden voldoen. Hierdoor ontvangen we eerder winst, maar niet zozeer meer winst. Deze (POC) methode hanteren we vanaf het vorige MPG.

Nieuwe risicomethode en mogelijke afroming naar de Algemene Reserve

Om risico's op te vangen, moeten we een bepaald bedrag reserveren. Hoe groot dat bedrag moet zijn, hangt af van hoe groot de kans is dat een risico zich voor doet. We maken hiervoor gebruik van een nieuwe rekenmethode: de Monte Carlo Methode. Dat is een statistische berekening die alle risico's goed in kan schatten en waarderen. De gemeenteraad heeft deze methode tegelijkertijd vastgesteld met de programmabegroting 2019.

Alle per project berekende risico's hebben we vervolgens bij elkaar opgeteld. Dat is het bedrag wat we dus minimaal beschikbaar moeten hebben om alle risico's in voldoende mate af te kunnen dekken. De risico's dekken we af met de ABR. Het totale risicobedrag is dus gelijk de minimale stand die de ABR altijd moet hebben. De minimale stand van de ABR op 1-1-2019 is: € 6,9 miljoen. Dit wordt weergegeven door de rode stippellijn in de bovenstaande grafiek.

De ABR bedraagt per 1-1-2019 hoger dan de minimale stand van de ABR. Het bedrag boven deze minimale ABR kunnen we afromen naar de algemene middelen. Op basis van de prognose in de programmabegroting 2019-2022 is besloten om de ABR met € 4,6 miljoen af te romen ten gunste van vier zaken, namelijk:

- € 0,6 miljoen voor het investeringsfonds duurzaamheid
- € 2,0 miljoen voor het investeringsfonds stadshart Oss
- € 0,5 miljoen voor de reserve strategische aankopen
- € 1,5 miljoen voor de voorziening te verwachte exploitatieverliezen om het verlies van de nieuwe GREX Schelversakker te dekken.

De ABR blijft daarmee nog boven de minimale stand van 6,9 miljoen. Op basis van de huidige prognoses is de afroming tussen 2020 en 2023 circa € 19,8 mln. waarvan circa € 7,8 mln. in 2020.

ABR naar de toekomst toe - kanttekeningen

De komende jaren verwachten we een forse stijging van de ABR. Bij deze stijging moeten we een aantal belangrijke kanttekeningen plaatsen.

- De prognose is een theoretische berekening: Het verwachte eindsaldo is gebaseerd op de huidige inschattingen van de verkoop van gronden in de komende jaren. Als de economie verslechtert, dan heeft dit uiteraard een (fors) effect op de verkopen. Dit is goed terug te zien in de verkoopcijfers van de gemeente Oss tijdens de laatste financiële crisis.
- Vennootschapsbelasting (Vpb): Het gemeentelijk grondbedrijf is Vpb-plichtig. Het is op dit moment nog niet helder hoe dit exact gaat uitpakken voor Oss. De verwachting is dat we binnen de planperiode van de begroting 2019-2022 nog geen Vennootschapsbelasting hoeven te betalen. In de loop van 2019 moet de gemeente aangifte doen over het boekjaar 2016. Daarna zal ook het standpunt van de inspecteur duidelijk worden over een aantal discussiepunten.

Het jaar 2018: verschillen tussen MPG en begroting

De ABR is per 1-1-2019 ongeveer € 0,17 miljoen hoger dan de prognose in de begroting. Groen betekent een voordeel ten opzichte van de begroting, rood betekent een nadeel ten opzichte van de begroting. Onder de grafiek staat een toelichting op de grootste mutaties:

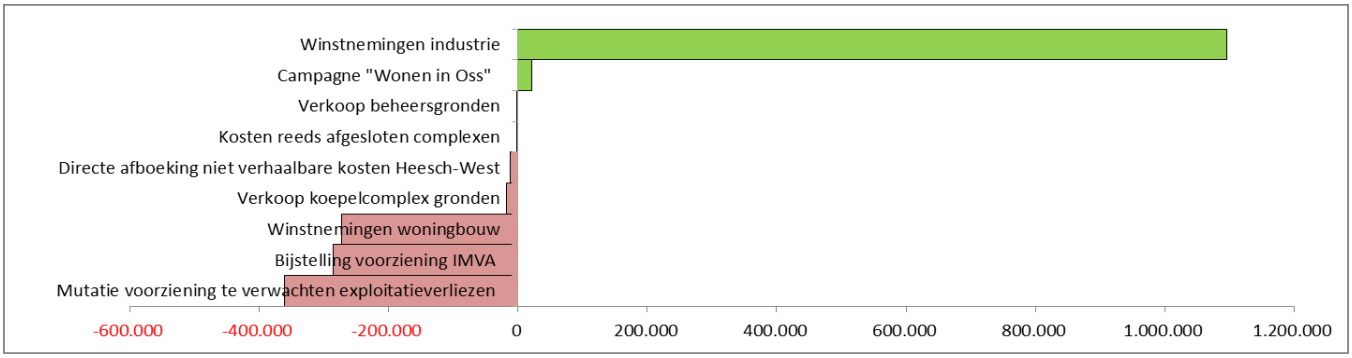

Voordelig effect:

- Bijstelling winstneming bedrijventerreinen (€ 1.096.124 voordelig): de verkoop van de bedrijfsgronden is in 2018 goed verlopen. We hebben uiteindelijk meer grond verkocht dan waar bij de begroting van is uitgegaan. Dit leidt tot een hogere winstneming bij de bedrijventerreinen.

Nadelig effect:

- Verliesvoorziening te verwachten exploitatieverliezen (€ 361.500 negatief): bij de actualisatie van een aantal projecten is het tekort opgelopen. Dit is voor ongeveer de helft toe te rekenen aan het project Talentencampus. Het gaat hier met name om vertragingskosten;
- Bijstelling voorziening IMVA (€ 285.300 nadelig): ieder jaar nemen we een vast bedrag op van € 100.000 ter dekking van de kosten van de projecten in voorbereiding (IMVA-projecten). Binnen deze projecten is dit jaar veel gebeurd. In totaal zijn er in 2018 binnen deze projecten € 385.300 aan kosten gemaakt. Het gaat hierbij om projecten als de Oijense Zij Noord, Gemeente huis Geffen, Hooghuis Ravenstein en Kapelaan Nausstraat (Schadewijk). De uren die we daarvoor maken boeken we nu nog op deze voorziening. Als een project overgaat van IMVA naar een reguliere GREX, dan boeken we de reeds gemaakte kosten over naar de GREX. Mocht een project niet doorgaan, dan boeken we de gemaakte kosten af met deze voorziening;
- Bijstelling winstneming Woningbouw (€ 273.250 nadelig): het aantal verkochte woningen is in 2018 lager uitgevallen dan bij de begroting nog van is uitgegaan. Dit heeft een nadelig effect op de winstneming.

2.2 Verkopen

Woningbouw

In de onderstaande tabel geven we inzicht in het verloop van de totale uitgifte van bouwkavels in Oss van de afgelopen jaren en voor de komende jaren. Dit zijn de kavels die wij bouwrijp verkopen. Dit is exclusief gronden die wij aan ontwikkelaars verkopen in huidige staat en dus niet zelf bouwrijp maken (denk hierbij aan de woningen binnen het project Koornstraat-Begijnenstraat, De Kolk en de te realiseren woningen van Park en People binnen het project Talentencampus).

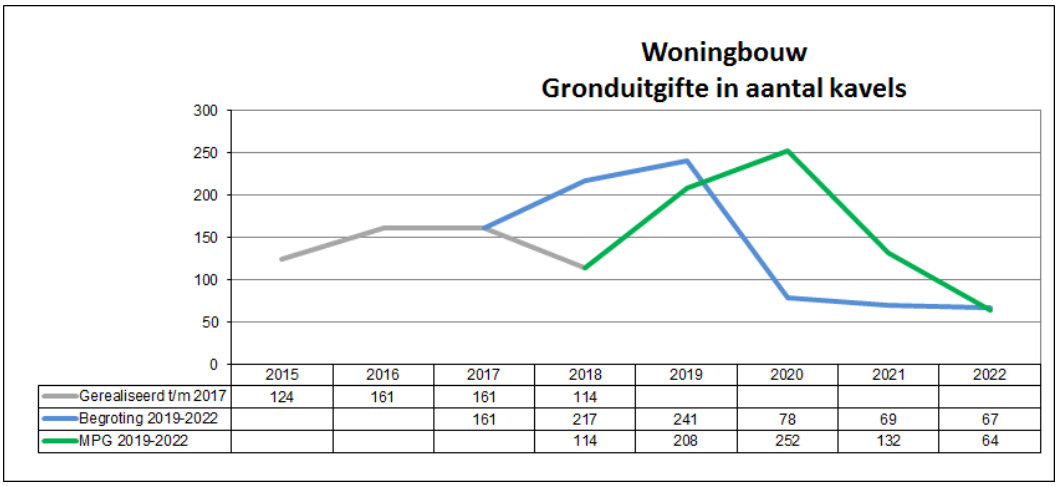

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gerealiseerd t/m 2017	124	161	161	114				
Begroting 2019-2022			161	217	241	78	69	67
MPG 2019-2022				114	208	252	132	64

In 2018 hebben we 114 woningbouwkavels verkocht (groene lijn). Dit is 47 minder dan in 2017. De verkoop bleef dan ook achter op de planning. Een belangrijke verklaring is de vertraging van een groot appartementencomplex in de Talentencampus (61 woningen). De vertraging bij de plannen Talentencampus en Piekenhoef verwachten we in 2019 en 2020 weer in te lopen. In 2019 verwachten we circa 200 kavels te verkopen.

Bedrijventerreinen

In de navolgende tabel geven we inzicht in het verloop van de totale uitgifte van bouwgrond voor industrie (in hectares) in Oss van de afgelopen jaren en voor de komende jaren.

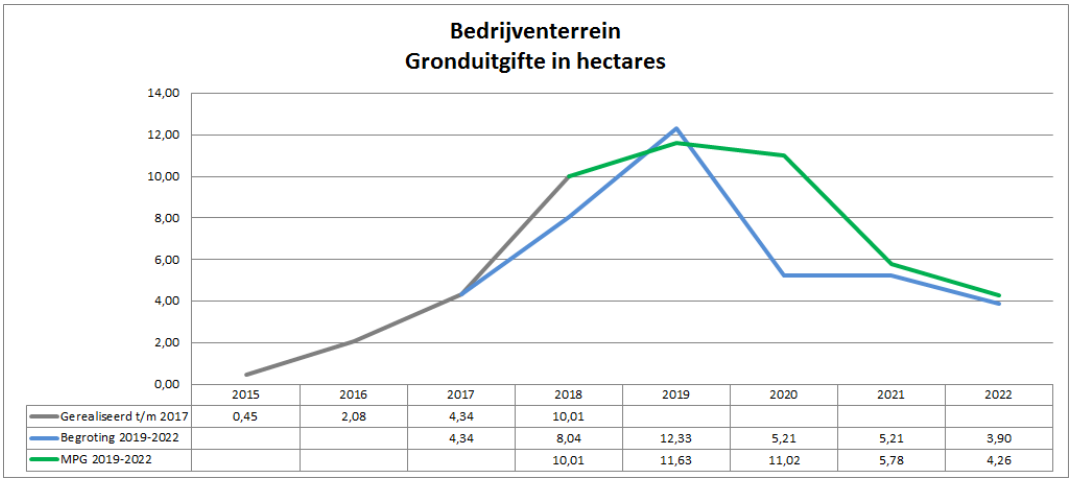

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gerealiseerd t/m 2017	0,45	2,08	4,34	10,01				
Begroting 2019-2022			4,34	8,04	12,33	5,21	5,21	3,90
MPG 2019-2022				10,01	11,63	11,02	5,78	4,26

De verkoop van bedrijfsgrond in Oss is in 2018 goed verlopen. Met name de verkoop binnen Vorstengrafdonk (6,7 ha) is positief. Dit is 0,4 ha meer dan waarvan bij de begroting is uitgegaan. Bij De Geer is 1,5 ha meer verkocht. We verwachten dat deze stijgende lijn in 2019 doorzet (totaal 11,6 ha. groene lijn)

2.3 Projectenportefeuille

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende complexen binnen het grondbedrijf en de wijzigingen ten opzichte van de begroting 2019. Met het in werking treden van de nieuwe BBV-regels worden voorbereidingskosten van de nog niet in exploitatie genomen (bouw)gronden als kosten IMVA's op de balans gezet. Formeel maken ze dan ook geen deel meer uit van het grondbedrijf. Omdat het grondbedrijf wel belast is met de projectvoering van deze plannen, staan ze nog wel op het projectenoverzicht.

	61905 IMVA - herstructurering	61905 IMVA - woningbouw	61905 IMVA - industrieterreinen
IMVA	80410 Schaepskooi	80530 Oijense Zij Noord	80710 Binnenhaven
	80430 Herontwikkeling Kapelaan Nausstraat		80680 Heesch-West
	80440 Voormalig belastingkantoor		
	81150 Hooghuis Ravenstein		
	81160 Vidi Reo		
	82120 Herontwikkeling Gemeentehuis Geffen		

	62401 herstructureringsplannen	eindjaar	62201 woningbouwcomplexen	eindjaar	62302 industrieterreinen	eindjaar
BIE	80110 Bergoss	2021	80310 piekenhoef	2025	80620 de geer oost-zuid	2021
	80120 Koornstraat Begijnenstraat	2022	80330 Wilgendaal 2 Herpen	2028	80630 vorstengrafdonk	2025
	80140 Elzeneindlocatie Slowcare	2019	80520 horzak-noord	2020	80660 de bulk 2-3	2022
	80190 centrumplan Berghem	2022	80590 restant complexen	2019	80690 Danenhoef Zuid	2019
	80200 Talentencampus	2023	81400 Lith Oost	2025	80720 Crematorium Oss	2020
	80220 Megen Zuid	2021	81420 Liesdaal 2 en 3	2033		
	80230 groenstraat haren	2022	82310 Oude Baan Geffen	2019		
	80240 De Kolk Ravenstein	2021	82330 Weverstraat Geffen	2020		
	80260 Wal Kwartier	2022	82340 Den Herd Geffen	2020		
	80290 Gebiedsontwikkeling winkelcentrum De Ruwert	2021				
	80390 Soos 66 Oss	2020				
	80420 Spaander Straatsche Akkers	2019				
	80450 Schelversakker 1	2021				
	81120 Centrumplan Lith	2021				
	81140 Dorpsplan Oijen	2019				
	82110 Centrumplan Geffen	2019				

Wijzigingen tov Begroting 2019-2022	
81150 Hooghuis Ravenstein	Nieuwe IMVA
81160 Vidi Reo	Nieuwe IMVA
80260 Wal kwartier	Nieuwe BIE

Nieuwe projecten gestart na boekdatum 1-1-2019	
80450 Schelversakker 1	Nieuwe BIE (2019)

Er zijn drie nieuwe projecten toegevoegd ten opzichte van de programmabegroting 2019-2022. Het betreft de grondexploitatie Walkwartier en de voorbereidingsprojecten Hooghuis en Vidi Reo in Ravenstein. In januari 2019 is de grondexploitatie Schelversakker 1 vastgesteld door de raad. Dit project kent een tekort. Bij de programmabegroting 2019 is reeds rekening gehouden met dat tekort door middel van afroming ABR in 2019.

2.4 Winst- en verliesnemingen

Winstnemingen: de methode

Op grond van de notitie Grondexploitaties 2016 van de commissie BBV moet winst genomen te worden op basis van het zogenoemde principe van Percentage Of Completion (POC). Deze methode is ingevoerd met het vorige MPG en is nog steeds een belangrijke reden waarom de ABR een stijgende lijn laat zien de komende jaren. Deze methode leidt overigens niet tot een hogere winstneming op totaal niveau. Voor de gemeente betekent het vooral dat we eerder winst nemen dan op basis van de oude methode.

Winstnemingen

Op basis van de POC-methode is in 2018 € 9,5 miljoen aan winst genomen. Vanaf 2019 tot en met 2033 verwachten we nog netto € 32,6 miljoen aan winst te kunnen nemen. De grootste bijdrage in de winstnemingen vanaf 2019 wordt geleverd vanuit het project Vorstengrafdonk. Het gaat hierbij om een nog te nemen winst van € 17,5 miljoen.

Verliesnemingen

Vanaf 2016 nemen we niet meer direct een verlies in de exploitaties maar vormen we een voorziening voor de te verwachten exploitatieverliezen. Als een verlieslatend complex wordt afgesloten, dan dekken we het tekort af met de voorziening. De totale voorziening te verwachten exploitatieverliezen bedraagt per 1-1-2019 circa € 11,1 mln. De projecten met de grootste verliesvoorziening op prijspeil 1-1-2019 zijn het Walkwartier (€ 9,0 miljoen) en Talentencampus (€ 0,95 miljoen). De verwachte stand van de verliesvoorziening op 1-1-2020 bedraagt € 12,9 miljoen. Dit komt door vooral de toevoeging van het verwachte verlies bij het complex Schelversakker 1 (€ 1,5 miljoen).

Toekomstige winst- en verliesnemingen per project

In de volgende grafiek staan de projecten (BIE's) met de grootste toekomstige winsten en verliezen. Al genomen winsten en verliezen zijn hier geen onderdeel van. De conclusie die we kunnen trekken uit deze cijfers is dat het grondbedrijf goed functioneert. De negatieve herstructureringslocaties (zoals Walkwartier) worden gecompenseerd door de winstgevende uitleglocaties en bedrijventerreinen. Wel moeten nog veel grondopbrengsten gerealiseerd worden, vooral in Vorstengrafdonk.

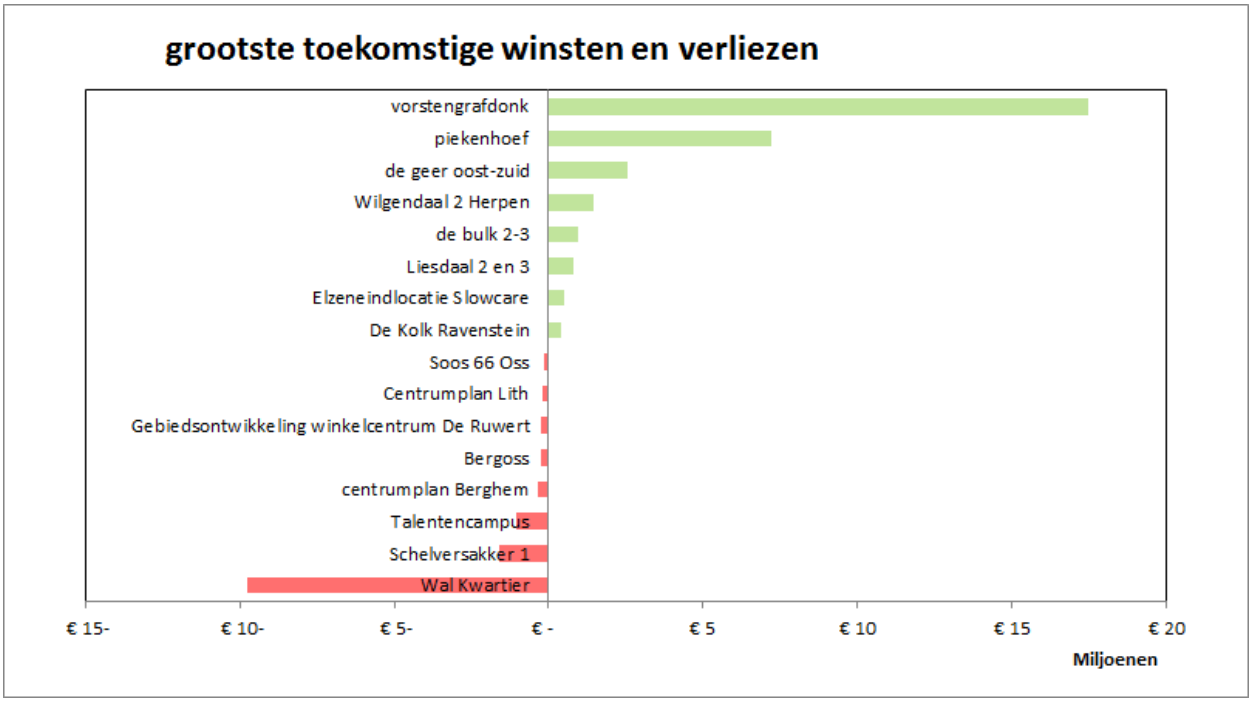

Wanneer worden de winsten en verliezen gerealiseerd?

De hierna volgende grafiek geeft een overzicht van de (te verwachten) winst- en verliesnemingen voor de periode 2018-2022 binnen de grondexploitaties (BIE's). Deze winst- en verliesnemingen zijn verwerkt in de prognose van de ABR. Vorstengrafdonk heeft een belangrijk aandeel in de winstnemingen de komende jaren. De toename in de verliesneming in 2021 komt door de vaststelling van de grondexploitatie Schelversakker 1. In 2022 is duidelijk de verliesneming van het Walkwartier zichtbaar. Dit bedrag is hoger dan in het najaarsbericht stond vermeld. Bij het najaarsbericht hebben we alleen de verliesneming vanuit het grondbedrijf (ABR) vermeld in de tabel. Het totale berekende verlies voor het project Wal Kwartier is echter groter. Dit extra verlies is vorig jaar gedekt vanuit de algemene middelen. We laten nu het totale verlies zien van het project.

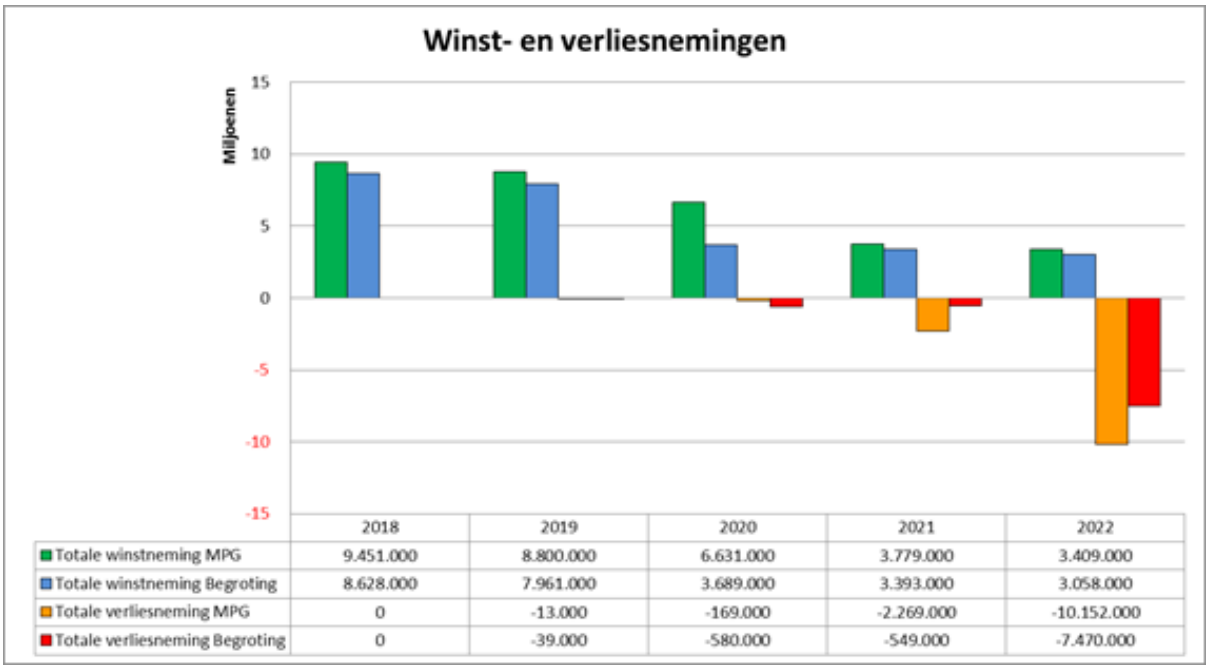

	2018	2019	2020	2021	2022
Totale winstneming MPG	9.451.000	8.800.000	6.631.000	3.779.000	3.409.000
Totale winstneming Begroting	8.628.000	7.961.000	3.689.000	3.393.000	3.058.000
Totale verliesneming MPG	0	-13.000	-169.000	-2.269.000	-10.152.000
Totale verliesneming Begroting	0	-39.000	-580.000	-549.000	-7.470.000

3. Weerstandsvermogen

3.1 Reserves en voorzieningen

In totaal beheert het Grondbedrijf voor circa € 38,8 mln. aan reserves en voorzieningen (op 1-1-2019). Met een voorziening dekken we toekomstige verliezen en andere kosten af. Een reserve gebruiken we om risico's af te dekken. Voor het regionale bedrijventerrein Heesch West hebben we het meeste geld opzij gezet: 34% van het totaal aan voorzieningen en reserves is voor dit plan. De Algemene Bedrijfsreserve Grondbedrijf (ABR) is daarna onze grootste reserve (30%). De Verliesvoorziening te verwachten exploitatieverliezen heeft een omvang van 29%.

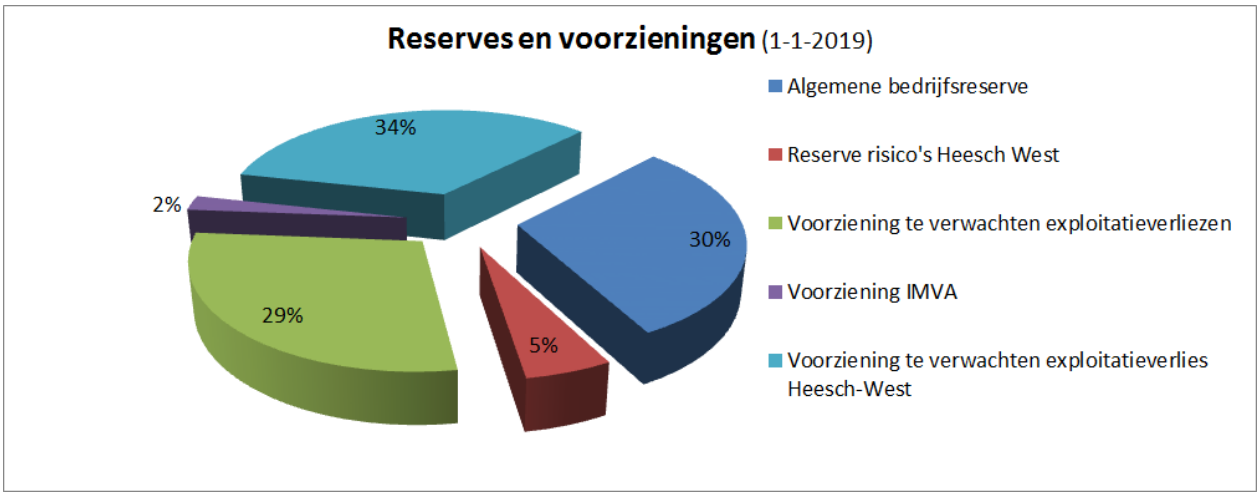

3.2 De reserves

Algemene Bedrijfsreserve Grondbedrijf (ABR) en onze nieuwe risicomethodiek

De resultaten van de grondexploitaties zijn gebaseerd op uitgangspunten en parameters die, gelet op de huidige markt en de huidige inzichten, het meest reëel lijken voor de looptijd van het project. Deze inschattingen resulteren in één projectresultaat. Het is en blijft echter altijd een inschatting van de toekomst. Kansen en risico's binnen een project kunnen er voor zorgen dat het projectresultaat in de toekomst afwijkt. Om grip te krijgen op de bandbreedte waarbinnen het projectresultaat zich zal gaan bevinden, voeren we een risicoanalyse uit. Dit doen we via de Monte Carlo analyse. De raad heeft de nieuwe Risicomanagement vastgesteld bij de programmabegroting 2019-2022.

In deze analyse benoemen we een aantal risico's die kunnen optreden binnen een project. Dat kunnen incidentele risico's zijn zoals een onverwachte vervuiling in de grond. Daarnaast definiëren we conjuncturele risico's zoals een hogere rente of een lagere grondprijs. Op basis van de Monte Carlo analyse ontstaat er een risicobedrag per exploitatie. Deze bedragen tellen we bij elkaar op. Dit totale risicobedrag moeten we altijd beschikbaar houden in de ABR om alle mogelijke risico's af te kunnen dekken. Als de stand van de ABR hoger is dan de noodzakelijke dekkingsgraad, kan het meerdere worden afgeroomd naar de reguliere gemeentelijke begroting

De berekening leidt tot een bepaald risicobedrag per exploitatie. Deze bedragen tellen we bij elkaar op. Dit totale risicobedrag moeten we altijd beschikbaar houden in de ABR om alle mogelijke risico's af te kunnen dekken.

Het totaal aan berekende risico's op basis van de Monte Carlo analyse bedraagt € 11,35 mln. nominaal. Dit is het risicoprofiel van alle grondexploitaties samen. In de onderstaande tabel staan de projecten met het grootste risicoprofiel. Vorstengrafdonk kent relatief het grootste risicoprofiel. Binnen dit project moeten dan ook nog de meeste opbrengsten gerealiseerd worden.

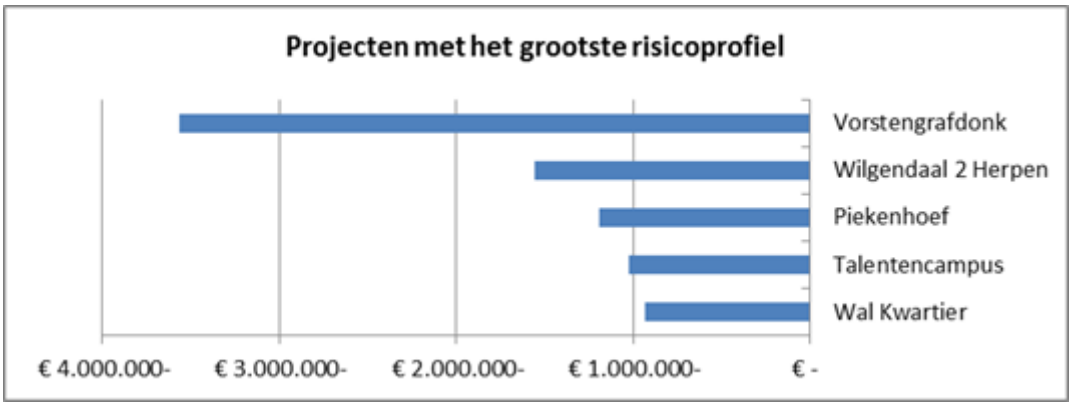

De ABR moet van voldoende omvang zijn om alle risico's af te dekken. Het uiteindelijke bedrag wat we moeten reserveren, berekenen we door de hiervoor bepaalde risico's uit te zetten in de tijd en op basis van de voortgang van de projecten. We dekken dus niet het hele bedrag van € 11,35 mln. af. Dat is ook niet nodig. Hierbij maken we onderscheid tussen projecten met een tekort en winstgevende projecten.

- Projecten met een tekort: als het risico zich voordoet, resulteert dit in een extra verliesneming ten last van de ABR. Verliezen moeten direct genomen worden. De risico's van de projecten met een tekort moeten daarom directe gereserveerd zijn in de ABR. Het risicoprofiel van alle projecten met een tekort is circa € 3,4 mln.
- Projecten met winst: als het risico zich voordoet, sluit het complex in de toekomst met een lagere winstneming. Hoe hoog deze toekomstige winsten mogen zijn wordt bepaald op basis van de POC methode. Voor het bepalen van de risicoreservering in de ABR sluiten we daarom aan bij dezelfde (POC) methode. Dit staat verder toegelicht in bijlage II. Voor de winstgevende projecten geldt per 1-1-2019 een risicoprofiel van circa € 3,5 mln. en deze groeit naar € 8,0 mln. als de laatste winstneming plaatsvindt.

Per 1-1-2019 is de minimale omvang van de ABR bepaald op 6,9 mln.

Reserve risico's Heesch–West

De exploitatieberekening van Heesch-West wordt gemaakt door de gemeente 's-Hertogenbosch. Naast deze berekening hebben wij zelf een risicoanalyse uitgevoerd. Hierbij worden specifieke uitgangspunten, kennis en omstandigheden vanuit Oss in aanmerking genomen. Het gaat dus om een Osse inschatting, zoals de andere gemeenten die deelnemen aan Heesch-west ook een eigen inschatting maken.

Op basis van onze risicoanalyse is een alternatieve schatting gemaakt door middel van een doorrekening. Deze alternatieve schatting op basis van onze risicoanalyse maakt dat we een reserve moeten vormen van € 2,0 miljoen. Omdat Heesch West geen Osse grondexploitatie is, is een afzonderlijke reserve gevormd.

Reserve Strategische aankopen

Bij de begroting 2019 is besloten om vanuit de ABR een bedrag van € 500.000 te storten in de reserve strategische aankopen. Om de komende jaren fors meer woningen te realiseren wordt een actief grondbeleid gevoerd. Om dit vorm te geven hebben wij een reserve strategische aankopen nodig. Met deze middelen kunnen wij actief handelen om gronden voor potentiële uitbreidingslocaties aan te kopen. Per jaar wordt een afweging gemaakt of er een storting vanuit de ABR plaatsvindt.

3.2 De voorzieningen

Voorziening te verwachten exploitatieverliezen (€ 11,1 miljoen per 1-1-2019)

Zoals aangegeven, hebben we per 1 januari een voorziening om de verwachte verliezen bij de complexen af te dekken. Deze voorziening wordt gevormd in het jaar dat een complex een negatief resultaat laat zien. Als het verlies zich daadwerkelijk voordoet (bij afsluiting van het betreffende complex), vindt er een onttrekking plaats uit de voorziening ter hoogte van het verlies.

Voorziening te verwachten exploitatieverlies Heesch-west (€ 13,1 miljoen per 1-1-2019)

Deze voorziening dient om het te verwachten verlies op het project Heesch-west op te vangen. Uitgaande van de huidige planning, dragen we deze voorziening in 2019 over aan de Gemeenschappelijke Regeling Heesch-west.

Voorziening IMVA (€ 0,9 miljoen per 1-1-2019)

Projectrisico's bij IMVA's dekken we direct af in de voorziening programmaprojecten. Gelet op de nieuwe BBV regels, moet de gemeenteraad binnen 5 jaar besluiten om een IMVA om te zetten naar een BIE. In dat geval worden de gemaakte kosten overgedragen aan de BIE. Anders moeten we de kosten afboeken. De voorziening is in 2018 afgenomen met circa € 1,1 miljoen Dit komt met name door het overboeken van de planvoorbereidingskosten van het Walkwartier naar de grondexploitatie. Omdat deze voorbereidingskosten al afgedekt zijn door de voorziening IMVA, leidt dit niet tot een extra dekkingsvraag voor de grondexploitatie Walkwartier.

Paragraaf lokale heffingen

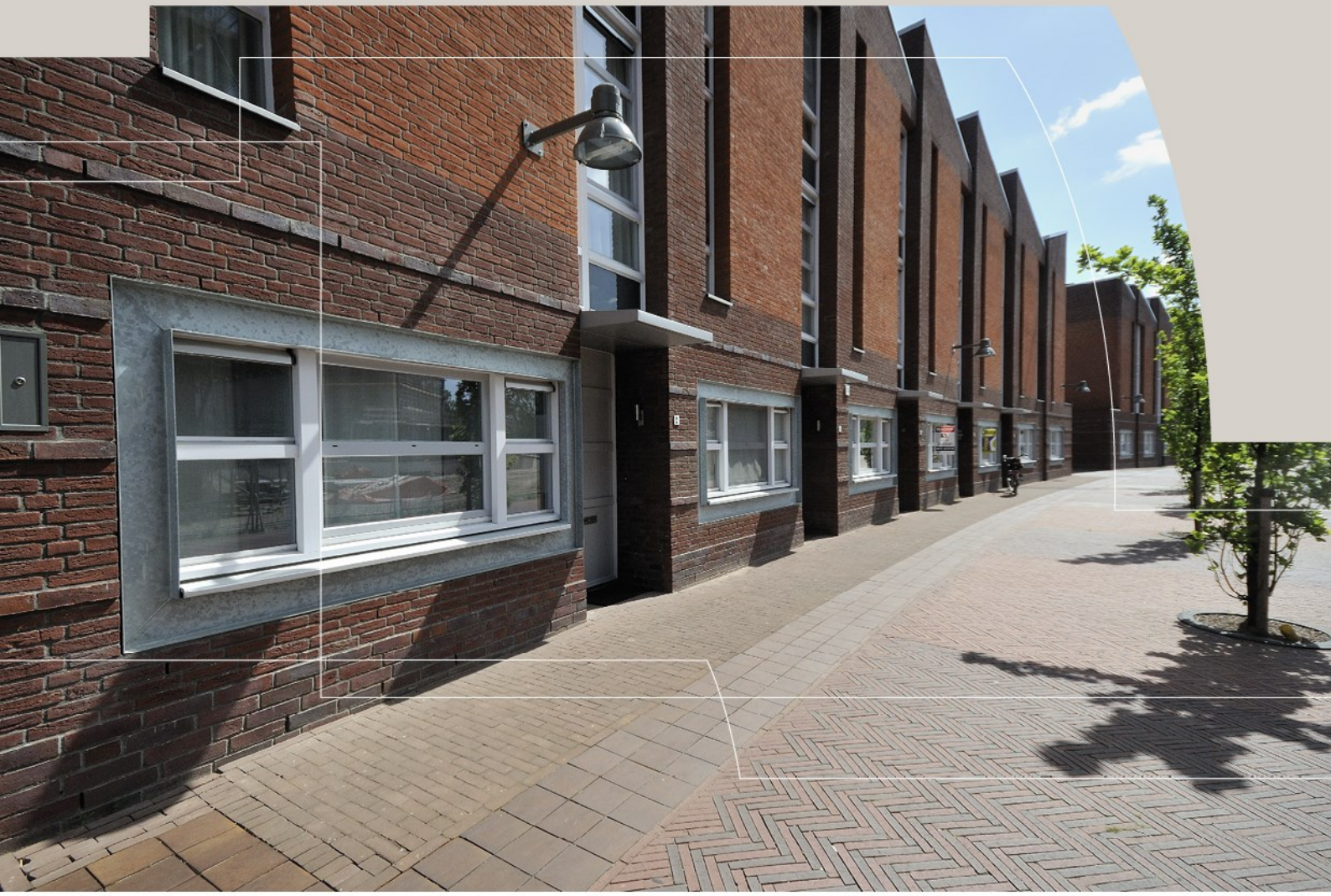

Naar inhoudsopgave

Inleiding

Ons uitgangspunt is een gematigde lastendruk voor inwoners en bedrijven. We vergelijken de lastendruk voor onze inwoners altijd met de landelijke ontwikkeling. Als landelijk gemiddelde gebruiken we de cijfers van het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden).
De tarieven voor de heffingen moeten volledig kostendekkend zijn of worden gemaakt.

1. Lastendruk

Het COELO onderzoekt jaarlijks de lastendruk met betrekking tot de gemeentelijke belastingen en heffingen. Het gaat om belastingen en heffingen die tot woonlasten voor gebruikers van woningen leiden (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing).

In het volgende overzicht hebben we de cijfers uit de COELO-atlas opgenomen.
De uitgangspunten daarbij zijn:
- voor Oss ligt de gemiddelde WOZ-waarde tussen € 200.000 en € 225.000.
- de landelijk gemiddelde WOZ-waarde is € 228.000.
- het tarief voor de afvalstoffenheffing is gebaseerd op een container van 240 liter voor restafval in combinatie met een container van 140 liter voor GFT-afval.
- het tarief voor de rioolheffing bestaat uit het eigenaarstarief plus het gebruikerstarief van een woning.

Op basis van de werkelijke cijfers 2018 ziet het overzicht voor Oss er als volgt uit:

Lastendruk standaardwoning 2018	**Oss**	**Landelijk werkelijk**
Onroerende zaakbelastingen	€ 275	€ 274
Afvalstoffenheffing	€ 242	€ 253
Rioolheffing	€ 168	€ 194
Totaal	**€ 685**	**€ 721**

Op basis van deze cijfers is de lastendruk in Oss in 2018 € 36 onder het werkelijke landelijk gemiddelde uitgekomen.

2. Kostendekkendheid heffingen

Uitgangspunten kostentoerekening aan heffingen en leges
Alle kosten, die direct toegerekend kunnen worden aan heffingen en leges, komen ten laste van deze producten. Voor indirecte kosten, ook wel overhead genoemd, is dit niet mogelijk. Deze indirecte kosten bestaan onder andere uit kosten voor ICT, huisvesting, inkoop en financiën. Deze kosten begroten we volgens de verslagleggingsvoorschriften (BBV) centraal in programma 10. Besturen in verandering van tijden. Voor het berekenen van tarieven brengen we een deel van de indirecte kosten ten laste van de tarieven. Dit doen we met een opslag van de overhead als percentage op de directe loonkosten. Voor 2018 was dit 88%. Voor de heffingen zien we het onderdeel BTW ook als kosten. Deze rekenen we daarom door in de tarieven.

Kostendekkendheid heffingen

In de volgende tabel laten we zien voor welk percentage de tarieven voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing kostendekkend zijn.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Afvalstoffen-heffing Programma-begroting 2018	Afvalstoffen-heffing Rekening 2018	Rioolheffing Programma-begroting 2018	Rioolheffing Rekening 2018
Netto kosten	9.552	10.240	7.014	7.155
Overhead	599	599	585	585
BTW	1.104	1.112	655	655
Totale kosten	**11.255**	**11.951**	**8.254**	**8.395**
Totale opbrengsten heffing	**11.255**	**11.235**	**8.254**	**8.469**
Kostendekkendheid	**100%**	**94%**	**100%**	**100%**

Kostendekkendheid leges

In de volgende tabel laten we de kostendekkendheid van de leges zien. Deze kostendekkendheid is gebaseerd op de uitgangspunten die we hiervoor beschreven hebben.

Omschrijving	Kostendekkendheid Jaarrekening 2018	Begroting 2018
Legesverordening Titel 1		
Geboorten, huwelijken en overlijden	34,79%	51.63%
Gemeentelijke basisadministratie	11,55%	13.69%
Reisdocumenten	77,36%	82.75%
Rijbewijzen	92,41%	78,10%
Legesverordening Titel 2		
Omgevingsvergunningen	110,82%*	74,37%
Legesverordening Titel 3		
APV en bijzondere wetten	8,13%	5,45%
Marktgelden	70,62%	89,93%
Overige leges		
Begraven	59,01%	73,33%

Binnen de legesverordening onderscheiden we zogenaamde titels. De mate van kostendekkendheid bekijken we op het niveau van deze titels. Binnen deze titels kan sprake zijn van zogenaamde kruissubsidiëring, bijvoorbeeld grote bouwwerken zijn relatief goedkoper dan kleinere bouwwerken.

* De kostendekkendheid van omgevingsvergunning is in de jaarrekening 2018 eenmalig hoger dan 100% door hoger aantal grotere bouwaanvragen. Zie ook toelichting in de jaarrekening.

3. Kwijtschelding

De in de wet geboden ruimte om het kwijtscheldingsbeleid vorm te geven gebruiken we maximaal, wat betekent dat de kwijtscheldingsnorm op 100% ligt. Kwijtschelding kennen we voor de volgende belastingen toe:

- Onroerende zaakbelastingen (na de afschaffing van het gebruikersdeel van de OZB op woningen komt deze vorm van kwijtschelding nog slechts een enkele keer voor)
- Rioolheffing
- Afvalstoffenheffing
- Hondenbelasting

In de volgende tabel staan de aantallen kwijtscheldingsverzoeken in de jaren 2017 en 2018.

Kwijtscheldingsverzoeken	**2017**	**2018**
Meerjarige kwijtschelding	1.108	1.317
Incidentele verzoeken	600	535
Totaal	**1.708**	**1.852**

4. Opbrengsten belastingen en heffingen

In de volgende tabel geven we een overzicht van de opbrengsten van de belangrijkste belastingen en heffingen. Grote verschillen tussen de gerealiseerde opbrengsten en de begroting na wijziging zijn bij de programma's toegelicht.

+ is uitgaven/nadelig saldo
- is inkomsten/voordelig saldo
bedragen x € 1.000

	Begroting 2018 primitief	**Begroting 2018 na wijziging**	**Rekening 2018**	**Verschil**	**Voordeel/ Nadeel**
Onroerende zaakbelastingen					
- gebruikers niet-woningen	-2.969	-2.969	-2.945	24	N
- eigenaren woningen	-10.808	-10.808	-10.800	8	N
- eigenaren niet-woningen	-4.115	-4.115	-4.153	-38	V
Afvalstoffenheffing	-8.711	-8.711	-8.668	43	N
Rioolheffing					
- woningen	-6.503	-6.503	-6.507	-4	V
- niet-woningen	-1.519	-1.519	-1.563	-44	V
Hondenbelasting	-535	-535	-544	-9	V
(Water)toeristenbelasting	-233	-233	-328	-95	V

Paragraaf bedrijfsvoering

Naar inhoudsopgave

Inleiding

Voor de actuele ontwikkelingen op het gebied van de bedrijfsvoering verwijzen we naar programma 10. Besturen in verandering van tijden.

Paragraaf investeringsplan

Naar inhoudsopgave

Inleiding

In deze paragraaf rapporteren we over de investeringen die we in dit boekjaar hebben uitgevoerd.
We geven inzicht in:

- de besteding op kredieten en de bijbehorende restantkredieten
- de geplande investeringen 2018 die nog niet in uitvoering zijn

De uitgaven op een investering lopen niet altijd gelijk met het boekjaar. Van de restantkredieten geven we daarom aan of deze kunnen worden afgesloten omdat de investering is afgerond of dat deze worden overgeheveld naar het volgende boekjaar omdat het project nog loopt.

Geplande investeringen 2018 die nog niet in uitvoering zijn, schuiven door naar het volgende boekjaar. De financiële effecten hiervan (doorschuiven van de bijbehorende kapitaallasten) verwerken we in de eerste financiële tussenrapportage 2019.

1. Wat is een investering?

Investeren is het aanschaffen van goederen met een meerjarig nut. Bij investeringen is er een onderscheid tussen investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Tot 1 januari 2017 activeerden we alleen investeringen met een economisch nut. Investeringen met een maatschappelijk nut schreven we in één keer af. Vanaf 1 januari 2017 moeten we investeringen met een maatschappelijk nut ook activeren. Dat staat in de verslagleggingsvoorschriften (BBV). Daarnaast is er een onderscheid in vervangingsinvesteringen en nieuwe investeringen. Vervangingsinvesteringen worden gedaan ter vervanging van oude al bestaande investeringen. Alle overige investeringen zijn nieuwe investeringen.

2. Investeringskredieten 2018

In de volgende tabel geven we een overzicht van de lopende investeringen (kredieten) per 31 december 2018. We laten per programma zien hoe groot de beschikbare investeringskredieten zijn, wat we in 2018 hebben uitgegeven, hoeveel we tot nu toe totaal besteed hebben en welk bedrag we nog moeten uitgeven. In totaal sluiten we in 2018 voor € 10 miljoen aan kredieten af omdat deze investeringen klaar zijn.
In het bijlageboek is een overzicht op detailniveau per afzonderlijk krediet opgenomen. Daarbij is ook aangegeven welke kredieten we afsluiten en welke kredieten we overhevelen.

bedragen x € 1.000

Programma	Investeringskrediet	Besteed 2018	Totaal besteed	Nog uit te geven
1. Zorg en welzijn	429	300	300	129
2. Werk, inkomen en onderwijs	10.940	5.100	10.852	88
3. Ontmoeten, sport en cultuur	9.758	3.373	7.860	1.898
5. Zuinig op ons klimaat	16.891	4.186	15.210	1.681
7. Mobiliteit	56	56	56	-
8. Aantrekkelijk wonen in Oss	575	4	4	571
9. Veilige omgeving	1.064	564	1.044	19
10. Besturen in verandering van tijden	3.484	1.769	1.943	1.542
Totaal	**43.197**	**15.351**	**37.270**	**5.928**

Toelichting investeringen 2018

Programma 1. Zorg en welzijn
Binnen dit programma hevelen we het krediet voor de Scouting en Gilde Geffen (€ 429.000) over.

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs
Binnen dit programma sluiten we voor € 5 miljoen aan kredieten af. Dit betreft met name de investering in de renovatie van de Singel. Het grootste krediet dat we overhevelen naar 2019 betreft de Brede School Lith.

Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur
In programma 3 sluiten we voor € 2,2 miljoen aan kredieten af. De grootste investeringen die we afgerond hebben zijn het Clubhuis SV Top Oss, Het buurtcentrum brede school Lith en het Museum Jan Cunen. We hebben binnen deze kredieten nog ongeveer € 2 miljoen uit te voeren, dat betreft met name de investeringen in de gymzalen de Ruwaard en Verdistraat.

Programma 5. Zuinig op ons klimaat
In 2018 hebben we voor € 1,7 miljoen geïnvesteerd in vervangingen in de openbare ruimte (Groen, wegen, openbare verlichting). Voor dit bedrag sluiten we kredieten af. De grootste kredieten die in dit programma worden overgeheveld naar 2019 betreffen de N329 en het Duurzaamheidsplein.

Programma 7. Mobiliteit
Binnen dit programma zijn investeringen in verkeersregelinstallaties opgenomen.

Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss
Binnen dit programma is het krediet van € 575.000 opgenomen voor uitbreiding standplaatsen woonwagens. Dit hevelen we over naar 2019.

Programma 9. Veilige omgeving
Dit programma bevat de investering in de kazerne Ravenstein. Dit krediet moet financieel nog worden afgesloten. We hevelen het krediet over naar 2019.

Programma 10. Besturen in verandering van tijden
Dit programma bevat investeringen in met name ICT en rollend materieel. Ook de investering in de Ir. Diddewerf is binnen dit programma opgenomen. We sluiten in 2018 € 1,1 miljoen aan kredieten af omdat deze bijbehorende investeringen in ICT en rollend materieel afgewikkeld zijn. We hevelen € 2,4 miljoen aan kredieten over, waarvan we nog € 1,5 miljoen moeten uitvoeren. Het krediet voor de Ir. Diddewerf is hiervan de grootste.

4. Geplande investeringen 2018

In de programmabegroting 2019-2022 is het investeringsplan 2018 voor het laatst geactualiseerd.
Het totale investeringsplan voor 2018 bedroeg € 6,3 miljoen (zie onderstaande tabel). Hiervan zijn projecten voor een bedrag van € 3,3 miljoen nog niet opgestart en schuiven door naar het jaar 2019. Het financiële effect hiervan vanwege het doorschuiven van de kapitaallasten verwerken we in de eerste financiële tussenrapportage 2019.

bedragen x € 1.000

Investering	Besluit	Type	Plan 2018	Plan 2018 dat doorschuift naar 2019
3. Ontmoeten, sport en cultuur				
Aanvulling Ruwaard	R	N	269	Uitgevoerd
Aanvulling gymzaal Verdistraat	R	N	134	Uitgevoerd
Toplaag kunstgras Rusheuvel	R	V	130	130
Totaal programma			**533**	**130**
5. Zuinig op ons klimaat				
Duurzaamheidsplein (installaties)	C	N	340	Uitgevoerd
Cruijfcourt	R	N	85	Uitgevoerd
Niet huishoudelijk afval	A	V	70	Vervalt in 2019
Klein chemisch afval unit	A	V	40	Uitgevoerd
Vloeistofdichte vloeren milieustraat	A	V	30	Uitgevoerd
Uitbreiding software afval	A	V	28	Vervalt in 2019
Groen	C	V	1.270	743
Wegen	C	V	1.597	899
Openbare verlichting	C	V	977	555
Totaal programma			**4.437**	**2.197**
7. Mobiliteit				
Verkeersregelinstallaties	C	V	733	677
Totaal programma			**733**	**677**
10. Besturen in verandering van tijden				
Rollend materieel	C	V	407	262
ICT Hardware	A	V	316	Uitgevoerd
ICT Software	A	V	105	70
Totaal programma			**828**	**332**
TOTAAL ALLE PROGRAMMA'S			**6.531**	**3.336**

(Besluit: R=raad, C=college, A=ambtelijk; Type: V=vervanging, N=nieuw)

Toelichting geplande investeringen

Van de meeste geplande investeringen uit 2018 is de uitvoering ook in 2018 gestart. Geplande investeringen die we overhevelen naar 2019 betreffen met name investeringen in de openbare ruimte. Deze hangen samen met onze IUP-projecten.

Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte

Inleiding

De uitvoering van projecten, zeker van complexe projecten, is en blijft een dynamisch proces. Door het constant blijven volgen van de projecten tijdens de voorbereiding en uitvoering krijgen we een goed inzicht in het uiteindelijke resultaat, de kosten en de inzet van subsidies.
Deze rapportage geeft de voortgang weer van de IUP-projecten. Alle projecten zijn beoordeeld naar de situatie per 31 december 2018. Daarbij is ook een doorkijk gemaakt naar de totale doorlooptijd van het betreffende project. Als er sprake is van een technische - en/of financiële afwijking lichten we dit toe.

1. Technische voortgang van de projecten (alle IUP-projecten)

Hierbij wordt beoordeeld welke technische mutaties er de afgelopen periode hebben plaatsgevonden. Daarbij wordt gekeken of eventuele afwijkingen gevolgen hebben voor de planning van de uitvoering. Vooralsnog kunnen de meeste projecten volgens planning worden afgerond. De voorbereiding voor het project Havenstraat heeft langer geduurd dan voorzien omdat alsnog is besloten de riolering ter plaatse aan te pakken. In de vorige voortgangsrapportage is hiervan melding gemaakt. De Havenstraat is op 5 december 2018 aanbesteed en wordt in 2019 uitgevoerd. De uitvoering van de Osseweg heeft vertraging opgelopen door een aantal opeenvolgende zaken. Ten eerste was er discussie over het concept ontwerp in relatie tot het wel of niet kappen van de bomen langs de weg. Daardoor konden we later dan gepland naar de bewoners voor de inspraak. Tijdens de inspraak hebben we met bewoners discussie gehad over de inrichting. Daardoor konden we de aanbestedingsprocedure pas na de bouwvak starten. De opdracht is in november 2018 aan de aannemer verstrekt. In verband met de levertijden en de winterperiode is besloten om pas na carnaval 2019 te starten met de uitvoering. Beide projecten voeren we dus in 2019 uit.

In het volgende overzicht geven we aan welke technische mutaties de afgelopen periode hebben plaatsgevonden.

Status	**Aantal**
Startmoment uitvoering loopt volgens planning	103
Startmoment uitvoering wijzigt mogelijk	0
Startmoment uitvoering is bijgesteld	2
Nieuw project	0
Vervallen project	0
Project is gereed	24
Totaal	**129**

2. Voortgang op projectniveau

De volgende tabel toont alle projecten waarbij een verandering plaatsvond. De onderscheiden projectfasen zijn:
A = Programmafase
B = Ontwerpfase
C = Bestekfase
D = Uitvoeringsfase
E = Technisch gereed
F = Financieel gereed

Projectnaam	Project-fase	Toelichting
VAT - specialistisch advies en projectondersteuning	F	Het project wordt afgesloten. Het budget nauwelijks aangesproken doordat we kosten van inhuur en specialistisch advies binnen de afdelingsbudgetten hebben kunnen opvangen.
Teugenaarsstraat	F	Het project wordt afgesloten. Het werk is gunstig aanbesteed en in de uitvoering zijn er geen noemenswaardige tegenslagen geweest.
Stormschade bomen	F	Het project wordt afgesloten.
Spoorlaan oost e.o.	F	Het project wordt afgesloten.. Het werk is gunstig aanbesteed en in de uitvoering zijn er geen noemenswaardige tegenslagen geweest.
Speelvoorzieningen 2.2	E	€ 25.000 is naar het project 20515 Vlashoek overgeheveld t.b.v. een speelvoorziening. Het restant valt vrij.
Prof. Regoutstraat	E	Projectbudget wordt verlaagd i.v.m. gunstige aanbesteding. Restant is nodig om in 2019 project financieel af te kunnen sluiten.
Poelenproject	F	Het project wordt afgesloten.
Pater Bleijsstraat e.o.	D	Projectbudget wordt verlaagd i.v.m. gunstige aanbesteding. Restant van € 55.000 is nodig om in 2019 project financieel af te kunnen sluiten.
Past v Hapertstraat - kruising Ringkade	F	Het project wordt afgesloten.
Molenstraat Lith	F	Het project wordt afgesloten. Project kon goedkoper uitgevoerd worden.
Markeringen	F	Het restantbudget kan vrijvallen. Achterstand in achterstallig onderhoud is ingelopen. Daarnaast is door inzet van intern specialisme en het efficiënter gebruik van beschikbare data de werkwijze geoptimaliseerd. De kostprijs is hierdoor omlaag gegaan.
Hoogheuvelstraat	F	Het project wordt afgesloten. We nemen de meevaller in de uitvoering.
Herbestrating en kleine renovaties 3	F	Het project wordt afgesloten.
Herbestrating en kleine renovaties 2	F	Het project wordt afgesloten.
Haven oeverbescherming fase 1	F	Het project wordt afgesloten. Tekort komt ten laste van Voorziening Haven.
Gedragscode Flora- en Faunawet	F	Het project wordt afgesloten.
Euterpelaan Noord industrieterrein	F	Het project is afgesloten want het project is komen te vervallen.
Euterpelaan bosplantsoen	F	Het project is afgesloten want het project is komen te vervallen.
Deursen - Dennenburg renovatie fietspad	F	Het project wordt afgesloten. We hebben een meevaller in de uitvoering.
Constantijnstraat Lith e.o.	C	Flinke tegenvaller door kabels en leidingen, deze waren niet/onvoldoende in beeld, ontwerp moest hierop aangepast worden. Hierdoor is sprake van een tekort op het project, uitvoering loopt

Projectnaam	Project-fase	Toelichting
		door in 2019, in 2019 is het project gereed
Asterstraat vervangen afrastering	F	Het project wordt afgesloten. We hebben een meevaller in de uitvoering.
ARGO	F	Het project wordt afgesloten.
Herinrichten voorterrein Ir. Diddewerf	B	Betreft toegevoegd deel duurzaamheidsplein.

3. Financiën

Het jaar 2018 sluit met een voordelig resultaat op de IUP-projecten van € 924.032 (afwijking van ca. 3% van de oorspronkelijke projectbudgetten). Het voordelig resultaat wordt o.a. veroorzaakt door voordelen op de projecten Teugenaarsstraat, Spoorlaan Oost, Professor Regoutstraat en Pater Bleijsstraat. De voordelen waren voornamelijk het gevolg van aanbestedingsvoordelen. Daarnaast stuitten we in de uitvoering nauwelijks op problemen. Het saldo op het project Markeringen kan in zijn geheel vrijvallen. De achterstand in het achterstallig onderhoud is ingelopen. Daarnaast is door inzet van intern specialisme en efficiënter gebruik van de beschikbare data de werkwijze geoptimaliseerd. De kostprijs is hierdoor beduidend lager uitgekomen.
Het resultaat valt uiteen in afwijkingen op groot onderhoud en vervanging. De afwijkingen op groot onderhoud worden gemuteerd op de betreffende activiteiten en voor zover het groot onderhoud groen, wegen of verkeer betreft eventueel verrekend met de reserve IUP. Afwijkingen op vervanging worden verantwoord op het betreffende investeringsvolume en leiden tot hogere of lagere kapitaallasten de jaren daarna. Deze mutaties worden bij de Eerste financiële tussenrapportage 2019 verwerkt.

JAARREKENING

Programmarekening op hoofdlijnen

Naar inhoudsopgave

Cijfers per programma

In de volgende tabel zijn de cijfers per programma opgenomen. De verschillen worden hier niet toegelicht. Toelichtingen op de verschillen zijn terug te vinden in het jaarverslag. Bij de programma's is daarvoor steeds de volgende w-vraag beantwoord: Wat heeft het gekost?

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten

- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Omschrijving		Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil	Voordeel/ Nadeel
Programma 1	Lasten	79.435	83.891	79.822	-4.069	V
	Baten	-3.050	-3.317	-3.730	-413	V
	Saldo	76.385	80.574	76.092	-4.482	V
Programma 2	Lasten	65.711	67.011	67.099	88	N
	Baten	-25.555	-28.010	-29.945	-1.935	V
	Saldo	40.155	39.001	37.154	-1.847	V
Programma 3	Lasten	17.032	17.305	16.857	-448	V
	Baten	-2.243	-2.281	-2.311	-30	V
	Saldo	14.788	15.024	14.545	-478	V
Programma 4	Lasten	210	13.007	13.981	974	N
	Baten	-210	-10.780	-11.814	-1.035	V
	Saldo	0	2.227	2.166	-61	V
Programma 5	Lasten	34.832	35.746	37.392	1.646	N
	Baten	-21.784	-22.021	-23.013	-992	V
	Saldo	13.048	13.725	14.379	654	N
Programma 6	Lasten	13.842	23.981	19.645	-4.335	V
	Baten	-16.412	-18.368	-18.487	-119	V
	Saldo	-2.569	5.613	1.159	-4.455	V
Programma 7	Lasten	3.808	3.748	3.647	-101	V
	Baten	-2.638	-2.452	-2.683	-231	V
	Saldo	1.170	1.296	964	-332	V
Programma 8	Lasten	29.848	14.290	13.382	-908	V
	Baten	-24.509	-11.946	-12.316	-371	V
	Saldo	5.339	2.344	1.066	-1.278	V
Programma 9	Lasten	5.672	5.722	5.768	46	N
	Baten	-32	-82	-196	-115	V
	Saldo	5.639	5.640	5.571	-69	V
Programma 10	Lasten	32.150	35.350	36.343	993	N
	Baten	-3.581	-3.672	-4.861	-1.189	V
	Saldo	28.569	31.677	31.481	-196	V
Programma 11	Lasten	2.963	1.312	948	-363	V
	Baten	-183.823	-185.728	-187.538	-1.810	V
	Saldo	-180.860	-184.416	-186.590	-2.174	V
Totaal alle programma's	**Lasten**	**285.502**	**301.362**	**294.884**	**-6.479**	**V**
	Baten	**-283.836**	**-288.656**	**-296.895**	**-8.239**	**V**
	Saldo	**1.665**	**12.706**	**-2.012**	**-14.718**	**V**
Stortingen reserves		11.283	18.524	19.865	1.341	N
Onttrekkingen reserves		-12.965	-31.113	-24.801	6.312	N
Totaal mutaties reserves		**-1.682**	**-12.589**	**-4.936**	**7.653**	**N**
Resultaat		**-17**	**117**	**-6.948**	**-7.065**	**V**

Incidentele baten en lasten

In de volgende tabel geven we een overzicht van de incidentele baten en lasten. Incidenteel houdt in dat het gaat om baten en lasten die een tijdelijk karakter hebben. Deze zitten slechts één of enkele jaren in de begroting.

We hebben een analyse gemaakt welke posten in de jaarrekening incidenteel waren (lasten en baten). Door deze te corrigeren geven we meer inzicht in het reguliere rekeningresultaat uit normale bedrijfsvoering. Bij de Eerste financiële rapportage in 2019 kijken we vooral naar de effecten van de jaarrekening voor het jaar 2019 en later.

+ is incidentele lasten
- is incidentele baten
bedragen x € 1.000

Progr.	Bron *	Omschrijving	2018 begroot	2018 werkelijk
1	KN 2018-2021	Wonen met ondersteuning	1.298	339
1	KN 2018-2021	Onttrekking algemene reserve	-1.298	-339
1	TR 2017/PB 2019-2022	Afrekening Jeugd en SVB	303	303
1	PB 2018-2021	Transformatieagenda jeugd	2.065	178
1	PB 2018-2021	Onttrekking algemene reserve	-2.065	-178
1	JR 2018	Compensatie Transformatieagenda Jeugd	0	-215
1	PB 2019-2022	Nadeel jeugdhulp budgetten	1.120	1.120
1	PB 2019-2022	Onttrekking algemene reserve	-1.120	-1.120
1	JR 2018	Wmo collectieve voorzieningen	0	-255
1	PB 2018-2021	Wijkverpleegkundige	40	40
1	TR 2018	Terugbetaling bijdrage huurrisico pand CJG	-200	-200
1	Raadsbesluit	Intensievere aanpak voor mensen met een zorgprofiel	180	20
1	PB 2019-2022	Onafhankelijke cliëntondersteuning	-93	-93
1	PB 2019-2022	Voordeel Oss Innoveert	-50	-50
1	PB 2019-2022	Uitvoeringsbudget Zorg en welzijn	-150	-150
1	PB 2019-2022	Maatschappelijke begeleiding vergunninghouders	63	63
1	PB 2019-2022	Oplosagenda beschermd wonen	309	81
1	PB 2019-2022	uit de reserve beschermd wonen	-309	-81
2	PB 2018-2021	Lagere kosten loonkostensubsidie	-200	-200
2	PB 2017-2020/ PB 2019-2022	Onderwijsvernieuwing	62	24
2	KN 2018-2021	BIM5: HBO in Oss	142	142
2	KN 2018-2021	Onttrekking algemene reserve	-142	-142
2	PB 2019-2022	Inkomsten BUIG	-1.400	-1.318
2	JR 2018	Inkomensregelingen	0	-276
2	JR 2018	Voordeel Onderwijsachterstandenbeleid	0	-365
2	JR 2018	Terugstorting egalisatiereserve WSW	0	-718
3	PB 2016-2019	Omroep Maasland	70	70
3	PB 2018-2021	Voorziening ontmoeten en sport NOK	300	0
3	PB 2018-2021	Onttrekking uit reserve IVB	-300	0
3	PB 2019-2022	Hervormingen cultuur	108	108
3	PB 2019-2022	Exploitatietekort 2017 Wijk- en dorpscentra	155	100
3	PB 2019-2022	Onttrekking uit reserve IVB	-155	-100
3	PB 2019-2022	Inrichting Hoeve Lith en kosten IVB	315	315
3	PB 2019-2022	Onttrekking uit reserve IVB	-315	-315
4	PB 2017-2020	Extra storting reserve stadscentrum	200	200
4	PB 2018-2021	Ontwikkeling stadscentrum	400	400

Progr.	Bron *	Omschrijving	2018 begroot	2018 werkelijk
5	PB 2018-2021	Verduurzaming openbare ruimte	38	38
5	PB 2016-2019 en PB 2017-2020	Duurzaamheid	150	9
5	PB 2018-2021	Vernieuwbouw Ir. Diddewerf	-68	-68
5	TR 2018	Stormschade bomen	175	175
5	PB 2019-2022	Kosten afvalinzameling	351	358
5	PB 2019-2022	Inzet reserve afval	-351	-358
6	JR 2018	Voordeel beheercomplexen	0	-209
6	JR 2018	Hogere opbrengst verhuurde panden en percelen	0	-278
6	PB 2019-2022	Kosten Quick wins binnenhavens	3.573	0
6	PB 2019-2022	Inzet reserve haven	-3.573	0
8	PB 2017-2020/ PB 2019-2022	Voorbereiding Omgevingswet en nieuwe omgevingsvisie	111	111
8	Raadsbesluit/ PB 2019-2022	Fase 2 windpark	350	223
8	PB 2019-2022	Planschade herziening bestemmingsplan Berghem	80	80
8	PB 2019-2022	Verkoop woning Potgieterstraat	-171	-171
8	PB 2019-2022	Storting in reserve volkshuisvesting	171	171
8	PB 2019-2022	Bijdrage Ruimte voor Ruimte	-125	-125
8	PB 2019-2022	Storting in reserve groenfonds	125	125
8	JR 2018	Extra inkomsten leges omgevingsvergunningen	0	-848
8	JR 2018	Extra inkomsten BRIKS taken	0	-100
9	PB 2017-2020	Voortzettting Taskforce Brabant-Zeeland	25	25
9	PB 2019-2022	Kosten crisisbeheer	27	27
9	PB 2019-2022	Afrekening bijdrage Veiligheidsregio Brabant-Noord	-50	-50
10	PB 2019-2022	Vrijval reserve RIS	-57	-57
10	PB 2019-2022	Aanpassing gemeentehuis	35	35
10	PB 2017-2020	Vrijval reserve meubilair	-216	0
10	PB 2017-2020	Capaciteit opstellen en uitvoeren voorzieningenkaartadviezen	144	144
10	PB 2018-2021	Wet Basisregistratie Ondergrond (BRO)	25	25
10	PB 2018-2021	E-Dienstverlening	200	140
10	PB 2019-2022	Hogere kosten ICT	205	75
10	PB 2019-2022	Bedrijfsvoering vastgoed	60	60
10	PB 2019-2022	Wachtgeld wethouders	51	120
10	PB 2018-2021/ PB 2019-2022	Verhoging aantal stembureaus	86	86
11	PB 2017-2020	Onttrekking algemene reserve	-185	-335
11	TR 2018	Verlaging onvoorzien	-175	-175
11	Raadsbesluit	Onttrekking algemene reserve	-415	-243
11	JR 2018	Lagere kosten treasury	0	-462
11	JR 2018	Storting voorziening dubieuze debiteuren		212
11	JR 2018	Voordeel algemene baten en lasten		-351
11	JR 2018	Afrekening algemene uitkering		-363
11	PB 2019-2022	Lagere kosten BSOB	-221	-221
		TOTAAL	**-292**	**-4.787**

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

We hebben onze reserves in drie categorieën ingedeeld:

1. Algemene vrije reserves
2. Bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d.
3. Overige bestemmingsreserves

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves zijn normaal gesproken incidentele lasten en baten. Uitzondering hierop zijn de mutaties in de reserves van categorie 2, de bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d.. Mutaties in deze reserves zijn structurele lasten of baten. In het volgende overzicht zijn de structurele mutaties opgenomen, inclusief de toegerekende rente in 2018.

+ is lasten
- is baten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	Toevoegingen in 2018	Onttrekkingen in 2018
Afkoop gaswinst uitkering Maaslandgas	299	-2.139
Depositie BNG	30	-319
Huisvestingskosten schoolgebouwen	4	-34
De Bolster Horizonschool	12	-34
Brede school centrum Lith	33	-34
Nieuwbouw scholen Geffen/MFC vm Maasdonk	13	-38
Sportcomplex Herpinia	2	-19
Kleedaccommodatie Amstelhoef	14	-40
Revitalisering	2	0
Sportpark De Akkeren	8	-30
Kunstgrasvelden Talentencampus	13	-68
Nieuwbouw Hertenkamp	1	-4
Bouwkundige aanpassingen MJC	13	0
Parkeergarage	13	-35
Fietsenstalling	1	-8
Brutering woonwagens	3	-11
Gemeentehuis	179	-729
Kapitaallasten Investeringen mobiliteit	12	-36
VRI projecten 2017	4	-23
Totaal	**656**	**-3.601**

Analyse rechtmatigheid

De onafhankelijke accountant geeft niet alleen een oordeel over het getrouw beeld van de jaarrekening maar ook over de financiële rechtmatigheid (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden). Bij de financiële rechtmatigheid gaat het om de begrotingsrechtmatigheid: handelen we binnen de begroting zoals de gemeenteraad die heeft vastgesteld? Daarbij wordt niet alleen gekeken of de werkelijke lasten hoger zijn dan begroot, maar ook of de lasten aan het juiste begrotingsjaar en aan het juiste programma zijn toegerekend.

In de Kadernota rechtmatigheid is bepaald dat het overschrijden van de begroting (op programmaniveau) en van investeringen altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Dit laatste is het geval als:
- Kostenoverschrijdingen worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.
- Kostenoverschrijdingen passen binnen het beleid.
- Kostenoverschrijdingen het gevolg zijn van openeinderegelingen.

In het vervolg van dit hoofdstuk gaan we eerst in op de begrotingsrechtmatigheid bij de programma's en daarna op de rechtmatigheid bij de investeringen.

Programma's

In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van de programma's waarbij de werkelijke kosten hoger zijn dan de begrote kosten. In het jaarverslag zijn bij de programma's de belangrijkste voor- en nadelen al toegelicht. Om te voorkomen dat dit hoofdstuk teveel herhaling wordt, is ervoor gekozen om hier alleen de afwijkingen in de lasten groter dan € 100.000 op hoofdlijnen toe te lichten.

+ is lasten/nadeel
bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil
Lasten per programma			
4. Dynamisch stadscentrum	13.007	13.981	974
5. Zuinig op ons klimaat	35.746	37.392	1.646
10. Besturen in verandering van tijden	35.350	36.343	993

Toelichting overschrijdingen lasten per programma

Programma 4. Dynamisch stadscentrum
We hebben hogere lasten van € 994.000 door het vaststellen van de grondexploitatie van het Walkwartier. Het aandeel van het Walkwartier is in de voorziening immateriële activa van het grondbedrijf voor een bedrag van circa € 1 miljoen vrijgevallen. Dit zorgt voor extra opbrengsten. Dit bedrag hebben we vervolgens gestort in een specifieke verliesvoorziening voor het Walkwartier. Dit zorgt voor extra kosten. Dit betreft dus puur een administratieve omzetting van de voorziening en past binnen het beleid.

Programma 5. Zuinig op ons klimaat
De overschrijding op de lasten heeft met name te maken met hogere kosten voor afvalverwijdering voor particulieren, dit past bij het gewijzigde afvalbeleid. Hier staan inkomsten tegenover, de baten zijn dus ook hoger voor dit programma.
Daarnaast zijn de kosten voor wegen, straten en pleinen hoger en voor riolering. Hier staan inkomsten en onttrekkingen uit reserves tegenover. Dit past binnen het bestaand beleid.

Programma 10. Besturen in verandering van tijden

We hebben hogere lasten van € 993.000. Hier staan ook hogere baten tegenover, namelijk € 1.189.000. Dit wordt met name veroorzaakt door de producten saldo kostenplaatsen en de overhead.

De directe personele kosten (saldo kostenplaatsen) zijn € 609.000 hoger dan begroot. De indirecte personele kosten (overhead) zijn € 240.000 lager dan begroot. Per saldo is er dus sprake van een overschrijding van € 369.000.

De hogere directe kosten worden vooral veroorzaakt door uitvoering van de Wmo, ruimtelijke ordening en beheer en inrichting van de openbare ruimte. De lagere overheadkosten van € 240.000 is een samenstel van voor- en nadelen (zie de toelichting van het onderdeel financiën van programma 10). De extra kosten passen binnen het bestaand beleid.

Investeringen

In het kader van rechtmatigheid is geen sprake geweest van grote overschrijdingen (groter dan € 100.000) binnen de investeringskredieten. Voor meer informatie verwijzen we naar de paragraaf Investeringsplan.

Conclusie

Uit de toelichtingen blijkt dat de overschrijdingen binnen het bestaande beleid passen.

Bestemming rekeningresultaat

De jaarrekening 2018 sluit met een positief saldo van afgerond € 6,9 miljoen. De bestemming van het saldo vindt pas plaats nadat de jaarrekening is vastgesteld. Voorstellen voor het overhevelen van budgetten zijn mogelijk om ervoor te zorgen dat projecten c.q. activiteiten, waarvoor in 2018 specifieke gelden beschikbaar gesteld zijn, in 2019 alsnog uit te voeren/af te ronden. Het is goed om dit soort voorstellen aan een aantal criteria te toetsen. Deze zijn:

- Beleidsinhoudelijk is het noodzakelijk de prestatie alsnog te realiseren.
- De over te hevelen middelen waren al bedoeld voor de betreffende prestatie.
- De prestatie past in de werkplanning of het jaarplan van het nieuwe jaar.
- Realisatie van de prestatie vindt uiterlijk in het nieuwe jaar plaats.
- Er is sprake van budgetten voor projecten waar bij de start al duidelijk was dat de uitvoering meerdere jaren zou vergen. Deze budgetten moeten voor deze projecten beschikbaar blijven.
- Er is sprake van een relatie met rijksmiddelen of middelen van derden.
- In het nieuwe jaar zijn geen middelen beschikbaar voor deze prestatie en het is de verwachting dat dit niet redelijkerwijs mogelijk is. Uitvoering van de activiteiten/werkzaamheden kan zonder budgetoverheveling dus niet binnen het budget van het nieuwe jaar uitgevoerd worden.
- In het betreffende beleidsveld is op rekeningbasis geld over tot minimaal het gevraagde bedrag.
- Het gaat om een materieel bedrag: als ondergrens geldt € 25.000.

De afweging om extra gelden beschikbaar te stellen voor nieuwe wensen c.q. ontwikkelingen vormt geen onderdeel van de resultaatbestemming. De integrale afweging daarvan vindt plaats binnen de kadernota en de programmabegroting. Dat betekent dat een eventueel resterend rekeningsaldo in de algemene reserve gestort wordt. Vervolgens kan bij de behandeling van de kadernota c.q. programmabegroting de integrale afweging plaatsvinden van een eventuele besteding van de algemene reserve aan specifieke doelen.

We stellen voor het positieve saldo over 2018 van € 6.947.566 als volgt te bestemmen c.q. budgetten over te hevelen.

bedragen in euro's

Nr.	Omschrijving	Bedrag
1	Beschermd Wonen	2.420.000
2	Speeltoestellen Meteoor	30.000
3	Verbod fietsen in het centrum	25.000
4	Budget duurzaamheid	125.000
5	Impulsgelden weerbaar bestuur	120.000
6	Inzet bouwkundig projectleider	100.000
7	Expertise duurzaamheid	43.000
8	ICT upgrades	130.000
10	Onder-uitputting algemene uitkering	480.000
11	Storting algemene reserve	3.474.566
	Totaal voorstellen bestemming/overheveling	**6.947.566**
	Saldo jaarrekening	**6.947.566**
	Saldo na bestemming/overheveling	**0**

Bij het bestemmen van het positieve saldo volgens deze tabel blijkt dat we een bedrag van € 3.474.566 in de algemene reserve storten (zonder concrete bestemming). De voorstellen voor budgetoverheveling en saldobestemming tellen op tot een bedrag van afgerond € 3.473.000.

Toelichting posten

Nr.	Omschrijving	Bedrag
1	Beschermd Wonen	€ 2.420.000

Voor Beschermd wonen is Oss centrumgemeente. We ontvangen rijksmiddelen om deze taak voor de regio Brabant Noordoost-oost (BNOO) uit te voeren. In de regio BNOO zijn nog geen solidariteitsafspraken rondom Beschermd wonen gemaakt. Wel is bestuurlijk afgesproken dat we bij voor- en nadelen samen kijken wat nodig is en samen naar oplossingen zoeken.
De komende 2 jaar is de opdracht van het Rijk om maatschappelijke opvang en Beschermd wonen te integreren en te verplaatsen naar de wijken (ambulantiseren). Van centrumgemeente Oss naar de regiogemeenten. Dit gaat een grote impact te weeg brengen zowel inhoudelijk als financieel. De samenwerkingsregio heeft afgesproken ook op dit punt te blijven samen te werken. Daarom is het nodig overschotten te reserveren voor deze ontwikkelingen. We stellen voor om het overschot van € 2,4 miljoen te bestemmen voor:
1. Het op orde brengen van de infrastructuur voor de door decentralisatie in 2021 van maatschappelijke opvang en Beschermd wonen naar de regiogemeenten.
2. De bestuurlijke opdracht "Opvang complexe casuïstiek". Het is de verwachting dat we voorzieningen nodig hebben op het snijvlak van veiligheid en zorg, voor verslaafden en voor time-out plekken voor cliënten met verward gedrag en overlastgevers in de wijken. Daarnaast willen we de opvang in de wijken van deze doelgroep vormgeven.
3. Frictiekosten die gaan ontstaan om de huidige voorzieningen centraal georganiseerd af of om te bouwen (bijv. Verdihuis).

Met deze storting is er een bedrag van circa € 5 miljoen beschikbaar in de reserve beschermd wonen (per 1-1-2-2019). Voor de besteding hiervan zullen we een voorstel uitwerken voor de gemeenteraad. Daarnaast brengen we richting de kadernota in beeld in hoeverre we verwachten of deze overschotten binnen beschermd wonen structureel zijn.

2	Speeltoestellen Meteoor	€ 30.000

De speeltoestellen in de buitenruimte die liggen aan de Oude Litherweg 18-20 zijn na inspectie deels afgekeurd en daardoor aan vervanging toe. De vervangingskosten komen deels voor rekening van de gemeente omdat wij een vervangingsverplichting hadden ten tijde van het horizonscholenbeleid. Het project stond op de planning voor 2018 maar is nog niet uitgevoerd. Om de speeltoestellen te kunnen vervangen en de buitenruimte aan te kunnen passen stellen we voor om € 30.000 overhevelen naar 2019. Naast dit budget zetten we ook dekking in vanuit de reserve onderwijshuisvesting en een budget van de beheerscommissie.

3	Verbod fietsen in het centrum	€ 25.000

In het coalitieakkoord hebben we afgesproken om te stoppen met het fietsen in het centrum. Voor de maatregelen om dit uit de voeren hebben we eenmalig een bedrag vrijgemaakt in de programmabegroting 2019-2022 van € 25.000 voor bijvoorbeeld bebording, communicatie, maatregelen enz. We hebben dit bedrag in 2018 als budget gekregen maar het nog niet uitgegeven. We hebben meer tijd nodig om alle gevolgen van dit besluit goed uit te werken. Daarom is de uitvoering uitgesteld naar 2019 en stellen we voor om het budget over te hevelen naar 2019.

4	Budget duurzaamheid	€ 125.000

In 2018 hebben we budget gekregen voor duurzaamheid. Het doel is om versnelling door te voeren en middelen te leveren voor duurzaamheidsprojecten. Doordat de projecten meer voorbereidingstijd kosten hebben we niet alle budgetten uitgegeven. Dit geldt onder andere voor het project energieopwekking in de Lithse polder. Het bedrag dat niet besteed is willen we in 2019 inzetten voor een omgevingsmanager. Dit kost € 65.000. Daarnaast willen we budget overhevelen voor het project warmtevisie. Dit bedrag willen wij reserveren. In 2018 heeft de selectie van het bureau plaatsgevonden. De opdracht wordt in 2019 door hen uitgevoerd en gefactureerd. De offerte bedraagt € 60.000. We stellen daarom voor om 125.000 over te hevelen naar 2019.

Nr.	Omschrijving	Bedrag
5	Impulsgelden weerbaar bestuur	€ 120.000

In 2018 hebben we Impulsgelden van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) ontvangen ter versterking van de weerbaarheid in de gemeente Oss. We willen dit gebruiken voor het weerbaar maken van de ambtelijke organisatie en past in het BZK spoor 1 van Weerbaar Bestuur. De financiële bijdrage is € 120.000 en de looptijd van de impulsgelden is tot begin 2021. In 2018 zijn nog geen uitgaven gedaan. We hebben een begin gemaakt met bewustwording van medewerkers op het voorkomen van ondermijning en het inrichten van een veilige werkomgeving voor het uitvoeren van de publieke taak. Einddoel van het programma is dat de gemeente als een weerbare overheid is opgewassen tegen ondermijnende criminaliteit en dat met integere en slim ingerichte dienstverlening criminaliteit niet wordt gefaciliteerd. Om uitvoering en verdere invulling te geven aan Weerbaar bestuur stellen we voor om het budget van € 120.000 over te hevelen naar 2019.

6	Inzet bouwkundig projectleider	€ 100.000

We zijn veel projecten van het maatschappelijk vastgoed aan het voorbereiden. Een aantal van die projecten hebben vertraging opgelopen waardoor we ze niet in het geplande tempo kunnen realiseren. De hoge werkdruk voor de medewerkers speelt hierin een rol. Omdat de projecten vertraagd zijn hebben we niet al het budget uitgegeven voor capaciteit. Daarom willen we het budget van € 100.000 overhevelen. Het over te hevelen budget willen we inzetten voor een bouwkundige projectleider die zowel zelfstandig projecten kan uitvoeren in de realisatiefase, maar ook bouwkundig advies kan geven in de initiatief- en programmafase.

7	Expertise duurzaamheid	€ 43.000

Het opstarten en voorbereiden van het project verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed heeft enige vertraging opgelopen o.a. door een wisseling van projectleider. In 2019 gaat er een opiniërende notitie naar de raad over een plan van aanpak. Daarna willen we aan de slag met de uitvoering, zoals het opstellen van een uitvoeringsplan voor energiebezuiniging op het grootverbruik vastgoed, het aanvragen van een SDE+ subsidie en het uitvoeren van de wettelijk verplichte maatregelen uit de Milieuwet. Om dit budget voort te kunnen zetten in 2019 stellen we voor om het budget van € 43.000 over te hevelen naar 2019.

8	ICT budget	€ 130.000

Van het gevraagde budget voor upgrades in 2018 is € 75.000 van de € 205.000 besteed.
Dit komt doordat het budget in het najaar 2018 ter beschikking is gekomen en de projecten vanaf toen opgestart werden. Een deel van de upgrades is gestart in 2018, de overige upgrades, waaronder het DMS en Cognos, vinden plaats in 2019.

9	Onderuitputting algemene uitkering	€ 480.000

We verwachten een nadeel binnen de algemene uitkering door verwachte lagere rijksuitgaven (onderuitputting) over 2018. Deze lagere rijksuitgaven betekenen een nadeel in de algemene uitkering van € 480.000. De definitieve cijfers worden bekend bij de meicirculaire 2019. We willen hiermee alvast rekening houden en daarom stellen we voor om dit bedrag over te hevelen naar 2019.

10	Storting algemene reserve	€ 3.474.566

We stellen voor om het resterende positieve saldo van de jaarrekening in de algemene reserve te storten. Het gaat om een bedrag van € 3,5 miljoen. De algemene reserve is bestemd voor de opvang van algemene risico's en fluctuaties in rekeningresultaten. De norm voor de algemene reserve is 10% van de algemene uitkering. Op basis van de begroting 2019 is deze norm afgerond € 17 miljoen. De hoogte van de algemene reserve is afgerond € 21,5 miljoen (voor bestemming rekeningresultaat). Hiervan is reeds € 5 miljoen bestemd voor concrete projecten, zodat de vrije ruimte € 16,5 miljoen is. De voorgestelde storting van € 3,5 zorgt er voor dat de hoogte van de reserve op circa € 20 miljoen uitkomt.

Saldo rekeningresultaat na voorstellen tot resultaatbestemming	**€ 0**

Balans en toelichting

Naar inhoudsopgave

Balans

Bedragen x € 1.000

ACTIVA	Totaal 1-1-2018	Totaal 31-12-2018
VASTE ACTIVA	**247.580**	**250.281**
Immateriële vaste activa	**1.237**	**1.294**
Materiële vaste activa	**200.728**	**214.440**
Investeringen met economisch nut:		
- Gronden uitgegeven in erfpacht	17.276	24.583
- Overige investeringen met economisch nut	162.999	167.359
- Investeringen met economisch nut, waarvoor heffing geheven kan worden	0	0
Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut	20.453	22.498
Financiële vaste activa	**45.615**	**34.547**
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- Deelnemingen	152	152
Leningen aan:		
- Woningbouwcorporaties	553	447
Overige langlopende geldleningen	39.252	33.170
Overige uitzettingen met rentetypische looptijd > 1 jaar	5.658	778
VLOTTENDE ACTIVA	**82.964**	**88.140**
Voorraden	**47.780**	**42.994**
Onderhanden werk, waaronder grond in exploitatie	47.780	42.994
Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar	**26.242**	**36.313**
Vorderingen op openbare lichamen	15.623	18.815
Uitzettingen in ’s Rijks schatkist	103	6.398
Rekeningcourant verhouding met niet-financiële instellingen	1.782	3.008
Overige vorderingen	8.734	8.092
Liquide middelen	**147**	**305**
Kassaldi	33	21
Banksaldi	114	284
Overlopende activa	**8.795**	**8.528**
TOTAAL GENERAAL	**330.544**	**338.421**

Bedragen x € 1.000

PASSIVA	Totaal 1-1-2018	Totaal 31-12-2018
VASTE PASSIVA	**297.806**	**287.762**
Eigen vermogen	**120.827**	**122.840**
Algemene reserve	30.735	33.198
Bestemmingsreserves	85.443	82.694
Nog te bestemmen rekeningresultaat	4.649	6.948
Voorzieningen	**37.932**	**39.550**
Specificatie voorzieningen		
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	17.853	18.293
Onderhoudsegalisatievoorzieningen	7.718	8.357
Door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting	284	284
Voorzieningen vervangingsinvesteringen waarvoor heffing geheven kan worden	12.077	12.616
Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar	**139.047**	**125.372**
Specificatie vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar		
Onderhandse leningen van:		
- Binnenlandse banken/overige financiële instellingen	136.009	122.830
Door derden belegde gelden	3.038	2.542
VLOTTENDE PASSIVA	**32.738**	**50.659**
Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar	**22.160**	**39.749**
Overige kasgeldleningen	0	20.000
Banksaldi	4.927	0
Overige schulden	17.233	19.749
Overlopende passiva	**10.578**	**10.910**
TOTAAL GENERAAL	**330.544**	**338.421**
Totaal waarborgen en garanties	**645.454**	**635.669**
Langlopende niet uit de balans blijkende financiële rechten en verplichtingen		
Ontwikkelingen na balansdatum		

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt conform de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin de gemeenteraad de uitgangspunten voor het financiële beleid heeft vastgesteld. Aan de debetzijde, de linkerkant van de balans staat een opsomming van alle activa. Dit zijn de bezittingen van de gemeente. De creditzijde, de rechterkant van de balans, geeft een inzicht in de financiering van de bezittingen. Dit zijn de passiva, bestaande uit het eigen vermogen en de schulden (vreemd vermogen).

Alle bedragen in de tabellen zijn in duizenden euro's vermeld, tenzij anders is aangegeven.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden op basis van historische kosten plaats. Tenzij bij de desbetreffende balansrubriek anders is vermeld, worden de activa en passiva tegen nominale waarden opgenomen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen als ze op de balansdatum gerealiseerd zijn. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden genomen als ze voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de september circulaire van het boekjaar.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Als sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

Algemeen

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven.
Het activeren van kosten van onderzoek en ontwikkeling als immaterieel actief is alleen toegestaan onder een aantal voorwaarden:

- de gemeente heeft de intentie het actief te gebruiken of te verkopen;
- de technische uitvoerbaarheid om het actief te voltooien staat vast;
- het actief zal in de toekomst economisch of maatschappelijk nut genereren;

- de uitgaven die aan het actief zijn toe te rekenen kunnen betrouwbaar worden vastgesteld.

Voorbereidingskosten voor grondexploitaties worden sinds 2016 ook onder deze categorie verantwoord.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

Bijdragen aan activa van derden worden geactiveerd. Deze bedragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

1. Investeringen met economisch nut

- Gronden uitgegeven in erfpacht

We kennen twee soorten erfpacht, namelijk voortdurende erfpacht met canonbetaling en eeuwigdurende erfpacht met canonbetaling. De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening gehanteerd is).

- Overige investeringen met economisch nut

Investeringen met een economisch nut zijn investeringen in zaken die verhandelbaar zijn en/of kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Deze investeringen zijn tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs gewaardeerd.
Specifieke investeringsbijdragen van derden, zoals investeringssubsidies en andere bijdragen van derden, worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. In die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.
Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Investeringen worden vanaf het jaar volgend op ingebruikneming/gereedkomen lineair en incidenteel annuïtair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde.
Investeringen onder de € 10.000 worden niet geactiveerd maar in één keer ten laste van de exploitatie gebracht.
Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die vóór 2004 gedaan zijn soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.
De afschrijvingstermijnen die we hanteren zijn vastgelegd in de nota investeringsbeleid 2019, door de raad vastgesteld op 28 februari 2019.

- Investeringen met economisch nut waarvoor heffing geheven kan worden

Investeringen waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing in rekening gebracht kan worden, worden in een afzonderlijke categorie gepresenteerd. Het gaat om de investeringen in riolering.
Bedragen die via het riooltarief gespaard zijn voor vervanging zitten in een voorziening. Deze voorziening wordt, voor zover die toereikend is, gebruikt om investeringen in riolering af te boeken.

2. Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut

Investeringen met een maatschappelijk nut zijn investeringen in de openbare ruimte. Deze investeringen zijn niet verhandelbaar en/of kunnen niet bijdragen aan het genereren van middelen. Investeringen worden vanaf het jaar volgend op ingebruikneming/gereedkomen lineair en incidenteel annuïtair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde.

Met ingang van het boekjaar 2017 is het op basis van een BBV-wijziging verplicht om investeringen met maatschappelijk nut te activeren en over de verwachte toekomstige gebruiksduur af te schrijven. Deze verplichting geldt alleen voor investeringen die vanaf 2017 zijn gedaan. Voor investeringen van vóór 2017 blijven de destijds geldende grondslagen bestaan.

Voor investeringen die zijn gedaan vóór 2017 is het uitgangspunt bij investeringen met maatschappelijk nut dat deze niet geactiveerd worden, maar rechtstreeks ten laste van de exploitatie gebracht worden. De lasten van deze investeringen worden dus in één keer genomen, tenzij de financiële positie het niet toelaat. Dan mogen deze investeringen geactiveerd worden en wordt er vervolgens op afgeschreven. De boekwaarden van investeringen met maatschappelijk nut van vóór 2017 moeten dus nadrukkelijk als nog te dekken investeringsrestanten worden gezien. Afschrijving van investeringen met maatschappelijk nut vindt in beginsel lineair plaats. In uitzonderingssituaties kan resultaatafhankelijke afschrijving worden toegepast.

Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek is in het verloopoverzicht in de toelichting op de balans aangegeven welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan uit:

a. kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen;
b. leningen aan woningbouwcorporaties
c. overige langlopende leningen;
d. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Kapitaalverstrekkingen en leningen worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van eventuele aflossingen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Van een deelneming is sprake (art1-d BBV) als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.
De term kapitaalverstrekking wordt zowel gebruikt voor de participatie in risicodragend (eigen) vermogen (aandelenkapitaal, stichtingskapitaal e.d.) als voor de verstrekking van financieringsmiddelen aan verbonden partijen in de vorm van vreemd vermogen. In die laatste gevallen gaat het doorgaans om flexibele financieringsvormen zonder vast aflossingsstramien.
Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Mocht de marktwaarde van de aandelen structureel tot onder de verkrijgingsprijs dalen dan zal afwaardering plaatsvinden naar lagere marktwaarde. Voor risico's wordt een voorziening gevormd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

1. Onderhanden werk, waaronder grond in exploitatie

De als onderhanden werk opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs of de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), en de rentekosten berekend zoals voorgeschreven in het BBV en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode. Voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst genomen worden. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan doen we dat:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat;
2. De grond is daadwerkelijk verkocht;
3. De kosten zijn gerealiseerd (daadwerkelijk gemaakt).

De berekende winst nemen we naar rato van de realisatie van de kosten. Zolang niet aan deze voorwaarden is voldaan, brengen we de verkregen verkoopopbrengsten in mindering op de vervaardigingskosten.

De verliezen op grondexploitaties worden voorzien zodra ze bekend zijn.

Met ingang van het boekjaar 2016 is het BBV met betrekking tot de grondexploitaties gewijzigd. De wijzigingen zijn van toepassing vanaf 2016. Specifiek geldt:

- Tienjaars termijn voor grondcomplexen, daarna aanvullende beheersmaatregelen. We hebben drie projecten met een langere doorlooptijd dan 10 jaar (Wilgendaal, Vorstengrafdonk en Liesdaal). De Raad heeft besloten om hier gemotiveerd van af te wijken in het najaarsbericht (november 2016).
- Rentetoerekening aan de grondcomplexen: de rente die ten laste komt van grondcomplexen moet in de toekomst gebaseerd worden op basis van de werkelijke rente. Deze bedraagt in 2018 1,21%.
- Kostentoerekening conform de Wet ruimtelijke ordening. De kostentoerekening bij de exploitaties moet aansluiten op de kostenverhaalsmogelijkheden zoals benoemd in de Wet ruimtelijke ordening. Daarmee wil de commissie BBV aansluiten bij de wijze van kostentoerekening in het exploitatieplan en de nieuwe regels voor vennootschapsbelasting.
- Formele besluitvorming gemeenteraad: het startpunt van een Bouwgrond in exploitatie (BIE) is het raadsbesluit. Dit besluit is inclusief een grondexploitatiebegroting. Wij doen dit via het jaarlijkse MPG en het najaarsbericht van het grondbedrijf, waarin we deze besluitvorming expliciet maken of via een separaat raadsbesluit.
- Voorbereidingskosten voor grondexploitaties: voorbereidingskosten voor toekomstige grondexploitaties mogen onder een aantal voorwaarden (na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een concrete grondexploitatie). Lukt dit niet dan moeten deze kosten direct afgeboekt worden ten laste van het jaarresultaat. In eerste instantie worden deze kosten onder de immateriële vaste activa geplaatst.
- De disconteringsvoet is landelijk gereguleerd op 2%.

Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Jaarlijks wordt de kwaliteit van de vorderingen beoordeeld. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen. Jaarlijks wordt de administratie opgeschoond, dat wil zeggen dat vorderingen die oninbaar blijken te zijn, worden afgeboekt.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden tegen de nominale waarde opgenomen.

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

De reserves zijn onderverdeeld in de algemene reserves en bestemmingsreserves.
De reserves worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden tegen het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies gewaardeerd.
De pensioenverplichting voor de wethouders is tegen de contante waarde van de (opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.
De onderhoudsegalisatievoorzieningen zijn gebaseerd op een beheerplan en de daarin vastgestelde kwaliteitseisen.
Bij de materiële vaste activa is aangegeven dat investeringen waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing in rekening gebracht kan worden in een afzonderlijke categorie gepresenteerd worden. Dat geldt ook voor de bijbehorende voorziening. Deze voorziening wordt, voor zover die toereikend is, gebruikt om investeringen in riolering af te boeken.

Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar

Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan een jaar worden tegen de nominale waarde gewaardeerd, verminderd met gedane aflossingen.

VLOTTENDE PASSIVA

De vlottende passiva worden tegen de nominale waarde gewaardeerd en bestaan uit:

- Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar
- Overlopende passiva

Totaalbedrag waarborgen en garanties

De gemeente heeft diverse waarborgen en garanties verleend. Het totaalbedrag wordt onderaan de balans afzonderlijk gepresenteerd.

Toelichting op de balans

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

De boekwaarde van de immateriële vaste activa en het verloop ervan worden in de volgende tabel weergegeven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Investe-ringen	Des-investeringen	Afwaarde-ringen	Af-schrijving	Boekwaarde 31-12-2018
Kosten voor onderzoek en ontwikkeling van een actief	1.968	405	1.500	0	0	874
Voorziening	-1.968	-387	-1.500	0	0	-855
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.237	55	0	0	17	1.275
Totaal	**1.237**	**74**	**0**	**0**	**17**	**1.294**

De kosten voor onderzoek en ontwikkeling van een actief hebben betrekking op projecten die op termijn kunnen leiden tot een grondexploitatie. Dit betreft het Centrumplan (voormalige V&D), de Schaepskooi, de voormalige praktijkschool De Singel aan de Kapelaan Nausstraat, het v.m. gemeentehuis in Geffen, het v.m. belastingkantoor, het Hooghuis Ravenstein en het toekomstig plangebied woningbouw aan de Oijense Zij. Op basis van het BBV mogen voorbereidingskosten voor grondexploitaties maximaal 5 jaar geactiveerd worden. Hier tegenover hebben we een voorziening gevormd om het risico in de waardering van deze post af te dekken mochten de projecten in de genoemde planperiode niet leiden tot een grondexploitatie.
De investering in 2018 van € 387.000 betreft ambtelijke voorbereidingskosten met betrekking tot de hiervoor genoemde projecten met uitzondering van het Centrumplan. Voor het Centrumplan is in 2018 een grondexploitatie vastgesteld, Wal Kwartier. Met de desinvestering van € 1,5 miljoen is dit project overgeboekt van de immateriële vaste activa naar de voorraad en voor het deel dat niet ingebracht kon worden (buiten de 5-jaarstermijn) ten laste van deze voorziening gebracht.
De bijdragen aan activa in eigendom van derden betreft een investering in 2017 en 2018 in de renovatie van de kleedaccommodatie van hockeyclub MHC in de realisatie van het clubgebouw van SV TOP Oss voor een totaalbedrag van € 916.914 geïnvesteerd in beide clubgebouwen.
Daarnaast bevat deze post een bijdrage uit 2013 in het clubgebouw van scouting Berghem waaraan in 2013 financieel is bijgedragen. Per 31 december 2018 resteert een boekwaarde van € 358.000.

Materiële vaste activa

1. Investeringen met economisch nut

- Gronden uitgegeven in erfpacht

Het volgende overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de gronden uitgegeven in erfpacht weer.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Herrubricering	Investeringen	Desinvesteringen	Boekwaarde 31-12-2018
Gronden uitgegeven in erfpacht	17.276	4.521	3.679	893	**24.583**
Totaal	**17.276**	**4.521**	**3.679**	**893**	**24.583**

Als gevolg van een wijziging van de BBV-voorschriften is de boekwaarde van de eeuwigdurende erfpacht met ingang van 2018 middels her-rubricering voor een bedrag van € 4.521.000 verantwoord onder materiële vaste activa in plaats van onder de financiële vaste activa. Er is voor een bedrag van € 577.005 aan eeuwigdurende erfpachtgronden uitgegeven. Aan de industrie is er voor € 3.102.553 aan nieuwe erfpachtgronden uitgegeven. Verder is voor een bedrag van € 893.725 aan eeuwigdurende erfpachtgronden verkocht.
Samen met de uitgiften in erfpacht aan de industrie bedraagt de hierbij behorende boekwaarde € 24.583.443.

- Overige investeringen met economisch nut

De boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut en het verloop ervan worden in de volgende tabel weergegeven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2018
Gronden en terreinen	14.150	0	125	11	0	170	13.844
Bedrijfsgebouwen	122.484	8.249	266	4.436	67	0	125.964
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.895	0	0	324	0	0	2.571
Vervoermiddelen	2.610	517	7	438	0	0	2.682
Machines, apparaten en installaties	1.518	2.097	0	616	0	0	2.999
Overige materiële vaste activa	19.342	2.203	0	2.189	57	0	19.299
Totaal	**162.999**	**13.066**	**398**	**8.014**	**124**	**170**	**167.359**

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in het volgende overzicht vermeld.

bedragen x € 1.000

Investeringen	Werkelijk besteed in 2018
Brede school Lith	4.505
Revitalisering Koppelsteeg	2.291
Aanleg duurzaamheidsplein	2.075
Renovatie de Singel	740
Ir Diddewerf	662
Nieuwbouw kazerne Ravenstein	625
Aankoop/vervanging (bestel-/hybride-auto's)	517
Renovatie Poolster	331
Kunstgrasmat Rusheuvel	313
Scouting en Gilde Geffen	301
Uitbreiding Hertogin Johanna Aalbersestraat	140
Aanleg Cruijff-court	136
Overige investeringen	430
Totaal	**13.066**

De desinvestering van € 398.000 betreft de afboeking van de boekwaarde basisschool Lith in verband met realisatie Brede school Lith en een afboeking van de boekwaarde brandweerkazerne Ravenstein in verband met de realisatie van een nieuwe kazerne voor een totaalbedrag van € 266.000, de verkoop van beheersgronden voor een bedrag van € 125.000 en de afboeking van de boekwaarde van een auto voor een bedrag van € 7.000.
Bijdragen van derden betreft een bijdrage Filios scholengroep in aanpassing kleuren samenwerkingsruimten Brede school Lith van € 5.224, een bijdrage van € 61.748 van de Veiligheidsregio in de kosten van de nieuwe brandweerkazerne Ravenstein en een bijdrage van € 57.060 in de kosten van duurzaamheids-maatregelen revitalisering sportpark de Koppelsteeg.
Verder zijn er beheersgronden afgewaardeerd naar natuurwaarden voor een bedrag van € 169.923 (€ 1,- per m2).

- Investeringen met economisch nut, waarvoor heffing geheven kan worden

Het volgende overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van investeringen met een economisch nut, waarvoor een heffing geheven kan worden.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2018
Riolering	0	3.344	3.344	0	0
Totaal	**0**	**3.344**	**3.344**	**0**	**0**

Bedragen die via het riooltarief gespaard zijn voor vervanging zitten in een voorziening. Deze voorziening wordt, voor zover die toereikend is, gebruikt om investeringen in riolering af te boeken. Per 31 december 2018 is er nog € 12.616.000 beschikbaar in de voorziening om toekomstige investeringen in riolering mee te financieren.

2. Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut en het verloop ervan worden in de volgende tabel weergegeven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2017	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Afwaar-deringen	Boekwaar de 31-12-2018
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (vóór 2017)	17.802	239	0	287	0	0	17.754
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (vanaf 2017)	2.651	2.195	0	102	0	0	4.744
Totaal	**20.453**	**2.434**	**0**	**389**	**0**	**0**	**22.498**

De investeringen van vóór 2017 met een maatschappelijk nut hebben betrekking op de activering van een gedeelte van de N329. Hiervoor zijn twee investeringskredieten beschikbaar gesteld met een verschillend afschrijvingsregime. De geboekte kosten tot en met 2018 zijn als volgt over de kredieten verdeeld:

- N329 Weg van de Toekomst deel 1: € 6.490.172 (lineaire afschrijving in 20 jaar)
- N329 Weg van de Toekomst deel 2: € 11.263.824 (resultaatafhankelijke afschrijving, vanuit gerealiseerde grondverkopen)

Op grond van het BBV is het met ingang van 1 januari 2017 verplicht om investeringen met maatschappelijk nut te activeren en hierover af te schrijven. Dit zijn investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken die we uitvoeren vanuit het IUP. We hebben de projecten opgesplitst. De vervangingscomponent is een investering met maatschappelijk nut.

Financiële vaste activa

1. Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Investe-ringen	Vervroegde aflossingen	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2018
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.810	2.358	0	4.650	2.518
Saldering met voorziening waardering deelneming OLSP /Pivot Park	-2.300	-2.358	0	-2.292	-2.366
Saldering met voorziening achtergestelde lening OLSP / Pivot Park	-2.358	0	0	-2.358	0
Totaal	**152**	**0**	**0**	**0**	**152**

De kapitaalverstrekkingen / deelnemingen zijn:	eind 2017	eind 2018
- aandelenkapitaal/agio OLSP / Pivot Park	€ 2.300.000	€ 2.366.000
- achtergestelde geldlening OLSP Holding	€ 2.358.000	€ 0
- aandelen BNG en Brabant Water	€ 152.000	€ 152.000
Totaal	€ 4.810.000	€ 2.518.000

Ter afdekking van de risico's met betrekking tot OLSP hadden we twee voorzieningen getroffen: één voor het aandelenkapitaal/agio van € 2,3 miljoen en één voor de achtergestelde lening van € 2,358 miljoen aan OLSP Holding BV.

Het aandelenkapitaal/agio per 1 januari 2017 van € 2.300.000 bestaat uit € 8.000 aandelen en € 2.292.000 agiostorting. De aandeelhouders van OLSP Vastgoed BV hebben op 29 juni 2016 besloten om de agioreserve in te zetten voor het afdekken van het negatieve exploitatieresultaat. Dit verlies hadden we al verwacht, daar is een voorziening voor gevormd. Het afboeken van de agio hebben we gedaan ten laste van deze voorziening.

Eind 2018 is besloten tot het fuseren van OLSP Vastgoed BV met OLSP Holding BV tot Pivot Park Holding BV. In dat kader is ook besloten om de verstrekte achtergestelde lening van € 2,358 miljoen aan OLSP Holding BV te laten vervallen en deze om te zetten in een agiostorting Pivot Park Holding BV. De voorziening achtergestelde geldlening is toegevoegd aan de voorziening waardering deelneming Pivot Park Holding BV. Hiermee blijven we de risico's binnen OLSP (Pivot Park) afdekken.

2. Leningen aan woningbouwcorporaties

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Investe-ringen	Vervroegde aflossingen	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2018
Leningen aan woningbouwcorporaties	553	0	0	106	447
Totaal	**553**	**0**	**0**	**106**	**447**

3. Overige langlopende geldleningen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Investe-ringen	Vervroegde aflossingen	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2018
Overige langlopende leningen	39.804	2.288	0	8.370	33.722
Voorziening risico oninbaarheid leningen	-552	0	0	0	-552
Totaal	**39.252**	**2.288**	**0**	**8.370**	**33.170**

De overige langlopende leningen bestaan uit de volgende leningen:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Hypotheken gemeentelijk personeel	13.649	10.488
Leningen starters/blijvers woningmarkt	12.275	10.310
Leningen Lievekamp	4.045	3.874
Leningen Golfbad	3.290	3.132
Huurkoop waterschapsgebouw	2.450	0
Duurzaamheidsleningen	1.111	2.054
Lening Kringloopbedrijf	442	1.009
Lening stichting Beheer MHC Oss	300	729
Lening Bioconnection	500	500
Voorziening lening Bioconnection	-500	-500
Lening Heesen Shipyards	416	395
Lening Dierenopvang Maasland	180	169
Leningen Muzelinck	205	159
Lening Centrum Jeugd en Gezin	176	154
Lening A.V. Oss '78	101	92
Lening SRMV Berghem	62	62
Voorziening lening SRMV Berghem	-52	-52
Lening stichting MaasKantNet	67	61
Lening stichting Elzeneindhuis	60	56
Overige leningen	475	478
Totaal	**39.252**	**33.170**

De investeringen en aflossingen hebben voornamelijk betrekking op de starters en duurzaamheidsleningen en de aflossing van hypotheken gemeentelijk personeel en de aflossing van leningen Stichting Zorg voor Ouderen. Daarnaast is er een nieuwe lening verstrekt aan Kringloopbedrijf Oss van € 630.000 in verband met de aanleg van het Duurzaamheidsplein en een aanvullende lening aan Stichting MHC van € 115.000 in verband met duurzaamheidsmaatregelen.
Er is een voorziening gevormd voor de lening aan Bioconnection die in de toekomst naar verwachting niet terugbetaald kan worden.
Verder is er een voorziening gevormd voor een lening aan SRMV Berghem, een samenwerkingsverband van motorcrossverenigingen uit de regio die met financiële ondersteuning van de gemeente het circuit van Nieuw Zevenbergen hebben verbeterd en er sinds enige tijd gebruik van maken.
In verband met de verkoop van het voormalige Waterschapsgebouw Raadhuislaan 30 is vordering van de resterende termijnen huurkoop Waterschapsgebouw afgelost.

4. Overige uitzettingen met rentetypische looptijd > 1 jaar

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Herrubricering	Investeringen	Aflossingen/ afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2018
Overige uitzettingen met rentetypische looptijd > 1 jaar	5.658	-4.521	0	359	778
Totaal	**5.658**	**-4.521**	**0**	**358**	**778**

Als gevolg van een wijziging van de BBV-voorschriften is de boekwaarde van de eeuwigdurende erfpacht met ingang van 2018 niet langer verantwoord onder financiële vaste activa maar middels her-rubricering voor een bedrag van € 4.521.000 verantwoord onder materiële vaste activa.
Verder bestaat deze post grotendeels uit een overgedragen vordering van de gemeente Oss op de BNG in verband met de opheffing van het Hypotheekfonds Noord-Brabantse Gemeenten. Deze vordering bedraagt per 31 december 2018 € 671.309 en wordt tot en met 2020 met jaarlijkse termijnen afgelost.

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden naar de volgende categorieën uitgesplitst:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Vermeerde-ring 2018	Vermin-dering 2018	Boekwaarde 31-12-2018
Onderhanden werk, waaronder grond in exploitatie	49.378	25.030	20.273	54.135
Salderen met voorziening exploitatieverliezen	-1.598	-9.543	0	-11.141
Totaal	**47.780**	**15.487**	**20.273**	**42.994**

Op basis van Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is het verplicht om de grondexploitaties elk jaar te actualiseren. Binnen onze gemeente doen we dit tweemaal per jaar te weten bij de programmabegroting (najaarsbericht grondbedrijf) en bij de jaarrekening (Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG). De voorziening te verwachten exploitatieverliezen is voor de verliesgevende exploitaties zodat bij de afsluiting van het grondcomplex het verlies kan worden gecompenseerd. De toename van de voorziening te verwachten exploitatieverliezen met € 9,5 miljoen is met name een gevolg van het raadsbesluit in december 2018 met betrekking tot vaststelling grondexploitatie Wal Kwartier. Deze grondexploitatie kent een groot financieel tekort.

bedragen x €1.000

	Boekwaar-de 31-12-2017	Investe-ringen	Opbreng-sten	Winst-uitname	Boekwaar-de 31-12-2018	Voor-ziening verlies-latend complex	Balans-waarde 31-12-2018
Totaal	49.378	15.579	20.273	9.451	54.135	-11.141	42.994

bedragen x € 1.000

	Balanswaarde 31-12-2018	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd eindresultaat (nominale waarde)
Totaal	**42.994**	41.133	115.766	31.639

Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie verwijzen we naar het Meerjarenprogramma Grondbedrijf (MPG) 2019-2022 dat een verantwoording geeft over de ontwikkelingen in de grondexploitatie in 2018.

Hieronder de complexen die per 31 december 2018 een boekwaarde van groter dan een miljoen euro kennen:

- Vorstengrafdonk € 30.788.894
- Piekenhoef € 7.183.668
- De Geer Oost-Zuid € 3.653.232
- Wilgendaal II € 2.204.219
- Liesdaal 2-3 € 1.041.361
- Wal Kwartier € 10.569.654
- Talentencampus -/- € 1.607.933
- Centrumplan Berghem -/- € 2.484.182

De nog te maken kosten binnen de bouwgrondexploitaties schatten we op € 41,1 miljoen en de nog te verwachten opbrengsten op € 115,7 miljoen.
Op grond hiervan verwachten we een uiteindelijk een positief eindresultaat van circa € 32 miljoen.

De waardering van de bouwgronden in exploitatie (BIE) is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties per 1 januari 2019 en de uitkomsten van de door de gemeente uitgevoerde risicoanalyses. Dit betreft de beste inschatting op dit moment die omgeven is door de nodige risico's, aannames en veronderstellingen die periodiek (jaarlijks) worden herzien. Deze periodieke herziening kan in de toekomst - mede gezien de huidige onzekere marktomstandigheden – leiden tot een aangepaste waardering van de gronden in exploitatie en de hiermee samenhangende voorziening te verwachten exploitatieverliezen. Dit geldt ook voor de realisatie van de gehanteerde verkoopprijzen.
Voor een gedetailleerde toelichting van de gehanteerde uitgangspunten alsmede risico’s en onzekerheden van grondexploitaties verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid en het MPG 2019-2022.

Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een rente-typische looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2017	Saldo 31-12-2018
Vorderingen op openbare lichamen	**15.623**	**18.815**
Uitzettingen in 's-Rijks schatkist	**103**	**6.398**
Rekening-courant verhouding met niet-financiële instellingen	**1.782**	**3.008**
Overige vorderingen	11.230	10.188
Saldering voorzieningen oninbare debiteuren	-2.496	-2.096
Overige vorderingen	**8.734**	**8.092**
Totaal	**26.242**	**36.313**

1. Vorderingen op openbare lichamen

De vorderingen op openbare lichamen bestaan voornamelijk uit de volgende vorderingen:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2018
BTW compensatiefonds	11.388
Gemeente 's-Hertogenbosch kosten Jeugd	1.950
IBN	659
Provincie Noord-Brabant bijdrage N-329	564
Omgevingsdiensten Brabant Noord kosten afvalstoffen	517
Overige vorderingen	3.737
Totaal	**18.815**

Dit zijn allemaal recente vorderingen. Een voorziening voor oninbaar wordt niet noodzakelijk geacht.

2. Uitzettingen in 's Rijks schatkist

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2017	Saldo 31-12-2018
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	103	6.398
Totaal	**103**	**6.398**

In december 2013 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel verplicht schatkistbankieren aangenomen. De wet is vervolgens op 14 december 2013 ingegaan. De Staat en de gemeente Oss hebben vrijwel gelijktijdig een rekening-courant-overeenkomst afgesloten en een werkrekening voor schatkistbankieren geopend.
Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is een drempelbedrag ingesteld dat buiten de schatkist gehouden mag worden. Het drempelbedrag is 0,75% van het begrotingstotaal en was in 2018 € 2.219.000.

We rapporteren elk kwartaal over het drempelbedrag en het gebruik daarvan. Deze rapportageverplichting biedt inzicht in de wijze waarop het drempelbedrag is benut. In de volgende tabel is een samenvattend overzicht opgenomen.
Daaruit blijkt dat we in 2018 ruimschoots binnen de limiet zijn gebleven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten schatkist Rijk aangehouden middelen	730	608	1.306	1.374
Ruimte onder het drempelbedrag	1.489	1.611	912	845
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

3. Rekeningcourant verhouding met niet-financiële instellingen
We hebben aan het SVn (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting) gelden voor startersleningen en leningen duurzaamheid verstrekt. Het saldo per 31 december 2018 van € 3.007.787 dat aan het SVn is verstrekt maar nog niet is ingezet is in deze rubriek opgenomen.

4. Overige vorderingen
De overige vorderingen kunnen als volgt worden onderverdeeld:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2018
Debiteuren sociale zaken	3.247
Voorziening dubieuze debiteuren sociale zaken	-1.262
Belasting-debiteuren	2.974
Overige debiteuren	3.967
Voorziening belasting- en overige debiteuren	-834
Totaal	**8.092**

De voorziening voor oninbaar is statisch bepaald.

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2017	Saldo 31-12-2018
Kassaldi	33	21
Banksaldi	114	284
Totaal	**147**	**305**

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt gespecificeerd worden:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Nog te ontvangen bedragen	4.948	4.751
Nog te ontvangen geoormerkte doeluitkeringen	814	672
Nog te ontvangen bedragen	**5.762**	**5.423**
Vooruitbetaalde bedragen	**3.012**	**3.093**
Overige posten	**21**	**12**
Totaal	**8.795**	**8.528**

1. Nog te ontvangen bedragen

De nog te ontvangen bedragen bestaan uit:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2018
In te brengen kosten in gemeenschappelijke regeling Heesch-West	885
Bouw-/realisatierechten woningbouw	816
Exploitatiebijdrage derden ontwikkeling Vorstengrafdonk	478
Subsidie dynamisch landschapsbeheer	425
Toeristenbelasting/parkeergelden	511
Eigen bijdrage WMO (CAK)	213
Rente financiële vaste activa	201
Gemeente Landerd inzameling afval	189
Afvalfonds	173
Voorschot energie horizonscholen	135
Subsidie uitkijktoren Herperduin	117
Bijdrage postzegelplannen vm Maasdonk	94
Subsidie regionale verkeersactiviteiten	65
Overige posten	449
Totaal	**4.751**

2. Nog te ontvangen geoormerkte doeluitkeringen

In de volgende tabel wordt een verloopoverzicht van de nog te ontvangen geoormerkte doeluitkeringen gegeven.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2017	Vermeerde-ringen	Vermin-de-ringen	Saldo 31-12-2018
Provincie Noord-Brabant BDU verkeer en vervoer	452	0	34	418
Beleefbare paden	161	12	0	173
Provincie Noord-Brabant mensgerichte maatregelen	66	29	77	18
BBZ	47	16	0	63
Subsidie provincie Noord-Brabant Weg van de Toekomst (N329)	51	0	51	0
Registratie verkeersveiligheidsactie	37	6	43	0
Totaal	**814**	**63**	**205**	**672**

3. Vooruitbetaalde bedragen

De vooruitbetaalde bedragen bevatten de volgende posten:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2018
Bijdrage 's-Hertogenbosch transformatieagenda Jeugd	1.887
Verplaatsen tennisvereniging Breakpoint voorfinanciering	667
Vooruitbetaalde kosten 2019	539
Totaal	**3.093**

PASSIVA

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

1. Algemene reserve

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Bestemming rekening-resultaat 2017	Rente	Vermeerde-ringen	Vermin-de-ringen	Boekwaarde 31-12-2018
Algemene vrije reserve	21.233	1.546	342	1.100	2.669	21.552
Algemene reserve risico's grondbedrijf	9.502	0	114	10.829	8.799	11.646
Totaal	**30.735**	**1.546**	**456**	**11.929**	**11.468**	**33.198**

- Algemene vrije reserve

Het beginsaldo van € 21.233.000 uit 2017 is verhoogd met de saldobestemming vanuit de jaarrekening 2017. Deze saldobestemming bestaat uit:

- saldobestemming jaarrekening 2017: € 1.196.000
- wonen met ondersteuning: € 350.000.

De laatste post is bij de saldobestemming specifiek gelabeld binnen de algemene reserve.

De storting van € 1.100.000 bestaat uit:

- Een storting van € 350.000 is een gefaseerde terugstorting vanuit de reserve kosten en risico's herindeling Maasdonk.
- Een storting van € 750.000 in verband met uitgestelde invoering Omgevingswet.

De onttrekking van € 2.669.000 bestaat uit:
- Verwacht tekort jeugdzorg: € 1.120.000
- Windpark Elzenburg-De Geer (2e fase): € 535.000
- Wonen met begeleiding: € 339.000
- Transformatieagenda jeugd: € 178.000
- HBO in Oss: € 142.000
- Gezond in de stad: € 128.000
- Psycholancevervoer: € 111.000
- Proeftuin Ruwaard: € 100.000
- Veilig Thuis: € 16.000

- Algemene reserve risico's grondbedrijf

De stortingen zijn de tussentijdse winstnemingen uit de grondexploitaties. In 2018 zijn daarnaast nog stortingen gedaan in verband met boekwinst op de verkoop van beheersgronden en is de reserve planeconomische risico's volledig toegevoegd. Op basis van de nieuwe methode risicomanagement is gekozen voor één reserve voor het grondbedrijf en derhalve is de reserve planeconomische risico's opgeheven.

De onttrekking in 2018 bestaat voor een groot deel (€ 6,25 miljoen) uit de ontwikkeling van het Wal Kwartier. Deze grondexploitatie is op 13 december 2018 door de raad vastgesteld en kent een groot verlies (€ 9,0 miljoen). Daarop hebben we de voorziening te verwachten exploitatieverliezen met dat verwachte tekort aangevuld. Buiten het Wal Kwartier is er in 2018 € 0,5 miljoen vanuit de ABR onttrokken ten behoeve van de voorziening te verwachten exploitatieverliezen in verband met gewijzigde verliesnemingen bij Bergoss, Talantencampus, Groenstraat Haren, Winkelcentrum De Ruwert en Spaander Straatsche Akkers.

Daarnaast hebben we in 2018 € 385.000 voorbereidingskosten ten behoeve van programmaprojecten (o.a. Oijense Zij, herontwikkeling Kap. Nausstraat, voormalig belastingkantoor en oud gemeentehuis Geffen) gemaakt. Deze kosten zijn als immateriële vaste activa in de balans verwerkt. Ter afdekking van de kosten hebben we vanuit de ABR genoemd bedrag gestort in de voorziening IMVA (programmaprojecten). Ook is in 2018 de ABR gebruikt voor stortingen in de bestemmingsreserve voor de brede school in Lith (€ 1,2 miljoen) en de realisatie van de brandweerkazerne in Ravenstein (€ 0,44 miljoen). Dit conform eerdere raadsbesluiten. Daarnaast hebben zich in 2018 nog enkele overige kleine mutaties voorgedaan ten laste van de ABR.

2. Bestemmingsreserves

De staat van reserves en voorzieningen, die in het bijlagen-boek is opgenomen, bevat een uitgebreide toelichting per bestemmingsreserve. Hierna wordt daarom volstaan met een geaggregeerde weergave van de bestemmingsreserves.

Het verloop van de bestemmingsreserves is als volgt:

Omschrijving	**Boek-waarde 31-12-2017**	**Bestem-ming rekening-resultaat 2017**	**Rente**	**Vermeer-deringen**	**Vermin-deringen**	**Boek-waarde 31-12-2018**
Dekking algemene dienst	21.932	0	329	0	2.458	19.803
Afdekking afschrijvings-lasten	21.839	0	328	2.614	1.151	23.630
Reserves ter dekking afschrijvingslasten/AD	**43.771**	**0**	**657**	**2.614**	**3.609**	**43.433**
Budgetoverhevelingen	0	420	0	0	420	0
IUP	6.990	0	0	43	607	6.426
Subsidie/rijks-uitkeringen	3.573	0	0	0	1	3.572
Bedrijfsvoering	6.665	0	0	349	461	6.553
Grondbedrijf	3.170	0	0	0	1.127	2.043
Openbare ruimte incl. egalisatiekarakter	2.743	0	0	0	946	1.797
Overig	18.531	2.683	0	3.818	6.162	18.870
Overige bestemming-reserves	**41.672**	**3.103**	**0**	**4.210**	**9.724**	**39.261**
Totaal	**85.443**	**3.103**	**657**	**6.824**	**13.333**	**82.694**

Reserves ter dekking van afschrijvingslasten/dekking algemene dienst

- Dekking algemene dienst

Deze bestemmingsreserves zijn gevormd als dekkingsmiddel van de algemene dienst.
De reserves zijn (bedragen x € 1.000):

-	Afloop gaswinstuitkering Maaslandgas	18.126
-	Reserve deposito BNG/opheffing BNG	1.677

Uit de reserve Afloop gaswinstuitkering Maaslandgas is een bedrag van € 2.138.000 onttrokken ten gunste van de reguliere begroting. Dit bedrag wordt jaarlijks afgebouwd met € 110.000.

Uit de reserve deposito BNG/opheffing BNG is een bedrag van € 320.000 onttrokken ten gunste van de reguliere begroting. Deze onttrekking wordt eveneens jaarlijks verlaagd.

- Afdekking afschrijvingslasten

Deze bestemmingsreserves zijn gevormd om de kapitaallasten van (een deel van) de investeringen in diverse gebouwen, accommodaties e.d. af te dekken. De grootste reserves zijn (bedragen x € 1.000):

-	Gemeentehuis	11.390
-	Brede school centrum Lith	3.396
-	Kleedaccommodatie Amstelhoef	931
-	Bouwkundige aanpassingen MJC/Stadsarchief	906
-	Parkeergarage	866
-	Kunstgrasvelden Talentencampus	813
-	Nieuwbouw scholen Geffen	812
-	Mipmo	788
-	De Bolster Horizonschool	776
-	Openbare ruimte centrum	493
-	Sportpark de Akkeren	481

Onttrekkingen aan deze reserves dienen voor de dekking van kapitaallasten. Eventuele stortingen hebben betrekking op te dekken kapitaallasten van nieuw te realiseren investeringen.

Overige bestemmingsreserves

- Budgetoverhevelingen

Vanuit de bestemming van het rekeningresultaat 2017 is een bedrag van € 420.000 overgeheveld naar 2018. In 2018 zijn de budgetoverhevelingen vanuit 2017 teruggeboekt naar de desbetreffende activiteiten, waardoor de reserve op nihil eindigt.

- IUP

Deze reserve dient ter dekking van investeringen in de openbare ruimte en wordt benut voor de uitvoering van het Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP). De reserve is in 2012 gevormd vanuit de vrijval van de opgeheven voorzieningen groot onderhoud wegen, groot onderhoud verkeer, groot onderhoud groen en riool wegbeheer.

- Subsidies/rijksuitkeringen

Deze reserve is gevormd vanuit in het verleden verkregen middelen van het Rijk en de provincie zonder specifiek oormerk c.q. verplicht bestedingsdoel. De reserve is (bedragen x € 1.000):

-	Quick wins binnenhavens	3.572

- Bedrijfsvoering

Deze reserves dienen ter dekking van vervangingsinvesteringen op bedrijfsvoeringsterrein, frictiekosten en egalisatie van financiële schommelingen. De reserves zijn (bedragen x € 1.000):

-	Egalisatie rente-omslag	2.100
-	Doelmatigheid	1.811
-	Egalisatie automatisering	1.286
-	Egalisatie rioolbeheer	1.355

In 2018 is geen storting meer gedaan in de egalisatiereserve rente-omslag omdat deze in 2016 het afgesproken maximumbedrag van € 2.100.000 heeft bereikt.

De storting in de reserve doelmatigheid heeft vooral betrekking op het surplus van de generatiegelden in 2018 en de subsidie van het A&O fonds voor leren en veranderen. De subsidie van het A&O fonds wordt in 2019 besteed. Het surplus van de generatiegelden is benodigd om de kosten van de instromers in de toekomst te kunnen afdekken.
De onttrekkingen zijn gedaan om de kosten af te dekken van de frictiekosten personeel MJC/Stadsarchief, kosten bovenformatieven, gedeelte van de kosten van de brammer en het afdekken van een deel van de kosten van het procesgericht werken.

De overige stortingen en onttrekkingen zijn saldi van beschikbare budgetten en uitgevoerde investeringen.

- Grondbedrijf

De reserves zijn gevormd voor de afdekking van risico's van de Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG) met een reëel en stellig voornemen en de Bouwgronden In Exploitatie (BIE).
Het gaat om de reserves (bedragen x € 1.000):

-	Heesch-West	2.042
-	Plan-economische risico's grondbedrijf	0

Omdat er voor is gekozen om alleen een algemene bedrijfsreserve grondbedrijf (ABR) aan te houden is de reserve plan-economische risico's grondbedrijf komen te vervallen. Het bedrag van deze reserve is in 2018 aan de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf (ABR) toegevoegd.

- Openbare ruimte incl. egalisatiekarakter

Het doel van deze reserves is voornamelijk het opvangen van fluctuaties in de kosten c.q. opbrengsten in bepaalde exploitaties. De grootste reserve is (bedragen x € 1.000):

-	Afvalstoffenheffing	1.038
-	Parkeren	758

Overig

Hieronder vallen diverse overige bestemmingsreserves met uiteenlopende doeleinden. De grootste overige bestemmingsreserves zijn (bedragen x € 1.000):

-	Stadscentrum	3.239
-	Beschermd Wonen	2.601
-	Mobiliteit	1.823
-	Beheerkosten startersleningen	1.627
-	Groenfonds landelijk gebied	1.463
-	Integraal voorzieningenbeleid	1.344

De diverse stortingen en onttrekkingen hangen direct samen met de doelstellingen van de reserves.

Voorzieningen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Vermeerde-ringen	Aanwending	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2018
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	17.853	674	192	42	18.293
Onderhoudsegalisatie-voorzieningen	7.718	2.340	1.671	30	8.357
Door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting	284	0	0	0	284
Voorzieningen vervangingsinvesteringen waarvoor heffing geheven kan worden	12.077	3.883	3.344	0	12.616
Totaal	**37.932**	**6.897**	**5.207**	**72**	**39.550**

1. Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Deze voorzieningen zijn gevormd voor het afdekken van specifieke (risico's inzake) verplichtingen en verliezen. Het gaat voornamelijk om de volgende voorzieningen (bedragen x € 1.000):

- Voorziening Heesch-West 13.106
- Voorziening wethouderspensioenen 4.545
- Voorziening wachtgeld wethouders 327

De toevoeging van € 1.424 aan deze voorzieningen betreft (bedragen x € 1.000):

- Voorziening wethouderspensioenen 274
- Voorziening wachtgeld wethouders 400

De grondexploitatieHeesch-West kent een verwacht verlies van € 43,7 miljoen (eindwaarde) per ultimo 2028. Ons aandeel in Heesch-West is 30%. Dat betekent dat onze voorziening € 13,1 miljoen moet zijn.
In het kader van de jaarrekening 2018 is de grondexploitatie Heesch West geactualiseerd. De nieuwe berekening sluit met eenzelfde waarde van € 43,7 miljoen en is daarmee ongewijzigd. De voorziening blijft daardoor eveneens ongewijzigd.

De storting in de voorziening wethouders en wethouders-weduwen pensioenen bestaat enerzijds uit rentebijschrijving en anderzijds uit een storting om de voorziening aan te laten sluiten op de geactualiseerde pensioenberekeningen.
De onttrekking van € 70.000 in 2018 heeft betrekking op de drie oud wethouders die pensioen genieten en die niet via de reguliere exploitatie worden verantwoord.

In 2018 hebben zich, na de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart, binnen het college twee mutaties voorgedaan. Op grond daarvan zijn twee wethouders niet meer teruggekeerd en hebben deze recht op wachtgeld. Om de wachtgeld verplichtingen van deze twee wethouders te kunnen betalen hebben we gestort in de voorziening.
De onttrekking van € 93.000 heeft betrekking op het uitkeren van wachtgeld aan vier oud-wethouders.

2. Onderhoudsegalisatievoorzieningen

Doelstelling van deze voorzieningen is het egaliseren van onderhoudskosten, ofwel het realiseren van een gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren. De grootste voorzieningen zijn (bedragen x € 1.000):

- Onderhoud sporthallen gebouwen 1.424
- Onderhoud gemeentehuis 1.401
- Onderhoud sociaal-culturele accommodaties 1.398
- Onderhoud haven, brug en sluis 970
- Buitenonderhoud scholen 761
- Afkoopsommen gemeentelijke begraafplaats 634
- Cultuur technisch onderhoud sportterreinen 411
- Monumenten 403
- Onderhoud accommodaties openluchtrecreatie 372
- Onderhoud brandweerkazerne Oss 196
- Onderhoud Museum Jan Cunen 164

Stortingen zijn gebaseerd op de actuele onderhoudsplannen. De onttrekkingen uit deze voorzieningen betreffen grotendeels werkzaamheden die in 2018 voor betreffende accommodaties zijn uitgevoerd.

3. Door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting

Dit zijn voorzieningen met een specifiek en voorgeschreven bestedingsdoel zoals Legaat Isaac Hartog, Legaat van Cooth en een voorziening, gevormd voor de sanering van een beperkte verontreiniging in de van MSD aangekochte grond.

4. Voorzieningen vervangingsinvesteringen waarvoor heffing geheven kan worden

- Egalisatie rioolbeheer

Deze voorziening wordt, voor zover die toereikend is, gebruikt om investeringen in riolering af te boeken.

Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Vermeerde-ringen	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2018
Onderhandse leningen van binnenlandse banken/overige financiële instellingen	136.009	15.000	28.179	122.830
Door derden belegde gelden	3.038	3	499	2.542
Totaal	**139.047**	**15.003**	**28.678**	**125.372**

De totale rentelast in 2018 van de vaste schulden is € 2.485.683.

VLOTTENDE PASSIVA

Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar

De netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < 1 jaar kunnen als volgt gespecificeerd worden:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2017	Saldo 31-12-2018
Overige kasgeldleningen	0	20.000
Banksaldi	4.927	0
Overige schulden	17.233	19.749
Totaal	**22.160**	**39.749**

Overige schulden

De post overige schulden bestaat uit de volgende posten:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2018
Loonheffing salarissen 2018	2.637
Uitkeringen GWS	1.739
Aangifte BTW december 2018	1.464
Midwaste inzameling afvalstoffen	823
Loonheffing uitkeringen 2018	813
IBN werkzaamheden openbare ruimte	690
Pensioen-inhouding ABP	486
Overige schulden	11.097
Totaal	**19.749**

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2018
Nog te betalen bedragen	7.478	7.240
Vooruit ontvangen bedragen	1.846	2.690
Vooruit ontvangen geoormerkte doeluitkeringen	871	333
Overige posten	383	647
Totaal	**10.578**	**10.910**

1. Nog te betalen bedragen

De nog te betalen bedragen zijn als volgt te specificeren:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2018
WMO dagbesteding en begeleid wonen	1.898
Transitorische renteverplichting	1.186
WMO beschermd wonen	1.273
Jeugdhulp	691
WMO hulp bij huishouding	589
RBL salariskosten en werkplekken	379
Reïntegratie IBN	359
Novadic	161
Ons Welzijn	83
Kosten diverse afvalstromen	71
E-dienstverlening	61
Overige nog te betalen bedragen	489
Totaal	**7.240**

2. Vooruit ontvangen bedragen

De vooruit ontvangen bedragen zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving	Saldo 31-12-2018
Gebiedsvisie Geffen	1.164
Restbudget trainee-programma 2016-2018	528
Bijdrage RBL	392
Vergoeding zwerfafval	123
Wet Werken naar Vermogen regionaal deel	105
Project busvervoer	96
Overig	285
Totaal	**2.693**

3. Vooruit ontvangen geoormerkte doeluitkeringen

De vooruit ontvangen geoormerkte doeluitkeringen zijn als volgt te specificeren:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo 31-12-2017	Vermeerde-ringen	Vermin-de-ringen	Saldo 31-12-2018
Subsidie Havenstraat vrijliggende fietspaden	0	166	0	166
Subsidie fietsstraat Osseweg	0	120	0	120
Subsidie geluidssanering Osseweg	0	24	0	24
Subsidie geluidssanering Zevenbergseweg	0	19	0	19
Subsidie verbeteren waterkringloop hoge zandgronden	0	4	0	4
Subsidie verbetering waterkringloop	146	0	146	0
Subsidie dorpenweg Deursen-Dennenburg	28	0	28	0
Subsidie fietsvoorziening prof Regoutstraat	13	0	13	0
Ministerie OCW Onderwijsachterstandenbeleid	684	0	684	0
Totaal	**871**	**333**	**871**	**333**

Langlopende niet uit de balans blijkende financiële rechten en verplichtingen

We zijn voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële rechten en verplichtingen.

1. Verplichtingen

Per 31 december 2018 was het bedrag aan langlopende verplichtingen voor de periode 2018 tot en met 2019 ruim € 32 miljoen.

Daarnaast hebben we een verplichting vanuit het geschil met Hofmans over een planschadevergoeding. Deze is als risico in de paragraaf weerstandsvermogen toegelicht. Naar aanleiding van een tussen-uitspraak van de rechtbank van 17 augustus 2017 hebben burgemeester en wethouders op 14 november 2017 besloten om een planschadevergoeding van € 109.200 toe te kennen aan Exploitatiemaatschappij "De Voorste Heide B.V.". Op 19 juni 2018 heeft de rechtbank de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB) benoemd om advies uit te brengen. Dit is een onafhankelijke en onpartijdige deskundige, die de bestuursrechter adviseert over geschillen op het gebied van het fysieke leefmilieu. De StAB schakelt eigen expertise in om dit advies uit te kunnen brengen. Vooralsnog is een schatting van de definitieve uitspraak en het uit te betalen bedrag niet te geven. Tot die tijd houden we rekening met het bedrag van de tussen-uitspraak van € 109.200. Het definitieve bedrag van de schade is nog niet bekend, dus nog niet als verplichting in de balans verwerkt. Voor het overige verwijzen wij u naar de paragraaf weerstandsvermogen.
De Brabantse gewesten hebben de arbitragezaak over de naheffingsfacturen over de jaren 2011 t/m 2014 van Attero definitief gewonnen. De naheffingsfacturen over die jaren zijn dan ook volledig van tafel; de gewesten hoeven de facturen van Attero niet te betalen.

Inmiddels heeft Attero ook over het jaar 2015 een arbitragezaak aangespannen. In die zaak is inmiddels een tussenvonnis gewezen waarin Attero geheel onverwacht in het gelijk is gesteld. Er is nog geen eindvonnis en we kunnen een vernietigingsvonnis inzetten. We verwachten dat de kans reëel is dat de Brabantse gewesten het afvaltekort aan Attero moeten vergoeden. Het is nog onduidelijkheid over de hoogte van het bedrag en de verdeling van het te betalen bedrag. Onze positie hierin is dat we vinden dat de verdeling moet plaatsvinden op basis van niet-geleverde hoeveelheden afval. Het risico is op dit moment lastig in te schatten maar het maximale risico ligt tussen de € 300.000 en € 1 miljoen.
Het contract met Attero is op 1 februari 2017 geëindigd.

2. Eigen bijdrage op grond van de Wmo

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK heeft de wetgever in feite bepaald dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat gemeenten geen zekerheden over de omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen verkrijgen.

3. Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 zijn we als gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). Dit betekent dat we vennootschapsbelasting moeten gaan betalen over het resultaat op activiteiten waarbij we fiscaal gezien een onderneming drijven. Dit zijn de activiteiten afval en het grondbedrijf. De te betalen vennootschapsbelasting zal voor het grootste deel bepaald worden vanuit het grondbedrijf. Omdat er tot en met begin 2019 nog veel onduidelijk is geweest over de exacte uitvoering van de wet, is de aangifte 2016 in het eerste kwartaal van 2019 ingediend. We hebben voor de berekening van de Vpb-last een aantal standpunten ingenomen. Deze standpunten zijn als defensief te kenmerken, de verwachting bestaat dan ook dat de Belastingdienst deze standpunten zal accepteren. In 2019 gaan we overeenkomsten met de belastingdienst sluiten om de standpunten die we hanteren af te stemmen en vast te leggen. Als dat definitief is, kunnen we ook de aangiften 2017 en 2018 indienen. Op basis van onze standpunten hebben we in de aangifte 2016 een fiscaal verlies. Ook in 2017 en 2018 verwachten we geen fiscale winst te behalen. We hebben dus geen Vpb-last in de jaarrekening 2018 verwerkt. Mocht de Belastingdienst uiteindelijk toch andere standpunten innemen, kan dit resulteren in een afwijkende fiscale winst en mogelijk een bedrag aan verschuldigde vennootschapsbelasting. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is dit risico meegewogen.

4. Waarborgen en garanties

Er zijn in 2018 geen betalingen verricht in het kader van de borg-/garantstellingen.
Per 31 december 2018 is voor de volgende restantleningen borgstelling verleend:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage dekking		Saldo 31-12-2017	Saldo 31-12-2018
Gemeentegaranties particulieren Rabobank Bernheze/Maasland	9.659	100		9.092	9.035
Gemeentegaranties particulieren diverse hypotheekverstrekkers	n.b.	100		9.735	8.758
Garanties geldleningen Wsw achtervang	482.351	50	50% van restantschuld	204.860	196.147
Garanties geldleningen WEW achtervang	734.089			421.000	421.000
Gegarandeerde geldlening als garant BNG	838	100		744	706
Huurgarantie Opvoedingswinkel en Speel-o-theek	23	100		23	23
Totaal	**1.226.960**			**645.454**	**635.669**

Ontwikkelingen na balansdatum

Er zijn geen ontwikkelingen na 31 december 2018 waarvan de effecten niet in de cijfers zijn verwerkt.

Financieel overzicht totale begroting volgens taakvelden

Vanaf 2017 zijn we verplicht vanuit de BBV om een verdeling van de begroting per taakveld op te nemen in de programmabegroting en de jaarrekening. Deze lijst met taakvelden is voorgeschreven en voor elke gemeente hetzelfde. Elke gemeente hanteert dus dezelfde taakvelden. Dit bevorderd vergelijkbaarheid en uniformiteit. Wel kunnen taakvelden toegeschreven worden aan meerdere programma's en heeft het geen invloed op de indeling van de programma's in de begroting.
In Oss hebben we ervoor gekozen om het overzicht van de begroting volgens taakvelden op te nemen in de bijlage. In de programmateksten zelf blijven de concernproducten leidend. De systematiek die we hanteren is om aan elke activiteit (bijvoorbeeld 'Burgemeester en wethouders - 60206') een taakveld (hoofd en subniveau) hebben gekoppeld. Door deze koppeling kunnen we op hoofdniveau (bijvoorbeeld '0. Bestuur en ondersteuning') en op subniveau (bijvoorbeeld '0.1 Bestuur') een overzicht van de begroting op taakveldenniveau genereren.

Het volgende overzicht laat de begrote en gerealiseerde lasten en baten per taakveld zien.

bedragen x € 1.000

Taakvelden		Begroting 2018 primitief			Begroting 2018 na wijziging			Rekening 2018		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0. Bestuur en ondersteuning										
0.1	Bestuur	2.430	0	2.430	2.829	0	2.829	2.952	-17	2.935
0.2	Burgerzaken	2.156	-1.670	486	2.140	-1.670	470	2.168	-1.742	426
0.4	Overhead	25.601	-1.911	23.690	28.391	-2.003	26.388	28.291	-2.368	25.923
0.5	Treasury	-553	-1.650	-2.203	131	-1.495	-1.364	-170	-1.650	-1.820
0.61	OZB woningen	0	-10.808	-10.808	0	-10.808	-10.808	2	-10.800	-10.798
0.62	OZB niet-woningen	0	-7.084	-7.084	0	-7.084	-7.084	0	-7.098	-7.098
0.63	Parkeerbelasting	124	-2.178	-2.054	124	-1.953	-1.829	95	-1.985	-1.890
0.64	Belastingen overig	1.793	-814	979	1.572	-814	758	1.534	-905	629
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	-163.167	-163.167	0	-165.368	-165.368	0	-166.625	-166.625
0.8	Overige baten en lasten	2.309	-812	1.497	195	-672	-477	1.443	-1.567	-124
	Totaal groep	**33.860**	**-190.093**	**-156.234**	**35.382**	**-191.865**	**-156.484**	**36.315**	**-194.758**	**-158.443**
1. Veiligheid										
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	4.129	0	4.129	4.047	-50	3.998	4.074	-51	4.023
1.2	Openbare orde en veiligheid	2.777	-32	2.745	2.905	-32	2.873	2.922	-146	2.776
	Totaal groep	**6.906**	**-32**	**6.874**	**6.952**	**-82**	**6.871**	**6.995**	**-196**	**6.799**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat										
2.1	Verkeer en vervoer	9.525	-414	9.110	9.432	-415	9.017	9.882	-1.036	8.846
2.2	Parkeren	2.054	-445	1.610	2.028	-453	1.575	2.023	-367	1.656
2.4	Economische havens en waterwegen	742	-507	235	740	-507	232	816	-442	374
2.5	Openbaar vervoer	46	0	46	76	-30	46	108	-41	67
	Totaal groep	**12.367**	**-1.366**	**11.000**	**12.275**	**-1.405**	**10.870**	**12.830**	**-1.886**	**10.943**
3. Economie										
3.1	Economische ontwikkeling	1.386	0	1.386	4.913	0	4.913	1.178	0	1.178
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	10.566	-14.555	-3.990	29.498	-26.580	2.919	28.955	-26.404	2.550
3.3	Bedrijfsloket en -regelingen	89	-93	-4	89	-93	-4	97	-79	18

bedragen x € 1.000

Taakvelden		Begroting 2018 primitief			Begroting 2018 na wijziging			Rekening 2018		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
3.4	Economische promotie	160	-467	-307	160	-467	-307	205	-529	-324
	Totaal groep	**12.201**	**-15.115**	**-2.914**	**34.660**	**-27.140**	**7.521**	**30.435**	**-27.012**	**3.422**
4. Onderwijs										
4.2	Onderwijshuisvesting	6.201	-549	5.651	6.139	-589	5.549	6.121	-658	5.462
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	4.105	-957	3.148	3.960	-957	3.003	4.142	-1.713	2.429
	Totaal groep	**10.305**	**-1.506**	**8.799**	**10.099**	**-1.546**	**8.552**	**10.263**	**-2.372**	**7.891**
5. Sport, cultuur en recreatie										
5.1	Sportbeleid en activering	2.886	-276	2.610	2.883	-276	2.606	2.844	-274	2.569
5.2	Sportaccommodaties	4.880	-1.262	3.618	4.605	-1.245	3.360	4.476	-1.306	3.170
5.2	Sportaccomodaties	51	-54	-3	53	-54	-1	54	-59	-5
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	4.372	-89	4.284	4.522	-99	4.423	4.519	-110	4.410
5.4	Musea	412	-80	332	408	-80	328	409	-84	324
5.6	Media	2.886	0	2.886	2.973	0	2.973	2.657	0	2.657
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7.125	-110	7.014	7.516	-110	7.406	7.838	-334	7.504
	Totaal groep	**22.611**	**-1.870**	**20.741**	**22.960**	**-1.864**	**21.096**	**22.798**	**-2.166**	**20.631**
6. Sociaal Domein										
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	8.354	-288	8.066	8.864	-342	8.522	8.371	-347	8.024
6.2	Wijkteams	5.579	-41	5.537	6.893	-241	6.651	4.856	-243	4.613
6.3	Inkomensregelingen	33.211	-24.047	9.164	33.940	-26.462	7.478	33.839	-26.854	6.985
6.4	Begeleide participatie	18.961	0	18.961	19.673	0	19.673	19.625	0	19.625
6.5	Arbeidsparticipatie	4.288	0	4.288	4.357	0	4.357	4.280	-718	3.562
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4.181	-140	4.041	4.826	-140	4.686	4.901	-188	4.713
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	15.682	-2.803	12.879	17.311	-2.394	14.917	16.701	-2.337	14.363
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	19.105	0	19.105	19.226	0	19.226	20.798	-380	20.417
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	22.061	0	22.061	22.706	-467	22.238	19.884	-467	19.416
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	2.786	0	2.786	2.786	0	2.786	2.830	0	2.830
	Totaal groep	**134.207**	**-27.319**	**106.888**	**140.582**	**-30.046**	**110.535**	**136.083**	**-31.534**	**104.550**
7. Volksgezondheid en milieu										
7.1	Volksgezondheid	2.900	-29	2.871	2.891	-29	2.862	2.880	-47	2.833
7.2	Riolering	6.575	-8.069	-1.495	6.575	-8.069	-1.495	7.155	-8.469	-1.314
7.3	Afval	10.622	-12.458	-1.836	11.208	-12.695	-1.487	11.522	-12.544	-1.022
7.4	Milieubeheer	2.275	0	2.275	2.265	0	2.265	2.466	-201	2.264
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	252	-239	13	251	-239	11	265	-212	53
	Totaal groep	**22.624**	**-20.796**	**1.828**	**23.189**	**-21.032**	**2.157**	**24.287**	**-21.473**	**2.814**
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing										
8.1	Ruimtelijke ordening	18.584	-13.287	5.297	5.111	-381	4.730	6.315	-1.839	4.476

bedragen x € 1.000

Taakvelden		Begroting 2018 primitief			Begroting 2018 na wijziging			Rekening 2018		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	8.401	-9.572	-1.171	6.416	-10.245	-3.829	4.957	-9.607	-4.650
8.3	Wonen en bouwen	3.437	-2.879	558	3.738	-3.050	688	3.605	-4.052	-447
	Totaal groep	**30.422**	**-25.738**	**4.684**	**15.264**	**-13.676**	**1.588**	**14.878**	**-15.498**	**-620**
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	**285.502**	**-283.836**	**1.665**	**301.362**	**-288.656**	**12.706**	**294.884**	**-296.895**	**-2.012**

bedragen x € 1.000

Taakvelden - Mutaties reserves		Begroting 2018 primitief			Begroting 2018 na wijziging			Rekening 2018		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0. Bestuur en ondersteuning										
0.1	Bestuur	103	0	103	103	-349	-246	103	-349	-246
0.4	Overhead	35	-244	-209	84	-672	-588	320	-691	-370
0.5	Treasury	1.291	0	1.291	1.076	0	1.076	1.112	0	1.112
0.64	Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.8	Overige baten en lasten	748	-3.597	-2.849	748	-3.538	-2.790	748	-3.537	-2.789
	Totaal groep	**2.177**	**-3.841**	**-1.664**	**2.010**	**-4.559**	**-2.549**	**2.284**	**-4.577**	**-2.293**
1. Veiligheid										
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	443	-466	-23	443	-443	0	443	-443	0
1.2	Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	-16	-16	0	-16	-16
	Totaal groep	**443**	**-466**	**-23**	**443**	**-459**	**-16**	**443**	**-459**	**-16**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat										
2.1	Verkeer en vervoer	250	-569	-319	752	-1.099	-347	803	-1.258	-456
2.2	Parkeren	245	-72	173	245	-253	-8	245	-273	-28
2.4	Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal groep	**495**	**-641**	**-146**	**997**	**-1.352**	**-355**	**1.048**	**-1.532**	**-484**
3. Economie										
3.1	Economische ontwikkeling	0	-25	-25	0	-3.652	-3.652	0	-79	-79
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.990	0	3.990	5.292	-7.884	-2.592	6.030	-8.280	-2.250
	Totaal groep	**3.990**	**-25**	**3.965**	**5.292**	**-11.536**	**-6.244**	**6.030**	**-8.359**	**-2.329**
4. Onderwijs										
4.2	Onderwijshuisvesting	0	-126	-126	0	-490	-490	0	-485	-485
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	0	-54	-54	0	-234	-234	0	-234	-234
	Totaal groep	**0**	**-180**	**-180**	**0**	**-724**	**-724**	**0**	**-719**	**-719**
5. Sport, cultuur en recreatie										
5.1	Sportbeleid en activering	0	-134	-134	0	-134	-134	0	-134	-134
5.2	Sportaccommodaties	472	-481	-9	622	-678	-56	622	-678	-56
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	-73	-73	108	-196	-88	108	-193	-85
5.4	Musea	0	-38	-38	0	-45	-45	0	-37	-37

bedragen x € 1.000

Taakvelden		Begroting 2018 primitief			Begroting 2018 na wijziging			Rekening 2018		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
5.6	Media	0	-277	-277	715	-277	438	969	-277	692
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	0	-54	-54	0	-54	-54	0	-148	-148
	Totaal groep	**472**	**-1.056**	**-585**	**1.445**	**-1.384**	**61**	**1.699**	**-1.467**	**232**
6. Sociaal Domein										
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	46	-463	-416	398	-1.295	-897	398	-917	-519
6.2	Wijkteams	0	-2.865	-2.865	0	-3.185	-3.185	0	-1.298	-1.298
6.3	Inkomensregelingen	0	-75	-75	0	-83	-83	0	-72	-72
6.4	Begeleide participatie	0	-54	-54	0	-109	-109	0	-57	-57
6.5	Arbeidsparticipatie	0	-50	-50	0	0	0	0	0	0
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	-90	-90	0	-90	-90
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	0	-898	-898	0	-1.398	-1.398	0	-439	-439
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	-309	-309	0	-81	-81
	Totaal groep	**46**	**-4.404**	**-4.358**	**398**	**-6.469**	**-6.071**	**398**	**-2.954**	**-2.556**
7. Volksgezondheid en milieu										
7.1	Volksgezondheid	0	-62	-62	0	-62	-62	0	-62	-62
7.2	Riolering	255	0	255	255	0	255	74	0	74
7.3	Afval	0	-62	-62	0	-358	-358	0	-716	-716
7.4	Milieubeheer	0	-153	-153	0	-138	-138	0	-105	-105
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal groep	**255**	**-277**	**-23**	**255**	**-558**	**-304**	**74**	**-883**	**-809**
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing										
8.1	Ruimtelijke ordening	1.215	-833	383	1.610	-1.604	7	1.610	-1.421	189
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.191	-1.230	961	5.904	-2.458	3.446	6.109	-2.355	3.754
8.3	Wonen en bouwen	0	-11	-11	171	-11	160	171	-74	97
	Totaal groep	**3.406**	**-2.074**	**1.332**	**7.685**	**-4.072**	**3.612**	**7.890**	**-3.851**	**4.039**
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	**11.283**	**-12.965**	**-1.682**	**18.524**	**-31.113**	**-12.589**	**19.865**	**-24.801**	**-4.936**
	RESULTAAT	**296.785**	**-296.802**	**-17**	**319.887**	**-319.769**	**117**	**314.749**	**-321.696**	**-6.948**

Bijlagen

Bijlage WNT

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt. De verantwoordingsgegevens zijn in deze bijlage opgenomen.

De WNT is van toepassing op de gemeente Oss. Het voor Gemeente Oss toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2018 € 189.000 van het algemeen bezoldigingsmaximum.

Tabel: Topfunctionarissen

Gegevens 2018	**H. Mensink**	**M.J.H. van Schaijk**	**P.H.A. van den Akker**
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2018	25/6 - 31/12	1/1 - 31/7	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 61.656	€ 75.711	€ 101.449
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 9.405	€ 10.667	€ 16.851
Subtotaal	*€ 71.061*	*€ 86.378*	*€ 118.300*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 96.830	€ 108.101	€ 187.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t	N.v.t	N.v.t
Totaal bezoldiging	**€ 71.061**	**€ 86.378**	**€ 118.300**
Reden waarom de overschrijving al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017			
Aanvang en einde functievervulling in 2017		1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor 2017 in fte		1	1
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen		€ 117.059	€ 93.948
Beloningen betaalbaar op termijn		€ 23.522	€ 21.631
Totaal bezoldiging 2017	**n.v.t**	**€ 140.581**	**€ 115.579**

Sisa-bijlage

Naar inhoudsopgave

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019

OCW	**D9**	**Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB)** **Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2018**	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 04*		
			€ 694.316	€ 616.719	€ 325.505	€ 684.606		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t* *Indicatornummer: D9 / 05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t* *Indicatornummer: D9 / 07*	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 08*	Eindverantwoording Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D9 / 09*	
			1 060828 Gemeente Oss	€ 0	060828 Gemeente Oss	€ 0	Ja	
IenW	**E27B**	**Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)** **Provinciale beschikking en/of verordening** **Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen**	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 03*	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen** *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 04*	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen** *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 05*	
			1 C2161377/3737716	€ 143.183	€ 219.673			
			2 C2162303/3781197	€ 0	€ 0			
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B/ 06*	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 07*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 09*	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 10*	
			1 C2161377/3737716	€ 35.350.450	€ 41.444.150		Ja	
			2 C2162303/3781197	€ 417.800	€ 417.800		Ja	
IenW	**E3**	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)**	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 04*	Correctie over besteding t/m jaar T *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 06*
			1 BSV2009022864	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2 I&M/BSK-2015/173304	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 08*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 09*	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 10*	Correctie over besteding kosten ProRail t/m jaar T *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 11*	Eindverantwoording Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 12*
			1 BSV2009022864	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			2 I&M/BSK-2015/173304	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2018** **Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.**	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 02*	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 03*	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 04*	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 05*	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 06*
			€ 20.567.354	€ 501.240	€ 1.249.782	€ 11.401	€ 60.766	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 07*	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 08*	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 11*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2 / 12*
			€ 29.080	€ 30.153	€ 0	€ 2.619.326	€ 0	Ja
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2018** **Besluit**	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 01*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 02*	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 03*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 04*	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 05*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 06*
			€ 37.302	€ 21.000	€ 20.051	€ 29.419	€ 128.699	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 07*	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 08*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3 / 09*			
			€ 0	€ 0	Ja			

Naar inhoudsopgave

OVERIGE GEGEVENS

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van gemeente Oss

Verklaring over de jaarrekening 2018

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening (pagina 182 t/m 234) van gemeente Oss een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de activa en passiva van de gemeente op 31 december 2018 en van de baten en lasten over 2018, in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);

zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018, in alle van materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door de raad op 11 december 2018.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de jaarrekening 2018 van gemeente Oss ('de gemeente') gecontroleerd.De jaarrekening bestaat uit:

de balans per 31 december 2018;

het overzicht van baten en lasten over 2018;

de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen;

de SiSa-bijlage met verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en

de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is het BBV.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol en het normenkader dat is vastgesteld door de raad op respectievelijk 12 december 2017 en 11 december 2018 en het Controleprotocol Wet Normering Topinkomens (WNT) 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Boschdijktunnel 10, 5611 AG Eindhoven, Postbus 6365, 5600 HJ Eindhoven
T: 088 792 00 40, F: 088 792 94 13, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van gemeente Oss zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip 'materieel belang' wordt toegelicht in de sectie 'Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening'.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de bij onze controle toegepaste materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op €3.147.000 (2017: €2.941.350), waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% bedraagt en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2018.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de €314.700 (2017: €147.000) rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen, of in het kader van SiSa of WNT, relevant zijn.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor:
het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met het BBV; en voor
de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen; en
een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De raad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Eindhoven, 14 mei 2019
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. T.A.G. van Boxtel RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2018 van gemeente Oss

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 12 december 2018, het Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

het identificeren en inschatten van de risico's dat
de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand zijn gekomen,

het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing van de gemeente.

het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Ook het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente financiële risico's niet kan opvangen.

het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Overzicht subsidies

Hierna geven we een overzicht van alle subsidieregelingen per programma en per product. Voor meer detailgegevens over de subsidies per instelling verwijzen we naar de website https://financien.oss.nl/.

Bedragen in euro's

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Programma 1. Zorg en welzijn	**9.198.971**	**10.991.070**	**10.801.913**
Gezondheidszorg	**28.542**	**25.783**	**25.783**
R-1191 Stichting VPTZ Oss - Maasland	19.933	25.783	25.783
R-1231 vakantieproject Rode Kruis	8.609	-	
Jeugdwerk	**274.665**	**292.463**	**267.742**
R-1001 Jeugd- en jongerenactiviteiten	29.612	30.438	29.612
R-1002 Kindervakantieactiviteiten	23.295	25.828	25.827
R-1003 Plattelandsjongeren (KPJs)	8.746	8.747	8.745
R-1005 Wijkstichtingen Samenlevingsopbouw	69.989	69.988	69.989
R-1022 Scoutinggroepen	60.651	60.647	60.650
R-1046 NVIH/COC	7.000	7.000	7.000
R-1063 Sahelp	2.531	2.531	2.531
R-1075 Vivaan Straatspeeldag	-	3.750	5.913
R-1083 Projectbudget Jongerenraad	-	9.565	9.000
R-1095 Mondiale Bewustwording	-	2.623	
R-1143 Jeugdorganisatie Aktie Fix	214	214	214
R-1144 Stichting Puntkomma	-	18.845	
R-1145 Legaat van Cooth	6.219	6.219	6.219
R-1199 Mondiale Bewustwording	247	247	247
R-1209 Kinder Aktie Komite Ruwaard	10.053	10.053	10.053
R-1220 lening t Kempke Scouting Ravenstein	-	4.610	4.610
R-1224 Eigen budget Jongerenraad	1.000	1.000	1.000
R-1229 Jeugdparticipatie	-	4.329	
R-1236 Huurkosten Jongerenraad	8.627	8.669	8.972
R-167 St Dorpsblad Torenklanken	1.481	1.481	1.481
R-182 ONS welzijn wijkregisseur	45.000	15.679	15.679
Jeugdzorg	**2.985.957**	**3.634.444**	**3.634.444**
R-178 Subsidie ONS welzijn jeugd	2.985.957	3.634.444	3.634.444
Wmo algemeen	**353.607**	**457.700**	**348.557**
R-1244 Instellingen Tegen Armoede	267.200	322.700	322.700
R-187 Subsidies innovatie armoedebeleid	86.407	135.000	25.857
Wmo collectieve voorzieningen	**5.507.662**	**6.650.304**	**6.595.011**
R-100 Radar Antidiscriminatie	33.306	33.441	33.441
R-1023 EHBO-verenigingen	2.147	2.148	2.147
R-1024 Hulpdiensten	471	471	471
R-1026 Migrantenorganisaties	7.189	36.306	7.129
R-1027 Instellingen Beschermd Wonen	18.930	18.930	18.930
R-1028 Ouderenbonden	67.445	70.891	64.371
R-1047 Telefooncirkels (Rode Kruis)	411	-	
R-1050 Bureau Slachtofferhulp	17.885	17.885	17.885
R-1064 KBO-kring Oss	1.851	1.851	1.851

Naar inhoudsopgave

Bedragen in euro's

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
R-1065 Maaslandgilde	3.447	3.447	3.447
R-1066 Seniorenraad (O.S.O.)	7.900	7.900	7.900
R-1072 Ypsilon regio Oss	561	1.561	1.561
R-1078 Woontussenvoorzieningen	10.373	6.354	3.752
R-1097 lokale afdelingen Zonnebloem	3.156	4.207	3.156
R-1109 Stichting Ons Klupke	454	454	454
R-1114 Lokale Activiteiten Novadic-Kentron	68.266	68.266	68.266
R-1137 Vluchtelingenwerk Oss	189.178	190.313	190.313
R-1195 Annevi	3.003	3.003	3.003
R-1200 Huurkosten (indirecte subsies)	70.986	76.181	76.298
R-1214 handwerkgroepen ouderen	633	633	633
R-1215 Bonte Hoef / H.Hart	7.666	7.666	7.666
R-1223 verdeelplan Projecten WMO	6.537	57.620	49.000
R-1234 maatschap dienstverlening	81.897	87.179	87.179
R-1243 Blink	112.687	113.168	113.168
R-1249 NAH4US	2.500	2.500	2.500
R-1251 Adviesraad Sociaal Domein	72.900	90.000	90.000
R-179 Subsidie ONS welzijn volwassen	4.319.363	4.491.094	4.491.094
R-180 Subsidie regionale activiteiten maatschappelijke opvang	62.403	62.403	62.403
R-181 Subsidies innovatie sociaal domein	209.918	51.000	43.400
R-184 Subsidie Indigo Dementie	60.000	60.000	60.000
R-185 Subsidie Thuis in Oss	64.200	9.000	9.159
R-190 Subsidies Proeftuin Ruwaard	-	1.074.433	1.074.433
Wmo/AWBZ	**48.537**	**-69.624**	**-69.624**
R-176 Subsidie Stichting MEE	48.537	-69.624	-69.624
Totaal programma 1. Zorg en welzijn	**9.198.971**	**10.991.070**	**10.801.913**
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs	**89.789**	**292.026**	**272.738**
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	**89.789**	**292.026**	**272.738**
R-1127 Volksuniversiteit	85.713	86.227	86.227
R-165 VVE Ravengaarde	4.076	4.133	4.133
R-191 Subsidie leren en ontwikkelen	-	60.000	40.712
R-194 Subsidie ROC De Leijgraaf BIM5	-	141.666	141.666
Totaal programma 2. Werk, inkomen en onderwijs	**89.789**	**292.026**	**272.738**
Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur	**7.853.322**	**7.893.623**	**7.886.015**
Kunst en cultuur	**2.704.963**	**2.629.024**	**2.641.778**
R-1007 Gilden en Schutterijen	865	866	865
R-1008 Harmonieën en Fanfares	104.138	104.139	122.264
R-1009 Heemkundeverenigingen	34.177	34.178	34.177
R-1012 Opera en Operetteveren	18.276	18.276	18.276
R-1014 Toneelgezelschappen	36.560	36.563	34.529
R-1016 Zelfstandige Zangkoren	12.077	14.585	14.587
R-1033 Orgelkring FC Smits	806	806	806
R-1034 Parochie MOO aanlichten kerk	130	130	130

Bedragen in euro's

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
R-1036 Rollend creatief (Megen)	1.485	1.485	1.485
R-1053 Programmaraad t Slotje	1.018	1.018	1.018
R-1082 Fantastival	37.260	37.260	37.260
R-1088 Stimulering Kleine Vereniging	12.500	23.836	22.554
R-1102 Popkollektief regio Oss	16.669	16.801	16.801
R-1125 Theater De Lievekamp	1.100.736	1.107.341	1.107.341
R-1126 Muzelinck	936.891	840.436	840.436
R-1138 OKVO	31.946	32.199	32.199
R-1166 Genootschap Beeldende kunst	2.196	2.196	2.196
R-1192 Museum voor Vlakglas	3.444	-	
R-1196 Ravenst Molen Huren en Onderh	25.000	25.000	25.000
R-1206 Big Bands en Muziekkappellen	9.320	9.035	9.037
R-1207 Regionaal Symfonieorkest	3.027	1.513	1.514
R-1217 Werkgroep Woord	5.789	5.789	5.789
R-1219 Interculturele activiteiten	2.500	4.058	2.000
R-1232 Stichting Reanimatie Oss	2.391	2.391	2.391
R-168 Verenigingen Molenaars	7.729	7.729	7.729
R-172 Subsidie Groene Engel	298.034	300.394	300.394
R-192 Subsidie Poëzie Podium	-	1.000	1.000
Media	**2.254.477**	**2.261.558**	**2.261.558**
R-1025 Sublokale Omroepen	22.605	22.605	22.605
R-1054 Omroep Maasland	349.924	349.924	349.924
R-1124 Openbare Bibliotheek Oss	1.881.948	1.889.029	1.889.029
Overige voorzieningen	**224.736**	**226.515**	**226.515**
R-1135 Dierenopvang Maasland	224.736	226.515	226.515
Sociaal-cultureel werk	**186.236**	**198.424**	**196.194**
R-1018 Vrouwenorganisaties	7.302	7.303	7.301
R-1160 Acropolis Personeel	28.984	28.984	28.984
R-1161 Stichting Wijkcentrum Ruwaard	58.868	59.987	59.987
R-1165 Cursussen Vrouwenorganisaties	250	2.478	250
R-1176 Wijkcentrum Ruwaard-kap.last	36.796	21.571	21.571
R-1256 Stichting Rechtswinkel Oss	9.000	9.000	9.000
R-127 Acropolis Huur	4.730	4.795	4.795
R-170 Subsidies Beheerstichtingen	40.306	64.306	64.306
Sportbeleid en activering	**2.482.910**	**2.578.102**	**2.559.970**
R-1030 Jeugdleden Sportverenigingen	70.013	77.014	63.109
R-1085 Stratenlopen c.a.	2.652	2.652	2.652
R-1090 sportstimulering ca	2.350	6.222	6.050
R-1136 Golfbad Exploitatie BV	1.578.719	1.588.191	1.588.191
R-1183 Top Oss Cup	1.913	-	
R-1257 Sport Expertise Centrum	767.885	850.590	850.590
R-183 Sportbedrijf Talentencampus	59.378	49.378	49.378
R-189 Subsidie TOP Oss	-	4.055	
Totaal programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur	**7.853.322**	**7.893.623**	**7.886.015**

Bedragen in euro's

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Programma 5. Zuinig op ons klimaat	**10.000**	**10.000**	**10.000**
Projecten milieu en buitengebied	**10.000**	**10.000**	**10.000**
R-186 Subsidie Platform Global Goals	10.000	10.000	10.000
Totaal programma 5. Zuinig op ons klimaat	**10.000**	**10.000**	**10.000**
Programma 6. Vitale economie	**543.190**	**543.992**	**529.923**
Evenementen en stadspromotie	**210.788**	**210.021**	**195.951**
R-1019 Carnavalsverenigingen	2.632	2.958	2.303
R-1020 Oranjecomitees	5.182	5.387	5.182
R-1021 St.Nicolaascomitees	2.474	2.476	2.477
R-1037 Herpen in woord en beeld	327	327	327
R-1038 Stichting Kiossk	7.771	7.771	7.771
R-1039 Stichting Oss Cultureel	11.597	11.597	11.597
R-1041 Werkgroep Cultuur	2.913	2.913	2.913
R-1079 Geschiedschrijving Oss	2.500	920	500
R-1080 Koningsdag Basisscholen	1.123	2.152	1.221
R-1096 Eenmalige Evenementen	75.871	90.124	78.262
R-1111 Stg-en Carnavalsvieringen	13.677	13.676	13.677
R-1112 Imkerverenigingen	324	323	324
R-1178 Het vierde beeld	3.647	3.647	3.647
R-1254 Winterland	50.000	50.000	50.000
R-166 St Boerenbruidsparen	250	250	250
R-173 Subsidie Maasdijk Marathon	15.500	15.500	15.500
R-174 Subsidie Kunst aan de Maas	15.000	-	
Recreatie en toerisme	**332.402**	**333.971**	**333.972**
R-1061 Stichting Landschapsbeheer	5.461	5.461	5.461
R-1062 IVN	5.510	5.510	5.510
R-1067 De Beestenbergh	10.972	10.972	10.972
R-1068 Speeltuin Elckerlyc	53.931	53.931	53.931
R-1133 Regio-VVV	92.980	93.716	93.716
R-1134 Bezoekerscentrum Slabroek	105.253	106.087	106.087
R-1198 ToerismeOss.nl	13.695	13.695	13.695
R-1250 lokale recreatie en toerisme	28.600	28.599	28.600
R-1261 Maasmeanders	16.000	16.000	16.000
Totaal programma 6. Vitale economie	**543.190**	**543.992**	**529.923**
Programma 7. Mobiliteit	**19.249**	**35.699**	**35.694**
Verkeer	**19.249**	**35.699**	**35.694**
R-1029 Buurtbusverenigingen	5.399	5.399	5.394
R-188 Subsidie Stichting Wijkbus Oss	13.850	30.300	30.300
Totaal programma 7. Mobiliteit	**19.249**	**35.699**	**35.694**
Programma 9. Veilige omgeving	**36.562**	**52.915**	**52.915**

Bedragen in euro's

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Integrale veiligheid	**36.562**	**52.915**	**52.915**
R-1153 Veilig Thuis Huiselijk geweld	11.562	27.915	27.915
R-169 Integrale veiligheid	25.000	25.000	25.000
Totaal programma 9. Veilige omgeving	**36.562**	**52.915**	**52.915**
Totaal subsidies	**17.751.083**	**19.819.325**	**19.589.197**